

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων

Μεταπτυχιακό στη
Διοίκηση Επιχειρήσεων – Διοίκηση Τουρισμού

Διπλωματική Εργασία με θέμα:

Θεραπευτικός Τουρισμός
Μια εναλλακτική μορφή τουρισμού με
παρελθόν, παρόν και μέλλον.

Επιβλέπων Καθηγητής
Κος. Νικόλαος Γεωργόπουλος

Ελευθερία Κ. Θεοδωροπούλου

Αθήνα, 2007

Ευχαριστίες

Μετά από αρκετούς μήνες που διήρκησε η εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω μέσα από την καρδιά μου τον Καθηγητή κο. Νικόλαο Γεωργόπουλο, ο οποίος επέλεξε μεταξύ άλλων υποψήφιων θεμάτων των συμφοιτητών μου το θέμα για τον Θεραπευτικό Τουρισμό, δίνοντάς μου την ευκαιρία να ασχοληθώ, να γνωρίσω καλά και να εμβαθύνω στο θέμα το οποίο με ενδιέφερε όσο κανένα άλλο. Τον ευχαριστώ επίσης, για την ιδανική και αποδοτική συνεργασία που είχαμε και την καθοδήγηση που μου προσέφερε.

Πέρα από τον καθηγητή μου, το λιγότερο που μπορώ να κάνω είναι να αφιερώσω μερικές γραμμές σε όσους με βοήθησαν, παρέχοντάς μου υλική ή ψυχική βοήθεια. Ευχαριστώ θερμά τους εργαζομένους του Ε.Ο.Τ., την κα. Χριστίνα Γκαγκανάτσου και τον κο. Γρηγόρη Παπαδόπουλο από το Τμήμα Ιαματικών Πηγών, που χωρίς να με ξέρουν, δέχθηκαν με προθυμία να με ενημερώσουν και να μου δώσουν ότι πληροφορίες χρειαζόμουν, καθώς και τον κο. Μάνο Χατζηγεωργίου από την Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης, που έδειξε το ίδιο ενδιαφέρον.

Κάνοντας πρακτική άσκηση στο λογιστήριο του ξενοδοχείου Athenaeum InterContinental, γνώρισα και συνεργάστηκα με άτομα που με βοήθησαν ουσιαστικά στην εκπόνηση της εργασίας μου. Συγκεκριμένα, ευχαριστώ πολύ την κα. Εύη Κωνσταντίνου, βοηθό Οικονομικού Διευθυντή, που έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την διπλωματική μου και μου παρείχε χρήσιμα στοιχεία και πληροφορίες, καθώς και την πολιτικό μηχανικό Θεοδώρα Μπονέλι, η οποία μου παρείχε πολύτιμο υλικό.

Πάνω από όλα όμως, θέλω να πω ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στους δικούς μου ανθρώπους, την οικογένειά μου και το στενό φιλικό περιβάλλον μου για όλα όσα μου έχουν προσφέρει στην μέχρι τώρα μου πορεία.

Θεοδωροπούλου Ελευθερία

Πρόλογοςσελ. 7	
Κεφάλαιο 1	Τουρισμός: Ορισμοί, Μορφές και Ιστορική Εξέλιξη
1.1. Ορισμοί του Τουρισμού.....σελ. 9	
1.2. Μορφές Τουρισμού.....σελ. 10	
1.3. Ιστορική Εξέλιξη του Τουρισμού.....σελ. 11	
1.4. Επίλογος.....σελ. 13	
ΠΗΓΕΣ.....σελ. 15	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού
-------------------	--------------------------------------

2.1. Εισαγωγή.....σελ. 16	
2.2. Η Έννοια του Εναλλακτικού Τουρισμού.....σελ. 17	
2.3. Διαφορές Μαζικού και Εναλλακτικού Τουρισμού.....σελ. 19	
2.4. Χαρακτηριστικά του Εναλλακτικού Τουρισμού.....σελ. 22	
α. Τα κίνητρα του τουρίστα.....σελ. 22	
β. Ο εναλλακτικός τουρίστας.....σελ. 25	
γ. Ο τουριστικός προορισμός.....σελ. 26	
δ. Το μέγεθος των τουριστικών επιχειρήσεων.....σελ. 27	
2.5. Οι Κυριότερες Μορφές Εναλλακτικού Τουρισμού.....σελ. 29	
2.5.1. Συνεδριακός και Εκθεσιακός Τουρισμός.....σελ. 29	
2.5.2. Αθλητικός Τουρισμός.....σελ. 29	
i. Πεζοπορία - Ορειβασία – Αναρρίχηση	
ii. Αιωροπτερισμός – Αλεξίπτωτο πλαγιάς (parapente)	
iii. Kayak ποταμού - Canoe-Kayak - Canoying	
iv. Mountain Bike	
v. Jeep Safari	
2.5.3. Θαλάσσιος Τουρισμός.....σελ. 32	
2.5.4. Χειμερινός Τουρισμός.....σελ. 33	
2.5.5. Θρησκευτικός Τουρισμός.....σελ. 33	
2.5.6. Αρχαιολογικός Τουρισμός.....σελ. 34	
2.5.7. Πολιτιστικός Τουρισμός.....σελ. 35	
2.5.8. Οικοτουρισμός ή Οικολογικός Τουρισμός.....σελ. 37	
2.5.9. Γαστρονομία.....σελ. 38	
2.5.10. Αγροτουρισμός.....σελ. 39	

2.6. Επίλογος.....σελ. 40
ΠΗΓΕΣ.....σελ. 41
Παράρτημα 2 ^{ου} κεφαλαίου.....σελ. 47

Κεφάλαιο 3

Ιαματικός Τουρισμός

3.1. Εισαγωγή.....σελ. 51
3.2. Ιστορική Ανασκόπηση.....σελ. 51
3.3. Ορισμοίσελ. 56
3.4. Μορφές Υδροθεραπείας – Παθήσεις και Αντιμετώπιση.....σελ. 59
3.4.1. Μορφές Υδροθεραπείας ή Κατηγορίες Χρήσης Ι.Φ.Π.....σελ. 60
3.4.2. Παθήσεις και Αντιμετώπιση.....σελ. 61
α) Εσωτερική Υδροθεραπεία.....σελ. 61
i. Ποσιθεραπεία
ii. Εισπνοθεραπεία
β) Εξωτερική Υδροθεραπεία.....σελ. 65
i. Ιαματικά Λουτρά
ii. Υδρομαλάξεις ή Δινόλουτρα
iii. Υδροκινησιοθεραπεία
iv. Πηλοθεραπεία
v. Θαλασσοθεραπεία
vi. Κλιματοθεραπεία
3.5. Η Θεραπευτική Ενέργεια/ Δράση των Ιαματικών Νερών και Λουτρών.....σελ. 70
3.6. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές στη Γυναικολογία, σε Παθήσεις του Αναπνευστικού Συστήματος και σε Μετατραυματικές και Μετεγχειρητικές Καταστάσεις.....σελ. 78
3.6.1. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές στην Γυναικολογία.....σελ. 78
3.6.2. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές στις Παθήσεις του Αναπνευστικού Συστήματος.....σελ. 80
3.6.3. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές σε Μετατραυματικές και Μετεγχειρητικές Καταστάσεις.....σελ. 80
3.7. Οι Βασικές Κατηγορίες των Ιαματικών Πηγών στην Ελλάδα.....σελ. 81
3.7.1. Οι χλωριονατριούχες

3.7.2. Οι αλιπηγές	
3.7.3. Υδροθειούχες Πηγές	
3.7.4. Υδροχλωριούχες	
3.7.5. Θειούχες Πηγές	
3.7.6. Αλκαλικές Θειοπηγές	
3.7.7. Αλκαλικών Γαιών	
3.7.8. Σιδηρούχες Πηγές	
3.7.9. Ιωδιούχες και Βρωμιούχες Πηγές	
3.8. Κατηγορίες Παθήσεων και οι Αντίστοιχα Ενδεικνυόμενες Ιαματικές Πηγές.....σελ. 85	σελ. 85
3.9. Επίλογος.....σελ. 86	σελ. 86
ΠΗΓΕΣ.....σελ. 87	σελ. 87
Πίνακες 3 ^{ου} Κεφαλαίου.....σελ. 90	σελ. 90
Παράρτημα Α'.....σελ. 94	σελ. 94
Παράρτημα Β'.....σελ. 114	σελ. 114
Παράρτημα Γ'.....σελ. 168	σελ. 168

Κεφάλαιο 4

Η Εξέλιξη του Ιαματικού Τουρισμού

4.1. Εισαγωγή.....σελ. 177	σελ. 177
4. 2. Σύγχρονη Εξέλιξη στις χώρες του Εξωτερικού και στην Ελλάδα...σελ. 177	σελ. 177
4.2.1. Σύγχρονη Εξέλιξη στις Χώρες του Εξωτερικού.....σελ. 177	σελ. 177
α) Παρούσα Κατάσταση	
β) Παράγοντες που Συμβάλλουν στη Φθίνουσα Πορεία του Ιαματικού Τουρισμού	
γ) Θετική Εξέλιξη	
4.2.2. Σύγχρονη Εξέλιξη στην Ελλάδα και Χαρακτηριστικά της Ελληνικής Αγοράς.....σελ. 183	σελ. 183
α) Παρούσα Κατάσταση	
β) Παράγοντες που Συμβάλλουν στη Φθίνουσα Πορεία του Ιαματικού Τουρισμού	
4.3. Κατευθύνσεις Πολιτικής για την Ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού.....σελ. 187	σελ. 187
4.4. Ίδρυση και Οργάνωση Λουτρόπολης.....σελ. 190	σελ. 190

4.5. Συμβολή του Τουρισμού Υγείας στην Περιφερειακή Ανάπτυξη.....σελ.	192
4.6. Προϊόντα της Βιομηχανίας του Τουρισμού Υγείας.....σελ.	193
4.6.1. Η Εμφιάλωση και Εμπορία του Μεταλλικού Νερού.....σελ.	194
4.6.2. Διάφορα Προϊόντα Υγείας, Φυσικά ή Σχετικά Παράγωγα αυτών.....σελ.	195
4.6.3. Καλλυντικά.....σελ.	195
4.7. Επίλογος.....σελ.	196
ΠΗΓΕΣ.....σελ.	197
Πίνακες 4 ^{ου} Κεφαλαίου.....σελ.	199
Παράρτημα 4 ^{ου} Κεφαλαίου.....σελ.	201
4.1. Νομοθετικό Πλαίσιο.....σελ.	201
4.2. Ιαματικές Πηγές Τουριστικής Σημασίας.....σελ.	204
4.3. Ιαματικές Πηγές Τοπικής Σημασίας.....σελ.	206

Κεφάλαιο 5

Spa, η Νέα Τάση του Θεραπευτικού Τουρισμού

5.1. Εισαγωγή.....σελ.	210
5.2. Η Αρχή της Δημιουργίας των Κέντρων Spa και η Εξέλιξή τους.....σελ.	211
5.3. Κατηγορίες Spa και Θεραπείες που Προσφέρονται Μέσω Spa.....σελ.	214
5.3.1. Κατηγορίες Spa.....σελ.	214
5.3.2. Θεραπείες που Προσφέρονται Μέσω Spa.....σελ.	214
5.4. Τα πιο Γνωστά Spa στην Αθήνα και την Υπόλοιπη Ελλάδα.....σελ.	219
5.5. Athenaeum InterContinental Spa.....σελ.	227
5.5.1. Γενικά.....σελ.	227
5.5.2. Περιγραφή του Χώρου.....σελ.	228
5.5.3. Περιεχόμενα Αρχιτεκτονικού Πλάνου.....σελ.	230
5.6. Επίλογος.....σελ.	232
Πηγές.....σελ.	233
Παράρτημα 5 ^{ου} Κεφαλαίου.....σελ.	235

Κεφάλαιο 6

Συμπεράσματα

6.1. Γενικά.....σελ.	252
Συνομογραφίες.....σελ.	256

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εκπόνηση της παρακάτω διπλωματικής εργασίας δεν προσθέτει ούτε αφαιρεί κάτι από την επιστήμη του τουρισμού και πιο συγκεκριμένα από αυτή του Τουρισμού Υγείας ή Θεραπευτικού Τουρισμού. Αποτελεί μια συλλογή στοιχείων, τα οποία ταξινομούνται στα κεφάλαια που ακολουθούν, με σκοπό να παρουσιάσει μια γενική, συγκεντρωτική εικόνα του θέματος, που δεν επιθυμεί να κουράσει τον αναγνώστη και που δημιουργήθηκε με την ελπίδα να ακουστεί λίγο περισσότερο το θέμα της ανάπτυξης αυτής της εναλλακτικής μορφής του τουρισμού, που προσφέρει ψυχική και σωματική υγεία σε άτομα όλων των ηλικιών, ανεξάρτητα από το αν πάσχουν από κάποια ασθένεια.

Η εργασία αποτελείται από 5 κεφάλαια. Στο *πρώτο κεφάλαιο* παρουσιάζονται οι πιο διαδεδομένοι ορισμοί του τουρισμού, οι βασικές μορφές αυτού και η εξέλιξη του από την εποχή του Ηροδότου μέχρι και σήμερα.

Το *δεύτερο κεφάλαιο* ασχολείται με τα χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού, τις διαφορές του από τον μαζικό τουρισμό και παρουσιάζει τις εναλλακτικές μορφές του τουρισμού.

Στο *τρίτο κεφάλαιο*, παρουσιάζεται η μορφή του ιαματικού τουρισμού, οι μορφές υδροθεραπείας, οι θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών νερών και λουτρών, οι βασικές κατηγορίες των πηγών και ακολουθούν τρία παραρτήματα. Στο πρώτο δίνεται ο τελευταίος νόμος 3498/2006 για τις ιαματικές πηγές, στο δεύτερο παρουσιάζονται όλες οι ιαματικές πηγές της χώρας μας με τις απαραίτητες πληροφορίες και στο τελευταίο δίνονται γενικές και χρήσιμες πληροφορίες για τον ιαματικό τουρισμό.

Το *τέταρτο κεφάλαιο* ασχολείται με την εξέλιξη του ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Το *πέμπτο κεφάλαιο*, παρουσιάζει τη νέα τάση του θεραπευτικού τουρισμού, τα Spa, τις κατηγορίες τους και τις θεραπείες που προσφέρουν. Έπειτα, εκθέτονται τα πιο γνωστά κέντρα Spa της Αθήνας και της υπόλοιπης χώρας

και στο τέλος, παρουσιάζεται η μελέτη για την κατασκευή κέντρου Spa στο χώρο του ξενοδοχείου Athenaeum InterContinental.

Στο *έκτο* και *τελευταίο κεφάλαιο* της διπλωματικής αυτής εργασίας παρατίθενται γενικά συμπεράσματα και προτάσεις και στην τελευταία σελίδα οι συντομογραφίες των πιο σημαντικών όρων που χρησιμοποιήθηκαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Τουρισμός: Ορισμοί, Μορφές και Ιστορική Εξέλιξη

1.1. Ορισμοί του Τουρισμού

Υπάρχουν πολλές έννοιες που περιγράφουν τον τουρισμό. Μερικές από αυτές είναι οι ακόλουθες.

Τουρισμός είναι το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση α) των τουριστών, β) των προμηθευτών των τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών, και γ) των τοπικών κοινωνιών, κατά τη διαδικασία προσέλκυσης και φιλοξενίας αυτών των τουριστών.

Ένας άλλος ορισμός αναφέρει πως, *Τουρισμός είναι το φαινόμενο που προκύπτει από προσωρινές επισκέψεις ή παραμονές, μακριά από τον συνήθη τόπο διαμονής και για οποιοδήποτε λόγο, πλην της απασχόλησης, που αμοίβεται από τον τόπο επίσκεψης¹ {1}.*

Ακόμη, σύμφωνα με την Ένωση Τουρισμού της Βρετανίας, *Τουρισμός είναι η προσωρινή, μικρής διάρκειας μετακίνηση των ανθρώπων, για διάστημα όχι μεγαλύτερο από ένα συνεχόμενο έτος, σε προορισμούς εκτός του συνήθη τόπου διαμονής ή εργασίας τους, καθώς και οι δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, στους προορισμούς αυτούς.*

Τέλος, σύμφωνα με έναν ακόμη ορισμό, *Τουρισμός είναι η ανθρώπινη δραστηριότητα, κατά την οποία οι άνθρωποι μετακινούνται προσωρινά και διαμένουν για μικρό χρονικό διάστημα (από 1 διανυκτέρευση μέχρι ένα χρόνο, για τους τουρίστες εξωτερικού τουρισμού και μέχρι 6 μήνες, για τους τουρίστες εσωτερικού τουρισμού), σε τόπους διαφορετικούς εκείνων στους οποίους ζούν και εργάζονται κανονικά, για λόγους ανάπαυσης, ψυχαγωγίας, περιήγησης, εξερεύνησης, άσκησης, θεραπείας, επίσκεψης φίλων και συγγενών, θρησκείας, επαγγέλματος, μόρφωσης και συμμετοχής σε διάφορες εκδηλώσεις, αν και εφόσον, οι λόγοι αυτοί δεν έχουν χρηματικό ή άλλο υλικό*

¹ Καθηγητής Murdal, 1987.

κίνητρο² και η δραστηριότητα αυτή, συνεπάγεται δαπάνη και εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια των διακοπών. {2}

Στον ορισμό αυτό εμπεριέχονται τα παρακάτω στοιχεία ή παράγοντες προσδιορισμού:

- α. Οι άνθρωποι που κάνουν τουρισμό, οι οποίοι ονομάζονται Τουρίστες,
- β. Η μετακίνησή τους (το τουριστικό ταξίδι),
- γ. Η διαμονή και διατροφή τους (το τουριστικό κατάλυμα),
- δ. Ο χρόνος εκδήλωσης της τουριστικής τους δραστηριότητας (εποχή διακοπών),
- ε. Ο τουριστικός προορισμός τους,
- στ. Ο λόγος για τον οποίο κάνουν τουρισμό (ο σκοπός του τουριστικού ταξιδιού) και τέλος,
- ζ. Η δαπάνη της τουριστικής τους δραστηριότητας (τουριστική δαπάνη).

Οι παραπάνω ορισμοί περιλαμβάνουν τόσο τον εσωτερικό, όσο και τον διεθνή τουρισμό, συμπεριλαμβανομένων και των ημερήσιων επισκέψεων, αλλά και των επισκέψεων παραμονής για έναν ή και περισσότερους από τους παρακάτω λόγους: διακοπές, αναψυχή και ελεύθερος χρόνος, επαγγελματικοί λόγοι, συνέδρια κ.λπ. {3}

Ορισμένοι ακούσιοι λόγοι ταξιδιού/ επίσκεψης εξαιρούνται, όπως οι περιπτώσεις που αφορούν στη φυλάκιση και στη στρατιωτική θητεία. Ωστόσο, οι άδειες από τα αντίστοιχα ιδρύματα μπορούν κατά κανόνα να συμπεριλαμβάνονται στον τουρισμό.

1.2. Μορφές Τουρισμού

Σε σχέση με μια δεδομένη χώρα, διακρίνονται τρεις μορφές τουρισμού:

- i) Ο *εγχώριος τουρισμός*, ο οποίος περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των κατοίκων μιας δεδομένης χώρας, που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τόπους στο εσωτερικό της χώρας, αλλά έξω από το σύνηθες περιβάλλον τους,

² World Tourism Organization (WTO), Ορισμός του τουρίστα

ii) ο *εισερχόμενος τουρισμός*, ο οποίος περιλαμβάνει τις δραστηριότητες μη μονίμων κατοίκων μιας δεδομένης χώρας, που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τόπους στο εσωτερικό της χώρας, αλλά έξω από το σύνηθες περιβάλλον τους και τέλος,

iii) ο *εξερχόμενος τουρισμός*, ο οποίος περιλαμβάνει τις δραστηριότητες μονίμων κατοίκων μιας δεδομένης χώρας, που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τόπους στο εξωτερικό της χώρας και έξω από το σύνηθες περιβάλλον τους.

Παρόμοιοι ορισμοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν για άλλες περιοχές, περιφέρειες ή ομάδες χωρών αντικαθιστώντας τη «χώρα» με την περιοχή αναφοράς. Οι τρεις βασικές μορφές τουρισμού μπορούν να συνδυαστούν με τρεις τρόπους, έτσι ώστε να προκύψουν οι ακόλουθες κατηγορίες τουρισμού:

i) ο *εσωτερικός τουρισμός*, που περιλαμβάνει τον «εγχώριο τουρισμό» και τον «εισερχόμενο» τουρισμό,

ii) ο *εθνικός τουρισμός*, που περιλαμβάνει τον «εγχώριο τουρισμό» και τον «εξερχόμενο» τουρισμό, και τέλος,

iii) ο *διεθνής τουρισμός*, που περιλαμβάνει τον «εισερχόμενο τουρισμό» και τον «εξερχόμενο» τουρισμό.

1.3. Ιστορική Εξέλιξη του Τουρισμού

Η λέξη *τουρισμός*, η οποία προέρχεται από το αγγλικό *tour* και το γαλλικό *tour*, εμφανίζεται τον 19^ο αιώνα, αλλά η δραστηριότητα που υποδηλώνει, έχει τις ρίζες της στην αρχαιότητα. Το τουριστικό φαινόμενο ήταν συνδεδεμένο με τον ελεύθερο χρόνο και τις δραστηριότητες που μπορούσαν να επιτελεστούν μέσα σ' αυτόν.

Οι διάφορες μορφές τουρισμού, η ανάπτυξη των οποίων επιδιώκεται σήμερα μέσα στα πλαίσια των εναλλακτικών λύσεων και είναι ένα θέμα το οποίο θα αναλυθεί παρακάτω, αποτελούσαν ήδη, πρακτικές των αρχαίων κοινωνιών.

Ο Ηρόδοτος, γεωγράφος και ιστορικός (480 – 421 π.Χ.), υπήρξε ένας από τους πρώτους «ταξιδιώτες – τουρίστες», ο οποίος κατά τη διάρκεια των μετακινήσεών του δε σταμάτησε να ενδιαφέρεται για τα ήθη, τα έθιμα, τη θρησκεία και τις τέχνες των τόπων που επισκέπτονταν. Ο επίσης γεωγράφος και ιστορικός Πausanias, μέσα από την περιγραφή της Ελλάδας στις

«Ελληνικές Αποδημίες» (150 π.Χ.) διαθέτει για χρήση των ταξιδιωτών έναν από τους πρώτους τουριστικούς οδηγούς.

Ακόμη, οι Ολυμπιακοί Αγώνες (770 π.Χ.), οι οποίοι πραγματοποιούνταν κάθε τέσσερα χρόνια στην Ολυμπία, αποτελούσαν μια μορφή τουρισμού που συνδύαζε τη μετακίνηση με την ανακάλυψη και την περιπέτεια, αλλά και την προσήλωση των μετακινούμενων στις τοπικές παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα {4}.

Πέρα από τον αθλητικό τουρισμό στην αρχαιότητα, υπήρχαν και άλλες εκφάνσεις/μορφές του τουρισμού, όπως τα θρησκευτικά προσκηνύματα και οι θρησκευτικές γιορτές, αλλά και ο ιαματικός ή θεραπευτικός τουρισμός, ο οποίος θα αναλυθεί στο υπόλοιπο μέρος της εργασίας.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, πραγματοποιούνταν ελάχιστες τουριστικές μετακινήσεις και κυρίως για επαγγελματικούς λόγους. Σημείο σταθμός στην εξέλιξη του τουρισμού αποτέλεσε η εφεύρεση της ατμομηχανής το 1822, που έκανε πιο συχνές τις μετακινήσεις μέσω τρένου, τα ατμόπλοια και τα υπερωκεάνια. Η ουσιαστική όμως, ανάπτυξη του τουρισμού πραγματοποιήθηκε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κυρίως λόγω της αύξησης του βιοτικού επιπέδου, των εισοδημάτων, των τουριστικών καταλυμάτων, των ταξιδιωτικών πρακτορείων και της βελτίωσης στα μέσα μεταφορών {1}.

Ιδιαίτερα το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα σημειώθηκε ταυτόχρονη ανάπτυξη του τουρισμού, τόσο ως δραστηριότητα, όσο και ως βιομηχανία. Τέλος, στα μέσα της δεκαετίας του '90 εκτιμάται ότι ο τουρισμός αποτελούσε τη μεγαλύτερη βιομηχανία του κόσμου³ {5}. Έτσι, υπάρχει χωρική εξάπλωση και κοινωνική αποδοχή, στοιχεία που καθιστούν τον τουρισμό αναπόσπαστο στοιχείο της καθημερινότητας {6}.

³ World Travel and Tourism Council (WTTC, 1996).

Πρέπει ακόμη να τονιστεί ότι σήμερα ο τουρισμός είναι δικαίωμα όλων και όχι προνόμιο των λίγων όπως ήταν μέχρι τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Αποτελεί ένα κοινωνικό αγαθό, το οποίο πρέπει να απολαμβάνουν και οι φτωχοί που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να το αγοράσουν και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, που ακόμη και αν έχουν την οικονομική δυνατότητα, δεν μπορούν να μεταβούν στους τουριστικούς προορισμούς για να το απολαύσουν. Συνεπώς, αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας, με τον τρόπο και στο βαθμό που ικανοποιεί τις ανάγκες ασφάλειας των πολιτών της, με τον ίδιο τρόπο και στον ίδιο βαθμό να ικανοποιεί και τις τουριστικές τους ανάγκες.

Αυτό που είναι ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι, ο τουρισμός συμβάλλει καθοριστικά στην ταχύρρυθμη οικονομική ανάπτυξη και στη δραστική μείωση της ανεργίας, τόσο στη χώρα μας, όσο και στις χώρες του εξωτερικού. Δεν είναι τυχαίο ότι συνεισφέρει περίπου το 18% του ΑΕΠ, αν ληφθούν υπόψη και οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του, στο σύνολο της οικονομίας. Το σύνολο των εσόδων της χώρας μας από τον τουρισμό είναι μεγαλύτερο από το σύνολο της αξίας των εξαγωγών μας, τόσο προϊόντων όσο και υπηρεσιών, και καλύπτει περίπου το 40% του ελλείμματος του ισοζυγίου των εξωτερικών μας πληρωμών. Στον ελληνικό τουρισμό απασχολούνται άμεσα και έμμεσα περίπου 800.000 εργαζόμενοι, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων δραστηριοποιείται στην περιφέρεια και σε μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις {7}. Επίσης, σύμφωνα με Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού το 2020 οι διεθνείς αφίξεις θα ξεπεράσουν το 1,5 δισεκατομμύριο τουρίστες.

1.4. Επίλογος

Δεδομένου ότι ο ανταγωνισμός ολοένα και αυξάνεται από τις χώρες που προσφέρουν ανάλογο τουριστικό προϊόν, το ζητούμενο είναι η ύπαρξη ενός στρατηγικού σχεδιασμού για ποιότητα στις παρεχόμενες υπηρεσίες. Η βελτίωση του παρεχόμενου προϊόντος, η ποιοτική αναβάθμισή του και η διαφοροποίησή του, ώστε αυτό να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες μιας παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας είναι κάποια στρατηγικά βήματα που κρίνονται απαραίτητα.

Ωστόσο, για να μπορέσει ο τουρισμός να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη δυναμική και να βοηθήσει ακόμη περισσότερο στην οικονομία της χώρας, θα πρέπει εκτός από τον παραδοσιακό τουρισμό, δηλαδή το μοντέλο ήλιος και θάλασσα, να αναπτύξει και άλλες μορφές τουρισμού, όπως τον θρησκευτικό, τον θεραπευτικό, τον συνεδριακό, τον αθλητικό τουρισμό κ.α. που αποτελούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού και οι οποίες θα εξετασθούν στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΑΙΑ

ΠΗΓΕΣ

- {1} Πανεπιστημιακές παραδόσεις καθηγητή Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Κυριακόπουλου.
- {2} Σφακιανάκης Κων. Μανώλης, Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, 2000. Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ» - Γ. Παρίκος & ΣΙΑ Ε.Ε.
- {3} Rogers A., Slinn J., Tourism: Management of Facilities, Pitman Publishing, London, 1993.
- {4} Βαρβαρέσος Στέλιος, Τουρισμός, Οικονομικές Προσεγγίσεις, Εκδόσεις Προπομπός.
- {5} Cooper, Fletcher, Gilbert, Sheperd, Wanhill, Tourism, Principles and Practice, second edition.
- {6} Lickorish, Leonard J., Jenkins Carson L., An Introduction to Tourism.
- {7} Εφημερίδα TTG GREECE & CYPRUS, Ελληνικός Τουρισμός. Νοέμβριος 2006, Τεύχος 41.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

2.1. Εισαγωγή

Για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού θα γίνει μια σχετικά μικρή αναφορά, για το λόγο ότι υπάρχει πληθώρα ύλης και αν θέλαμε να αναπτύξουμε κάθε εναλλακτική μορφή χωριστά, θα χρειαζόμασταν τόσα κεφάλαια όσες και οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Μετά από τη γενική αναφορά στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που θα πραγματοποιηθεί σ' αυτό το κεφάλαιο, θα εξετασθεί λεπτομερώς ο ιαματικός τουρισμός στο επόμενο κεφάλαιο, και γενικότερα ο τουρισμός υγείας, γιατί είναι στοιχείο της ελληνικής φύσης και του περιβάλλοντος, αλλά και γιατί είναι μια μορφή που μπορεί να συμβάλλει δραστικά στην ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα.

Σε ότι αφορά τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, παρέχουν τη δυνατότητα για είσοδο σε μια νέα φάση τουριστικής ανάπτυξης, με γενικότερα οφέλη στην οικονομία. Ένα από τα βασικά ζητούμενα όλων των φορέων που σχετίζονται με τον τουρισμό είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και γενικότερα ο δωδεκάμηνος τουρισμός, που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ανάπτυξης των ειδικών μορφών τουρισμού.

Οι περισσότερες περιοχές της χώρας παρουσιάζουν πλεονεκτήματα τέτοια, που τις καθιστούν ιδανικούς προορισμούς για εναλλακτικό προορισμό. Το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν που προσφέρει η Ελλάδα και το οποίο είναι πιο γνωστό στο εξωτερικό, εξακολουθεί να είναι η θάλασσα και ο ήλιος. Παράλληλα όμως, η χώρα διαθέτει έναν ανεξάντλητο πλούτο σε πολιτιστικά και θρησκευτικά μνημεία, που χάνονται στα βάθη των αιώνων, αλλά και μοναδική φυσική ομορφιά.

Συνεπάγεται λοιπόν, ότι υπάρχουν δυνατότητες για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, ώστε αυτό να γίνει πιο ανταγωνιστικό. Κι' αυτό θα επιτευχθεί με την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού. Γι' αυτό χρειάζεται

ένας προσεγγμένος στρατηγικός σχεδιασμός, κίνητρα για επενδύσεις και ποιοτική εκπαίδευση. Ακόμη, η συνεργασία των φορέων του τουρισμού, οι υποδομές και η αποτελεσματική προβολή, αποτελούν μαζί με τους προηγούμενους, παράγοντες οι οποίοι θα βοηθήσουν στην ανάδειξη του εναλλακτικού τουρισμού. Με την επίτευξη όλων των παραπάνω, η Ελλάδα θα γίνει ένας σημαντικός προορισμός για εναλλακτικό τουρισμό.

Και όταν αυτό συμβεί, τα πλεονεκτήματα που θα προκύψουν από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού πιθανόν να οδηγήσουν στα ακόλουθα: {1}

- α. τη διαμόρφωση ενός ποιοτικού και ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος,
- β. την προσέλκυση νέων ομάδων επισκεπτών στη χώρα,
- γ. την εξισορρόπηση της έντονης ανάπτυξης του μαζικού τουρισμού,
- δ. την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου,
- ε. την προστασία του περιβάλλοντος, και τέλος
- στ. την περιφερειακή ανάπτυξη, ειδικά των απομακρυσμένων και μη ανεπτυγμένων τουριστικά περιοχών.

2.2. Η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί ιδιαίτερα το ενδιαφέρον για τις εναλλακτικές μορφές του τουρισμού τόσο από τουριστικούς επενδυτές, όσο και από φορείς ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Buttler (1990), οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής των τουριστών και χωρίς να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα. {2}

Ακόμη, ο Fennel (1991) θεωρεί ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δίνουν την ευκαιρία στις χώρες να εκμηδενίσουν τις εξωγενείς επιδράσεις και να αναπτύξουν τη δική τους υποδομή και ανωδομή, ώστε να συμμετέχουν οι ίδιες στην ανάπτυξή τους. Δηλαδή, να μην δίνουν τη δυνατότητα σε ξένους επιχειρηματίες και ξένους θεσμικούς παράγοντες του τουριστικού χώρου να κυριαρχήσουν στον τόπο τους. {3}

Όταν αναφερόμαστε λοιπόν, σε μια εναλλακτική μορφή τουρισμού, εννοούμε μια από τις πολλές μορφές τουρισμού οι οποίες υπάρχουν, που μπορεί να

αντικατασταθεί ή να αντικαταστήσει κάποια άλλη μορφή. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μορφές τουρισμού διαφοροποιημένες από το μοντέλο του συμβατικού τουρισμού, πιο ήπιες, που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον και ταυτόχρονα προσφέρουν νέες θέσεις εργασίας ειδικά στην επαρχία, συγκρατώντας τον πληθυσμό μακριά από τα μεγάλα αστικά κέντρα. {4}

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στοχεύουν σε συγκεκριμένα τουριστικά ενδιαφέροντα και στην ιδιαίτερη τουριστική ζήτηση, επιδιώκουν την ηπιότητα και την ποιότητα των προσφερομένων τουριστικών δομών και υπηρεσιών, με σεβασμό στο περιβάλλον και τα ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία του κάθε τόπου. {5}

Πολλοί συγγραφείς όπως οι Cazes (1989), Himmertoglu (1992), Mader (1988) και Weaver (1991), θεωρούν τον εναλλακτικό τουρισμό ως μια σύγχρονη μορφή ανάπτυξης, που έχει ερμηνευθεί σε σχέση με άλλες εκφράσεις, όπως: «κατάλληλος», «οικο-», «ήπιος», «υπεύθυνος», «ελεγχόμενος», «ευγενής», «μικρής κλίμακας», «διαφορετικός», «επιδέξιος», «παρορμητικός», «αντιτουρισμός», «συμμετοχικός» και «πράσινος». Κάποιες άλλες φράσεις με τις οποίες προσδιορίζονται συχνά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, είναι οι «νέες ή ειδικές» μορφές τουρισμού, «ήπιες» μορφές, μορφές «ήπιου τουρισμού, αλλά και «εναλλακτικές μορφές» ή «νέες ήπιες και εναλλακτικές» μορφές τουρισμού. {6}, {7}, {8}, {9}

Ακόμη, σύμφωνα με τον Inskoop (1991) «ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μικρής κλίμακας, μη συμβατικής φύσης, μη μαζικής εξειδίκευσης, καθώς και κοινωνικά και περιβαλλοντικά ευαίσθητος και γεμάτος σεβασμό, σε αντίθεση με το συμβατικό τύπο μαζικού τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα». {10}

Οι νέες αυτές μορφές του τουρισμού δεν πρόκειται βέβαια να αντικαταστήσουν τον μαζικό τουρισμό, αλλά αναπτύσσονται παράλληλα και συμπληρωματικά με αυτόν και προσπαθούν να προσελκύσουν νέους τουρίστες.

Με άλλα λόγια και συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μια διαδικασία που προωθεί μια μορφή ταξιδιού,

η οποία συνδέει κοινωνικές και περιβαλλοντικές αξίες, που επιτρέπουν τόσο στους «οικοδεσπότες» όσο και στους «φιλοξενούμενους» να δέχονται θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. {11}

2.3. Διαφορές Μαζικού και Εναλλακτικού Τουρισμού

Από τα παραπάνω, φαίνεται ότι ο εναλλακτικός τουρισμός είναι διαμετρικά αντίθετος του μαζικού, με τον πρώτο να εμφανίζεται ως ο καλός και τον δεύτερο ως ο κακός (Lane 1989 {12}, 1993 {13}, Pearce 1992 {14}). Διάφορες μελέτες (π.χ. Andriotis 2000 {15}, EC 1993 {16}, Romeril 1985 {17}, Vanhove 1997 {18}, Doggart & Doggart 1996 {19}, Faulkner 1998 {20}), καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι περισσότερες αρνητικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης προκύπτουν από τον μαζικό τουρισμό. Κι' αυτό γιατί, ο μαζικός τουρισμός συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό τουριστών, απαιτεί επενδύσεις μεγάλης κλίμακας και λιγότερη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην αναπτυξιακή διαδικασία. Ακόμη, οι τουρίστες του μαζικού τουρισμού εμφανίζονται με λιγότερη ευαισθησία στους εγχώριους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, εξαιτίας έντονης τουριστικής ανάπτυξης, αλλά και των φθηνών αγοραστικών επιλογών, από τις οποίες και ελκύονται (Coccossis & Parpariris 1996 {21}, Pearce 1989 {22}).

Ο πίνακας 2.1 παρουσιάζει συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των δυο μορφών τουρισμού, του μαζικού ή σκληρού και του εναλλακτικού ή ήπιου, σχετικά με τις γενικές τους έννοιες, τις τουριστικές αναπτυξιακές στρατηγικές που υιοθετούνται, τις πολιτικές που ακολουθούνται και τέλος, τις διαθέσεις του τουρίστα της κάθε μορφής.

Πίνακας 2.1: Διαφορές Μαζικού και Εναλλακτικού Τουρισμού

Μαζικός ή Σκληρός Τουρισμός	Εναλλακτικός ή Ήπιος Τουρισμός
A. Γενικές Έννοιες	
Απερίσκεπτος	Συνετός
Απεχθής	Αμυντικός
Επιθετικός	Επιφυλακτικός
Γρήγορος/ Ορμητικός	Αργός/ Στοχαστικός
Υψηλών ρυθμών	Χαμηλών ρυθμών

Ανεξέλεγκτος	Ελεγχόμενος
Ασυντόνιστος	Συντονισμένος
Υπερβολικός	Μετριοπαθής
Βραχυπρόθεσμος	Μακροπρόθεσμος
Ειδικού ενδιαφέροντος	Γενικού ενδιαφέροντος
Εξωτερικά ελεγχόμενος	Ελεγχόμενος από τους ντόπιους
Μικρής αντοχής	Μεγάλης αντοχής
Ευαίσθητος στην τιμή	Ευαίσθητος στην αξία
Ποσοτικός	Ποιοτικός
Αυξανόμενος	Αναπτυσσόμενος
B. Τουριστικές Αναπτυξιακές Στρατηγικές	
1. Ανάπτυξη χωρίς σχεδιασμό	Σχεδιασμός πριν από την ανάπτυξη
2. Θεώρηση στις αναπτυξιακές μελέτες	Θεώρηση στη νοοτροπία
3. Κάθε κοινότητα σχεδιάζει για τον εαυτό της	Κεντρικός σχεδιασμός για μεγάλες περιοχές
4. Άναρχη ανάπτυξη	Συγκέντρωση της ανάπτυξης σε ορισμένες περιοχές
5. Τυχαία και διάσπαρτη ανέγερση οικοδομημάτων	Συντήρηση του εδάφους, συγκεντρωτική ανέγερση οικοδομών, διατήρηση ελεύθερου χώρου
6. Εντατική εκμετάλλευση της ιδιαίτερης αξίας των τοποθεσιών	Σεβασμός στην ιδιαίτερη αξία της κάθε τοποθεσίας
7. Ανέγερση αυξανόμενου αριθμού κτιρίων	Εκμετάλλευση και βελτίωση των κτιρίων που ήδη υπάρχουν
8. Κατασκευές για αόριστη ζήτηση	Καθορισμός ορίων για εξάπλωση
9. Ανάπτυξη τουρισμού σε όλες τις περιοχές	Ανάπτυξη τουρισμού μόνο σε κατάλληλες περιοχές και όπου υπάρχει διαθέσιμος ντόπιος πληθυσμός
10. Ανάθεση της τουριστικής ανάπτυξης σε εξωγενείς παράγοντες	Ευκαιρίες για λήψη αποφάσεων και συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού
11. Χρησιμοποίηση όλου του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού (συμπεριλαμβανομένου και των αλλοδαπών)	Ανάπτυξη σχεδιασμένη σύμφωνα με τις δυνατότητες της περιοχής για τουρισμό σχετικά ελεγχόμενο
12. Θεώρηση στα οικονομικά προτερήματα	Αποτίμηση όλων των οικονομικών, οικολογικών και κοινωνικών προτερημάτων και μειονεκτημάτων
13. Θεώρηση του αγροτικού πληθυσμού	Διατήρηση και ενθάρρυνση της γεωργίας

μόνο ως κτηματίες και εργατικό δυναμικό	
14. Εγκατάλειψη των ζημιών στην κοινωνία	Οι ζημιές πληρώνονται από το δράστη
15. Ευμενής αντιμετώπιση στην ιδιωτική μεταφορά	Ενθάρρυνση της ντόπιας μεταφοράς
16. Διασφάλιση ευκολιών για μεγιστοποίηση της ζήτησης	Διασφάλιση ευκολιών για μεσαίου μεγέθους ζήτηση
17. Απομάκρυνση φυσικών φραγμών	Διατήρηση φυσικών φραγμών
18. Αστική αρχιτεκτονική	Ντόπια αρχιτεκτονική
19. Γενικός αυτοματισμός τουριστικών θέρετρων	Επιλεκτική τεχνητή ανάπτυξη, ενθάρρυνση μη τεχνητών τουριστικών προορισμών
Γ. Πλαίσιο Πολιτικής	
Εξασφάλιση συγκεντρωτικών αφίξεων	Εναλλασσόμενες διακοπές
Πρόσληψη προσωπικού μη αποδεδειγμένων ικανοτήτων	Βελτίωση εκπαίδευσης των ατόμων με υπεύθυνες θέσεις στον τουρισμό
Πώληση μετά δυσκολίας	Πώληση «εκ καρδίας»
Θεωρεί τον τουρισμό ως οικονομική πανάκεια	Ψάχνει νέες επιλογές και τουριστικές εναλλαγές
Δ. Διαθέσεις του τουρίστα	
Μαζικός τουρισμός	Μοναχικό ταξίδι, με φίλους ή οικογένεια
Έλλειψη χρόνου	Αφθονία χρόνου
Ταχύτατα μέσα μεταφοράς	Κατάλληλα (ή ακόμη και αργά) μέσα μεταφοράς
Προσχεδιασμένο δρομολόγιο	Αυθόρμητο δρομολόγιο
Εμπνευσμένο εξωτερικά	Εμπνευσμένο εσωτερικά
Εισαγόμενος τρόπος ζωής	Εγχώριος τρόπος ζωής
«Θεάματα»	Βιώματα
Άνετο και παθητικό	Δραστήριο και ενεργητικό
Μικρή ή καθόλου νοητική προετοιμασία	Προ-έρευνα για τον προορισμό
Δεν επιθυμεί να μάθει τη γλώσσα	Μαθαίνει να μιλά τη γλώσσα
Αίσθηση ανωτερότητας	Θέληση για μάθηση
Ποικίλες αγορές	Αγορές δώρων
Αναμνηστικά	Μνήμες, ημερολόγια, νέες προοπτικές
Στιγμιαίες φωτογραφίες και καρτ ποστάλ	Φωτογραφία, σχεδίαση, ζωγραφική
Περιέργεια	Φινέτσα
Θορυβώδης	Ήσυχος

Πηγή: Krippendorf (1982) {23}

2.4. Χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού

Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται όλο και πιο συστηματικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός, ο αθλητικός, ο θρησκευτικός, ο πολιτιστικός, ο οικοτουρισμός ή οικολογικός τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο θεραπευτικός – ιαματικός τουρισμός και άλλες μορφές.

Με αυτό τον τρόπο, η χώρα αρχίζει να αποτελεί έναν τουριστικό προορισμό, όχι μόνο για όσους επιθυμούν να πραγματοποιήσουν διακοπές «κλασσικού τύπου», αλλά και για όσους επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εναλλακτικές διακοπές, αναζητώντας εκτός από την ξεκούραση και την απόλαυση των αξιοθέατων, τη μοναδική εμπειρία που προσφέρουν η φύση και τα προϊόντα της, ο πολιτισμός και η ιστορία της χώρας.

Τα κυριότερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον εναλλακτικό τουρισμό, και τα οποία αναλύονται παρακάτω, είναι τα κίνητρα του τουρίστα, ο ίδιος ο τουρίστας, ο τουριστικός προορισμός και οι τουριστικές επιχειρήσεις αναφορικά με το μέγεθός τους. {4}

α. Τα κίνητρα του τουρίστα

Το πρώτο βασικό χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρισμού αφορά στα κίνητρα του τουρίστα που τον οδηγούν στην επιλογή κάποιου ταξιδιού, δηλαδή στον σκοπό του ταξιδιού. Ο εναλλακτικός τουρίστας έχει διαφορετικής μορφής κίνητρα ή λόγους⁴ για τους οποίους κάνει τουρισμό, τα οποία ταξινομούνται και αντιστοιχούν με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως φαίνεται στον πίνακα 2.2:

Πίνακας 2.2: Κίνητρα ή λόγοι ταξιδιού και εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Κίνητρα ή Λόγοι Ταξιδιού	Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού
Ανάπαυση- Αναψυχή- Ψυχαγωγία	Τουρισμός Διακοπών

⁴ Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) στη Διάσκεψη της Ρώμης το 1963 ονόμασε τους κύριους σκοπούς της τουριστικής επίσκεψης ως εξής: διακοπές, σπουδές, υγεία, εμπορικές δοσοληψίες, αποστολή, συνάντηση, συνέδριο, επίσκεψη φίλων ή συγγενών, θρησκεία, αθλητισμός και άλλοι. {4}

Περιήγηση	Περιηγητικός
Μόρφωση- Εκπαίδευση	Εκπαιδευτικός
Σπουδές	Σπουδαστικός
Άθληση	Αθλητικός, Χειμερινών σπορ, Ορειβατικός
Περπάτημα	Περιπατητικός
Θεραπεία- Λόγοι Υγείας	Θεραπευτικός- Τουρισμός Υγείας
Ιαματικά Λουτρά	Ιαματικός
Θρησκεία	Θρησκευτικός
Επάγγελμα	Επαγγελματικός
Συμμετοχή σε Συνέδριο	Συνεδριακός
Επίσκεψη ή Συμμετοχή σε Έκθεση	Εκθεσιακός
Παρακίνηση Εργαζομένων	Τουρισμός Κινήτρων
Περιπέτεια, Συμμετοχή σε extreme games	Τουρισμός Περιπέτειας, Τουρισμός Μεγάλων Συγκινήσεων
Επίσκεψη Πόλεων	Αστικός
Επίσκεψη Πολιτιστικών Κέντρων	Πολιτιστικός
Επίσκεψη Φυσικών Τοπίων	Φυσιολατρικός
Απόκτηση Γνώσεων για τη Φύση	Φυσιογνωστικός
Επαφή με το Περιβάλλον	Περιβαλλοντικός ή Οικοτουρισμός
Φιλοξενία	Τουρισμός Φιλοξενίας
Επιστροφή στις Ρίζες	Τουρισμός Επιστροφής στο Παρελθόν
Γαμήλιο Ταξίδι	Τουρισμός Νεονύμφων
Γνωριμία με αγρότες και την Αγροτική Ζωή	Αγροτουρισμός
Απόλαυση του Χειμώνα	Χειμερινός
Απόλαυση του Θέρους	Θερινός
Αποφυγή του Χειμώνα	Τουρισμός Παραχείμασης
Αποφυγή του Θέρους	Παραθεριστικός
Απόλαυση της Θάλασσας	Θαλάσσιος
Παρατήρηση Πουλιών, Χλωρίδας & Πανίδας	Τουρισμός Παρατήρησης Πουλιών, Χλωρίδας & Πανίδας
Κυνήγι	Κυνηγετικός
Κυνήγι Άγριων Ζώων	Τουρισμός Σαφάρι
Κολύμπι- Μαύρισμα- Παράκτια Παιχνίδια- Φλέρτ	Παράκτιος ή Τουρισμός των 4S (sea, sun, sand & sex)

Γυμνισμός	Γυμνιστικός
Συμμετοχή στο Τουριστικό Μπούγιο	Μαζικός Τουρισμός
Έρωτας	Ερωτικός Τουρισμός
Τεμπελιά, Ξεγνοιασιά, Χαλάρωση, Απομόνωση	Τουρισμός Switch Off ή Relax
Επίσκεψη Κοσμοπολίτικων Κέντρων	Κοσμοπολίτικος
Αγορές κατά τη Διάρκεια Εκπτώσεων	Τουρισμός Αγορών
Ικανοποίηση Τουριστικών Συμπλεγμάτων (Σύμπλεγμα Άπιστου Θωμά- Ανταίου ⁵ - Ταρζάν ή Ναρκισσισμού, Παιδικότητας ή Ινφατισμού, Ατίλα, Ηλίου, Πονηρού Φιδιού)	Τουρισμός που ικανοποιεί το κάθε σύμπλεγμα
Ικανοποίηση Προσωπικών Αναγκών (Αποφυγή Πίεσης, Ευθυνών, Ανάκτησης Ισορροπίας, Προσωπικά Συμπλέγματα)	Όλες οι μορφές Τουρισμού
Αποφυγή Αστικού Περιβάλλοντος	Τουρισμός Υπαίθρου, Αγροτουρισμός
Ανάγκη για Κοινωνικό Prestige	Μορφή Τουρισμού που κάνουν οι Κοινωνικοί Σύντροφοι (Τουρισμός Μιμητισμού)
Αποφυγή Καθημερινότητας	Όλες οι μορφές Τουρισμού
Αποφυγή Ψυχοσωματικών Επιβαρύνσεων	Όλες οι μορφές Τουρισμού
Λοιποί Ψυχολογικοί Λόγοι	Όλες οι μορφές Τουρισμού

Πηγή: Σφακιανάκης Κων. Μανώλης

Συνεπώς, στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού οι διακοπές δεν πραγματοποιούνται σαν μια μεμονωμένη προσπάθεια φυγής από την

⁵ Η τάση του ανθρώπου να επαναπροσδιορίσει τη σχέση του με τη φύση, όταν εκδηλώνεται με τη μορφή τουριστικής δραστηριότητας, ονομάζεται στην ψυχολογία "τουριστικό σύμπλεγμα του Ανταίου". Ο μύθος αναφέρει ότι ο Ανταίος ήταν γίγαντας, γιος του Ποσειδώνα και της Γαίας. Νικούσε κάθε αντίπαλό του στην πάλη, αντλώντας δύναμη από την επαφή του με τη γη. Ηττήθηκε κατά τη διάρκεια πάλης του με τον Ηρακλή. Ο Ανταίος έχασε τη δύναμή του, όταν ο Ηρακλής τον κράτησε ψηλά, έτσι ώστε να μην ακουμπά στη γη.

Ο μύθος αυτός συμβολίζει την άρρηκτη σχέση της ύπαρξης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και την "αναγέννηση" που του προσφέρει η επαφή του με αυτό. (www.anthropos.gr)

καθημερινότητα, αλλά το ταξίδι αποκτά κοινωνική, πολιτιστική, περιβαλλοντολογική και εκπαιδευτική διάσταση. {4}

β. Ο εναλλακτικός τουρίστας

Το δεύτερο χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρισμού είναι ο ίδιος ο εναλλακτικός τουρίστας, ο οποίος δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «πελάτης» ή «καταναλωτής», για το λόγο ότι διαφέρει από τα καθιερωμένα πρότυπα του μαζικού τουρισμού. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα που αναφέρει ο Cohen (1973, 1979) σχετικά με τους νεαρούς ταξιδιώτες του παρελθόντος που δεν αποδέχονταν για τον εαυτό τους τον όρο του τουρίστα, αλλά αυτοαποκαλούνταν «ταξιδευτές» και «κοσμογυρισμένοι». Αυτοί ταξίδευαν με σκοπό την αναζήτηση του αυθεντικού, ενώ όλοι οι άλλοι τους αποκαλούσαν άσκοπα περιφερόμενους, χίπις, τουρίστες του σακιδίου κ.λπ. {24}, {25}

Οι εναλλακτικοί τουρίστες αποτελούν ένα τμήμα της αγοράς με διαφορετικά χαρακτηριστικά στα κίνητρα που τους ωθούν σε τουριστική μετακίνηση και στις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια των διακοπών τους.

Κάθε τουρίστας λοιπόν, έχει τα δικά του δημογραφικά και ψυχογραφικά στοιχεία, «κουβαλάει» τα δικά του κίνητρα, τα δικά του συμπλέγματα, τον δικό του τρόπο ζωής και τις δικές του εμπειρίες. Κάτω από την επιρροή αυτών των προσωπικών στοιχείων διαμορφώνεται η τουριστική συμπεριφορά του κάθε τουρίστα, που αξιολογεί και επιλέγει ή δέχεται και ακολουθεί τις τουριστικές εκδηλώσεις κάποιας μορφής τουρισμού όταν κάνει διακοπές {4}.

Σύμφωνα με τους Laarman & Durst (1987), ο εναλλακτικός τουρίστας έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- § Προσπαθεί να επισκέπτεται μέρη που δεν έχει πατήσει ανθρώπινο πόδι.
- § Διεγείρεται από το αίσθημα της περιήγησης.
- § Προσπαθεί να αποφύγει τους σύγχρονους ρυθμούς των μεγάλων πόλεων για κάποιο χρονικό διάστημα.

- § Προσπαθεί να δημιουργήσει κανάλια επικοινωνίας με τον ντόπιο πληθυσμό και να προστατεύσει την τοπική κουλτούρα, προωθώντας την τοπική κουζίνα και τη χρήση τοπικών υλικών.
- § Δεν επιζητάει την ύπαρξη τουριστικής υποδομής.
- § Συλλέγει περισσότερες πληροφορίες πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού.
- § Ταξιδεύει μόνος του ή σε μικρές ομάδες.
- § Έχει συνήθως, καλύτερη μόρφωση, είναι πιο συνειδητοποιημένος πολιτιστικά, πιο ευαίσθητος σε θέματα περιβάλλοντος και πολιτισμού, πιο περίεργος και πιο αναλυτικός. {11}
- § Έχει περισσότερα έσοδα από το μέσο όρο, και τέλος,
- § προσπαθεί να παραμένει στον τουριστικό του προορισμό για περισσότερες μέρες από τον παραδοσιακό τουρίστα. {26}

γ. Ο τουριστικός προορισμός

Το τρίτο χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρισμού είναι ο τουριστικός προορισμός, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως ο τόπος που δέχεται και φιλοξενεί τουρίστες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Για να δεχθεί και να φιλοξενήσει τους τουρίστες αυτός ο τόπος, πρέπει να διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά ή στοιχεία έλξης, τα οποία ονομάζονται τουριστικά θέλγητρα. Αυτά είναι συνήθως φυσικά, κλιματολογικά, γεωγραφικά, οικονομικά, πολιτιστικά και κοινωνικά στοιχεία.

Δεν θα ήταν υπερβολή να ισχυριστεί κανείς ότι, οι περισσότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού πήραν τον επιθετικό προσδιορισμό από το όνομα του τουριστικού προορισμού που φιλοξενεί τους τουρίστες της κάθε μορφής. Για παράδειγμα, η θάλασσα φιλοξενεί τον θαλάσσιο τουρισμό, οι λίμνες τον παραλίμνιο, τα όρη τον ορεινό, τα χιονισμένα βουνά τον χιονοδρομικό και τον τουρισμό χειμερινών σπορ, οι αγροί τον αγροτουρισμό, η ύπαιθρος τον τουρισμό υπαίθρου, η φύση τον φυσιογνωστικό και τον φυσιολατρικό, το φυσικό περιβάλλον τον περιβαλλοντικό ή οικοτουρισμό. Ακόμη, οι ιαματικές πηγές τον ιαματικό, ο τόπος των θρησκευτικών μνημείων και των εκκλησιών τον θρησκευτικό, τα συνεδριακά και εκθεσιακά κέντρα, τον συνεδριακό και τον τουρισμό εκθέσεων αντίστοιχα. Επίσης, τα πολιτιστικά κέντρα τον πολιτιστικό,

τα αθλητικά κέντρα τον αθλητικό, τα κοσμοπολίτικα κέντρα τον κοσμοπολίτικο, οι πόλεις τον τουρισμό πόλεων, οι τόποι με ξεχωριστή χλωρίδα και πανίδα τον τουρισμό μελέτης της χλωρίδας και πολλές άλλες μορφές τουρισμού. {4}

Σύμφωνα με τους Ahmed 1987 {27}, Andronicos 1979 {28}, Berno 1999 {29}, Cohen 1989 {30}, McCannell 1973 {31}, στον εναλλακτικό τουρισμό, ελκυστικά στοιχεία είναι το «νέο, πρωτοποριακό, παρθένο ή ανεξερεύνητο» του προορισμού, που τον διαφοροποιούν από άλλες τουριστικές περιοχές που δέχονται μεγάλο όγκο τουριστών. Αξιοσημείωτο τέλος, είναι το γεγονός ότι ο εναλλακτικός τουρίστας ελκύεται από ένα ιδανικά ονειρεμένο και ήσυχο περιβάλλον και από την ιδέα της συναναστροφής με τον ντόπιο πληθυσμό, κάτι που δεν συμβαίνει στους «μαζικούς» τουριστικούς προορισμούς.

δ. Το μέγεθος των τουριστικών επιχειρήσεων

Το τελευταίο χαρακτηριστικό του εναλλακτικού τουρισμού είναι το μέγεθος των τουριστικών επιχειρήσεων. Όπως είναι γνωστό, οι περισσότεροι τουριστικοί προορισμοί προσελκύουν τουρίστες σε επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους, συνήθως ξενοδοχεία, τα οποία προσφέρουν ποικίλες υπηρεσίες, τις λεγόμενες «πακεταρισμένες» διακοπές που οργανώνονται από τους διοργανωτές ταξιδίων, τους Tour Operators. Στον εναλλακτικό τουρισμό όμως, κυριαρχεί η ρήση του Schumacher (1974) «το μικρό είναι πανέμορφο (small is beautiful)» αναφορικά με το μέγεθος των επενδύσεων. Έτσι, οι εναλλακτικοί τουρίστες διαλέγουν κυρίως μικρές μονάδες διαμονής και ντόπιες επιχειρήσεις. {32}

Ο Andriotis (2002b) πραγματοποίησε μια μελέτη στο νησί της Κρήτης, ερευνώντας 52 επιχειρήσεις διαμονής τουριστών. Κατέταξε τις επιχειρήσεις ανάλογα με το μέγεθός τους σε μικρές (μέχρι 40 δωμάτια), μεσαίες (από 41 έως 100 δωμάτια) και μεγάλες (από 100 δωμάτια και άνω). Από τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύεται ότι η συνεισφορά των επιχειρήσεων διαμονής στην οικονομική ανάπτυξη δεν είναι ομοιόμορφη. Συγκεκριμένα, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις απασχολούν περισσότερο ξένο διευθυντικό προσωπικό σε σύγκριση με τις μικρές και τις μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις.

Επίσης, οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις αγοράζουν λιγότερο από ντόπιους λιανοπωλητές και χονδρέμπορους, σε σύγκριση με τις μικρομεσαίες, ενώ οι μικρές επιχειρήσεις απασχολούν κυρίως τα μέλη της οικογένειας του ιδιοκτήτη, έχουν δηλαδή οικογενειακή μορφή. Από τα παραπάνω, προκύπτει το συμπέρασμα ότι, όσο μικρότερη είναι η επιχείρηση, τόσο μεγαλύτερη είναι η συνεισφορά της στην τοπική ανάπτυξη. {33}

Στη συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας 2.3 που παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά των επιχειρήσεων, τα οποία αλλάζουν καθώς αλλάζει το μέγεθος της επιχείρησης.

Πίνακας 2.3: Διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά των μικρών επιχειρήσεων από τις μεγάλες.

Επιχειρήσεις Μεγάλης Κλίμακας	Χαρακτηριστικά
<p>+ Αυξανόμενα</p> <p>- Μειωμένα</p>	<p>Φραγμοί εισόδου στον επιχειρηματικό κλάδο (απαιτήσεις σε κεφάλαια, εμπειρία),</p> <p>ξένη ιδιοκτησία/ επενδύσεις, απασχόληση αλλοδαπών, εργασία/ διαχείριση από μη μέλη της οικογένειας του ιδιοκτήτη, διαρροή συναλλάγματος, οικονομίες κλίμακος.</p>
Επιχειρήσεις Μικρής Κλίμακας	

Πηγή: Andriotis (2002β) {33}

2.5. Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού

Παρακάτω ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στις κυριότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και στη συνέχεια θα ακολουθήσει εκτενής ανάλυση σχετικά με την τελευταία μορφή, αυτή του θεραπευτικού – ιαματικού τουρισμού.

2.5.1. Συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός σαν ιδέα πρωτοξεκίνησε από την Αρχαία Ελλάδα με τις Δελφικές Αμφικτιονίες. Στη σύγχρονη εποχή, η μορφή αυτή περιλαμβάνει την οργάνωση συνεδρίων και διεθνών εκθέσεων σε περιοχές που προσφέρουν και άλλες τουριστικές δυνατότητες. Σύμφωνα με έρευνες, οι ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις που επένδυσαν σε μεγάλα και σύγχρονα συνεδριακά κέντρα, διαπίστωσαν ότι ο τζίρος των συνεδριακών πελατών τους σχεδόν διπλασιάστηκε από αυτόν των άλλων πελατών τους. {34}

Ακόμη, οι βασικοί φορείς του τουρισμού, όπως το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού και ο Σύνδεσμος Ελλήνων Επαγγελματιών Οργανωτών Συνεδρίων (HAPCO), έχουν ως προτεραιότητα την προβολή της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας, την παροχή πιο ποιοτικών υπηρεσιών και τη δημιουργία γραφείων πληροφόρησης για τον Συνεδριακό Τουρισμό. Κάποια από τα γραφεία αυτά που δημιουργούνται στις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, είναι το Γραφείο Επισκεπτών και Συνεδρίων στη Θεσσαλονίκη (TCVB), το Γραφείο Επισκεπτών και Συνεδρίων στην Αθήνα (ACVB), το Κέντρο Πληροφόρησης Συνεδρίων και Επισκεπτών στην Έδεσσα, και άλλα που αναμένονται μελλοντικά. {35}

Με άλλα λόγια, για να αναπτυχθεί ο συνεδριακός τουρισμός, απαιτείται η λήψη μιας σειράς μέτρων, τα οποία σχετίζονται τόσο με την υποδομή, όσο και με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τους οργανωτές συνεδρίων και εκθέσεων.

2.5.2. Αθλητικός τουρισμός

Ο συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός, που αναφέρθηκε παραπάνω, μπορεί να συνδυαστεί με τον αθλητικό τουρισμό. Η Ελλάδα, που είναι η χώρα στην οποία «γεννήθηκαν» οι Ολυμπιακοί Αγώνες, είναι ένα ιδανικό μέρος για

την ανάπτυξη αθλητικών δραστηριοτήτων, αλλά και για τη διεξαγωγή αθλητικών αγώνων. Τις τελευταίες δεκαετίες, διοργανώνονται όλο και πιο συχνά μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις, όπως παγκόσμια πρωταθλήματα, πανευρωπαϊκοί αγώνες, σημαντικά διεθνή τουρνουά κ.α., με κορυφαίο γεγονός τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Όλα αυτά συνέβαλαν σημαντικά στην κατασκευή πολλών σύγχρονων μεγάλων ή μικρών αθλητικών εγκαταστάσεων και γηπέδων, τόσο στην Αθήνα, όσο και σε κάποιες άλλες μικρότερες πόλεις της χώρας μας.

Πέρα όμως από τις εγκαταστάσεις που έχουν δημιουργηθεί, ένα άλλο πολύ σημαντικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της χώρας μας, είναι το μοναδικό της κλίμα. Αυτό δίνει τη δυνατότητα σε ξένους αθλητές και αθλητικά σωματεία να έρχονται στη χώρα μας για να προετοιμάζονται για μεγάλα αθλητικά γεγονότα.

Ακόμη, πολλά ξενοδοχεία διαθέτουν ειδικές εγκαταστάσεις για τις αθλητικές δραστηριότητες των πελατών τους, όπως γήπεδα μπάσκετ, βόλεϊ, τένις, γκολφ, πισίνες, και άλλα. Άλλες δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν στον ελληνικό χώρο και που συνδυάζουν τον αθλητισμό και την περιπέτεια είναι οι ακόλουθες:

vi. Πεζοπορία - Ορειβασία – Αναρρίχηση

Η πεζοπορία ή trekking πραγματοποιείται μέσα σε μονοπάτια και διαδρομές στο βουνό και διακρίνεται σε απλή (μέχρι 5 χλμ.) και ορεινή (μέχρι 15- 20 χλμ.). Υπάρχει, ακόμη και το river trekking, που είναι πεζοπορία στις όχθες και σε ορισμένα σημεία μέσα στα ποτάμια.

Η ορειβασία, από την άλλη, αποτελεί την πλέον δύσκολη μορφή της πεζοπορίας. Ο πιο συνήθης στόχος της ορειβασίας είναι η κατάκτηση κάποιας κορυφής και το πιο σημαντικό στοιχείο είναι η υψομετρική διαφορά, όπου ανά ώρα καλύπτονται 300 περίπου μέτρα.

Τέλος, η αναρρίχηση χαρακτηρίζεται ως σκαρφάλωμα, με καλοκαιρινές συνθήκες, ενώ με χειμερινές συνθήκες χαρακτηρίζεται ως αλπινισμός, σε

οποιαδήποτε κορυφή βουνού, που γίνεται από την απόκρημνη πλευρά, με τη βοήθεια των απαραίτητων οργάνων.

vii. Αιωροπτερισμός – Αλεξίπτωτο πλαγιάς (parapente)

Στον αιωροπτερισμό ο πιλότος κρέμεται δεμένος με ειδική ζώνη κάτω από το αιωρόπτερο, με τέτοιο τρόπο ώστε το σώμα του να αιωρείται στο κενό σαν εκκρεμές. Το άθλημα ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970 στις Η.Π.Α. και την Αυστραλία. Από το 1985 έχει χαρακτηριστεί ως ολυμπιακό άθλημα, αλλά ακόμη δεν έχει περιληφθεί ως αγώνισμα στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών Αγώνων. Στην Ελλάδα, εμφανίστηκε το 1978 και το 1999 εντάχθηκε στην Ελληνική Αεραθλητική Ομοσπονδία (ΕΛ.Α.Ο.).

Το αλεξίπτωτο πλαγιάς (parapente) έλαβε το όνομά του από τις γαλλικές λέξεις parachute (αλεξίπτωτο) και pent (πλαγιά). Η ιστορία του ξεκινά τη δεκαετία του 1960 από ένα πρόγραμμα της αμερικανικής N.A.S.A., αλλά οι ουσιαστικές του βάσεις τέθηκαν στα μέσα της δεκαετίας του 1980, στη Γαλλία. {36}

viii. Kayak ποταμού - Canoe-Kayak - Canoying

Σύμφωνα με το πρώτο, πραγματοποιείται κατάβαση ποταμού με Kayak, το δεύτερο περιλαμβάνει περιήγηση σε λίμνη σε διθέσια canoe-Kayak και το τρίτο περιλαμβάνει διάσχιση φαραγγίων χρησιμοποιώντας τον κατάλληλο εξοπλισμό καταρρίχησης σε κάθετους καταρράκτες.

ix. Mountain Bike

Το Mountain bike είναι ποδηλασία σε δασικές διαδρομές, με ποδήλατα 28 ταχυτήτων με δισκόφρενα και πλήρη ανάρτηση.

x. Jeep Safari

Τέλος, το Jeep Safari είναι οδήγηση με 4x4 σε δασικές διαδρομές.

Αυτό που πρέπει να σημειωθεί τέλος, είναι ότι σε όλες αυτές τις δραστηριότητες υπάρχει η συνοδεία επαγγελματιών εκπαιδευτών και οδηγών. {37}. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η Ελλάδα είναι το ιδανικό

μέρος για κάθε διοργάνωση ή δραστηριότητα, καθώς επίσης και για εκδρομές σε όλες τις ιστορικές τοποθεσίες που σχετίζονται με τον αθλητισμό στην αρχαία Ελλάδα.

2.5.3. Θαλάσσιος τουρισμός

Ο πλούτος και η ποικιλία των ελληνικών θαλασσών, τα πάνω από 2.000 νησιά, τα πάνω από 20.000 χλμ. μοναδικής ακτογραμμής και οι προστατευμένες θαλάσσιες περιοχές χιλιάδων τετραγωνικών χιλιομέτρων⁶, το ήπιο κλίμα, τα υψηλά ποσοστά ηλιοφάνειας, η καθαρότητα νερών και το εναλλασσόμενο τοπίο, καθιστούν την Ελλάδα ως έναν ιδανικό προορισμό για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων θαλάσσιου τουρισμού. Οι πιο σημαντικές μορφές θαλάσσιου τουρισμού είναι οι ακόλουθες:

- i. Το *θαλάσσιο σκι*, του οποίου η ιστορία ξεκινά γύρω στο 1900 στην Αμερική, ενώ στην Ελλάδα γνωρίζει ιδιαίτερη άνθιση από το 1963 με την ίδρυση της Ελληνικής Ομοσπονδίας Θαλάσσιου Σκι.
- ii. Η *ιστιοπλοΐα*, που είναι πλεύση στη θάλασσα με τη χρησιμοποίηση πανιών, τα οποία εκμεταλλεύονται τη δύναμη του ανέμου και η οποία συνδέεται άμεσα με τον ελληνικό λαό μέσα από τη ιστορία της χώρας και τη θαλασσινή παράδοσή της που χάνεται στα βάθη των αιώνων.
- iii. Η *ιστιοσανίδα* ή *windsurfing*, που είναι πλεύση στη θάλασσα με την βοήθεια του ανέμου πάνω σε σανίδα. Εκτός από διασκέδαση και ολυμπιακό άθλημα, το windsurfing έχει γίνει και επαγγελματικό σπορ από το 1985, καθώς και άθλημα επιδείξεων και αγώνων σε κλειστούς χώρους.
- iv. Οι *κρουαζιέρες* και το *yachting*, που τα τελευταία είκοσι χρόνια οι κρουαζιέρες στις ελληνικές θάλασσες έχουν γίνει πολύ δημοφιλείς και η ενοικίαση θαλαμηγών έχει αναπτυχθεί σημαντικά, προσφέροντας πάνω από

⁶ Το 2006, η Ελλάδα διέθετε 404 παραλίες και 5 μαρίνες που κέρδισαν το βραβείο «Γαλάζια Σημαία», γεγονός που την κατατάσσει στην κορυφή μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών.

20.000 θαλαμηγούς και διαδρομές που αφήνουν ευχαριστημένους ακόμη και τους πιο απαιτητικούς θαλασσινούς ταξιδιώτες και τέλος,

ν. οι καταδύσεις. Ο άνθρωπος εξασκεί την ελεύθερη κατάδυση, ή με άλλα λόγια, την υποβρύχια εξερεύνηση, εδώ και χιλιάδες χρόνια, γεγονός που αποδεικνύεται από τα ευρήματα που έχουν ανακαλυφθεί σε ανασκαφές και από αρχαίες τοιχογραφίες. Σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν δεκάδες σχολές καταδύσεων, που λειτουργούν με ειδική άδεια του υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας. {38}, {39}

2.5.4. Χειμερινός τουρισμός

Η Ελλάδα είναι μια κατ' εξοχήν ορεινή χώρα, αφού στην επικράτειά της υπάρχουν περισσότερα από 300 μεγαλύτερα ή μικρότερα βουνά. Τα ελληνικά βουνά χαρακτηρίζονται από την ποικιλομορφία τους, τα σπάνια τοπία και τα μοναδικά δάση τους, μερικά από τα οποία είναι από τα παλαιότερα φυσικά δάση της Ευρώπης. Λόγω αυτού του φυσικού πλούτου, πολλά από τα δάση προστατεύονται ως Εθνικοί Δρυμοί. Μια βασική δραστηριότητα του χειμερινού τουρισμού είναι η χιονοδρομία.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η χιονοδρομία και το άθλημα του σκι έγιναν εξαιρετικά δημοφιλή στην Ελλάδα. Σήμερα, λειτουργούν συνολικά, 19 χιονοδρομικά κέντρα σύγχρονων προδιαγραφών, που δέχονται τόσο Έλληνες, όσο και ξένους επισκέπτες. (Βλέπε Παράρτημα σελ. 47). {4}, {40}

2.5.5. Θρησκευτικός τουρισμός

Η εναλλακτική αυτή μορφή τουρισμού αποτελείται από μνημεία της ελληνικής ορθοδοξίας, τα οποία είναι τμήμα της εθνικής κληρονομιάς και αποτελούν σημαντικό πόλο έλξης επισκεπτών. Οι βυζαντινές και οι μεταβυζαντινές εκκλησίες με τις μοναδικές αγιογραφίες, τα ψηφιδωτά και τις σπάνιες εικόνες τους, οι επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί, τα ξωκλήσια, τα μοναδικά μοναστήρια του Αγίου Όρους στη Χαλκιδική και των Μετεώρων στη Θεσσαλία, μαρτυρούν τη μακραίωνη πίστη στην Εκκλησία και την παράδοση.

Οι εκκλησίες και τα μοναστήρια είναι χαρακτηριστικά και αναπόσπαστα στοιχεία του ελληνικού τόπου και συνδέονται στενά με την ιστορία και την παράδοση της Ελλάδας. Ο θεσμός του μοναχισμού πρωτοεμφανίστηκε τον 4ο αιώνα μ.Χ. με τους ασκητές στην έρημο της Αιγύπτου, εξαπλώθηκε γρήγορα σε άλλες περιοχές της τότε βυζαντινής αυτοκρατορίας και άρχισε να ακμάζει από τον 10ο αιώνα μ.Χ. με την ίδρυση πολλών νέων μοναστηριών.

Η μεγαλύτερη μοναστική πολιτεία στην Ελλάδα βρίσκεται στο Άγιο Όρος, το γνωστό και ως περιβόλι της Παναγίας. Οι πρώτοι μοναχοί εγκαταστάθηκαν εκεί τον 5ο αιώνα μ.Χ. και το πρώτο κοινόβιο ιδρύθηκε τον 10ο αιώνα. Μέχρι και σήμερα, παραμένει άβατο για το γυναικείο πληθυσμό.

Η δεύτερη μεγαλύτερη και σημαντικότερη μοναστική κοινότητα του ελληνικού χώρου είναι τα Μετέωρα. Οι πρώτοι ερημίτες εγκαταστάθηκαν εκεί τον 11ο αιώνα. Οι παλαιότερες μονές όμως, δημιουργήθηκαν τον 14ο αιώνα. Από τα 24 αρχικά μοναστήρια σήμερα λειτουργούν μόνο τα έξι, ενώ τα υπόλοιπα είναι ερειπωμένα. Οι μονές των Μετεώρων έχουν χαρακτηριστεί από την UNESCO ως μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τέλος, όσοι ακολουθούν τα βήματα του Αποστόλου Παύλου διασχίζοντας τις βιβλικές πόλεις των Αθηνών, της Θεσσαλονίκης, των Φιλιππών, της Χριστούπολης (της σημερινής Καβάλας), η οποία είναι η πρώτη πόλη στην Ευρώπη που ασπάστηκε το Χριστιανισμό, και της Ρόδου, πραγματοποιούν ένα οδοιπορικό αξέχαστης θρησκευτικής εμπειρίας.

Τέλος, σε πολλές περιοχές της χώρας, ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να συναντήσει κτίσματα και μνημεία λατρείας διαφορετικών δογμάτων και θρησκειών, τα οποία μαρτυρούν την ιστορία του ελληνικού έθνους. {41}, {42}.

2.5.6. Αρχαιολογικός Τουρισμός

Η Ελλάδα είναι μια χώρα με ιστορία 4000 ετών. Έχει χαρακτηριστεί ως η κοιτίδα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού. Είναι η χώρα που γέννησε μοναδικούς φιλοσόφους, όπως ο Σωκράτης και ο Πλάτων, ηγέτες όπως ο Περικλής, ο Αριστείδης και ο Θεμιστοκλής, στρατηλάτες όπως ο Φίλιππος ο Μακεδόνας και ο γιος του Μέγας Αλέξανδρος. Είναι η χώρα όπου αναπτύχθηκαν και

μεγαλούργησαν πολιτισμοί όπως ο Κυκλαδικός, ο Μυκηναϊκός, ο Μινωικός, ο Σπαρτιατικός, ο Μακεδονικός, ο Αθηναϊκός και ο Κορινθιακός. Είναι η πατρίδα της Μυθολογίας, του Παρθενώνα, των Δελφών και της Αρχαίας Ολυμπίας, όπου πραγματοποιήθηκαν οι πρώτοι Ολυμπιακοί αγώνες.

Η Ελλάδα έχει άπειρα αρχαία μνημεία, αξιόλογα μουσεία και θεαματικούς αρχαιολογικούς χώρους, όπως το Δίον και η Πέλλα, που μαρτυρούν τη διαδρομή της Ελλάδας μέσα στους αιώνες. Σύμφωνα με τον κατάλογο της UNESCO έχουν ανακηρυχθεί ως Μνημεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς 16 αρχαιολογικοί χώροι και πολιτιστικοί τόποι. (Βλέπε Παράρτημα σελ. 48). {43}, {44}.

2.5.7. Πολιτιστικός τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού που έχει σαν κύρια τουριστική δραστηριότητα την επαφή και την γνωριμία με τον πολιτισμό των τουριστικών προορισμών.

Έτσι, η τουριστικοπολιτιστική δραστηριότητα εκδηλώνεται με:

- § επισκέψεις σε μουσεία, ιστορικά μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους, βιβλιοθήκες, πινακοθήκες, αίθουσες τέχνης, κτίρια με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική και άλλα,
- § παρακολουθήσεις συναυλιών, όπερας, επιδείξεων παραδοσιακών χορών και εθίμων, και τέλος,
- § με συμμετοχή σε εκδηλώσεις όπως πανηγύρια, φεστιβάλ και άλλες πνευματικές και κοινωνικές δραστηριότητες. {4}

Είναι γνωστό πως η Ελλάδα διαθέτει μια πολύ μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά που αν την εκμεταλλευθεί κατάλληλα, θα προσελκύσει ένα μεγάλο μέρος της παγκόσμιας τουριστικής κίνησης. Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα των πόλεων, τα οποία αναζωογονούνται με ανακαινίσεις κτηρίων και πεζοδρομήσεις, αποτελούν βασικά στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσιογνωμίας της χώρας μας. Ο πλούτος και η ποικιλομορφία της ελληνικής αρχιτεκτονικής

κληρονομιάς φαίνεται από τους 653 διατηρητέους παραδοσιακούς οικισμούς, τα 8000 διατηρητέα κτίρια και τα αρχαία και βυζαντινά μνημεία.

Επιπλέον, μια επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και μνημεία σε ολόκληρη τη χώρα, προσφέρει ένα ταξίδι στο παρελθόν αλλά και στο παρόν. Σε όλη τη χώρα λειτουργούν σήμερα περισσότερα από 200 κρατικά ή εποπτευόμενα από το Υπουργείο Πολιτισμού και 107 ιδιωτικά μουσεία. Στα μουσεία αυτά εκθέτονται μοναδικά επιτεύγματα της τέχνης και της επιστήμης, όπως αναπτύχθηκαν στον ελληνικό χώρο για περισσότερα από 6.000 χρόνια. (Βλέπε Παράρτημα σελ. 49).

Καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και κυρίως την καλοκαιρινή περίοδο, σε όλη τη χώρα πραγματοποιούνται εκατοντάδες πολιτιστικές εκδηλώσεις και διοργανώνονται δεκάδες μεγαλύτερα ή μικρότερα φεστιβάλ για όλες τις μορφές της τέχνης. Μερικές από τις σημαντικότερες εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του Ελληνικού Φεστιβάλ, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (Ε.Λ.Σ.), των Δημοτικών Περιφερειακών Θεάτρων (ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.), του Εθνικού Θεάτρου της Ελλάδας στην Αθήνα και του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος (Κ.Θ.Β.Ε.) στη Θεσσαλονίκη, του διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου και της Διεθνούς Εκθέσεως Βιβλίου στη Θεσσαλονίκη και άλλες σημαντικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης.

Στις μέρες μας, διοργανώνονται επίσης, εορταστικές καρναβαλικές εκδηλώσεις με αποκριάτικες στολές και άρματα, που σε κάποιες περιοχές ακολουθούν τα τοπικά ή παραδοσιακά ήθη και έθιμα. Κυρίαρχα στοιχεία σε αυτές τις εκδηλώσεις είναι τα φαλλικά σύμβολα, αλλά και η σάτιρα, η οποία συνδέεται άμεσα με τα τοπικά δρώμενα ή επικεντρώνεται σε επίκαιρα θέματα που σχετίζονται με την Ελλάδα, αλλά και το διεθνή χώρο (όπως για παράδειγμα το καρναβάλι της Κοζάνης). Το πιο σημαντικό καρναβάλι στον ελληνικό χώρο διοργανώνεται στην Πάτρα. {45}, {46}.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού εκτιμά ότι ο πολιτιστικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό 15% τον χρόνο και ότι το 37% όλων των διεθνών

ταξιδιών περιλαμβάνει ένα πολιτιστικό στοιχείο. Από το άλλο μέρος, ο μαζικός τουρισμός αναπτύσσεται με ρυθμό μόνο 8% τον χρόνο.

Σύμφωνα με τις έρευνες, το προφίλ των πολιτιστικών τουριστών (σε σχέση με εκείνο των τουριστών που ακολουθούν τον μαζικό τουρισμό) φαίνεται να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- ηλικία 45 ως 64 χρόνων
- οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άντρες
- μετα-δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- υψηλότερο εισόδημα
- ξοδεύουν 10 ως 15% περισσότερα για κάθε ημέρα ταξιδιού
- ξοδεύουν περισσότερα σε καταναλωτικά προϊόντα όπως σουβενίρ, χειροποίητα είδη, ρουχισμό κλπ. {47}

2.5.8. Οικοτουρισμός ή Οικολογικός τουρισμός

Ο οικολογικός τουρισμός συνδυάζει την τοπική οικονομική ανάπτυξη, τη διαφύλαξη της ποιότητας του περιβάλλοντος και την ανάδειξη των φυσικών πλεονεκτημάτων και της ιστορίας μιας περιοχής.

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση, παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και διαθέτει πολλές περιοχές με ιδιαίτερη οικολογική σημασία. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια, φαράγγια, λίμνες, ποτάμια και βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς δημιουργούν εντυπωσιακά τοπία, τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού.

Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας, ο φυσιολάτρης τουρίστας έχει την ευκαιρία:

- § να περιπλανηθεί στα όμορφα δάση και να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς (Βλέπε Παράρτημα σελ. 49), όχι μόνο στην ορεινή Ελλάδα, αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες,
- § να απολαύσει τα υπέροχα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες,

- § να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγρότοπους,
- § να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο,
- § να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλοννήσου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν, αντίστοιχα, καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα,
- § να συμμετάσχει σε δραστηριότητες των extreme σπορ, όπως κανόε-καγιάκ, rafting, monoraft, canoeing, ποδήλατο βουνού και άλλες, όπως αναφέραμε στον αθλητικό τουρισμό, που τα τελευταία χρόνια αναπτύσσονται σημαντικά στην Ελλάδα και τέλος,
- § να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, μορφή εναλλακτικού τουρισμού που θα περιγραφεί παρακάτω.

Αναγνωρίζοντας συνεπώς, την σημαντικότητα του ελληνικού τόπου, έχουν δημιουργηθεί βιολογικοί σταθμοί που χρησιμοποιούνται από μαθητές, επιστήμονες και επισκέπτες ερευνητές, αλλά και για σεμινάρια και εθελοντικές δραστηριότητες.

Τέλος, η Ελλάδα προσχώρησε στην Συνθήκη του Ραμσάρ το 1975 και με αυτό τον τρόπο, η προστασία και η διατήρηση του περιβάλλοντος αποτελεί σημαντικό μέλημα της Εθνικής μας Πολιτικής. {48}, {49}

2.5.9. Γαστρονομία

Μια άλλη κατηγορία εναλλακτικής μορφής τουρισμού είναι η γαστρονομία. Οι μοναδικές γεύσεις της ελληνικής κουζίνας κάνουν την Ελλάδα να ξεχωρίζει. Σε αντίθεση με την αντίληψη που ο περισσότερος κόσμος έχει για την ελληνική κουζίνα, μπορεί όποιος δοκιμάσει την ελληνική κουζίνα να διαπιστώσει ότι δεν είναι μόνο ο «μουσακάς», το «σουβλάκι» και η «χωριάτικη σαλάτα», αλλά ότι αποτελείται από μία μεγάλη ποικιλία πιάτων που μπορούν να ικανοποιήσουν πλήρως τις γαστρονομικές αναζητήσεις, τόσο των κρεατοφάγων όσο και των χορτοφάγων.

Άλλωστε, τίποτε δεν θα μπορούσε να ήταν διαφορετικό στη χώρα που γέννησε τα συμπόσια και τους Επικούρειους φιλόσοφους. Για την ακρίβεια, ο Αρχέστρατος ήταν εκείνος που το 330 π.Χ. έγραψε το πρώτο βιβλίο μαγειρικής στην ιστορία και μας υπενθύμισε ότι η κουζίνα αποτελεί δείγμα πολιτισμού. Η Ελλάδα έχει γαστρονομική παράδοση περίπου 4.000 ετών.

Ωστόσο, όπως συμβαίνει με τις περισσότερες εθνικές κουζίνες, η ελληνική γαστρονομία επηρέασε και επηρεάστηκε από τις γειτονικές της χώρες, τόσο από την Ανατολή όσο και από τη Δύση.

Αυτό που κάνει την παραδοσιακή ελληνική κουζίνα να ξεχωρίζει από τις άλλες είναι ο συνδυασμός των εξής παραγόντων:

§ τα μοναδικά συστατικά, όπως φρέσκα λαχανικά και φρούτα, παρθένο λάδι ελιάς, μέλι, φρέσκα ψάρια και εξαιρετικά κρασιά,

§ η ελληνική φιλοσοφία πάνω σε διατροφικά θέματα και στην ιδέα του να μοιράζεται κανείς τα γεύματα με άλλους. Ακόμη και οι επιστήμονες παγκοσμίως, έχουν αναγνωρίσει την αξία αυτής της διατροφής και την έχουν δεχθεί ως βάση για την υγιή και μακρά διαβίωση του σύγχρονου ανθρώπου. Με αυτό τον τρόπο εξηγείται και το μικρό ποσοστό καρδιακών νόσων που παρατηρείται στην Ελλάδα.

§ Και τέλος, η ίδια η χώρα και η όλη ατμόσφαιρα.

Κλείνοντας, πρέπει να αναφερθεί ότι, ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, για να δώσει την ευκαιρία τόσο σε Έλληνες, όσο και σε ξένους επισκέπτες να γευθούν εξαιρετικές γαστρονομικές δημιουργίες που χρονολογούνται από την αρχαιότητα, έχει αναπτύξει ένα νέο σύστημα ταξινόμησης Ελληνικών Παραδοσιακών Εστιατορίων. {50}, {51}

2.5.10. Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μια ήπια μορφή βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και δραστηριότητας στον αγροτικό χώρο, με την οποία ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να γνωρίσει τις αγροτικές περιοχές και ασχολίες, τα τοπικά προϊόντα, την παραδοσιακή κουζίνα και την καθημερινή ζωή των κατοίκων, τα πολιτισμικά στοιχεία και τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του χώρου αυτού, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την παράδοση. Επίσης, η δραστηριότητα

αυτή φέρνει τον επισκέπτη σε επαφή με τη φύση, καθώς και με τις δραστηριότητες στην ύπαιθρο, στις οποίες μπορεί να συμμετέχει, να ψυχαγωγηθεί και να νιώσει τη χαρά της περιήγησης, της γνώσης και της ανακάλυψης.

Παράλληλα, κινητοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξή του. Έτσι, δημιουργήθηκαν πολλές επιχειρήσεις σ' όλη τη χώρα μέσω ειδικών προγραμμάτων αγροτουρισμού, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να απολαύσουν τα μοναδικά πλεονεκτήματα της ελληνικής υπαίθρου. Οι επιχειρήσεις αυτές κατατάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- § πρατήρια - εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων,
- § αγροτουριστικά κέντρα εστίασης και αναψυχής,
- § τουριστικά γραφεία, που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος,
- § αγροκτήματα,
- § επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων και τέλος,
- § εργαστήρια λαϊκής τέχνης. {52}, {53}

2.6. Επίλογος

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, γίνεται απόλυτα αντιληπτό ότι θα πρέπει να δοθεί η ανάλογη αξία και προσοχή από τους αρμόδιους φορείς για την περαιτέρω ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών του τουρισμού. Μπορούν να υπάρξουν και συνδυασμοί όλων ή κάποιων από τα είδη τουρισμού που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Μια πρόταση θα ήταν να δημιουργηθούν πακέτα που να συνδυάζουν την ψυχαγωγία, την ενημέρωση για τον πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει η Ελλάδα και τη γαστρονομία.

Τέλος, το κεφάλαιο που ακολουθεί αναφέρεται σε ένα σπουδαίο κομμάτι του φυσικού πλούτου της ελληνικής φύσης, στις ιαματικές πηγές και κατά συνέπεια, στην εναλλακτική αυτή μορφή του τουρισμού, στον ιαματικό τουρισμό.

ΠΗΓΕΣ

{1} Εφημερίδα TTG GREECE & CYPRUS, Ελληνικός Τουρισμός. Νοέμβριος 2006, Τεύχος 41.

{2} Buttler, R. W. (1990). Alternative tourism: pious hope or Trojan Horse? Journal of Travel Research. 28(3), pp.40 – 45.

{3} Fennel, D. (1991). Οικοτουρισμός. Έλλην: Αθήνα.

{4} Σφακιανάκης Κων. Μανώλης, Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού, 2000, Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ» - Γ. Παρίκος & ΣΙΑ Ε.Ε.

{5} Σχέδιο Νόμου: Οργανισμός Ελληνικού Τουρισμού Υπαίθρου – Αγροτουρισμού, Άρθρο 2. (Ιούλιος 2006).

{6} Cazes, G. H. (1989). Alternative tourism: Reflections on an ambiguous concept. In: Singh, T.V., Theuns, H.L. & Go, F.M. (eds). Towards Appropriate Tourism: The Case of Developing Countries. Frankfurt, Peter Lang, pp.117 – 126.

{7} Himmetoglu, B. (1992). What is Soft Tourism? Proceedings of the International Conference on Architecture of Soft Tourism. Trabzon, Turkey: Yildiz University Faculty of Architecture Press.

{8} Mader, V. (1988). Tourism and Environment. Annals of Tourism Research. 15(2): 274 – 276.

{9} Weaver, D.B. (1991). Alternative to Mass Tourism in Dominica. Annals of Tourism Research. 18(2), pp.414 – 432.

{10} Inskeep, E. (1991). Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach. New York: Van Nostrand Reinhold.

{11} Συνέντευξη Μάρως Βενετσανοπούλου, Επίκουρος Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου, στην εφημερίδα TTG GREECE & CYPRUS, Ελληνικός

Τουρισμός, *Σύνδεση με κοινωνικές και περιβαλλοντικές αξίες*. Νοέμβριος 2006, Τεύχος 41.

{12} Lane, B. (1989). Will Rural Tourism Succeed? In: Hardy, S., Hardy, T. & Shaw, T. (eds). *The Role of Tourism in the Urban and Regional Economy*. London: Regional Studies Association, pp. 34 – 39.

{13} Lane, B. (1993). Sustainable Rural Tourism Strategies: A Tool for Development and Conservation. In: Bramwell, B. & Lane B. (eds). *Rural Tourism and Sustainable Tourism Development*. Channel View, Clevedon, pp. 102 – 111.

{14} Pearce, D.G. (1992). Alternative Tourism: Concepts, Classifications and Questions. In: Smith, V.L. & Eadington, W.R. (eds). *Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism*. Philadelphia: University of Philadelphia Press & International Academy for the Study of Tourism.

{15} Andriotis, K. (2000). Local Community Perceptions of Tourism as a Development Tool: The Island of Crete. Unpublished Doctoral Dissertation. Bournemouth University: Bournemouth.

{16} EC (1993). Taking account of Environment in Tourism Development. Study prepared by ECONSTAT EC DG XXIII. Brussels: European Commission.

{17} Romeril, M. (1985). Tourism and the environment: towards a symbiotic relationship. *International Journal of Environmental Studies*. 25(4), pp.215 – 218.

{18} Vanhove, N. (1997). Mass Tourism: Benefits and Costs: In: Wahab, S & Pigram, J.J. (eds). *Tourism Development and Growth – The Challenge of Sustainability*. London: Routledge, pp. 50 – 77.

{19} Doggart, C. & Doggart, N. (1996). Environmental Impacts of Tourism in Developing Countries. *Travel and Tourism Analyst*. 2, pp. 71 – 86.

{20} Faulkner, B. (1998). Tourism Development Options in Indonesia and the Case of Agro-tourism in Central Java. In: Laws, E., Faulkner, B. & Moscardo, G. (eds). *Embracing and Managing Change in tourism: International Case Studies*. London: Routledge, pp. 202 – 221.

{21} Coccosis, H. & Parpairis, A. (1996). Tourism and Carrying Capacity in Coastal Areas : Mykonos, Greece. In: Priestley, G.K., Edwards, J.A. & Coccosis, H. (eds). *Sustainable Tourism? European Experiences*. Oxon: CAB, pp. 153 – 175.

{22} Pearce, D.G. (1989). *Tourist Development*. 2nd edition. New York: Longman.

{23} Krippendorf , J. (1982). Towards new tourism policies: The importance of environmental and sociocultural factors. *Tourism Management*. 3(3), pp. 135 – 148.

{24} Cohen, E. (1973). Nomads from affluence: Notes on the phenomenon of drifter tourism. *International Journal of Comparative Sociology*. 14(1 – 2): 89-103.

{25} Cohen, E. (1979). A phenomenology of tourist experiences. *Sociology*. 13, pp.179 – 201.

{26} Laarman, J.G. & Durst, P.B. (1987). *Nature travel and tropical forests*. FPEI Working Paper 23. Research Triangle Park, NC: Southeastern Center of Forest Economics Research.

{27} Ahmed, S.A. (1987). Perceptions of socio-economic and cultural impact of tourism in Sri-Lanka: A research study. *Marga Quarterly Journal*. 8(4), pp.34-63.

{28} Andronicos, A. (1979). Tourism in Cyprus. In: de Kadt, E. (ed). Tourism: Passport to development? Oxford: Oxford University Press.

{29} Berno, T. (1999). When a guest is a guest. Cook islanders view tourism. Annals of Tourism Research. 26(3), pp.656-675.

{30} Cohen, E. (1989). "Alternative tourism" – A Critique. In: Singh, T.V., Theuns, H.L. & Go, F.M. (eds). Towards Appropriate Tourism: The Case of Developing Countries. Frankfurt, Peter Lang, pp.127-142.

{31} McCannell, D. (1973). Staged authenticity: Arrangements of social space in tourism settings. American Journal of Sociology. 79(3): 589-603.

{32} Schumacher, E.F. (1974). Small is Beautiful. London: Penguin.

{33} Andriotis, K. (2002b). Scale of hospitality firms and local economic development. Evidence from Crete. Tourism Management. 23(4), pp.333-341.

{34} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=761&langID=1>, Ηλεκτρονική ιστοσελίδα Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, Κεντρική σελίδα, Ειδικές μορφές τουρισμού, Συνεδριακός Τουρισμός.

{35} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=14>, Συνεδριακός τουρισμός.

{36} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=747&langID=1> & <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=807&langID=1> & <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=809&langID=1> & <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=833&langID=1>.

{37} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=20>, Αθλητικός Τουρισμός.

{38} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=152&langID=1>, Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Θαλάσσιος Τουρισμός.

{39} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=91>, Καταδύσεις και <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=31>, Yachting Holidays.

{40} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=391&langID=1>, Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Διακοπές στο βουνό, Χιονοδρομία.

{41} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=408&langID=1>, Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Ειδικές μορφές τουρισμού, Θρησκευτικός τουρισμός.

{42} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=15>, Θρησκευτικός τουρισμός.

{43} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=758&langID=1>, Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Τέχνες και Πολιτισμός, Αρχαιολογικοί χώροι - Μνημεία.

{44} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=11>, Αρχαιολογικός Τουρισμός.

{45} Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Τέχνες και Πολιτισμός, Μουσεία <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=92&langID=1> & Εκδηλώσεις <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=851&langID=1>.

{46} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=93>, Πολιτιστικός Τουρισμός.

{47} <http://www.unwto.org/regional/europe/PDF/SPEECHES/2003/Luxembourg%20January%202003.pdf>, Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού

{48} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=738&langID=1>, Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Ειδικές Μορφές Τουρισμού, Οικολογικός Τουρισμός.

{49} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=7>, Οικοτουρισμός.

{50} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=467&langID=1>, Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Γαστρονομία.

{51} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=18>, Γαστρονομία.

{52} <http://www.eot.gr/pages.php?pageID=826&langID=1>, Κεντρική σελίδα, Ταξιδιωτικός οδηγός, Διακοπές, Ειδικές Μορφές Τουρισμού, Αγροτουρισμός.

{53} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=10>, Αγροτουρισμός.

Παράρτημα 2^ο Κεφαλαίου

2.1. Χειμερινός τουρισμός (Σελίδα 33)

Τα 19 χιονοδρομικά κέντρα σύγχρονων προδιαγραφών, που δέχονται τόσο Έλληνες, όσο και ξένους επισκέπτες είναι αυτά που ακολουθούν.

ΝΟΜΟΣ	ΒΟΥΝΟ	ΠΕΡΙΟΧΗ
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη		
Δράμας	Φαλακρό	<u>Άγιο Πνεύμα</u>
Καβάλας	Παγγαίο	<u>Κοιλάδα Ορφέα</u>
Σερρών	Βροντούς	<u>Λαϊλιάς</u>
Κεντρική και Δυτική Μακεδονία		
Γρεβενών	Βασιλίτσα	<u>Διάσελο Βασιλίτσας</u>
Ημαθίας	Βέρμιο	<u>Τρία Πέντε Πηγάδια</u>
Ημαθίας	Βέρμιο	<u>Σέλι</u>
Καστοριάς	Βέρνο (Βίτσι)	<u>Οξυά</u>
Πέλλας	Βόρας (Καϊμάκτσαλαν)	<u>Βόρας (Καϊμάκτσαλαν)</u>
Φλώρινας	Βέρνο (Βίτσι)	<u>Βίγλα</u>
Ήπειρος		
Ιωαννίνων	Πίνδος	<u>Προφήτης Ηλίας</u>
Ιωαννίνων	Πίνδος	<u>Καρακόλι</u>
Θεσσαλία		
Λάρισας	Όλυμπος	<u>Βρυσσπούλες</u>
Μαγνησίας	Πήλιο	<u>Αγριολεύκες</u>
Τρικάλων	Κοζιάκας	<u>Περτουλιώτικα Λιβάδια</u>
Στερεά Ελλάδα		
Βοιωτίας	Παρνασσός	<u>Γεροντόβραχος</u>

Ευρυτανίας	Τυμφρηστός (Βελούχι)	Διαβολότοπος
Φθιώτιδας	Παρνασσός	Κελλάρια Φτερολάκκα
Πελοπόννησος		
Αρκαδίας	Μέναλο	Οροπέδιο Οστρακίνας
Αχαΐας	Χελμός (Αροάνια)	Βαθιά Λάκκα

2.2. Αρχαιολογικός Τουρισμός (Σελίδα 34)

Σύμφωνα με τον κατάλογο της UNESCO έχουν ανακηρυχθεί ως Μνημεία Πολιτιστικής Κληρονομιάς 16 αρχαιολογικοί χώροι και πολιτιστικοί τόποι.

Άγιο Όρος (Μοναστικό Συγκρότημα)
Αθήνα (Ακρόπολη)
Βάσσειες (Ναός Επικουρείου Απόλλωνα)
Βεργίνα - Αιγαί
Δελφοί (αρχαιολογικός χώρος)
Δήλος (αρχαιολογικός χώρος)
Επίδαυρος (αρχαιολογικός χώρος)
Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Θεσσαλονίκη
Μοναστικό Συγκρότημα Μετεώρων
Μυστράς (Μεσαιωνική Πολιτεία)
Μονές: Δαφνίου (Αττική) Οσίου Λουκά (Φωκίδας) και Νέας Μονής Χίου
Αρχαιολογικοί χώροι Μυκηνών και Τίρυνθας
Ολυμπία (αρχαιολογικός χώρος)
Πάτμος: Η Μονή Αγίου Ιωάννη Θεολόγου και το Σπήλαιο της Αποκαλύψεως
Μεσαιωνική Πόλη της Ρόδου
Σάμος : Πυθαγόρειο και Ηραϊόν.

2.3. Πολιτιστικός τουρισμός (Σελίδα 35)

Το σύνολο των ελληνικών μουσείων και συλλογών κατανέμονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Αρχαιολογικά Μουσεία και Συλλογές
Βυζαντινά Μουσεία και Συλλογές
Ιστορικά και Λαογραφικά Μουσεία
Μουσεία Ελληνικής Τέχνης (αρχαίας, βυζαντινής, νεώτερης)
Μουσεία Ασιατικής Τέχνης
Εικαστικά Μουσεία και Πινακοθήκες
Μουσεία Θεάτρου
Μουσεία Κινηματογράφου και Φωτογραφίας
Μουσεία Μουσικής
Ναυτικά Μουσεία
Μουσεία Φυσικής Ιστορίας
Μουσεία Επιστήμης και Τεχνολογίας
Μουσεία της Θάλασσας κ.α.

2.4. Οικοτουρισμός ή Οικολογικός τουρισμός (Σελίδα 37)

Στην Ελλάδα έχουν ιδρυθεί και οριοθετηθεί, με ειδικό νόμο, δέκα «Εθνικοί Δρυμοί» συνολικής έκτασης 68.732 εκταρίων, από τα οποία 34.378 εκτάρια είναι οι πυρήνες τους. Έτσι, οι ελληνικοί «Εθνικοί Δρυμοί» είναι οι εξής:

Όνομα	Νομός
Αίνος	Κεφαλονιά
Βίκος - Αώος	Ιωάννινα
Λευκά Όρη (φαράγγι Σαμαριάς)	Χανιά
Οίτη	Φθιώτιδα
Ολυμπος	Πιερία
Παρνασσός	Φωκίδα, Βοιωτία
Πάρνηθα	Αττική

Σούνιο	Αττική
Πίνδος	Ιωάννινα
Πρέσπες	Φλώρινα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΡΑΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ιαματικός Τουρισμός

3.1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε τον ιαματικό τουρισμό, μια από τις πιο σπουδαίες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που συναντάται στον ελληνικό χώρο από την αρχαιότητα και που έχει σημαντικά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης. Και αυτό γιατί είναι μία μορφή τουρισμού με σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα, που μπορεί να συμβάλει δραστικά στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, έτσι ώστε να μιλούμε για δωδεκάμηνο θεραπευτικό τουρισμό.

Αρχικά, θα γίνει μια ιστορική ανασκόπηση για το ιαματικό νερό και την αξία του, τις ιαματικές πηγές και τα λουτρά. Στη συνέχεια, θα δοθούν οι σχετικοί ορισμοί και θα αναφερθούν οι διάφορες μορφές υδροθεραπείας που μπορεί να κάνει κανείς για να αντιμετωπίσει διάφορες παθήσεις. Ακόμη, θα αναφερθεί η θεραπευτική δράση των ιαματικών νερών και λουτρών και κατά συνέπεια, της ιαματικής θεραπείας σε διάφορα αναπνευστικά προβλήματα, στη γυναικολογία και σε άλλες παθήσεις. Τέλος, θα παρατεθούν οι βασικές κατηγορίες των ιαματικών πηγών στην Ελλάδα, αλλά και κάποιες κατηγορίες παθήσεων με τις αντίστοιχες πηγές που συνιστώνται για κάθε περίπτωση.

3.2. Ιστορική Ανασκόπηση

"Ζωτικότερον γης, ύδωρ" είπε ο Αριστοτέλης, φράση που καταδεικνύει το πόσο αδιαμφισβήτητη και το πόσο σπουδαία είναι η αξία του νερού. Οι θεραπευτικές ιδιότητες του ιαματικού νερού και των ιαματικών λουτρών φαίνεται πως ήταν γνωστές εδώ και χιλιάδες χρόνια. Το 2000 π.Χ. οι Βαβυλώνιοι αποκαλούσαν γιατρό «αυτόν που γνώριζε πολύ καλά το νερό».

Στην Ελληνική μυθολογία αναφέρονται συχνά οι θαυματουργές θεραπευτικές ιδιότητες πολλών πηγών. Στις Μυκήνες κατασκευάστηκαν τα πρώτα δημόσια λουτρά, τα «Βαλανεία». Τον 5^ο π.Χ. αιώνα, ιδρύθηκαν τα Ασκληπιεία, ναοί που κτίζονταν κοντά σε ιαματικές πηγές και που ήταν ταυτόχρονα λατρευτικά και θεραπευτικά κέντρα, ήταν δε αφιερωμένα στον ημίθεο Ασκληπιό. Σε αυτά,

οι ιερείς - θεραπευτές βοηθούσαν όσους έπασχαν από ψυχοσωματικές διαταραχές.⁷ Επίσης, ο μεγάλος χορικός ποιητής της αρχαιότητας Πίνδαρος εξύμνησε τα θερμά «των νυμφών λουτρά», επειδή συνέβαλλαν τόσο στην καθαρότητα του σώματος όσο και στην τόνωσή του.

Ο Ιπποκράτης από την Κω (460-375π.Χ.), που θεωρείται ο θεμελιωτής της ιατρικής επιστήμης και ο πατέρας της υδροθεραπείας, ήταν ο πρώτος που αναφέρθηκε στην υδροθεραπεία και στη θεραπευτική χρήση των λουτρών, χωρίς να αποδίδει στις ιαματικές πηγές υπερφυσικές ή μαγικές ιδιότητες. Ακόμη, ασχολήθηκε με διάφορα νερά και διέκρινε τις εξής κατηγορίες: α) τα ελώδη, που υπάρχουν στα έλη και τις λίμνες, β) τα όμβρια, που σχηματίζονται από τη βροχή και γ) τα μεταλλικά, τα οποία αναβλύζουν από πετρώματα. Τέλος, ο Ιπποκράτης καθόρισε τις παθήσεις για τις οποίες ενδείκνυται η χρήση των ιαματικών νερών και ο Ηρόδοτος (484-410π.Χ.) ήταν ο πρώτος παρατηρητής των ιαματικών νερών που αναφέρθηκε και σύστησε τη λουτροθεραπεία.

Κατά τη Ρωμαϊκή εποχή, Έλληνες γιατροί, οπαδοί της Ιατρικής του Ιπποκράτη, ασχολήθηκαν με την Υδροθεραπεία. Ο Στράβων, ο Πλούταρχος και ο Πausανίας περιέγραψαν πολλές ιαματικές πηγές. Κατά τα Βυζαντινά χρόνια μέχρι και τον 6^ο μ.Χ. αιώνα, τα ιαματικά νερά εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται. Άλλοι γιατροί που ασχολήθηκαν με την υδροθεραπεία και την Ιαματική Λουτροθεραπεία, ήταν ο Ηρόφιλος, ο Ερασίστρατος, ο Ασκληπιάδης, ο Γαληνός, ο Ορειβάσιος, ο Παύλος ο Αιγινήτης και άλλοι. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα η υδροθεραπεία πλήττεται, ενώ στις αρχές του 16^{ου} αιώνα το ενδιαφέρον επανέρχεται. {1}, {2}, {3}, {4}, {5}, {8}, {10}

Η Ιαματική Λουτροθεραπεία βρίσκει ευρύτερη εφαρμογή τους δύο τελευταίους αιώνες. Σε πολλές χώρες της Ευρώπης, όπως στη Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία, Ιταλία, Ουγγαρία, Τσεχία και Σλοβακία, κατασκευάστηκαν νέα λουτροθεραπευτήρια για να αντικαταστήσουν τις παλιές Ρωμαϊκές Θέρμες.

⁷ D.C.Gilbert & Dr.Marlies Van De Weerd, 1991.

Μετά το 2^ο παγκόσμιο πόλεμο έγιναν βελτιώσεις σε κάποια κτίρια, αλλά δημιουργήθηκαν και καινούργια ιδρύματα, των οποίων η λειτουργία εναρμονίζεται με τις σύγχρονες ιατρικές αντιλήψεις για την ωφελιμότητα της Ιαματικής Λουτροθεραπείας. {6} Με άλλα λόγια, στην Ευρώπη του 19^{ου} αιώνα αρχίζει η εντατική αξιοποίηση των ιαματικών πηγών για λόγους θεραπείας, ενώ την ίδια εποχή ξεκινάει η εκμετάλλευσή τους και στην Ελλάδα, με βασικό εκφραστή της ιδέας τον Ιωάννη Καποδίστρια, του οποίου η Κυβέρνηση επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις πηγές και ασχολήθηκε με την εκμετάλλευση αυτών. {7}, {9}

Το 1830, συγκροτήθηκε για πρώτη φορά, επιστημονική επιτροπή, η οποία ξεκίνησε από την Κύθνο με τους Χ. Χάνσεν και Α. Ρος. Σκοπός αυτής της επιτροπής ήταν η ανάλυση και η αξιολόγηση των ιαματικών πηγών. Το 1845 η βασίλισσα Αμαλία, καθώς επισκέπτονταν συχνά την Κύθνο για λουτροθεραπεία, εκδήλωσε το ενδιαφέρον της και έτσι οικοδομήθηκε ειδικό κτίριο για λουτροθεραπεία.

Το 1918 δημιουργήθηκε για πρώτη φορά από την πολιτεία, κλάδος ιαματικών πηγών στην υπηρεσία «Ξένων και Εκθέσεων» του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Το 1920 δημιουργήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο για τις ιαματικές πηγές και τη λουτροθεραπεία, καθώς και σημαντικό ερευνητικό έργο από διάφορους επιστημονικούς κλάδους. Ο διευθυντής του νεοϊδρυθέντος χημείου του κράτους, Μ. Περτέσης, μελέτησε από το 1925 μέχρι το 1953 περίπου, τον φυσικοχημικό χαρακτήρα των πηγών, δηλαδή τη φυσικοχημική σύσταση των μεταλλικών νερών για τις περισσότερες ιαματικές πηγές της Ελλάδας, δίνοντας νέα διάσταση στην εξέλιξη της ιαματικής υδροθεραπείας στη χώρα μας.

Το 1927 συστήθηκε ο κλάδος των μονίμων υδρολόγων ιατρών και το 1938 συστήθηκε έδρα κλινικής Υδροθεραπείας και Ιατρικής Κλιματολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Την ίδια χρονιά, η Διεύθυνση Ιαματικών Πηγών και Εκθέσεων με διευθυντή τον Ν. Λέκκα δημοσιοποίησε μία σπουδαία έρευνα με το όνομα: «Οι 750 μεταλλικές πηγές της Ελλάδος».

Εν τω μεταξύ, μέχρι το 1935 είχαν κατασκευασθεί και οργανωθεί οι πιο σημαντικές λουτροπόλεις της χώρας μας, όπως το Λουτράκι, η Αιδηψός, η Υπάτη, τα Καμένα Βούρλα, τα Μέθανα, τα Θέρμα Ικαρίας, η Κυλλήνη, ο Καϊάφας, το Μανδράκι, η Νίσυρος, το Σμόκοβο, η Νέα Απολλωνία, η Θέρμη Λέσβου, ο Λαγκαδάς, το Πλατύστομο, οι Ελευθερές Καβάλας και οι Θερμοπύλες. {11}, {12}, {13}

Το 1936 η αρμοδιότητα των ιαματικών πηγών μεταβιβάστηκε στο νεοσύστατο Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, το 1945 οι πηγές πέρασαν στη Γενική Γραμματεία Τουρισμού και τελικά το 1950 η αρμοδιότητα των πηγών μεταβιβάστηκε στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.). Τέλος, το 1983 ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας στα Καμένα Βούρλα, με σκοπό να αξιοποιηθούν, να εκσυγχρονιστούν και γενικότερα, να βελτιωθούν οι συνθήκες λειτουργίας των ιαματικών πηγών της χώρας, αλλά και να εκμεταλλευθούν κατάλληλα από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Παρατηρώντας την εξέλιξη των Ιαματικών Πηγών, μπορεί να βγει το συμπέρασμα ότι είναι στενά συνδεδεμένη με τις αντιλήψεις της Ιατρικής Παθολογίας. Δηλαδή, σε εποχές όπου η Ιατρική επιστήμη εφάρμοζε φυσικά μέσα θεραπείας διαφόρων παθήσεων, σημειώνονταν ανάπτυξη των Ιαματικών Πηγών. Όμως, όσο εξελίσσεται η Χημική Φαρμακολογία και η Χειρουργική, αρχίζει να εγκαταλείπεται σιγά – σιγά και η αντίληψη για την ιαματικότητα των πηγών. Ωστόσο, πολλά ιστορικά δοκίμια, κτίσματα, έργα τέχνης και άλλα, φθάνουν μέσα από τους αιώνες μέχρι και τις μέρες μας και μαρτυρούν ότι υπήρχε ένας πολιτισμός με φιλοσοφία και αρχές για τη φροντίδα της ανθρώπινης υγείας.

Γενικότερα, οι λουτρότοποι της Ελλάδας και το θερμαλιστικό περιβάλλον των ιαματικών πηγών, αποτελούσαν για αιώνες, χώρο συνάντησης, επικοινωνίας, θεραπείας, αναψυχής, ψυχαγωγίας, ευεξίας και χαλάρωσης για πολλούς ανθρώπους. Φιλοξένησαν γενιές ανθρώπων που φρόντισαν την προσωπική τους υγεία και που με ευχαρίστηση πειραματίστηκαν σε υγιεινές συνήθειες, συμπεριφορές και στάσεις ζωής. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η Αιδηψός, η οποία είναι μια από τις ιστορικές λουτροπόλεις, την οποία ο

Στράβων ο Αθηναίος και ο Πλούταρχος την περιγράφουν ως τόπο που συνδυάζει τη διασκέδαση και τη θεραπευτική αγωγή, και το Λουτράκι είναι η λουτρόπολη που χαρακτηρίζεται ως η μητρόπολη του ελληνικού θερμαλισμού. {11}

Ωστόσο, πριν από λίγα χρόνια, άρχισε να επέρχεται η παρακμή των λουτροπόλεων της Ελλάδας, που άνθισαν μετά το 1930 και η μετατροπή τους σε «γερουντοπόλεις παραδοσιακής πελατείας». Οι παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή την κατάσταση, είναι πολλοί και ποικίλοι και θα αναφερθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

Παρόλο αυτά, τα τελευταία χρόνια, η λουτροθεραπεία και γενικότερα ο θερμαλισμός, άρχισε να εξελίσσεται και να λαμβάνει τη μορφή του Ιαματικού Τουρισμού (spa tourism ή thermal spring tourism), καθώς ο ασθενής γίνεται σταδιακά και τουρίστας. Έτσι, ο Τουρισμός Υγείας (health tourism), ο οποίος είναι η μορφή του ιαματικού τουρισμού που συνεχώς εξελίσσεται, κυρίως σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά σιγά – σιγά και στη χώρα μας, περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες που έχουν σχέση με την υγεία όπως τον ιατρικό έλεγχο (medical check-ups), την ειδική διαιτητική (special diets), την θεραπεία με βιταμίνες (vitamin – complex), τις βοτανοθεραπείες (herbal remedies), τη γυμναστική, τις ειδικές θεραπείες όπως αντικαπνική, θεραπεία κατά του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής του σώματος, αισθητική κ.λπ. {1}, {5}

Μέρος αυτού του διευρυμένου τουρισμού υγείας, αποτελούν και τα SPA, που θα περιγραφούν στο τρίτο μέρος της διπλωματικής εργασίας. Σε όλα τα παραπάνω συμβάλει και η επαναληπτική μορφή που έχει η Υδροθεραπεία, που σημαίνει ορισμένος αριθμός λούσεων σε ορισμένο χρονικό διάστημα, για να ολοκληρωθεί η θεραπεία, θέτοντας στη διάθεση του ασθενούς πολύ χρόνο και για άλλες δραστηριότητες, όπως αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω.

3.3. Ορισμοί

Σύμφωνα με το Νόμο 3498/2006 (βλ. Παράρτημα Α' σελ. 94), που αφορά στην «Ανάπτυξη Ιαματικού Τουρισμού και Λοιπές Διατάξεις» και συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Κεφάλαιο Α' «Ιαματικοί Φυσικοί Πόροι» και το άρθρο 1, ακολουθούν οι παρακάτω ορισμοί:

Ιαματική πηγή είναι φυσική ανάβλυση ή άντληση ιαματικού φυσικού πόρου με τεχνικό έργο, όπως από γεώτρηση, φρέαρ, τάφρο ή σήραγγα (φυσική ή τεχνητή) ή φυσική δημιουργία ιαματικού πηλού. Στο Παράρτημα Β' (βλ. σελ. 114), παρουσιάζονται αναλυτικά όλες οι επίσημα ανακηρυγμένες ιαματικές πηγές της Ελλάδας.

Ως *ιαματικοί φυσικοί πόροι (Ι.Φ.Π.)* θεωρούνται φυσικά νερά (ψυχρά ή θερμά), ατμοί, φυσικά αέρια ή πηλοί, που έχουν ιαματικές ιδιότητες, αναγνωρισμένες σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου 3498. {9}, {14}

Με άλλα λόγια, οι ιαματικοί φυσικοί πόροι⁸ διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Υγρά: θερμά ή ψυχρά μεταλλικά νερά πηγών ή γεωτρήσεων.

Στερεά: Πηλοειδή ανόργανα, οργανικά ή μεικτά

Αεριούχα: Σπήλαια υδρατμών, εκπομπές αερίων και υδρατμών και άλλα. {15}

Τα *νερά των φυσικών ή ιαματικών πηγών* είναι νερά, που κατέρχονται από βόρειους ορεινούς όγκους, φθάνουν πολύ βαθιά στη γη, έρχονται σε επαφή με ηφαιστίτες και άλλα πετρώματα, πηγάζουν μέσα από αυτά τα πετρώματα και άλλους βράχους και τελικά βγαίνουν από τα έγκατα της γης. Η πυκνότητα, τα αέρια και η πίεση είναι οι αιτίες που ωθούν τα νερά να έρθουν στην επιφάνεια. Έτσι, αποκτούν υψηλή θερμοκρασία και ταυτόχρονα με την απόπλυση και διάλυση των πετρωμάτων, που έρχονται σε επαφή, αποκτούν

⁸ Αναγνωρισμένοι φυσικοί πόροι στη χώρα μας:

α.Φυσικά κοιτάσματα πηλοειδών: 2

β.Σπήλαια υδρατμών: 1

γ.Εκπομπές υδρατμών: 1

δ.Ιαματικές πηγές: 84 {19}

χημικά στοιχεία και ιχνοστοιχεία. Γενικότερα, είναι μεταλλικά νερά, που περιέχουν διαλυμένα μεταλλικά συστατικά, (όπως νάτριο, κάλιο, ασβέστιο, μαγνήσιο, ράδιο, σίδηρο, ιώδιο, φωσφόρο και θείο) ή αέρια (όπως διοξείδιο του άνθρακα, υδρόθειο, άζωτο, οξυγόνο και υδρογόνο). Τα νερά αυτά έχουν διάφορο βαθμό οξύτητας και είναι ή όξινα ή αλκαλικά ή και ουδέτερα. Έτσι, συχνά αναφέρεται μία πηγή ως θειούχος αλκαλική ή χλωρονατριούχος ή οξυπηγή ή ραδιούχος. Αυτό σημαίνει ότι στην πηγή αυτή υπερισχύει ένα συστατικό περισσότερο από τα άλλα. Η θερμοκρασία των φυσικών πηγών είναι διάφορη επίσης, και φτάνει μέχρι και τους 60° C και ακόμα περισσότερο. {4}, {16}

Σχετικά με τον θεραπευτικό πηλό, είναι ένα μείγμα υπέρθεμο ή υπερθερμαινόμενο, το οποίο προέρχεται από την αναλογική πρωτογενή ανάμειξη ή πιο συχνά δευτερογενή, ενός στερεού συστατικού, κατεξοχήν αργιλικού με φυσικό θερμό νερό και χρησιμοποιείται στις λουτροπόλεις ως μέσο θεραπευτικής αγωγής.

Ωστόσο, υπάρχει ακόμη ένας σύνθετος ιαματικός φυσικός πόρος, το κλίμα. Από αυτόν τον σύνθετο πόρο δημιουργήθηκε η κλιματοθεραπεία, που βρίσκει ανταπόκριση τόσο στον τομέα του θερμαλισμού όσο και της θαλασσοθεραπείας και που θα αναφερθεί στην επόμενη ενότητα. {15}, {17}

Σύμφωνα με το Νόμο 3498/2006, *Ιαματικός Τουρισμός* είναι ειδική μορφή παροχής τουριστικών υπηρεσιών σε περιοχές των οποίων κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η χρήση αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων σε ειδικές εγκαταστάσεις, που αποσκοπούν στην ίαση και φροντίδα της σωματικής και ψυχικής υγείας.

Μονάδες Ιαματικής Θεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων υπό ιατρική παρακολούθηση για λόγους υγείας (προληπτικούς ή θεραπευτικούς), φυσικής αποκατάστασης ή και αναζωογόνησης, ιδίως με υδροθεραπεία, ποσιθεραπεία, εισπνοθεραπεία, ρινοπλύσεις, ατμόλουτρα,

πηλοθεραπεία, καταιονισμούς ή άλλες επιστημονικώς αναγνωρισμένες μεθόδους.

Κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού είναι ειδικές τουριστικές εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών ιαματικού τουρισμού με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες εντάσσονται μονάδες ιαματικής θεραπείας ή και εγκαταστάσεις θαλασσοθεραπείας, στις οποίες γίνεται οπωσδήποτε χρήση ιαματικών φυσικών πόρων. {14}

Με άλλα λόγια, *θερμαλισμός (thermalism)*⁹ είναι ένα σύνολο οργανωμένων και αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων με κυρίαρχο στοιχείο αυτό της χρήσης των ιαματικών φυσικών πόρων, με στόχο την πρόληψη ή/και διατήρηση, ή/και αποκατάσταση της σωματικής ή/και της ψυχικής υγείας. {15}

Οι Βασικές Μορφές¹⁰ Παροχής Υπηρεσιών είναι οι ακόλουθες:

1. Αναζωογόνηση, Ευεξία, Αισθητική (Πισίνες, πηλός, ατμόλουτρα κ.α.)
2. Υδροθεραπεία (Φυσικό θερμό νερό, Υδρατμοί)
3. Κλιματοθεραπεία
4. Θαλασσοθεραπεία
5. Πηλοθεραπεία
6. Σπηλαιοθεραπεία (Φυσικά ή τεχνητά σπήλαια)
7. Εισπνοθεραπεία {18}

Με άλλα λόγια, *θερμαλιστική θεραπεία ή αγωγή* είναι ένα σύνολο ενεργειών και σχέσεων με έναν τουλάχιστον αναγνωρισμένο ιαματικό φυσικό πόρο (ιαματικό νερό, πηλό, υδρατμούς) και το περιβάλλον, που συνιστούν για συγκεκριμένη χρονική διάρκεια σε ένα θερμαλιστικό κέντρο, ένα ιδιαίτερο μοντέλο ζωής. {5}, {18}

Ένα *θερμαλιστικό κέντρο* αποτελείται από ένα χώρο με ιδιαίτερα οικολογικά, ιστορικά, πολιτισμικά χαρακτηριστικά, στο οποίο ο επισκέπτης φροντίζει την

⁹ Όρος που έχει καθιερωθεί στη διεθνή ορολογία και πρακτική.

¹⁰ Οι περισσότερες από αυτές τις μορφές αναλύονται στην επόμενη ενότητα για την Υδροθεραπεία.

προσωπική, σωματική και ψυχική του υγεία με τη χρήση ιαματικών φυσικών πόρων. Εκεί, υιοθετείται μια ευρεία αποδοχή της έννοιας της θεραπείας, όχι μόνο επανορθωτική, ούτε μόνο προληπτική, αλλά βασισμένη σε μία στρατηγική προώθησης της υγείας. Σ' ένα όμορφο και υγιεινό περιβάλλον, λειτουργικό, αισθητικά όμορφο, κοινωνικά και ιστορικά πλούσιο, αρμονικό, γαλήνιο και ασφαλές, με ποιότητα στην παροχή υπηρεσιών ο επισκέπτης φροντίζει την προσωπική του υγεία και με ευχαρίστηση πειραματίζεται σε πιο υγιεινές συνήθειες, συμπεριφορές και γενικότερα, σε διαφορετική στάση ζωής. Ωθείται στην ουσία ο επισκέπτης του θερμαλιστικού κέντρου, να μην είναι απλά και μόνο παθητικός δέκτης θεραπευτικών μεθόδων, αλλά να αξιοποιεί και να αυξάνει τις ατομικές του ικανότητες, έτσι ώστε ως άτομο να ασκεί με γνώση, ευθύνη και συνείδηση τις επιλογές και αποφάσεις που αφορούν την ίδια του την υγεία. {15}

Κέντρα θαλασσοθεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση θερμαινόμενου θαλασσινού νερού, άμμου, λάσπης, φυκιών και άλλων θαλάσσιων ουσιών για λόγους υγείας (προληπτικούς ή θεραπευτικούς), υπό ιατρική παρακολούθηση και σε συνδυασμό με το θαλάσσιο περιβάλλον.

Τα κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού και τα κέντρα θαλασσοθεραπείας είναι δυνατό να περιλαμβάνουν και εγκαταστάσεις αναζωογόνησης ή και ειδικές εγκαταστάσεις φυσικής αποκατάστασης και προετοιμασίας αθλητών. {14}

3.4. Μορφές Υδροθεραπείας – Παθήσεις και Αντιμετώπιση (Πού συνιστάται η κάθε μέθοδος)

Υδροθεραπεία (hydrotherapy) είναι η θεραπευτική αγωγή η οποία στηρίζεται στη χρήση του Ιαματικού Νερού. Βασίζεται στην αξιοποίηση των φυσικών και χημικών αναγκών του ανθρώπινου οργανισμού. Η μορφή, ο τρόπος, η διάρκεια και η συχνότητα της θεραπείας καθορίζουν τα αποτελέσματά της. Παρακάτω παρουσιάζονται οι βασικότερες μορφές υδροθεραπείας και οι κατηγορίες χρήσης των ιαματικών φυσικών πόρων και στη συνέχεια παρουσιάζεται σε ποιες παθήσεις συνιστάται η κάθε μορφή υδροθεραπείας.

3.4.1. Μορφές Υδροθεραπείας ή Κατηγορίες Χρήσης Ι.Φ.Π.

Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθρικά και οι ρευματοπάθειες, και διακρίνεται σε δύο είδη:

i. την *εσωτερική*, η οποία περιλαμβάνει: α) την ποσιθεραπεία (πόση ιαματικών νερών), β) την εισπνοθεραπεία (εισπνοή των αερίων ή των σταγονιδίων των μεταλλικών νερών) και γ) τις πλύσεις (στοματικές, ρινικές, γυναικολογικές) και

ii. την *εξωτερική*, η οποία περιλαμβάνει: α) τα λουτρά, β) τις καταιονήσεις (για ορισμένο χρόνο το σώμα δέχεται το θερμομεταλλικό νερό, που έρχεται με υψηλή ή χαμηλή πίεση), γ) τις υδρομαλάξεις (το σώμα δέχεται την πίεση του νερού), δ) την υδροκινησιοθεραπεία (συνδυασμός λουτροθεραπείας και κινησιοθεραπείας, όσο το σώμα βρίσκεται στο νερό) και ε) την πηλοθεραπεία (εφαρμογή πηλού, που έχει «ωριμάσει», σε σημεία του σώματος με διάφορες παθήσεις).

Σε ορισμένες από τις ιαματικές πηγές στην Ελλάδα, που έχουν σύγχρονο εξοπλισμό εφαρμόζονται και οι νέες μέθοδοι της λουτροθεραπείας όπως καταιονήσεις, υδρομαλάξεις, υδροκινησιοθεραπεία, ασκήσεις γυμναστικής, φυσιοθεραπεία και άλλες. {5}, {18}, {19}

Σύμφωνα με τον Ζήση Αγγελίδη¹¹, η *σπηλαιοθεραπεία* και η *κλιματοθεραπεία* είναι άλλες δυο μορφές υδροθεραπείας. {18} Τέλος, η Υδροθεραπεία υπό τη γενικότερη έννοια “Spa Therapy” ή “Medical Hydrology” των Αγγλοσαξόνων περιλαμβάνει και τη *θαλασσοθεραπεία*. {20}, {6}

¹¹ Δρ.Υδρογεωλογίας Α.Π.Θ., Επιστημονικό Σύμβουλο Συνδέσμου Δήμων & Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας και Μέλος του Δ.Σ. Ευρωπαϊκής Ένωσης Θερμαλισμού

3.4.2. Παθήσεις και Αντιμετώπιση (Πού συνιστάται η κάθε μέθοδος)

α) Εσωτερική Υδροθεραπεία

ι. Ποσιθεραπεία

Το νερό εξακολουθεί να παραμένει το πιο απαραίτητο θρεπτικό συστατικό και είναι γνωστή η χρησιμότητά του για την ομαλή λειτουργία του οργανισμού. Με τον όρο «*φυσικό μεταλλικό νερό*» ορίζεται ένα νερό μικροβιολογικά υγιές που έχει σαν καταγωγή έναν υπόγειο υδροφόρα και προέρχεται από μια πηγή, η οποία αξιοποιείται από μια ή περισσότερες φυσικές διεξόδους ή κατόπιν γεωτρήσεων. Η ποσιθεραπεία είναι μια μορφή εσωτερικής υδροθεραπείας, η οποία επιτυγχάνεται με την εισαγωγή υγρών (ιαματικού νερού) στο πεπτικό σύστημα, δηλαδή με πόση, για θεραπευτικούς σκοπούς, σε ορισμένη ποσότητα και με συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Η επίδραση των ιαματικών νερών οφείλεται στα μεταλλικά στοιχεία, (υπό μορφή ιόντων), στα κολλοειδή και στα άλατα, τα οποία με την κυκλοφορία φθάνουν στα διάφορα όργανα του ανθρώπινου σώματος και ασκούν φαρμακοδυναμική και βιολογική επίδραση. Σε αρκετά Ιαματικά Νερά αποδίδεται δράση διουρητική. Τα πιο σημαντικά σημεία αποθήκευσης του μεταλλικού νερού είναι το ήπαρ, το αίμα, οι μύες, ο συνδετικός ιστός, τα εσωτερικά όργανα και το δέρμα. Έτσι, με την πόση ιαματικού νερού παρουσιάζεται ρύθμιση της πεπτικής λειτουργίας, προκαλώντας αύξηση της έκκρισης κυριολεκτικά όλων των ορμονών του πεπτικού συστήματος και αύξηση της διούρησης. Στο Παράρτημα Γ' (βλέπε σελ. 168) παρουσιάζονται δυο μελέτες για τη χρησιμότητα της πόσης μεταλλικού νερού, οι πηγές φυσικού μεταλλικού νερού «Ξυνό Νερό» και «Σάριζα» και ένας συγκριτικός πίνακας φυσικού μεταλλικού νερού και απλού νερού (βρύσης), ενότητες 3.1, 3.2 και 3.3. {5}, {6}

Η ποσιθεραπεία επιτυγχάνεται με δυο τρόπους:

- α) με την επιτόπια ποσιθεραπεία, που γίνεται με την επίσκεψη των ατόμων στην ιαματική πηγή και
- β) με την μη επιτόπια ποσιθεραπεία, η οποία γίνεται με τη λήψη εμφιαλωμένου μεταλλικού νερού, από συσκευασίες που κυκλοφορούν στο εμπόριο, είτε για λόγους θεραπείας, είτε για λόγους υγιεινής διατροφής. {19}

Σχετικά με την επιτόπια ποσιθεραπεία, στην Ελλάδα υπάρχουν αρκετές ιαματικές πηγές, οι οποίες προσφέρονται μόνο για ποσιθεραπεία, με εισιτήριο εισόδου, όπως οι πηγές Λουτρακίου Κορίνθου, Πλατυστόμου Φθιώτιδος, Τραϊανούπολης Έβρου, κ.α. Σε άλλες πηγές η ποσιθεραπεία γίνεται ελεύθερα, όπως στις πηγές Ξυνού Νερού Φλώρινας, Νιγρίτας Σερρών, Λουτρακίου Πέλλας κ.α. Τέλος, υπάρχουν πηγές στις οποίες μπορεί κανείς να συνδυάσει την ποσιθεραπεία με την λουτροθεραπεία, όπως στις πηγές Σμοκόβου στην Καρδίτσα, Ψαρόθερμων Σαμοθράκης, Λουτρακίου Κορίνθου, και άλλες πολλές.

Ο πίνακας 3.1 (βλέπε σελ. 90) παρουσιάζει την κίνηση τεσσάρων ιαματικών πηγών, για τις οποίες έχουμε στοιχεία, σε ότι αφορά την επιτόπια ποσιθεραπεία.

Ενδείκνυται σε:

- Παθήσεις των ουροφόρων οδών (π.χ. υπεριουριχαιμία, λιθιάσεις των νεφρών, ουρητήρων και κύστεως).
- Παθήσεις καλοήθους ηπατογενούς διαβήτη.
- Παχυσαρκίας.
- Παθήσεις του ήπατος και των χοληφόρων οδών (π.χ. χρόνια χολοκυστίτιδα, λιθίαση της χολυδόχου κύστεως, μικρή ηπατική ανεπάρκεια).
- Παθήσεις του πεπτικού συστήματος.
- Λιθιάσεις μετά την πάροδο ενός μηνός από τον τελευταίο κολικό.
- Έλκος γαστροδωδεκαδακτυλικού και ουλοποιημένου, όχι σε ενεργό φάση και γενικότερα σε παθήσεις του γαστρεντερικού συστήματος.

Δεν ενδείκνυται σε:

- Ασθενείς με προηγούμενες φλεγμονές ή συμφύσεις. Λιθιάσεις των νεφρών ή της κύστης με συχνές κρίσεις ή αιματοουρία ή με ογκώδεις λίθους, νεφρίτιδες, πυελίτιδες ή κυστίτιδες σε οξεία φάση.
- Χολολιθιάσεις με συχνούς κολικούς ή μεγάλους λίθους, χολοκυστίτις στην οξεία φάση, πρόσφατο έλκος του στομάχου ή του δωδεκαδακτύλου.

Συνήθως η εφαρμογή της διαρκεί 3 - 4 εβδομάδες. Τα αποτελέσματά της είναι ευεργετικά και άμεσα. {5}, {21}, {23}

ii. Εισπνοθεραπεία

Εισπνοθεραπεία καλείται η θεραπευτική πράξη που βασίζεται στην επαφή ατμών και σταγονιδίων που προέρχονται από το μεταλλικό νερό με το βλεννογόνο του αναπνευστικού συστήματος. Με άλλα λόγια, βασίζεται στη μετατροπή των Ιαματικών Νερών σε σταγονίδια και στην εκμετάλλευση των αερίων τα οποία περιέχονται σ' αυτά. Επιτυγχάνεται μέσω των αναπνευστικών οδών με εισπνοές και ρινοπλύσεις. Οι εισπνοές γίνονται με τη βοήθεια ειδικών συσκευών. Παρακάτω παρατίθενται οι διάφορες τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την εισπνοθεραπεία:

1. *Εισπνοές για ατομική χρήση.* Δημιουργούνται σταγονίδια σε θερμοκρασία 37°C. Η συσκευή τοποθετείται 25 εκ. από τον ασθενή και η θεραπεία περιλαμβάνει συνεδρίες των 10 λεπτών, μια έως δυο φορές την ημέρα και για δυο εβδομάδες.

2. *Νεφελοποίηση για συλλογική χρήση.* Σε αυτή την περίπτωση το περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται οι ασθενείς είναι κορεσμένο από ατμούς και σε θερμοκρασία 18°C. Η θεραπεία περιλαμβάνει συνεδρίες 15 - 60 λεπτών, μια έως δυο φορές την ημέρα και για 12 - 20 ημέρες.

3. *Αεροσόλ για ατομική χρήση.* Σύμφωνα με αυτήν διοχετεύεται ιαματικό νερό σε πίδακα και με τη χρήση αέριου ή ατμού σχηματίζονται σταγονίδια σε γυάλινη φιάλη. Τα σωματίδια αυτά φορτίζονται αρνητικά από τη γυάλινη φιάλη, αποχτούν κινήσεις Brown και διαχέονται στις κυψελίδες.

4. *Humage για ατομική χρήση.* Πραγματοποιείται με εισπνοή αερίου υδροθείου, το οποίο ελευθερώνεται από θερμό θειούχο νερό με τη μέθοδο της φυγοκεντρήσεως ή επαναθέρμανσης του νερού.

5. *Πλύσεις.* Αυτές πραγματοποιούνται με πιπέτα Depieris για ρινοπλύσεις, με εκτόξευση νερού με πιστόλι για φαρυγγικές πλύσεις, με πίδακα νερού για στοματικές πλύσεις (42 - 45°C θερμοκρασία) και με

διοχέτευση ατμού ή θερμού νερού με σωλήνα Politzer στην ευσταχιανή σάλπιγγα. {19}, {24}

Σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την εισπνοθεραπεία, είναι οι ακόλουθοι:

Εποχή: Αναφέρεται ότι την εποχή του καλοκαιριού είναι καλύτερη η ποιότητα των νερών, το οποίο όμως δεν είναι σωστό. Θα ήταν προτιμώτερο οι λουτροπηγές να λειτουργούν όλο το χρόνο ή περισσότερους μήνες, για παράδειγμα από Μάιο έως και Οκτώβριο. Έτσι, δεν θα υπήρχε και ο συνωστισμός στην προσέλευση των ασθενών, που παρατηρείται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Προετοιμασία: Η σωστή επιλογή της λουτροπηγής αποτελεί το 50% της επιτυχίας της εισπνοθεραπείας.

Διάρκεια: Συνήθως διαρκεί 21 μέρες, αλλά ο χρόνος μπορεί να παραταθεί ή να μειωθεί.

Κλίμα: Χρειάζεται παρατεταμένη ηλιοφάνεια, ελάχιστη υγρασία, οι άνεμοι να είναι ασθενείς, να μην εμφανίζονται ομίχλες και η γύρω περιοχή να έχει δάση για περισσότερο οξυγόνο.

Τρόπος ζωής - διαιτητική αγωγή: Αποφεύγεται η σωματική και πνευματική κόπωση και συνιστάται πιο υγιεινός τρόπος ζωής, με περιπάτους και σωστή διατροφή.

Στατιστικά στοιχεία για την κίνηση των πηγών που εξειδικεύονται στην εισπνοθεραπεία, έχουμε μόνο για δυο πηγές, την Κυλλήνη και το Σμόκοβο. Σε αυτές, πέρα από την εισπνοθεραπεία, εφαρμόζονται ακόμη και λούσεις. Ο πίνακας 3.2 (βλέπε σελ. 91) δείχνει την κατάσταση των τεσσάρων τελευταίων δεκαετιών, και όπως φαίνεται, παρατηρείται μια συνεχής μείωση, τόσο στον αριθμό των ατόμων, όσο και στον αριθμό των λούσεων. Αυτό αποδίδεται κυρίως, στην έλλειψη διαφήμισης των ιαματικών πηγών, έτσι ώστε να

πληροφορηθεί το κοινό για τις πηγές, αλλά και για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες.

Ενδείκνυται σε:

- Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος.
- Βρογχικό άσθμα και χρόνιες βρογχίτιδες.
- Χρόνιες φλεγμονές του Αναπνευστικού Συστήματος.
- Αλλεργίες κ.λπ.

Δεν ενδείκνυται σε:

- Φυματίωση.
- Βαρύ εμφύσημα με κάμψη της δεξιάς καρδιάς.
- Αρτηριακή υπέρταση όταν δεν ρυθμίζεται.
- Σακχαρώδη Διαβήτη.
- Νεφρική, ηπατική και καρδιακή ανεπάρκεια.
- Καρκίνο.
- Οξείες λοιμώξεις και γενικότερα σε παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος σε οξεία φάση.

{5}, {6}

β) Εξωτερική υδροθεραπεία

i. Ιαματικά Λουτρά

Γίνονται με την εμβάπτιση του σώματος σε ατομικό λουτήρα ή πισίνα με Ιαματικό Νερό. Ενδείκνυται να πραγματοποιούνται μετά από ολοκληρωμένη πέψη. Ένας κύκλος θεραπείας διαρκεί συνήθως 2 εβδομάδες, με ένα λουτρό ανά ημέρα. Μετά το λουτρό ακολουθεί ανάπαυση των λουομένων για 30 περίπου λεπτά. Τα λουτρά ασκούν βιολογικές επιδράσεις μέσω των διαφόρων χαρακτηριστικών των Ιαματικών Νερών. Το λουτρό μπορεί να είναι καθολικό, ημίλουτρο ή τοπικό και το ατμόλουτρο μπορεί να είναι τοπικό ή καθολικό.

Ενδείκνυται σε:

- Χρόνιες ρευματικές παθήσεις, όπως ρευματοειδής αρθρίτιδα, αγκυλοποιητική σπονδυλοαρθρίτιδα, οστεοαρθρίτιδα, εκφυλιστικές σπονδυλοαρθροπάθειες, και άλλες.
- Παθήσεις του δέρματος, όπως έκζεμα, δερματίτιδες, και άλλες.
- Γυναικολογικές παθήσεις, όπως χρόνιες μεταφλεγμονώδεις καταστάσεις των σαλπίνγων και της μήτρας, λευκόρροια, ανεπάρκεια των ωοθηκών, και άλλες.
- Παθήσεων του νευρικού συστήματος, όπως νευρίτιδες, ριζίτιδες, νευραλγίες, και άλλων.
- Παθήσεις κυκλοφορικού συστήματος, όπως αρτηριακή υπέρταση, ανεπάρκεια στεφανιαίων αρτηριών, ενδοαρτηρίτιδες κάτω άκρων, χρόνιες φλεβίτιδες – κίρσους, και άλλες.
- Σύνδρομα από διαταραχές του νευροφυτικού συστήματος.

Δεν ενδείκνυται σε:

- Όταν οι ανωτέρω παθήσεις βρίσκονται σε στάδιο παρόξυνσης.
- Όλες τις εμπύρετες οξείες καταστάσεις.
- Παθήσεις της καρδιάς, όταν δεν αντισταθμίζονται καλά και παρουσιάζουν φαινόμενα στάσης και οιδήματα των κάτω άκρων και προχωρημένη αρτηριοσκλήρωση ιδίως των εγκεφαλικών αγγείων. Ακόμη, αντεδείκνυται σε καρδιακές αρρυθμίες, όταν δεν υποχωρούν με την κατάλληλη φαρμακευτική αγωγή και γενικότερα σε σοβαρές καρδιακές παθήσεις.
- Ακόμη, αντεδείκνυται σε πρόσφατες εγκεφαλικές αιμορραγίες, θρομβώσεις των αγγείων πριν την έλευση 6 τουλάχιστον μηνών από την προσβολή.
- Ανεπάρκεια στεφανιαίων (στηθάγχη, έμφραγμα) με συχνές κρίσεις ή σοβαρές βλάβες του μυοκαρδίου.
- Αιμορραγίες διαφόρων οργάνων – βαριές μορφές διαβήτη με έκδηλη εξασθένηση του οργανισμού.
- Ενεργός φυματίωση.
- Κακοήθεις νεοπλασίες.
- Εγκυμοσύνη μετά τον έκτο μήνα.
- Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος όπως φυματίωση, καρκίνος, βρογχεκτασίες.
- Οξεία φλεγμονώδη νοσήματα.

- Νεφρική ανεπάρκεια.
- Πρόσφατα εγκεφαλικά επεισόδια.
- Κίρρωση του ήπατος και ιδιαίτερα όταν παρουσιάζονται επιπλοκές, όπως ο ασκίτης και ο ίκτερος. {6}

Η Λουτροθεραπεία διακόπτεται επίσης :

- όταν παρουσιαστεί κατά την διάρκεια των λουτρών παρόξυνση της χρόνιας πάθησης.
- κατά τις μέρες της εμμήνου ρύσεως και
- όταν η λουτροθεραπεία δεν γίνεται καλώς αποδεκτή από τον λουόμενο. {19}

ii. Υδρομαλάξεις ή Δινόλουτρα

Βασίζονται στη εφαρμογή πίεσης στο ανθρώπινο σώμα, ενώ αυτό βρίσκεται μέσα στο Ιαματικό Νερό.

Ενδείκνυται σε:

Περιπτώσεις μετατραυματικής θεραπείας, καταγμάτων και κακώσεων, αρθροπαθειών, οσφυαλγίας, ισχαιμίας, σπονδυλαρθρίτιδας και σπαστικών παραλύσεων. {19}

iii. Υδροκινησιοθεραπεία

Αξιόλογος τρόπος εφαρμογής του Ιαματικού νερού είναι η χρησιμοποίησή του σε πισίνες, η γνωστή και κοινά αποδεκτή *υδροκινησιοθεραπεία*. Αυτή βρήκε μεγάλη εφαρμογή τις τελευταίες δεκαετίες και δεν νοείται σήμερα Υδροθεραπευτήριο ή και οργανωμένο φυσικοθεραπευτήριο χωρίς εφαρμογή υδροκινησιοθεραπείας. Με τη μέθοδο αυτή γίνεται εκμετάλλευση και των τριών παραγόντων του ιαματικού νερού, δηλαδή του χημικού, του θερμικού και του μηχανικού, οι οποίοι θα αναφερθούν παρακάτω.

Ενδείκνυται σε:

Περιπτώσεις για την πρόληψη μονίμων βλαβών, όπως είναι οι παθολογοανατομικές αλλοιώσεις, οι ατροφίες, οι παραμορφώσεις, οι αγκυλώσεις, αλλά και για την όσο το δυνατόν καλύτερη αποκατάσταση αυτών. {6}, {20}

iv. Πηλοθεραπεία

Βασίζεται στη χρήση «ώριμου» πηλού. Η εφαρμογή του πηλού είναι δυνατόν να είναι ολική ή μερική, με εμβάπτιση του σώματος σ' αυτόν ή με επάλειψη. Η θεραπευτική δράση του πηλού είναι διπλή, γιατί ασκεί τοπική δράση (στην επιφάνεια του δέρματος) και γενική δράση (σε διάφορες λειτουργίες, λόγω ουσιών που διεισδύουν μέσα στον οργανισμό). Έτσι, θεραπευτικός πηλός είναι ο πηλός που όταν χρησιμοποιείται στον ανθρώπινο οργανισμό παρουσιάζει βιολογική δράση. Κατά τον Pisani θεραπευτικός πηλός είναι ένα μίγμα υπέρθερμο ή υπερθερμαινόμενο, το οποίο προέρχεται από μια τέλεια ρευστοποίηση ενός στερεού, κυρίως αργιλικού συστατικού, και ενός υγρού συστατικού, του ιαματικού νερού. {19}

Ο πηλός των θερμών πηγών αποτελεί ένα φυσικό θεραπευτικό πηλό και είναι ο μόνος πηλός στη φύση που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για πηλοθεραπεία έτσι όπως είναι, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία. Σχηματίζεται γύρω από τις θερμές πηγές από οργανικά και ανόργανα συστατικά, που είναι διαλυμένα ή αιωρούνται στο θερμό νερό, κατακάθονται και έτσι, βρίσκονται γύρω από την πηγή.

Τέλος, η δράση της πηλοθεραπείας οφείλεται κυρίως σε τρεις παράγοντες: μηχανικό, θερμικό και χημικό παράγοντα, που θα αναφερθούν παρακάτω.

Έτσι αποκτά φυσικοχημικές ιδιότητες με παρουσία ζώντων οργανισμών που διευκολύνουν την απορρόφηση του θείου και του ραδονίου, των φλεγμονωδών στοιχείων και την ελάττωση του πόνου.

Ενδείκνυται σε:

- Παθήσεις του μυοσκελετικού συστήματος.
- Παθήσεις δερματικές, όπως ψωριάσεις, εκζέματα, νεανικές ακμές, τοπικές δερματίτιδες, κ.λπ.
- Αρθροπάθειες, ρευματολογικές και φλεγμονώδεις.
- Γυναικολογικές παθήσεις, όπως φλεγμονώδεις παθήσεις των γεννητικών οργάνων και διαταραχές εμμήνου κύκλου.
- Ουρική αρθρίτιδα.
- Έκζεμα.

- Ψωρίαση.
- Μετατραυματική αποκατάσταση, όπως για διαστρέμματα, κατάγματα, αιματώματα, κ.λπ. και τέλος,
- στην αισθητική σαν καλλυντικό. {6}, {22}

ν. Θαλασσοθεραπεία

Με τον όρο Θαλασσοθεραπεία εννοούμε την χρησιμοποίηση της ευεργετικής επίδρασης του θαλασσινού περιβάλλοντος, δηλαδή το νερό, τη λάσπη, τα φύκια κ.λπ., για πρόληψη και διατήρηση της υγείας.

Ενδείκνυται σε:

- Ασθένειες του σύγχρονου πολιτισμού, όπως καρδιαγγειακά νοσήματα, παχυσαρκία, μεταβολικές παθήσεις, άγχος, αϋπνίες, ημικρανίες, ψυχοσωματικές παθήσεις, σύνδρομο υπερκόπωσης, κατάθλιψη κ.λπ.
- Ρευματολογικές, ορθοπεδικές, δερματολογικές και νευρολογικές παθήσεις.
- Ανάρρωση.
- Αδυνάτισμα, κυτταρίτιδα και γενικότερα,
- στην κοσμετολογία.

Δεν ενδείκνυται σε:

- Αλλεργίες στο ιώδιο.
- Υπερθυρεοειδισμό¹².
- Υγρές δερματοπάθειες και
- καρδιακή ανεπάρκεια. {20}

vi. Κλιματοθεραπεία

Η επίδραση των κλιματολογικών παραγόντων στην υγεία του ανθρώπου είναι γενικώς παραδεκτή. Έχει διαπιστωθεί ότι οι καιρικές μεταβολές επενεργούν στο νευροφυτικό σύστημα και βοηθούν στην ανάπτυξη νόσων ή στην εμφάνιση νοσηρών συμπτωμάτων. Ένα κλίμα για να δράσει ευεργετικά σε μία νόσο πρέπει να διαθέτει διαφορετικούς κλιματικούς παράγοντες από εκείνους που συνήθως ζει ο ασθενής, έτσι ώστε να δράσει ερεθιστικά ή κατευναστικά.

¹² Ο υπερθυρεοειδισμός προκαλείται από την αυξημένη κυκλοφορία στο αίμα των θυρεοειδικών ορμονών.

Οι ασθένειες, των οποίων η αρχική αιτία είναι μικροβιακή ή άλλης φύσεως ή και ακαθόριστη, αλλά η εμφάνιση ή η εξέλιξή τους καθορίζεται και άρα εξαρτάται από τις καιρικές μεταβολές, καλούνται μετεωροτρόποι, και τα άτομα μετεωροτρόπα. Σαν μέτρο για την εκτίμηση ότι ένας τόπος δεν είναι βλαβερός για την υγεία του ανθρώπου είναι το καλούμενο αίσθημα ευεξίας. {20}

3.5. Η Θεραπευτική Ενέργεια και Δράση των Ιαματικών Νερών και Λουτρών

Η θεραπευτική δράση των ιαματικών λουτρών αν και είναι γνωστή από τους αρχαίους χρόνους, ακόμη και σήμερα δεν έχει διευκρινιστεί τελείως. Οι αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν καλά μερικές ιδιότητες των ιαματικών νερών και λουτρών, τα οποία χρησιμοποιούσαν όχι μόνο για θεραπευτικούς λόγους, αλλά και για να διατηρούνται σε καλή φυσική κατάσταση. Θεωρούσαν τις ιαματικές πηγές σαν μυστηριώδεις θεότητες, που περιέκλειαν μέσα τους ευεργετικούς και θεραπευτικούς «χυμούς», κατάλληλους για την θεραπεία των λουομένων ασθενών. {3}

Τα ιαματικά νερά είναι διασκορπισμένα σ' όλη τη χώρα, στο εσωτερικό της, γύρω από την παράκτια ζώνη, αλλά και στα νησιά του Αιγαίου. Ωστόσο, η γεωγραφική κατανομή των πηγών δεν είναι τυχαία. Έτσι, η εμφάνιση ιαματικών πηγών, όπως του Καϊάφα, της Κυλλήνης και του Λαγκαδά συνδέεται με τεκτονικά γεγονότα, ενώ οι πηγές των Μεθάνων, της Μήλου, της Λέσβου, της Σαμοθράκης, της Λήμνου και άλλων, συνδέουν την ύπαρξή τους με ηφαιστειακές δραστηριότητες.

Οι περισσότερες πηγές βρίσκονται στα νησιά και είναι 229, ακολουθεί η Στερεά Ελλάδα με 156, η Μακεδονία με 115, η Πελοπόννησος με 114, η Θεσσαλία με 57, η Ήπειρος με 56 και η Θράκη με 25 (βλ. Παράρτημα Γ' σελ. 172). Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το νέο Νόμο 3498, οι διατάξεις¹³ που διακρίνουν τις ιαματικές πηγές σε τοπικής και τουριστικής σημασίας καταργούνται και πλέον ανήκουν όλες στον Ε.Ο.Τ. Τα

¹³ Σύμφωνα με το Ν.3498/2006, Κεφ. Β' Αναγνώριση – Κυριότητα – Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων, Άρθρο 5 Αναγνώριση ιαματικών φυσικών πόρων – Κατάργηση διακρίσεων, Παράγραφος 3.

νερά των πηγών αυτών χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής χημικής τους σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές τις οποίες και σχηματίζουν, υπάρχουν και οι θερμοπηγές, που πάνω τους οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία, ή θερμαλισμός, των οποίων οι ορισμοί δόθηκαν στην ενότητα 3.3. Τα λουτρά στην Ελλάδα διακρίνονται με βάση τη θερμοκρασία του νερού:

- σε κρύα ή ψυχρά (κάτω των 28°C) και
- σε ζεστά ή θερμά (άνω των 28 °C). {5}

Όπως σε πολλές άλλες χώρες, έτσι και στη χώρα μας, η λουτροθεραπεία μπορεί να αντιπροσωπεύει την πρώτη εναλλακτική εφαρμογή σε φάρμακα για χρόνιες μη ανταποκρίσιμες φλεγμονώδεις παθήσεις, καθώς επίσης μπορεί να θεωρηθεί συμπληρωματική ως προς την ιατρική αγωγή σε παθήσεις αναπνευστικές, γαστρεντερολογικές, γυναικολογικές, δερματολογικές και ορθοπεδικές.

Κατά τη διάρκεια μιας λουτροθεραπείας επιδρούν στον οργανισμό πολλά ερεθίσματα. Αυτά τα ερεθίσματα προέρχονται:

α) από το περιβάλλον

Η αλλαγή του περιβάλλοντος καθώς και ο τρόπος διαβίωσης ενός ατόμου κατά τη διάρκεια των ημερών που κάνει λουτροθεραπεία, απαλλαγμένο από το άγχος της καθημερινότητας, του προσφέρουν μια ψυχική ηρεμία, η οποία δρα σημαντικά στον ανθρώπινο οργανισμό, με αποτέλεσμα η λουτροθεραπεία να έχει ευεργετικά αποτελέσματα.

β) από την ίδια την ψυχολογία του ατόμου

Η ψυχολογία που έχει κανείς είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας. Η πίστη δηλαδή που έχει ο ασθενής, ότι με τη λουτροθεραπεία θα αποκατασταθεί το πρόβλημά του, συμβάλει θετικά στο αποτέλεσμα της λουτροθεραπείας και η πίστη αυτή ενισχύεται ακόμη περισσότερο, όταν πληροφορείται ότι άτομα με το ίδιο πρόβλημα έχουν θεραπευθεί.

γ) από τα λουτρά.

Με την πρόοδο της επιστήμης και με τη χημική ανάλυση, οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι θεραπευτικές ιδιότητες των λουτρών είναι δυνατόν να αποδοθούν:

- στην παρουσία μεταλλικών αλάτων και στη διάσπασή τους και
- σε ειδικές κολλοειδείς ουσίες και σε σπάνια αέρια. {6}, {28}

Ακόμη, τα ιαματικά νερά συμβάλουν στη θεραπεία διαφόρων παθήσεων, σύμφωνα με τους ειδικούς, με τις ακόλουθες ενέργειες: βιολογική, θερμική, ραδιενεργή, φαρμακοδυναμική ή χημική και μηχανική. Αυτό σημαίνει ότι, εκτός από τα μεταλλικά άλατα, τις κολλοειδείς ουσίες και τα σπάνια αέρια, όταν ο επισκέπτης – λουόμενος έρθει σε επαφή με το ιαματικό νερό στις υδροθεραπευτικές εγκαταστάσεις, οι μηχανισμοί που ασκούν δράση και συμβάλλουν στη θεραπευτική αγωγή είναι οι παραπάνω πέντε παράγοντες, οι οποίοι θα αναλυθούν αμέσως παρακάτω.

i) Αρχικά, η *βιολογική* ενέργεια των ιαματικών νερών συμβάλει στο να αποβάλει ο ανθρώπινος οργανισμός ότι είναι επιβλαβές γι' αυτόν. Καθώς περνούν τα χρόνια, παρατηρείται μια αστάθεια των στοιχείων του ανθρώπινου οργανισμού. Η αστάθεια αυτή προξενεί τη συσσώρευση επιβλαβών ουσιών μέσω του αίματος, στους ιστούς, στα όργανα και τις αρθρώσεις, οι οποίες απομακρύνονται με τα ιαματικά λουτρά. {6}

ii) Η *θερμική* ενέργεια του ιαματικού νερού ή το θερμικό ερέθισμα υφίσταται ή προκαλείται όταν η θερμοκρασία του ιαματικού νερού είναι ανώτερη ή κατώτερη, δηλαδή διαφορετική της θερμοκρασίας του ανθρώπινου σώματος.

Ανάλογα με τη θερμοκρασία, μπορούμε να διαχωρίσουμε τα λουτρά σε:

1. ψυχρά, όταν η θερμοκρασία είναι μέχρι 20°C,
2. δροσερά, όταν είναι 21° - 25°C,
3. χλιαρά, όταν είναι 26° - 32°C,
4. ουδέτερα ή αδιάφορα, όταν είναι 33° - 34°C και
5. θερμά, ή υπέρθερμα, όταν είναι από 35°C και πάνω.

Ακόμη, πρέπει να σημειωθεί ότι το θερμοκρασιακό περιβάλλον του λουτρού έχει διαφορετικές ιδιότητες από αυτές του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος. Η θερμορύθμιση του οργανισμού στο λουτρό γίνεται διαφορετικά απ' ότι στον αέρα. Η θερμοκρασία επιφέρει αύξηση του ενεργειακού δυναμικού των ιστών, και ενεργοποιεί τους θερμορυθμιστικούς μηχανισμούς. Επιπλέον, διαστέλλει σε ικανοποιητικό βαθμό τα αιμοφόρα αγγεία που βρίσκονται επιφανειακά και αυξάνει την αιμάτωση του δέρματος, με αποτέλεσμα την καλύτερη τροφικότητα των αγγείων. Τέλος, η αύξηση της θερμοκρασίας των μυών έχει ως αποτέλεσμα την ευκολότερη και ισχυρότερη σύσπασή τους. Καθώς απαλύνεται ο πόνος, ο λουόμενος μπορεί να κινηθεί με μεγαλύτερη άνεση και να αυξήσει το εύρος των κινήσεων στις δύσκαμπτες αρθρώσεις.

Γενικότερα, τα θερμά λουτρά διεγείρουν το κεντρικό νευρικό σύστημα μέσω των νευρικών απολήξεων του δέρματος, ενώ αντίθετα τα ψυχρά λουτρά δρουν καταπραϋντικά στο νευρικό σύστημα. Ακόμη, πρέπει να σημειώσουμε ότι τα θερμά λουτρά μικρής διάρκειας έχουν ως αποτέλεσμα τη γενική οργανική ευεξία και εξαφανίζουν την κόπωση, σε αντίθεση με τα θερμά λουτρά μεγάλης διάρκειας, τα οποία προκαλούν εξάντληση του οργανισμού. Γι' αυτό οι λουόμενοι πρέπει να υπακούουν απόλυτα στις οδηγίες του γιατρού, που αφορούν στη διάρκεια του λουτρού και στη θερμοκρασία του, κυρίως αν υποφέρουν από καρδιακές παθήσεις ή ανωμαλίες της κυκλοφορίας. Στο Παράρτημα Γ' (βλ. σελ. 168) που ακολουθεί, δίνονται οι γενικές οδηγίες που θα πρέπει να ακολουθεί ο κάθε λουόμενος πριν, κατά τη διάρκεια, αλλά και μετά την λουτροθεραπεία.

Ακόμη, τα θερμά λουτρά προκαλούν ερεθισμό του δέρματος και έτσι, η κυκλοφορία του αίματος γίνεται πιο έντονη. Επίσης, συντελούνται η αποβολή αλάτων, ουρίας και ουρικού οξέως από τα ούρα, η αύξηση των καύσεων του οργανισμού και η αύξηση της λεμφικής κυκλοφορίας. Η αποβολή τοξικών ουσιών, αλάτων, φαρμακευτικών ουσιών γίνεται και από το δέρμα. Μπορεί επίσης, να προκληθεί μείωση του βάρους του σώματος με συχνές εφιδρώσεις και σε μερικές περιπτώσεις, μπορεί να προκληθεί αφυδάτωση του οργανισμού και πύκνωση του δέρματος.

Στην προσπάθεια να συγκεντρώσουμε τις επιδράσεις των ψυχρών – θερμών λουτρών, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι, έχουν ποικίλες επιδράσεις στον ανθρώπινο οργανισμό και αφορούν στα ακόλουθα:

1. στην κυκλοφορία του αίματος,
2. στην καρδιά,
3. στην υπέρταση,
4. στα αγγεία και στο δέρμα,
5. στο μεταβολισμό,
6. στο μυϊκό σύστημα,
7. στο νευρικό σύστημα,
8. στο πεπτικό σύστημα και
9. στο αναπνευστικό σύστημα.

Τέλος, τα θερμά λουτρά χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία χρόνιων παθήσεων, όπως είναι οι ρευματισμοί, οι αρθρίτιδες, οι νευρίτιδες κ.λπ. {6}, {25}, {26}, {27}

iii) Άλλες έρευνες απέδωσαν τη θεραπευτική ιδιότητα των ιαματικών νερών στην ακτινοβολία την οποία αντλούν από τα βάθη της γης. Έτσι, μπήκαν και οι βάσεις της ακτινενεργείας ή ραδιενεργείας. Η *ακτινενεργεία ή ραδιενέργεια* είναι η ιδιότητα των σωμάτων εκείνων τα οποία εκπέμπουν αυτομάτως και συνεχώς ακτινοβολία, δηλαδή ακτίνες α, β και γ. Η θεραπευτική δράση των ιαματικών νερών εξαιτίας της ραδιενέργειας οφείλεται τόσο στη μεταστοιχείωση του ραδίου και κυρίως στο ραδόνιο¹⁴, όσο και στα ραδιενεργά στοιχεία, τα οποία παραλαμβάνει το νερό από τα πετρώματα που περνάει.

Το ραδόνιο εισέρχεται στο σώμα είτε από την αναπνευστική οδό, είτε από το δέρμα. Το ραδόνιο που εισέρχεται στον οργανισμό από την αναπνευστική οδό κατά την διάρκεια του λουτρού, διαχέεται εντός 15 λεπτών στο αίμα και από εκεί στους ιστούς. Το ραδόνιο έχει πολλές επιδράσεις σε νευραλγίες,

¹⁴ Το ραδόνιο είναι ένα ραδιενεργό στοιχείο που ανήκει στη φυσική ραδιενεργό σειρά του ουρανίου και παράγεται κατά τη διάσπαση του ραδίου. Πρόκειται για ένα ευγενές αέριο (άοσμο και άχρωμο), το οποίο αμέσως μετά την παραγωγή του σε ένα υλικό, κινείται σχετικά ελεύθερα και έχει τη δυνατότητα να φτάσει στον αέρα ή στο νερό του άμεσου προς τον άνθρωπο περιβάλλοντος.

νευρίτιδες, στην αποβολή του ουρικού οξέως, στα ηπατικά και αδενικά κύτταρα, στους πνεύμονες και στα επινεφρίδια, στην ισορροπία του συμπαθητικού¹⁵ και παρασυμπαθητικού συστήματος κ.λπ. Τέλος, από το δέρμα εισέρχεται μικρή ποσότητα ραδονίου και παραμένει 1-2 ώρες μετά το λουτρό.

iv) Η *φαρμακοδυναμική ή χημική ενέργεια*, ή με άλλα λόγια το *χημικό ερέθισμα* (ή φυσικοχημικά συστατικά του ιαματικού νερού), οφείλεται στα διαλυμένα συστατικά των μεταλλικών νερών. Τα συστατικά αυτά είναι ιόντα και η ευεργετική επίδραση των διαλυμένων ουσιών οφείλεται κυρίως στο φορτίο τους. Η ποσότητα των διαλυμένων ουσιών, επομένως και των ιόντων, εξαρτάται από τη θερμοκρασία (η υψηλή θερμοκρασία αυξάνει την διαλυτότητα των ουσιών), από τη σύσταση των πετρωμάτων μέσα από τα οποία κυκλοφορεί το νερό και από τη διάρκεια επαφής του νερού με τα πετρώματα. Τα νερά αυτά περιέχουν στερεά διαλυμένα άλατα και αέρια. Κατά τη χρήση των ιαματικών νερών, τα ιόντα είτε προσκολλώνται στο δέρμα, οπότε προκαλείται ερεθισμός των νευρικών ινών και μέσω της νευρικής οδού το ερέθισμα μεταφέρεται σε ολόκληρο τον οργανισμό, είτε διεισδύουν στο δέρμα.

Ακόμη, στοιχεία όπως το Υδροθείο και το Διοξείδιο του άνθρακα, που βρίσκονται σε αεριώδη κατάσταση, απορροφώνται και διεισδύουν βαθύτερα στο δέρμα και με την κυκλοφορία μεταφέρονται σ' όλα τα όργανα και τους ιστούς του οργανισμού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, τα στοιχεία αυτά να δρουν ευεργετικά στις ρευματικές παθήσεις και στην κυκλοφορία του αίματος και της αρτηριακής πίεσης, αντίστοιχα.

Ο ρυθμός της εισόδου των στοιχείων μέσα από το δέρμα, εξαρτάται από τη συγκέντρωσή τους στο νερό, από το pH του νερού, από τη διάρκεια του λουτρού, από τη θερμοκρασία και τέλος, από την κατάσταση του δέρματος και ολόκληρου του οργανισμού. Οι διάφορες ουσίες προτιμούν να αποθηκεύονται

¹⁵ Το *συμπαθητικό σύστημα* είναι το σύστημα των νεύρων που συνδέουν το νωτιαίο μυελό με τα σπλάχνα. Το *παρασυμπαθητικό σύστημα* ξεκινά και αυτό από το νωτιαίο με κατεύθυνση προς τα σπλάχνα, αλλά δεν περνάει από τα συμπαθητικά γάγγλια. {29}

σε συγκεκριμένα όργανα του οργανισμού π.χ. το ιώδιο στον θυρεοειδή αδένα, το βρώμιο σε κάποια σημεία του εγκεφάλου, ο σίδηρος στα ερυθρά αιμοσφαίρια, το διοξείδιο του άνθρακα στο συκώτι, το θείο στους αθρικούς χόνδρους κ.λπ. Αυτό αποτελεί μια σύγχρονη αντίληψη για τη λουτροθεραπεία, ότι δηλαδή περιέχει την έννοια μιας ερεθιστικής θεραπείας σε ορισμένα όργανα.

Μέσα από τις εργασίες πολλών ερευνητών αποδείχθηκε ότι υπάρχει διαφορά ηλεκτρικού φορτίου μεταξύ ιαματικού νερού και αίματος. Αυτό σημαίνει ότι, κατά τη διάρκεια του λουτρού, γίνεται μετακίνηση ιόντων από το μεταλλικό νερό προς το δέρμα και αντίστροφα. Κατά την είσοδο του ασθενούς στο νερό, το δέρμα παρουσιάζει καταρχήν σπαστικά φαινόμενα, δηλαδή ελαφρύ ρίγος, ωχρότητα και στη συνέχεια ακολουθούν αντιδραστικά φαινόμενα, όπως έντονη ερυθρότητα και αίσθημα έντονης θερμότητας, το οποίο συνεχίζεται και μετά το τέλος του λουτρού, οπότε και παρουσιάζεται άφθονη εφίδρωση. {26}, {27}

Τα χημικά ερεθίσματα κατά την ποσιθεραπεία εμφανίζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Με τη λήψη ορισμένων μεταλλικών νερών έχουμε, άλλοτε εμπλουτισμό του οργανισμού σε μεταλλικές ουσίες και άλλοτε εμπλουτισμό σε μια ορισμένη ουσία ή σε ένα ορισμένο όργανο. Μια μεταλλική ουσία μπορεί να εκτοπίσει από συγκεκριμένο χώρο του οργανισμού μια άλλη, καθώς επίσης να γίνει η αιτία για την απέκκριση μιας άλλης. Για παράδειγμα, με την εισαγωγή βρωμίου, έχουμε αποβολή χλωρίου, με την εισαγωγή νατρίου, έχουμε αποβολή καλίου και με την εισαγωγή ασβεστίου, έχουμε εκδίωξη του μαγνησίου.

Πολλές έρευνες έχουν γίνει και έχουν αποδείξει ότι με τη λήψη μεταλλικών νερών από διάφορες πηγές έχουμε μεταβολές στην περιεκτικότητα του ορού του αίματος. {21}

ν) Το *μηχανικό ερέθισμα* τέλος, αποτελεί μια ακόμη ιδιότητα του ιαματικού νερού. Έτσι, στον ομαδικό ή ατομικό λουτήρα το σώμα δέχεται την επίδραση δύο μηχανικών παραγόντων, της άνωσης και της υδροστατικής πίεσης, οι

οποίοι αποτελούν νόμους του Αρχιμήδη. Η άνωση σχετίζεται με την περιεκτικότητα του νερού σε μεταλλικές ουσίες και είναι ανάλογη με την ποσότητα των περιεχομένων μεταλλικών ουσιών. Ακόμη, προκαλεί ελάττωση του σωματικού βάρους και κατά συνέπεια επέρχεται χαλάρωση. Παράλληλα δημιουργείται ευχέρεια κινήσεων στις αρθρώσεις και η πίεση κατανέμεται ομοιόμορφα σε όλο το σώμα, με αποτέλεσμα να είναι ευκολότερη η τέλεση διαφόρων ασκήσεων από άτομα με μειωμένη λειτουργικότητα.

Η υδροστατική πίεση, από την άλλη, είναι η επίδραση της πίεσης του νερού πάνω στο σώμα του λουόμενου. Η επίδραση αυτή γίνεται αισθητή σε λουτρά αδιάφορης θερμοκρασίας, στα οποία δεν υπάρχει καθόλου θερμικός παράγοντας. Έτσι, προκαλείται ελάττωση της περιμέτρου του θώρακα κατά 2-4 cm και ελάττωση της περιμέτρου των κοιλιακών τοιχωμάτων με αποτέλεσμα την άνοδο του διαφράγματος και τη διευκόλυνση της κένωσης των φλεβών της κοιλίας. Προκαλείται επίσης, αύξηση της φλεβικής πίεσης στα άκρα.

Η υδροστατική πίεση έχει σημαντική δράση στη διούρηση, λόγω της ενίσχυσης της ροής του αίματος στα νεφρικά αγγεία. Στην αρχή κάθε λουτρού η ποσότητα των ούρων αυξάνεται, ανεξάρτητα από τη θερμοκρασία του νερού και στη συνέχεια, αυξάνεται τόσο περισσότερο, όσο μεγαλύτερη είναι η «στήλη» νερού που πιέζει την κοιλιά.

Σε περιπτώσεις καρδιακών παθήσεων δεν συνιστώνται τα καθολικά λουτρά, γιατί οι μεταβολές της κυκλοφορίας εξαιτίας της υδροστατικής πίεσης, εξαναγκάζει την καρδιά σε εντονότερη λειτουργία. Διαπιστώθηκε λοιπόν, ότι σε αυτά τα λουτρά η πίεση στις περιφερειακές φλέβες ανέρχεται. Η αύξηση αυτής της πίεσεως όμως είναι μικρή, με την προϋπόθεση ότι το ύψος του νερού παραμένει κάτω από το ύψος της καρδιάς. Όταν το νερό ξεπεράσει το ύψος της καρδιάς, έχουμε μεγαλύτερη συμπίεση του θώρακα και έτσι αυξάνεται η φλεβική πίεση, κυρίως των κάτω άκρων, των οποίων οιδήματα από ελαττωματική κυκλοφορία, υποχωρούν.

Συμπερασματικά, ο μηχανικός παράγοντας, που μπορεί να εμφανιστεί με τη μορφή υδρομασάζ, μαλάξεων, εντριβών, κ.λπ., προκαλεί αλλαγές στον

οργανισμό, όπως για παράδειγμα, αλλαγές στην κυκλοφορία του αίματος. {6}, {22}, {26}, {27}

3.6. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές στη Γυναικολογία, σε Παθήσεις του Αναπνευστικού Συστήματος και σε Μετατραυματικές και Μετεγχειρητικές Καταστάσεις

Στην Ιταλία έχουν δημοσιευθεί πολλές και ενδιαφέρουσες έρευνες, που αναφέρονται στις θεραπευτικές εφαρμογές των ιαματικών πηγών. Επιλεκτικά, θα αναφέρουμε τις ακόλουθες.

3.6.1. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές στη Γυναικολογία

Η έρευνα που ακολουθεί, πραγματοποιήθηκε στο «Ινστιτούτο μαιευτικής και γυναικολογίας του Πανεπιστημίου της Πάρμας». Κατά τη διάρκεια των ετών 1975-76 προσήλθαν στις ιαματικές πηγές 885 γυναίκες και από αυτές εξετάσθηκαν οι 831. Το ιστορικό αυτών των γυναικών αφορά σε χρόνιες φλεγμονές του γυναικείου γεννητικού συστήματος για τις οποίες προσδιορίζεται η πάροδος διαίτας από το αρχικό επεισόδιο της φλεγμονής¹⁶.

Αποτελέσματα της έρευνας για:

α. Τραχηλίτιδες – Κολπίτιδες

Εξετάσθηκαν 134 άτομα, τα αποτελέσματα των οποίων εκτίθενται στον *πίνακα 3.1.* που ακολουθεί.

¹⁶ Κέντρο Μελετών και Ερευνών (Κ.Μ.Ε.) των ιαματικών πηγών του Salsomaggiore.

Πίνακας 3.1

Αποτελέσματα	Αριθμός ατόμων	Ποσοστό
Ιάσεις	36	26,86%
Βελτιώσεις	95	70,89%
Στάσιμα Αποτελέσματα	3	2,24%
ΣΥΝΟΛΟ	134	100%

β. Μητροπάθειες

Οι μορφές αυτής της παθήσεως έχουν ευεργετικά αποτελέσματα από τις θεραπείες με ιαματικές πηγές, κυρίως με νερά χλωριούχου και ιωδιούχου νατρίου, τα οποία χορηγούνται με λουτρό ή με πίεση και πυκνότητα σταδιακά αυξανόμενη. Εξετάστηκαν 61 περιπτώσεις και τα αποτελέσματά τους εκτίθενται στον πίνακα 3.2.

Πίνακας 3.2

Αποτελέσματα	Αριθμός ατόμων	Ποσοστό
Ιάσεις	10	16,39%
Βελτιώσεις	43	70,49%
Στάσιμα Αποτελέσματα	8	13,12%
ΣΥΝΟΛΟ	61	100%

γ. Στειρότητα

Στο τομέα της γυναικείας στειρότητας, οι δύο τομείς όπου σήμερα η θεραπεία με ιαματικές πηγές φαίνεται να έχει καλύτερες ενδείξεις είναι:

- η σαλπιγγική στειρότητα, που είναι συνέπεια προηγούμενων φλεγμονών και

- η στειρότητα της μήτρας «σύνδρομο Asherman».

Η στατιστική οδήγησε στο συμπέρασμα από τις 73 περιπτώσεις που εξετάστηκαν, επήλθε εγκυμοσύνη σε 33 περιπτώσεις, δηλαδή στο 45,21% των γυναικών αυτών. {25}

3.6.2. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές στις Παθήσεις του Αναπνευστικού Συστήματος

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι άτυπες ασθένειες είναι εκείνες που μπορούν να αποκομίσουν οφέλη από την λουτροθεραπεία με ιαματικά νερά και κυρίως το βρογχικό άσθμα, η χρόνια βρογχίτιδα, το εμφύσημα και η βρογχεκτασία. Τα νερά που έχουν μελετηθεί και έχουν χρησιμοποιηθεί περισσότερο για την θεραπεία αυτών των άτυπων βρογχοπνευμονοπαθειών είναι τα θειούχα, τα διττανθρακικά, τα χλωριούχα, τα ανθρακικά, αρσενικούχα και ραδιενεργά. Τα μεταλλικά αυτά νερά επιδρούν στις νόσους των αναπνευστικών οδών με μηχανισμούς συνδεδεμένους τόσο με τις χημικές ιδιότητες (θείον, αρσενικό κ.λπ.), όσο και με τις φυσικές ιδιότητες (ραδιενέργεια, καταπραϋντική και αντισπαστική δράση). {27}

3.6.3. Θεραπεία με Ιαματικές Πηγές σε Μετατραυματικές και Μετεγχειρητικές Καταστάσεις

Η ιαματική λουτροθεραπεία σε μετατραυματικές και μετεγχειρητικές καταστάσεις έχει ευεργετικό αποτέλεσμα, που μπορεί να φτάσει μέχρι και στο 90% των περιπτώσεων. Είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική σε υπολειμματικούς πόνους και δυσκαμψίες, που προέρχονται από κατάγματα, διαστρέμματα, εξάρθραμα, εγχειρήσεις ή από αντανεκλαστικά αλγοδυστροφικά σύνδρομα (όπως για παράδειγμα το σύνδρομο Sudeck - Leriche, το σύνδρομο ώμου χειρός, και άλλα).

Βέβαια, το αποτέλεσμα της λουτροθεραπείας εξαρτάται σημαντικά από τη σωστή επιλογή των τεχνικών μεθόδων. Οι τεχνικές επιλογές που θεωρούνται κατάλληλες είναι το ατμόλουτρο, το λασπόλουτρο, οι καταιονισμοί με νερό και η υδροκινησιοθεραπεία.

Τέλος, στον πίνακα 3.3 (βλέπε σελ. 92) παρατίθενται οι Ιαματικές Πηγές που είναι κατάλληλες για συγκεκριμένες παθήσεις. {6}

3.7. Οι Βασικές Κατηγορίες των Ιαματικών Πηγών στην Ελλάδα

Η Ελλάδα διαθέτει περίπου 822 πηγές θερμομεταλλικών νερών όλων των κατηγοριών. Θερμομεταλλικές θεωρούνται αυτές που το νερό τους χαρακτηρίζεται από υψηλή θερμοκρασία, ή από διαλυμένα άλατα ή αέρια, ή γιατί περιέχουν έστω και σε μικρές ποσότητες ενώσεις ή στοιχεία που δεν βρίσκονται στα νερά των συνηθισμένων πηγών, όπως το θείο, το υδροθείο, το ιώδιο, ραδιενεργές ουσίες, και άλλα¹⁷. {1}

Κατά το Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ), από τις 822 πηγές, μπορούν να αξιοποιηθούν οι 752, ενώ σήμερα αξιοποιούνται λιγότερες από τις μισές. Παρακάτω ακολουθούν όλες οι κατηγορίες των ιαματικών πηγών. {5}, {32}

3.7.1. Χλωριονατριούχες Πηγές

α) Θερμές (31 - 40°C)

Αγιάσματα Κεράμου Χίου, Αγίου Ιωάννη Λισβορίου Λέσβου, Θερμές Κουρτζή Λέσβου, Πολυχνίτου Λέσβου, που είναι η θερμότερη πηγή στην Ελλάδα και τέλος, Θερμές Κύθνου (2 πηγές).

β) Χαμηλής Θερμοκρασίας (20° - 30°) ή Υπόθερμες

Αγίας Μελανής Λέσβου, Θερμές Αιγίνης ή Σουβάλας, Αλυκής Μήλου, Βουλιαγμένης Αττικής, Γαβαθά Λέσβου, Δρεπάνου Αχαΐας, Λουτρών Ελένης στην Κόρινθο, Καλλιθέας Ρόδου, Κάτω Μούσκα Μεθάνων, Λέντα Κρήτης και Πλάκας στη Θήρα.

γ) Ραδιενεργές

Ευθαλούς και Πολυχνίτου Λέσβου, Καμένα Βούρλα (2 θερμές, 2 υπόθερμες), Λουτρακίου (2 πηγές).

¹⁷ Στοιχεία του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ)

Οι ραδιενεργές πηγές κατά σειρά περιεκτικότητας είναι: Ικαρίας, Καμένων Βούρλων, Αιδηψού, Ευθαλούς και Πολυχίτου Λέσβου, Λουτρακίου, Φερρών και Νέας Απολλωνίας.

Οι θεραπευτικές ικανότητες των ραδιενεργών πηγών βρίσκουν ανταπόκριση σε παθήσεις όπως αναιμίες, αρθρίτιδες, ρευματισμοί, χρόνιες φλεγμονώδεις καταστάσεις, νευραλγίες, παραλύσεις, μυασθένειες, υπερκοπώσεις και άλλες.

δ) Χλωριονατριούχες οξυπηγές

Αγίας Ειρήνης στην Κω.

ε) Χλωριονατριούχες αλκαλικές και οξυπηγές των αλκαλικών γαιών

Αγίας Παρασκευής Χαλκιδικής, η οποία είναι υπόθερμη και Ελευθερών Πραβίου, η οποία είναι θερμή.

στ) Χλωριονατριούχες οξυπηγές υπόθερμες, για ποσιθεραπεία

4 πηγές στα Μέθανα. Ενδείκνυνται για γενική ελάττωση της θρέψης, καταρροϊκές καταστάσεις, ουρική διάθεση, παχυσαρκία, ατονική δυσκοιλιότητα. Στην ποσιθεραπεία, ενδείκνυται για τόνωση του στομάχου, διευκολύνει τις εντερικές λειτουργίες, ηπατικά νοσήματα.

3.7.2. Αλιπηγές

α) Θερμές

Αγίου Φωκά στην Κω, Αγίων Αναργύρων και Κακκάβου Κύθνου, η οποία (Κακκάβου) είναι και σιδηρούχα, Καλύμνου, Μανδρακίου και Μαλίων Νισύρου, Παναγίας Κρυφής Λέσβου, 6 πηγές στην Αιδηψό.

β) Ραδιενεργές

16 πηγές στην Ικαρία και 4 στην Αιδηψό.

Ενδείκνυνται σε αρθρίτιδες, δερματοπάθειες, εφιδρωματικές καταστάσεις, κυκλοφορικές διαταραχές, νευρώσεις, παραλύσεις και ρευματισμούς. Στην εισπνοθεραπεία ενδείκνυνται στις χρόνιες αναπνευστικές καταρροές.

3.7.3. Υδροθειούχες πηγές*α) Υπόθερμες*

Αγίας Βαρβάρας Βονίτσης, Αγραπιδοκάμπου Ναυπακτίας, Ηρακλείας και Κουνουπελίου Ηλείας, Λούτσα Χειμπελή Κοζάνης, Μουρτσιανής Μεσολογγίου, Μιτάνι Άρτας, Σελινίτσα Αχαΐας, Χεστένι Ευρυτανίας, Φρασκιάς Ηλείας, Ψαρόθερμα Σαμοθράκης και μία στο Σμόκοβο.

3.7.4. Υδροχλωριούχες*α) Θερμές*

2 πηγές Θερμοπυλών, Λουτρά Σαμοθράκης, Καϊάφα, από τις 2 η μία είναι θερμή και η άλλη υπόθερμη.

β) Υπόθερμες

Κυλλήνης, μία στα Καμένα Βούρλα, Καϊάφα, Βρωμονερίου Γαργαλιάνων, Μύλου Κονιαβίτου Λαμίας, Παλιοσάραγα Πρεβέζης, Τραϊανουπόλεως Φερρών

γ) Θερμές ραδιενεργές

Χανοπούλου Άρτας.

3.7.5. Θειούχες πηγές*α) Υπόθερμες*

Καβάσιλα και Λυζαριά Κονίτσης, Βάλτου και Χούνης Κρεμαστών, Ηραίας Γορτυνίας.

β) Θερμές

Θερμών Δράμας.

3.7.6. Αλκαλικές Θειοπηγές*α) Θερμές*

Νέας Απολλωνίας, 4 πηγές Σμοκόβου,

β) Υπόθερμες

Νέας Απολλωνίας, Πλατυστόμου, 1 στο Σμόκοβο, 1 στη Παλαιοβράχα Φθιώτιδας.

Οι πηγές αυτές ενδείκνυνται σε: αρθρίτιδα, δερματοπάθειες όπως ακμή, έκζεμα, εξανθήματα, κνιδώσεις και ψωρίαση, νευρώσεις, κινητικές αταξίες, χρόνιοι ρευματισμοί, ημικρανίες και νευραλγίες.

Στην ποσιθεραπεία και στην εισπνοθεραπεία ενδείκνυται στις χρόνιες δηλητηριάσεις, χρόνιες καταρροές, διάφορες σπλαχνικές υπεραιμίες.

3.7.7. Αλκαλικών γαιών

α) Αλκαλικές Οξυπηγές

Νιγρίτας Σερρών, Λουτρά Σκρα στο Κιλκίς και Θερμή Σιδηροκάστρου.

β) Υπόθερμες ραδιενεργές

Πηγές Ηφαίστου Κορνού Λήμνου, Ψιανής Ναυπακτίας, Αριδαίας Πέλλας ή Άνω Λουτράκιου, Γιάννε Κιλκίς, Λίντζα Γεννησαίας και Λίντζας Εχινού Ξάνθης, Φλωρίνης και Σουρωτής.

Οι πηγές αυτές ενδείκνυται σε πεπτικές διαταραχές και δυσκοιλιότητα κάνοντας λουτροθεραπεία και ποσιθεραπεία.

3.7.8. Σιδηρούχες πηγές

α) Αλιπηγές

4 των Κυθήρων, Θέρμη Μυτιλήνης και Κακκάβου Κύθνου.

β) Οξυπηγές

Κόκκινα νερά Αγνιάς.

3.7.9. Ιωδιούχες και βρωμιούχες πηγές

Οι πηγές Αγίων Αναργύρων και Κακκάβου της Κύθνου και των Μεθάνων, είναι οι πλουσιότερες σε ιώδιο και βρώμιο πηγές στην Ελλάδα.

Οι πηγές αυτές ενδείκνυνται σε: αδενίτιδες, αρτηριοσκληρώσεις, βρογχοκήλη, δερματοπάθειες, εξιδρωματικές καταστάσεις, λεμφατισμό, ραχίτιδα και χρόνιους ρευματισμούς.

Τέλος, πέρα από όλες τις παραπάνω κατηγορίες, υπάρχουν ακόμη θειικονατριούχες πηγές, πικροπηγές και γυψοπηγές. {1}, {5}, {32}

3.8. Κατηγορίες Παθήσεων και οι αντίστοιχα ενδεικνυόμενες ιαματικές πηγές

Αγκυλώσεων: ακρατοθέρμες πηγές.

Αδενίτιδες: ιωδιούχα, βρωμιούχα λουτρά.

Αιμορροΐδες: πικρές πηγές.

Αλωπεκία: θειούχα λουτρά.

Αναιμία: ακρατοθέρμες και σιδηρούχες πηγές.

Αναπνευστικές παθήσεις: θειούχες ακρατόθερμες.

Αρθρίτιδα: (για οξύ στάδιο) ακρατοθέρμες, θερμές, αλιπηγές αλκαλικών γαιών, οξυπηγές, θειούχα και ραδιενεργά λουτρά.

Άσθμα: εισπνοές θειούχων πηγών.

Νευρίτιδες: θειούχα, ραδιενεργά λουτρά.

Οστεοχόνδρωση: αλκαλικών γαιών αλιπηγές.

Οσφυαλγίες: ακρατοθερμές πηγές, θειούχα λουτρά.

Πολυομελίτιδα: θειούχα και υποθερμικά λουτρά, ακρατοθερμικές πηγές.

Παχυσαρκία: θερμές χλωριονατριούχες θειοπηγές, θερμικά λουτρά.

Περιορθρίτιδα ώμου: ραδιενεργά λουτρά.

Ρευματισμοί: ακρατοθέρμες, θειούχες και ραδιενεργές πηγές.

Στηθάγχη: ραδιενεργές πηγές (δεν ενδείκνυνται πηγές θερμές ανθρακικού οξέος).

Τριχόπτωση: υδροθειοχλωριονατριούχα λουτρά, αλκαλικών γαιών οξυπηγές.

Υπερκοπώσεις: θειούχα, ραδιενεργά, ανθρακικού οξέος λουτρά.

Ίκτερος: χλωριονατριούχες, θειούχες πηγές.

Ισχιαλγία: θειούχες, ραδιενεργές, ακρατοθέρμες πηγές σε χρόνιο στάδιο με θερμά επιθέματα και υποθερμικά λουτρά.

Λαρυγγίτιδες: θερμές αλιπηγές, ιωδιοβρωμιούχες, θειούχες.

Μυαλγίες: θειούχες πηγές.

Υπόταση αρτηριακή: υπέρθερμες ακρατοθέρμες πηγές.

Υπέρταση αρτηριακή: ραδιενεργές πηγές και ιωδιούχα λουτρά.

Χρόνια φαρυγγίτιδα: εισπνοές θερμών αλιπηγών και θειούχων.

Φλεβίτιδες: θειούχες, ραδιενεργές πηγές.

Φλεγμονώδεις καταστάσεις: ραδιενεργές πηγές.

Χολολιθίαση: αλκαλικές οξυπηγές για ποσιθεραπεία. {5}, {32}

3.9. Επίλογος

Μετά από αυτό το κεφάλαιο, ένας απλός αναγνώστης θα έχει σχηματίσει μια γενική άποψη για μια τόσο σπουδαία εναλλακτική μορφή τουρισμού, για τον ιαματικό τουρισμό, γνωρίζοντας το παρελθόν του, αλλά και το παρόν του. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα παρουσιαστεί ο ιαματικός τουρισμός στις χώρες του εξωτερικού και θα τεθούν προτάσεις για τη βελτίωση και εξέλιξή του στη χώρα μας, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία.

ΠΗΓΕΣ

{1} www.iama.gr/ethno/Therm/triviza.html

{2} Λουτροπόλεις και Ιαματικά Πηγαί, ΕΟΤ, 1966.

{3} http://users.hol.gr/~chriskir/iamatikes_phges_ellados.htm

{4} www.iraj.gr, (Investment Research and Analysis Journal ή IRAJ)

Ο κλάδος των ιαματικών λουτρών και των “spa” στην Ελλάδα. Ιστορική Ανασκόπηση & Τρέχουσες Εξελίξεις στον Κλάδο, Νικόλαος Ηρ. Γεωργιάδης, Ιούλιος 2005, Investment Research & Analysis Journal.

{5} Σπάθη, Σοφία Κ., Ο ιαματικός τουρισμός και η ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα, Εκθέσεις 29, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα, 2000.

{6} <http://www.iama.gr/ethno/Therm/sarakiwt.html>

{7} <http://www.thisavros.gr/2002/to/af18.asp>

{8} <http://www.thermalsprings.gr/history2.php>, (Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας)

{9} Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος – Λαρούς, Εταιρεία Εγκυκλοπαιδικών Εκδόσεων, Αθήνα 1963.

{10} Casson Lionel, Το Ταξίδι στον Αρχαίο Κόσμο, ΜΙΕΤ, Αθήνα 1996.

{11} Εύβοια & Ιαματικός Τουρισμός, Αλέξανδρου Καλέμη, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Εύβοιας, 2005. Φυλλάδια από τη 1^η Διεθνή Έκθεση Τουρισμού (International Tourism Salon Athens)

{12} Μέθανα... μια μαγευτική απόδραση, του Δήμου Μεθάνων, www.methana.gr, Φυλλάδια από τη 1^η Διεθνή Έκθεση Τουρισμού (International Tourism Salon Athens)

{13} Ιαματικά Λουτρά, Λίμνη Σμοκόβου, Νομός Καρδίτσας, Δήμος Μενελαΐδας, Φυλλάδια από τη 1^η Διεθνή Έκθεση Τουρισμού (International Tourism Salon Athens)

{14} Νόμος υπ' αριθμ. 3498/2006, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 230, 24 Οκτωβρίου 2006. (από Εθνικό Τυπογραφείο)

{15} http://www.thermalsprings.gr/iamatikoj_poroi.php

{16} http://users.hol.gr/~chriskir/ti_einai_ta_iamatika_loutra.htm

{17} Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό, Εκδοτικός Οίκος Ελευθερουδάκη, Αθήνα 1962.

{18} www.drama.gr/anaptyxiako/eisigiseis/3_06_Aggelidis.pdf

{19} <http://www.thermalsprings.gr/therapies.php>

{20} <http://www.iama.gr/ethno/Therm/madelou.html>

{21} <http://users.hol.gr/~chriskir/positherapia.htm>

{22} Γ. Δημόπουλου, Υδροθεραπεία, Έκδοση τρίτη, Αθήνα 1960.

{23} Γ. Ηλιοπούλου, Υδροθεραπεία, Έκδοση τρίτη, Αθήνα 1960, σελ. 26,27,120,126.

{24} Μ. Χολέβας, «Εισπνευσιοθεραπεία σε παθήσεις του κατωτέρου αναπνευστικού συστήματος», 2^ο συνέδριο για τα θερμομεταλλικά νερά, Θεσσαλονίκη 1988, σελ. 273.

{25} http://users.hol.gr/~chriskir/h_therapeutikh_drash_twn_iamatikwn_loutrwn.htm

{26} <http://www.thermalsprings.gr/action.php>

{27} http://users.hol.gr/~chriskir/therapeutikh_energeia_iamatikwn_nerwn.htm

{28} <http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=410&langID=1>

{29} <http://www.psychotherapia.gr/forum/viewtopic.php?t=7>

{30} <http://www.thermalsprings.gr/advice.php>

{31} Α. Εμβαλωμάτης, «Μικροβιολογική κατάσταση μερικών θερμομεταλλικών πηγών, Λουτρική περίοδος 1988», 2^ο συνέδριο για τα θερμομεταλλικά νερά, Θεσσαλονίκη 1988.

{32} Λεούσης Νικόλαος, Ραδιενεργαί Πηγαί της Ελλάδος, Αθήνα 1969.

Πίνακες 3^{ου} Κεφαλαίου

Πίνακας 3.1: Κίνηση Ιαματικών Πηγών για Ποσιθεραπεία από το 1961 – 1996

Ιαματική Πηγή	Έτη	Αριθμός Ποτηριών	Ετήσιος Μ/Ο Αριθμ. Ποτηριών
Καϊάφας Ν. Ηλείας	1961-65	403.415	80.683
	1971-80	366.863	36.686,30
	1986-90	-	-
	1991	-	-
Λουτράκι Ν. Κορινθίας	1961-65	620.808	124.161,60
	1971-80	1.811.036	181.103,60
	1986-90	217.843	43.568,60
	1991-97	253.085	36.155,00
Πλατύστομο Ν. Φθιώτιδος	1961-65	436.360	87.272,00
	1971-80	1.765.989	176.598,90
	1989-90	47.051	23.525,50
	1991-97	134.700	19.242,86
Τραϊανούπολη Ν. Έβρου	1961-65	-	-
	1978-80	1.084.914	361.638,00
	1981-90	2.787.334	278.733,40
	1991-92	720.700	360.350,00
	1994-96	720.700	360.350,00

Πηγή: Ε.Ο.Τ., Τμήμα Ιαματικών Πηγών

Πίνακας 3.2: Κίνηση των Ιαματικών Πηγών για Εισπνοθεραπεία και Λουτροθεραπεία

Ιαματική Πηγή	Έτη	Αριθμός ατόμων	Λούσεις	Εισπνοές	Ρινοπλύσεις	Σύνολο Θεραπειών	Λούσεις (%)	Εισπνοές (%)	Ρινοπλύσεις (%)	Σύνολο (%)
Κυλλήνη Ν. Ηλείας	1961-70	49.563	154.170	591.121	141.910	887.201	17,38	66,63	16,00	100,00
	1971-80	48.021	198.386	509.886	94.198	802.470	24,72	63,54	11,74	100,00
	1981-90	41.743	156.691	475.757	164.145	796.593	19,67	59,72	20,61	100,00
	1991-97	24.030	115.046	261.225	86.783	463.054	24,85	56,41	18,74	100,00
Μ.Ο. αριθμού ατόμων/έτος	1961-70	4.956								
	1971-80	4.802								
	1981-90	4.174								
	1991-97	3.433								
Μ.Ο. αριθμού θεραπειών/έτος	1961-70		15.417	59.112	14.191	88.720	17,38	66,63	16,00	100,00
	1971-80		19.839	50.989	9.420	80.247	24,72	63,54	11,74	100,00
	1981-90		15.669	47.576	16.415	79.659	19,67	59,72	20,61	100,00
	1991-97		16.435	37.318	12.398	66.151	24,85	56,41	18,74	100,00
Σμόκοβο Ν.Καρδίτσας	1961-70	101.510	940.029	299.796	35.687	1.275.512	73,70	23,50	2,80	100,00
	1971-80	98.626	894.992	332.214	43.438	1.270.644	70,44	26,15	3,42	100,00
	1981-90	91.265	815.815	367.428	52.118	1.235.361	66,04	29,74	4,22	100,00
	1991-97	50.617	503.427	212.110	39.204	754.741	66,70	28,10	5,19	100,00
Μ.Ο. αριθμού ατόμων/έτος	1961-70	10.151								
	1971-80	9.863								
	1981-90	9.127								
	1991-97	7.231								
Μ.Ο. αριθμού θεραπειών/έτος	1961-70		94.003	29.980	3.569	127.551	73,70	23,50	2,80	100,00
	1971-80		89.499	33.221	4.344	127.064	70,44	26,15	3,42	100,00
	1981-90		81.582	36.743	5.212	123.536	66,04	29,74	4,22	100,00
	1991-97		71.918	30.301	5.601	107.820	66,70	28,10	5,19	100,00

Πηγή: Ε.Ο.Τ., Τμήμα Ιαματικών Πηγών

Πίνακες 3^{ου} Κεφαλαίου

Πίνακας 3.3: Παθήσεις και Ιαματικές Πηγές που ενδείκνυνται σε κάθε περίπτωση

Ιαματική Πηγή	ΠΑΘΗΣΕΙΣ				
	Ρευματικές Αρθρίτιδες	Γυναικολογικές	Δερματικές	Νευρικού Συστήματος	Αναπνευστικού Συστήματος
<u>Αγιάσου</u>					
<u>Αγίου Βαρβάρου</u>	x	x	x		
<u>Αγίου Νικολάου</u>	x	x	x		
<u>Αγκίστρου</u>	x				
<u>Αγραπιδιών-Λιμνοχωρίου</u>	x				x
<u>Αδάμαντος</u>	x	x		x	
<u>Αιδηψού</u>	x	x	x	x	
<u>Αμαράντου</u>	x			x	x
<u>Αμμουδάρας</u>	x		x		
<u>Ανθεμίων</u>					
<u>Αριδαίας (Λουτρακίου)</u>	x	x	x	x	
<u>Γενησαίας (Ποταμός)</u>	x	x	x		
<u>Γιάννες</u>					
<u>Δρανίτσας-Καΐτσας</u>	x	x			
<u>Εκκάρας</u>	x		x		
<u>Ελευθερών</u>	x		x		
<u>Ευθαλούς</u>	x	x	x	x	
<u>Θερμής</u>	x	x	x		
<u>Θέρμης (δήμου Θέρμης)</u>					
<u>Θερμιών</u>	x				
<u>Θερμοπυλών</u>	x	x	x	x	
<u>Θερμών Λήμνου</u>	x	x			
<u>Θερμών Καλύμνου</u>	x	x			
<u>Ίκαρίας</u>	x	x	x	x	
<u>Καβασίων - Πυξαριάς</u>	x	x	x	x	
<u>Καϊάφα</u>	x	x	x	x	
<u>Καλλιδρόμου</u>	x	x	x		
<u>Καλλιθέας Ρόδου</u>					
<u>Καμένων Βούρλων</u>	x	x	x		
<u>Κιβωτού</u>	x		x		
<u>Κόκκινου Νερού</u>			x		
<u>Κόκκινου Στεφανιού</u>	x	x	x		
<u>Κόλπου Γέρας</u>	x		x		
<u>Κρεμαστών Βάλτου</u>	x		x		
<u>Κρηνίδων</u>	x	x	x		
<u>Κύθνου</u>	x	x	x	x	
<u>Λαγκαδά</u>	x	x			
<u>Λουτρακίου</u>	x	x	x		
<u>Λουτροχωρίου</u>	x		x		x
<u>Λουτρών Ωραίας Ελένης</u>	x				
<u>Μανδρακίου</u>	x	x			
<u>Μεθάνων</u>	x	x	x	x	
<u>Νέας Απολλωνίας</u>	x	x	x	x	x
<u>Νιγρίτας (Θερμών)</u>	x	x	x		
<u>Ξυνού Νερού</u>					
<u>Πέτρας</u>					

Πίνακες 3^{ου} Κεφαλαίου

Ιαματική Πηγή	ΠΑΘΗΣΕΙΣ				
	Ρευματικές Αρθρίτιδες	Γυναικολογικές	Δερματικές	Νευρικού Συστήματος	Αναπνευστικού Συστήματος
Πλάκας	x		x	x	
Πλάκας Σαντορίνης					
Πλατυστόμου	x	x	x		
Πολυχνίτου	x	x	x	x	
Πρεβέζης	x	x	x		
Σέδες (Λουτρά Θέρμης)	x	x	x	x	
Σιδηροκάστρου	x	x			
Σμοκόβου	x	x	x	x	
Σουλαντά	x		x		
Σουρωτής					
Τραϊανούπολης	x	x	x	x	x
Υπάτης	x		x	x	
Ψαροθέρων	x	x	x		

Πηγή: <http://www.thermalsprings.gr/springs.php>, Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας.

Ακολουθεί το Παράρτημα Α' με το Ν.3498/2006.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 230

24 Οκτωβρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ. 3498

Ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού και λοιπές διατάξεις.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

**ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄
ΙΑΜΑΤΙΚΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ - ΧΡΗΣΕΙΣ**

**Άρθρο 1
Ορισμοί**

Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

Ιαματική πηγή είναι φυσική ανάβλυση ή άντληση ιαματικού φυσικού πόρου με τεχνικό έργο, όπως από γεώτρηση, φρέαρ, τάφρο ή σήραγγα (φυσική ή τεχνητή) ή φυσική δημιουργία ιαματικού πηλού. Ως ιαματικοί φυσικοί πόροι θεωρούνται φυσικά νερά (ψυχρά ή θερμά), ατμοί, φυσικά αέρια ή πηλοί, που έχουν ιαματικές ιδιότητες, αναγνωρισμένες σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου.

Ιαματικός τουρισμός είναι ειδική μορφή παροχής τουριστικών υπηρεσιών σε περιοχές των οποίων κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η χρήση αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων σε ειδικές εγκαταστάσεις.

Μονάδες ιαματικής θεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων υπό ιατρική παρακολούθηση για λόγους υγείας (προληπτικούς ή θεραπευτικούς), φυσικής αποκατάστασης ή και αναζωογόνησης ιδίως με υδροθεραπεία, ποσιθεραπεία, εισπνοθεραπεία, ρινοπλύσεις, ατμόλουτρα, πηλοθεραπεία, καταιονισμούς ή άλλες επιστημονικώς αναγνωρισμένες μεθόδους.

Κέντρα ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού είναι ειδικές τουριστικές εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών ιαματικού τουρισμού με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες εντάσσονται μονάδες ιαματικής θεραπείας ή και εγκαταστάσεις θαλασσοθεραπείας, στις οποίες γίνεται οπωσδήποτε χρήση ιαματικών φυσικών πόρων.

Κέντρα θαλασσοθεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση θερμαινόμενου θαλασσινού νερού, άμμου,

λάσπης, φυκιών και άλλων θαλάσσιων ουσιών για λόγους υγείας, προληπτικούς ή θεραπευτικούς, υπό ιατρική παρακολούθηση και σε συνδυασμό με το θαλάσσιο περιβάλλον.

Κέντρα αναζωογόνησης (spa) είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος.

Τα κέντρα ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού και τα κέντρα θαλασσοθεραπείας δύνανται να περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις αναζωογόνησης ή και ειδικές εγκαταστάσεις φυσικής αποκατάστασης και προετοιμασίας αθλητών.

**Άρθρο 2
Πεδίο εφαρμογής**

1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου έχουν εφαρμογή στις περιπτώσεις χρήσης ή άλλης αξιοποίησης ιαματικών φυσικών πόρων, καθώς και στα κέντρα θαλασσοθεραπείας και αναζωογόνησης.

2. Οι διατάξεις για την έρευνα ή εκμετάλλευση του γεωθερμικού δυναμικού δεν έχουν εφαρμογή στους ιαματικούς φυσικούς πόρους.

**Άρθρο 3
Χρήση ιαματικών φυσικών πόρων**

1. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι χρησιμοποιούνται ή αξιοποιούνται στην περιοχή που εμφανίζονται με φυσική ανάβλυση ή άντληση με τεχνικό έργο.

2. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι διατίθενται κατά προτεραιότητα για τις ανάγκες μονάδων ιαματικής θεραπείας και ακολούθως για τις ανάγκες κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού και κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης.

3. Αν υπάρχει επάρκεια ιαματικών φυσικών πόρων, αυτοί δύνανται να διατίθενται σε περισσότερες μονάδες ιαματικής θεραπείας ή κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού ή κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης της ευρύτερης περιοχής.

4. Η διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων για άλλες χρήσεις είναι δυνατή υπό την προϋπόθεση ότι καλύπτονται πλήρως οι ανάγκες ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού.

5. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται κατόπιν εισηγήσεως του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται τα κριτήρια και ο τρόπος διανομής ιαματικών φυσικών πόρων σε περισσότερες εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού ή κέντρα θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης, καθώς και η διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων για άλλες χρήσεις, όπως η εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄
ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ - ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ -
ΜΗΤΡΩΟ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 4
Διαδικασία αναγνώρισης

1. Για την αναγνώριση ιαματικών φυσικών πόρων απαιτείται αίτηση προς τον Ε.Ο.Τ. με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, την οποία μπορεί να υποβάλει ο κύριος, ο επικαρπώτης ή ο μισθωτής του ακινήτου στο οποίο αναβλύζει ή αντλείται ο φυσικός πόρος.

Αίτηση για αναγνώριση προς τον Ε.Ο.Τ. μπορεί να υποβάλει και Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) πρώτου ή δεύτερου βαθμού, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το ακίνητο, στο οποίο αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος.

2. Η διαδικασία αναγνώρισης μπορεί να κινηθεί και αυτεπαγγέλτως από τον Ε.Ο.Τ.. Στην περίπτωση αυτή ο Ε.Ο.Τ. καταρτίζει φάκελο με τα σχετικά δικαιολογητικά.

3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται ο τύπος, το περιεχόμενο της αίτησης αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η διαδικασία που ακολουθείται.

Στα απαιτούμενα δικαιολογητικά περιλαμβάνεται τοπογραφικό διάγραμμα της τοποθεσίας που βρίσκεται η ιαματική πηγή, υδρογεωλογική μελέτη, ραδιολογική έκθεση, μικροβιολογικές, φυσικές και χημικές αναλύσεις, καθώς και υγειονομική έκθεση για τις ενδείξεις και αντενδείξεις των ιδιοτήτων του ιαματικού φυσικού πόρου.

Άρθρο 5
Αναγνώριση ιαματικών φυσικών πόρων -
Κατάργηση διακρίσεων

1. Φυσικοί πόροι που έχουν ιαματικές ιδιότητες αναγνωρίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων που προβλέπεται στο άρθρο 10 του παρόντος νόμου και πρόταση του Ε.Ο.Τ..

2. Η απόφαση αναγνώρισης φυσικών πόρων ως ιαματικών αναφέρει το είδος του φυσικού πόρου, την τοποθεσία ανάβλυσης ή άντλησης, τα φυσικά, χημικά, ραδιολογικά και βιολογικά χαρακτηριστικά του, τις ιαματικές ιδιότητες και τις ενδείξεις και αντενδείξεις για την ασφαλή χρήση του και συνοδεύεται από τοπογραφικό διάγραμμα, εγκεκριμένο από τον Ε.Ο.Τ., το οποίο σε φωτοσμίκρωση συνδημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και στο οποίο αποτυπώνεται η θέση ανάβλυσης ή άντλησης, καθώς και τα κτίσματα ή έργα που υπάρχουν γύρω από την ιαματική πηγή και σε απόσταση διακοσίων μέτρων από αυτή.

3. Οι διατάξεις που διακρίνουν τις ιαματικές πηγές σε τοπικής και τουριστικής σημασίας καταργούνται.

Άρθρο 6
Κυριότητα ιαματικών φυσικών πόρων

1. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι, που αναγνωρίζονται μετά την ισχύ του νόμου αυτού, ανήκουν κατά κυριότητα στον Ε.Ο.Τ. ανεξαρτήτως της κυριότητας του εδάφους επί του οποίου εμφανίζονται, αντλούνται ή αξιοποιούνται με οποιονδήποτε τρόπο, εκτός αν αυτοί ευρίσκονται σε κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού και παραλίας οι οποίοι ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, ενώ η χρήση και η εκμετάλλευση ανήκει στον Ε.Ο.Τ..

2. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου η κυριότητα αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων που ανήκει στο Δημόσιο περιέρχεται αυτοδικαίως στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).

3. Από το νόμο αυτόν δεν θίγονται ιδιωτικά δικαιώματα κυριότητας επί αναγνωρισμένων ιαματικών πηγών που υφίσταντο κατά την 1.1.1920 σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 2188/1920. Το δικαίωμα κυριότητας ιδιωτών επί ιαματικών πηγών ασκείται εντός των ορίων της κείμενης νομοθεσίας.

4. Σε περίπτωση λύσεως του Ε.Ο.Τ. ή καταργήσεως του δημόσιου χαρακτήρα του, η κυριότητα των ιαματικών φυσικών πόρων περιέρχεται στο Δημόσιο.

Άρθρο 7
Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων

1. Στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) τηρείται Γενικό Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων, στο οποίο καταχωρίζονται οι αποφάσεις αναγνώρισης με τα δικαιολογητικά που τις συνοδεύουν.

2. Στο Μητρώο καταχωρίζονται επίσης τοπογραφικά διαγράμματα του ακινήτου επί του οποίου αναβλύζει ιαματική πηγή ή αντλείται ιαματικός φυσικός πόρος, τίτλοι κυριότητας του ακινήτου, πάσης φύσεως αναλύσεις, ιατρικές εκθέσεις, υδρογεωλογικές μελέτες, αναλυτικά σχέδια υφιστάμενων ή μελλοντικών εγκαταστάσεων άντλησης ή εκμετάλλευσης, σχέδια μέτρων προστασίας, εκθέσεις ελέγχων διαφόρων αρχών, εκθέσεις ελέγχων του Ε.Ο.Τ., αντίγραφα αδειών για τις εγκαταστάσεις εκμεταλλεύσεως, αποφάσεις επιβολής μέτρων προστασίας ή αναθεωρήσεως αρχικών αδειών, αποφάσεων ή συμβάσεων παραχώρησης της εκμετάλλευσης ή άλλων συμβάσεων συνδεομένων με τη διαχείριση ή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, τυχόν απόφαση άρσης της αναγνώρισης και κάθε είδους στατιστικά στοιχεία σχετικά με την αξιοποίηση του ιαματικού φυσικού πόρου.

3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες της τηρήσεως του Γενικού Μητρώου Ιαματικών Φυσικών Πόρων, το οποίο δύναται να τηρείται και σε ηλεκτρονική μορφή. Με την ίδια απόφαση μπορεί να ορίζεται και η τήρηση περιφερειακών Μητρώων Ιαματικών Φυσικών Πόρων, καθώς και το περιεχόμενο των Μητρώων αυτών.

Άρθρο 8
Άρση αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων

1. Η αναγνώριση φυσικών πόρων ως ιαματικών αίρεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν μεταβληθούν τα φυσικά ή χημικά ή βιολογικά ή άλλα ποιοτικά χαρακτηριστικά του φυσικού πόρου με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι αναγνωρισμένες ιαματικές ιδιότητές του.

β) όταν λόγω ρυπάνσεως του υδροφόρου ορίζοντα ή της περιοχής στην οποία αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος εκλείψουν οι ιαματικές ιδιότητες ή αλλοιωθούν τα χαρακτηριστικά του ιαματικού φυσικού πόρου ή δεν διασφαλίζεται πλέον η δημόσια υγεία.

2. Η άρση της αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων γίνεται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και εισήγηση του Ε.Ο.Τ..

3. Με τη δημοσίευση της απόφασης για άρση της αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων θεωρείται ότι ανακαλούνται αυτοδικαίως όλες οι άδειες κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού και μονάδων ιαματικής θεραπείας και απαγορεύεται οποιαδήποτε χρήση του όρου «ιαματικός» από εγκαταστάσεις που έκαναν χρήση του συγκεκριμένου φυσικού πόρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 9

Προστασία ιαματικών φυσικών πόρων

1. Ο Ε.Ο.Τ. έχει την αρμοδιότητα προστασίας της ποιότητας, της ποσότητας και των φυσικών, χημικών και βιολογικών χαρακτηριστικών των ιαματικών φυσικών πόρων.

2. Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης, καθορίζονται ζώνες προστασίας των ιαματικών φυσικών πόρων ανάλογα με τα υδρογεωλογικά δεδομένα και το περιβάλλον κάθε ιαματικής πηγής. Με το ίδιο διάταγμα καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα προστασίας για κάθε ζώνη, ιδίως οι περιορισμοί στις χρήσεις γης εντός της έκτασης κάθε ζώνης προστασίας.

3. Ο χωροταξικός σχεδιασμός, επεκτάσεις ή τροποποιήσεις υφιστάμενων σχεδίων πόλεων ή ο πολεοδομικός καθορισμός επιτρεπόμενων χρήσεων, όταν αφορούν ζώνες προστασίας ιαματικών πηγών, δεν πρέπει να αναιρούν ή παραβιάζουν την προστασία των ιαματικών φυσικών πόρων.

4. Η χωροθέτηση ή εγκατάσταση ή επέκταση γεωργικών, κτηνοτροφικών, λατομικών, βιομηχανικών, βιοτεχνικών ή τουριστικών μονάδων, καθώς και η εν γένει ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων εντός των ζωνών προστασίας δεν πρέπει να επηρεάζει τη διατήρηση της ποιότητας ή ποσότητας των ιαματικών φυσικών πόρων και επιτρέπεται μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων.

5. Μετά από γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ., η οποία εγκρίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, είναι δυνατόν να λαμβάνονται τα κατά περίπτωση κατάλληλα μέτρα για την προστασία αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων και να εξειδικεύονται οι επιτρεπόμενες ή μη δραστηριότητες και οι επιβαλλόμενοι περιορισμοί ανά ζώνη προστασίας.

6. Στην απόφαση αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων είναι δυνατόν, μετά από γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και εισήγηση του Ε.Ο.Τ., να περιλαμβάνονται και ειδικά μέτρα προστασίας, τόσο της περιοχής στην οποία αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος όσο και του υδροφόρου ορίζοντα. Σε περίπτωση που οι φυσικοί ιαματικοί πόροι εμπίπτουν σε κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού παραλίας, αρμόδιος για την προστασία αυτών είναι ο Υπουργός Οικονομικών.

Άρθρο 10

Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων

1. Συνιστάται Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων η οποία αποτελείται από:

1) Ένα μέλος Δ.Ε.Π. ή ομότιμο καθηγητή Ανώτατου Πανεπιστημιακού Ιδρύματος με ειδικότητα σχετική με τους ιαματικούς πόρους, ως Πρόεδρος.

2) Ένα μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή δικηγόρο.

3) Έναν Προϊστάμενο υπηρεσίας του Ε.Ο.Τ. που είναι αρμόδια για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους.

4) Έναν υπάλληλο του Γενικού Χημείου του Κράτους, με βαθμό Α΄, με ειδικότητα χημικού ή χημικού μηχανικού Α.Ε.Ι..

5) Έναν υπάλληλο του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ι.Γ.Μ.Ε.) με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι..

6) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Ανάπτυξης με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι., από την υπηρεσία μεταλλείων, με ειδικότητα μεταλλειολόγου Α.Ε.Ι..

7) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι., από την υπηρεσία που είναι αρμόδια για τη διαχείριση και προστασία των υδάτων ή από την υπηρεσία χωροταξίας.

8) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι..

9) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι., της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγιεινής ή της Διεύθυνσης Υγειονομικής Μηχανικής και Υγιεινής Περιβάλλοντος.

10) Έναν ειδικό επιστήμονα ως εκπρόσωπο του Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας.

11) Έναν ειδικό επιστήμονα που ορίζεται από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης.

Ο Υπουργός Τουριστικής Ανάπτυξης επιλέγει τον Πρόεδρο, το νομικό μέλος της Επιτροπής και τους αναπληρωτές τους, ενώ τα λοιπά μέλη προτείνονται από τους καθ' ύλην αρμόδιους φορείς τους με τους αναπληρωματικούς τους. Η συμμετοχή των μελών Δ.Ε.Π. Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Επιτροπή γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 6 του ν. 2530/1997, που αφορούν στις εξωπανεπιστημιακές δραστηριότητες και στα ασυμβίβαστα αντίστοιχα των μελών Δ.Ε.Π..

2. Η Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια απόφαση ορίζονται και οι αναπληρωτές των μελών της, καθώς και ο γραμματέας της Επιτροπής με τον αναπληρωτή του.

3. Η Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων υπάγεται στον Ε.Ο.Τ. και υποστηρίζεται στο έργο της από μόνιμη γραμματεία και προσωπικό που διαθέτει ο Ε.Ο.Τ..

4. Η Επιτροπή γνωμοδοτεί για όσα θέματα ορίζονται στο νόμο και για κάθε σχετικό θέμα που παραπέμπεται σε αυτήν από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης ή τον Ε.Ο.Τ..

5. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη λειτουργία της Επιτροπής, να παρέχεται η δυνατότητα και να καθορίζονται οι όροι συνεργασίας της με Πανεπιστημιακά ή Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, μετά

από σύμφωνη γνώμη των αρμόδιων οργάνων αυτών, καθώς και με Ερευνητικά Κέντρα της Ελλάδας ή του εξωτερικού, υπηρεσίες του Δημοσίου ή νομικά πρόσωπα του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα ή εξειδικευμένους επιστήμονες.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζεται η αποζημίωση του Προέδρου, των λοιπών μελών και του γραμματέα της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων.

Άρθρο 11

Λήψη άμεσων μέτρων προστασίας

Για την αποτροπή επικείμενου κινδύνου για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους δύναται ο Υπουργός Τουριστικής Ανάπτυξης με απόφασή του να επιβάλλει προσωρινώς περιορισμούς ή τη λήψη μέτρων προστασίας, πέραν των προβλεπομένων, σε έργα ή πάσης φύσεως δραστηριότητες εντός των υφιστάμενων ζωνών προστασίας. Για την αποτροπή κινδύνου εκτός των υφιστάμενων ζωνών προστασίας, οι ως άνω προσωρινοί περιορισμοί και μέτρα προστασίας επιβάλλονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης και τυχόν άλλου αρμόδιου Υπουργού.

Οι αποφάσεις αυτές δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και ισχύουν μέχρι έξι (6) μήνες από τη δημοσίευσή τους, δύναται δε να παραταθούν για ένα ακόμη εξάμηνο.

Άρθρο 12

Απαλλοτριώσεις - Παραχωρήσεις

1. Επιτρέπεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση υπέρ του Ε.Ο.Τ. ακινήτων εντός των οποίων αναβλύζουν αναγνωρισμένες ιαματικές πηγές ή αντλούνται ιαματικοί φυσικοί πόροι, καθώς και των αναγκαίων εκτάσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία και η αειφορία των αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων ή να καταστεί εφικτή η τουριστική αξιοποίηση περιοχών στις οποίες αναβλύζουν ιαματικές πηγές. Οι απαλλοτριώσεις υπέρ του Ε.Ο.Τ. κηρύσσονται για λόγους δημόσιας ωφέλειας σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2882/2001, όπως ισχύουν και βαρύνουν τον προϋπολογισμό του Ε.Ο.Τ..

2. Εκτάσεις της παραγράφου 1 που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου δύναται να παραχωρούνται κατά κυριότητα ή χρήση στον Ε.Ο.Τ. με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία μεταγράφεται στο αρμόδιο υποθηκοφυλακείο και στο Κτηματολόγιο πλην περιπτώσεων εκτάσεων αιγιαλού, που παραχωρούνται μόνο κατά χρήση.

3. Ακίνητα της παραγράφου 1 που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να απαλλοτριωθούν αναγκαστικώς υπέρ του Ε.Ο.Τ. ή να ανταλλαγούν με άλλες εκτάσεις του Ε.Ο.Τ. ή του Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2882/2001 ή να μεταβιβαστούν ή να παραχωρηθούν κατά χρήση στον Ε.Ο.Τ. ή να εισφερθούν σε επιχειρήσεις αξιοποίησης των ιαματικών φυσικών πόρων.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουριστικής Ανάπτυξης επιτρέπεται η παραχώρηση δασών και δασικών εκτάσεων προς τον Ε.Ο.Τ. για τη δημιουργία εγκαταστάσεων αξιοποίησης ιαματικών πόρων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Δασικού Κώδικα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 13

Διαχείριση ιαματικών φυσικών πόρων

1. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων ανήκει στον Ε.Ο.Τ.. Η διαδικασία και οι όροι ανάθεσης της διαχείρισης των ιαματικών φυσικών πόρων σε τρίτους καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται μετά από πρόταση του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων περιλαμβάνει κάθε μορφή αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων, ιδίως τη χρήση τους σε εγκαταστάσεις του Ε.Ο.Τ., τη διάθεση και τη διανομή τους σε τρίτους έναντι ανταλλάγματος, την αποκλειστική ή μη παραχώρηση εκτάσεων και εγκαταστάσεων σε τρίτους για ορισμένο χρόνο και έναντι ανταλλάγματος, την επεξεργασία, τυποποίηση και διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων ή προϊόντων τους από τον Ε.Ο.Τ. ή από τρίτους, την εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας, την εμφιάλωση ή την παραγωγή ειδικών προϊόντων με βάση τους ιαματικούς φυσικούς πόρους. Τα προαναφερόμενα ανταλλάγματα από τη διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων αποτελούν έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου.

3. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων λαμβάνει υπόψη τις κατά προτεραιότητα χρήσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 14, καθώς και την επάρκεια του διατιθέμενου φυσικού πόρου και πρέπει να εξασφαλίζει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης ή τις ιαματικές του ιδιότητες.

Άρθρο 14

Διανομή ιαματικών φυσικών πόρων

1. Ιαματικοί φυσικοί πόροι που βρίσκονται σε επαρκείς ποσότητες διανέμονται κατά προτεραιότητα σε εγκαταστάσεις ιαματικής θεραπείας, κέντρα ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού ή κέντρα θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης της περιοχής που αναβλύζουν ή αντλούνται, υπό την προϋπόθεση ότι κατά τη διανομή δεν αλλοιώνονται τα χαρακτηριστικά τους και ιδίως οι ιαματικές τους ιδιότητες.

2. Ο Ε.Ο.Τ. ή τρίτος στον οποίο ανατίθεται η διανομή ιαματικών φυσικών πόρων αναλαμβάνει την κατασκευή, συντήρηση, παρακολούθηση και λειτουργία των αναγκαίων για τη διανομή εγκαταστάσεων και δικτύων και έχει δικαίωμα να εισπράττει οικονομικό αντάλλαγμα από τα πρόσωπα στα οποία διανέμεται ο φυσικός πόρος. Τα εισπραττόμενα από τον Ε.Ο.Τ. ανταλλάγματα αποτελούν έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου.

3. Ο Ε.Ο.Τ. ή τρίτος διανομέας ιαματικών φυσικών πόρων μπορεί να προβαίνει στα αναγκαία τεχνικά έργα για την άντληση ή τη διατήρηση ή βελτίωση της απόδοσης υφιστάμενων έργων υδροληψίας ή την αύξηση της ποσότητας και διατήρηση της ποιότητας των ιαματικών φυσικών πόρων ή την προστασία αυτών, καθώς και να εγκαθιστά δίκτυο διανομής διερχόμενο από κοινόχρηστους χώρους. Εφόσον είναι αναγκαία η διέλευση δικτύου από ιδιωτικά ακίνητα, με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης δύναται να κηρύσσεται απαλλοτρίωση ή να συνιστάται δουλεία υπέρ και με δαπάνες του Ε.Ο.Τ. κατ'εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και σε περιπτώσεις αιγιαλού παραλλήλως, σύμφωνα και με τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 2971/2001 (ΦΕΚ 285 Α').

4. Έργα υδροληψίας, μεταφοράς, αποθήκευσης, επεξεργασίας, βελτίωσης απόδοσης υφιστάμενων έργων, έρευνας, κατασκευής δικτύου μεταφοράς, διανομής και προστασίας ιαματικών φυσικών πόρων εγκρίνονται από τον Ε.Ο.Τ., αφού χορηγηθούν οι προβλεπόμενες από την κείμενη νομοθεσία αδειοδοτήσεις.

5. Εφόσον ιαματικοί φυσικοί πόροι διανέμονται μέσω δικτύου, ο χρήστης αποκτά κυριότητα στο διατιθέμενο σε αυτόν φυσικό πόρο και καταβάλλει αντάλλαγμα ανάλογο με το είδος, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις συγκεκριμένες ιαματικές ιδιότητες, το κόστος άντλησης και διανομής αλλά και την ποσότητα του χρησιμοποιούμενου φυσικού πόρου.

6. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης η οποία εκδίδεται κατόπιν προτάσεως του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται τα κριτήρια με τα οποία πρέπει να γίνεται η διανομή των ιαματικών φυσικών πόρων σε περισσότερες εγκαταστάσεις, ο τρόπος διανομής, οι προδιαγραφές των αναγκαίων για τη διανομή δικτύων, καθώς και οι προδιαγραφές για τη συντήρηση και ασφαλή λειτουργία των δικτύων διανομής και των αναγκαίων τεχνικών έργων, ο τρόπος και οι διαδικασίες ανάθεσης του έργου της διανομής σε τρίτους, καθώς και ο τρόπος υπολογισμού του ανταλλάγματος του κυρίου του διατιθέμενου ιαματικού φυσικού πόρου, καθώς και του διανομέα για τις υπηρεσίες του και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

7. Ο διανομέας ιαματικών φυσικών πόρων δεν επιτρέπεται να είναι και χρήστης.

Άρθρο 15

Παραχωρήσεις σε τρίτους

1. Ο Ε.Ο.Τ. δύναται να προβαίνει στην παραχώρηση της εκμετάλλευσης των ιαματικών φυσικών πόρων σε τρίτους μετά από προκήρυξη δημόσιου διαγωνισμού.

2. Ανάλογα με την επάρκεια του παραχωρούμενου φυσικού πόρου ο Ε.Ο.Τ. μπορεί να προβαίνει σε μία ή περισσότερες παραχωρήσεις για κάθε ιαματική πηγή.

3. Οι παραχωρήσεις σε τρίτους γίνονται με την προϋπόθεση ότι ο παραχωρησιούχος θα αναλάβει για ορισμένο χρόνο την αποκλειστική ή εν μέρει εκμετάλλευση του διατιθέμενου ιαματικού φυσικού πόρου ή και ακινήτων ή εγκαταστάσεων του Ε.Ο.Τ.. Ο παραχωρησιούχος αναλαμβάνει την υποχρέωση να προβεί σε επενδύσεις σε υφιστάμενες ή νέες εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού ή κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης, τηρουμένων πάντα των διατάξεων του άρθρου 14 του ν. 2971/ 2001 στις περιπτώσεις που αφορούν κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού, παραλίας.

4. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και στις περιπτώσεις κοινόχρηστων χώρων αιγιαλού, παραλίας και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι βασικοί όροι των διακηρύξεων για την παραχώρηση ιαματικών φυσικών πόρων σε τρίτους. Στους όρους των διακηρύξεων αναφέρεται οπωσδήποτε το αντικείμενο της παραχώρησης (αποκλειστική ή εν μέρει εκμετάλλευση συγκεκριμένων ιαματικών φυσικών πόρων ή και εγκαταστάσεων), οι όροι της παραχώρησης και προσδιορίζεται ο ανώτατος χρόνος της παραχώρησης, οι επενδύσεις που θα πρέπει να γίνουν και το αντάλλαγμα προς τον Ε.Ο.Τ., το οποίο αποτελεί έσοδο του Ελληνικού Δημοσίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

ΑΔΕΙΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Άρθρο 16

Προδιαγραφές εγκαταστάσεων

1. Με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ., η οποία εγκρίνεται από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι προδιαγραφές για την ανέγερση ή μετατροπή ή επέκταση των εγκαταστάσεων μονάδων ιαματικής θεραπείας και των κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού, θαλασσοθεραπείας και αναζωογόνησης, καθώς επίσης και τα κριτήρια κατάταξης των εγκαταστάσεων αυτών σε κατηγορίες.

2. Πριν από την υποβολή του σχετικού φακέλου στην πολεοδομική υπηρεσία για την έκδοση οικοδομικής άδειας απαιτείται προηγούμενη έγκριση του Ε.Ο.Τ. όλων των μελετών που αφορούν το κτίριο της εγκατάστασης. Στην περίπτωση που η έκδοση άδειας για οικοδομικές εργασίες αναφέρεται σε ακίνητο που απέχει εκατό (100) μέτρα από την ακτογραμμή, απαιτείται να γίνει, με ποιητική ακυρότητας της πράξης αυτής, ο καθορισμός του αιγιαλού και της παραλίας στην περιοχή αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 2971/2001.

Η διαδικασία ελέγχου, τα σχετικά δικαιολογητικά και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της διάταξης της παρούσας παραγράφου καθορίζονται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ. που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Πριν από τη χορήγηση του ειδικού σήματος λειτουργίας της παραγράφου 1 του άρθρου 17, ο Ε.Ο.Τ. διενεργεί αυτοψία για να διαπιστωθεί αν εφαρμόστηκαν οι εγκεκριμένες μελέτες και τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες προδιαγραφές.

Άρθρο 17

Ειδικό σήμα λειτουργίας

1. Μονάδες ιαματικής θεραπείας, κέντρα ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού, κέντρα θαλασσοθεραπείας και κέντρα αναζωογόνησης λειτουργούν με ειδικό σήμα λειτουργίας, το οποίο χορηγείται από τον Ε.Ο.Τ. και αναρτάται σε εμφανές κοινόχρηστο σημείο της επιχείρησης προσιτό στο κοινό, στο χώρο υποδοχής ή της κυρίας εισόδου.

2. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται κατόπιν προτάσεως του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι οικονομικές επιβαρύνσεις, η διαδικασία, τα απαραίτητα δικαιολογητικά και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την απόκτηση του ειδικού σήματος λειτουργίας από τις επιχειρήσεις της προηγούμενης παραγράφου.

3. Οι υφιστάμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου επιχειρήσεις της παραπάνω παραγράφου 1 υποχρεούνται, εντός ενός (1) έτους από τη δημοσίευση της απόφασης της παραγράφου 2, να υποβάλουν στον Ε.Ο.Τ. αίτηση με τα καθορισμένα δικαιολογητικά προκειμένου να τύχουν του ειδικού σήματος λειτουργίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΕΛΕΓΧΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ - ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Άρθρο 18

Έλεγχος επιχειρήσεων ιαματικού τουρισμού

1. Ο Ε.Ο.Τ. έχει την αρμοδιότητα να διενεργεί ελέγχους σε όλες τις μονάδες ιαματικής θεραπείας, τα κέντρα

ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού, θαλασσοθεραπείας και αναζωογόνησης, ακόμα και αν αυτές λειτουργούν ως τμήματα άλλων επιχειρήσεων ή είναι εγκατεστημένες σε κτίρια τρίτων, προκειμένου να διαπιστώνει τη συμμόρφωσή τους με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και γενικά κάθε διατάξεως που αποβλέπει στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών ή την προστασία των χρηστών.

2. Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, μετά από εισήγηση του Ε.Ο.Τ., ορίζεται ο τρόπος διενέργειας των παραπάνω ελέγχων, ο τρόπος διαπίστωσης των παραβάσεων, οι κυρώσεις που επιβάλλονται στους παραβάτες και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

Άρθρο 19
Κυρώσεις

1. Οι εκμεταλλεούμενοι επιχειρήσεις ιαματικής θεραπείας, κέντρων ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού, κέντρων θαλασσοθεραπείας και κέντρων αναζωογόνησης υποχρεούνται να γνωστοποιούν στον Ε.Ο.Τ., στην αρχή εκάστου έτους, τις τιμές των παρεχόμενων από αυτά υπηρεσιών και να τις τηρούν αμετάβλητες για ένα (1) έτος.

Η παράλειψη ή η ανακριβής γνωστοποίηση στον Ε.Ο.Τ. των τιμών των παρεχόμενων υπηρεσιών επισύρει πρόστιμο, το οποίο επιβάλλεται με απόφαση του Ε.Ο.Τ..

2. Στις επιχειρήσεις ιαματικής θεραπείας, ιαματικού τουρισμού - θερμαλισμού, κέντρων θαλασσοθεραπείας ή κέντρων αναζωογόνησης που λειτουργούν χωρίς το προβλεπόμενο, από τις διατάξεις του παρόντος, ειδικό σήμα λειτουργίας, επιβάλλεται πρόστιμο με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ. και σφράγιση της επιχείρησης. Σε περίπτωση παράνομης λειτουργίας της εγκατάστασης, παρά το σφράγισμα αυτής, επιβάλλεται νέα σφράγιση και νέο πρόστιμο.

Σε περίπτωση κάθε νέας υποτροπής επιβάλλεται πρόστιμο και εκ νέου σφράγιση της εγκατάστασης, ενώ στα φυσικά πρόσωπα που διοικούν ή διαχειρίζονται ή κατέχουν την εγκατάσταση ή στα φυσικά πρόσωπα, που είναι διαχειριστές ή διοικούν το νομικό πρόσωπο στο οποίο ανήκει ή το οποίο έχει τη διαχείριση της εγκατάστασης, επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός (1) έτους.

3. Όπου κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου ή των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων πράξεων προβλέπεται επιβολή προστίμου, τούτο επιβάλλεται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ., βεβαιώνεται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ., εισπράττεται κατά τις διατάξεις του Κ.Ε.Δ.Ε. και αποτελεί έσοδο του Δημοσίου.

4. Με απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται το ύψος των επιβαλλόμενων κατά περίπτωση προστίμων λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τη σοβαρότητα της παράβασης και την υποτροπή, καθώς και κάθε λεπτομέρεια σχετική με τη διαδικασία διαπίστωσης και επιβολής αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 20
Υφιστάμενη προστασία ιαματικών πηγών

Διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου και αφορούν στην προστασία των ιαματικών πηγών διατηρούνται σε ισχύ, μέχρι να εκδοθούν

τα προβλεπόμενα στο άρθρο 9 του παρόντος νόμου προεδρικά διατάγματα, οπότε παύουν να ισχύουν.

Άρθρο 21
Διάρκεια υφιστάμενων παραχωρήσεων και συμβάσεων

1. α. Διοικητικές πράξεις με τις οποίες είχαν παραχωρηθεί ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας εξακολουθούν να ισχύουν με την επιφύλαξη της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος για δέκα (10) έτη από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, ανεξάρτητα από τον οριζόμενο σε αυτές χρόνο παραχώρησης.

β. Διοικητικές πράξεις με τις οποίες είχε παραχωρηθεί η εκμετάλλευση ιαματικών πηγών σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, η διάρκεια των οποίων έχει λήξει, παρατείνονται με την επιφύλαξη της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος από την ημερομηνία που έληξε και για δέκα (10) χρόνια μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εκτός αν δεν συναινεί ο Ο.Τ.Α..

γ. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στους οποίους είχε παραχωρηθεί με οποιονδήποτε τρόπο η εκμετάλλευση ιαματικών φυσικών πόρων, έχουν δικαίωμα και μετά την πάροδο δεκαετίας από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου να ζητήσουν με αίτησή τους από τον Ε.Ο.Τ. την εκ νέου παραχώρηση της εκμετάλλευσης ιαματικών πηγών χωρίς διαγωνισμό και για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο των δέκα (10) ετών. Στις περιπτώσεις αυτές ο Ε.Ο.Τ. συνάπτει με τους ενδιαφερόμενους Ο.Τ.Α. συμβάσεις παραχώρησης της εκμετάλλευσης ιαματικών φυσικών πόρων ανάλογες με τις περιπτώσεις παραχωρήσεων σε τρίτους κατόπιν διαγωνισμού.

δ. Προϋπόθεση για τη σύναψη συμβάσεως του Ε.Ο.Τ. με τους ενδιαφερόμενους Ο.Τ.Α. είναι η προηγούμενη συμμόρφωση των Ο.Τ.Α. με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και των κανονιστικών πράξεων, που θα εκδοθούν σε εφαρμογή του, τόσο σε σχέση με τον υπό εκμετάλλευση ιαματικό φυσικό πόρο όσο και σε σχέση με τις παραχωρούμενες ή υφιστάμενες εγκαταστάσεις.

2. α. Οι ιαματικές πηγές που είχαν χαρακτηριστεί πριν από την ισχύ του παρόντος νόμου ως πηγές τουριστικής σημασίας και των οποίων η διοίκηση και διαχείριση περιήλθε στην ανώνυμη εταιρεία «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.» δυνάμει των νόμων 2636/1998 (ΦΕΚ 198 Α') και 2837/2000 (ΦΕΚ 178 Α') παραμένουν στη διοίκηση και διαχείριση αυτής, εκτός εάν με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ανατεθεί η διοίκηση και διαχείριση αυτών στον Ε.Ο.Τ..

β. Συμβάσεις με τις οποίες παραχωρήθηκαν ή μισθώθηκαν ιαματικές πηγές από τον Ε.Ο.Τ. ή την ανώνυμη εταιρεία «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.» σε ιδιώτες εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι τη λήξη του συμβατικού χρόνου με τις προϋποθέσεις των διατάξεων των άρθρων 22 και 23 του παρόντος νόμου, η μη τήρηση των οποίων αποτελεί λόγο καταγγελίας της σύμβασης παραχώρησης, μίσθωσης ή υπομίσθωσης.

Άρθρο 22
Αναγνώριση υφιστάμενων ιαματικών πηγών
Καταχώριση στο Μητρώο

1. Όσοι διοικούν ή διαχειρίζονται ή εκμεταλλεύονται ιαματικούς φυσικούς πόρους έχουν υποχρέωση εντός τριών (3) ετών από την ισχύ του παρόντος νόμου να υποβάλουν αίτηση στον Ε.Ο.Τ. με όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, προκειμένου να εκδοθεί η απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης περί αναγνώρισης

του ιαματικού φυσικού πόρου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του παρόντος νόμου.

2. Όσοι διοικούν ή διαχειρίζονται ή εκμεταλλεύονται υφιστάμενους ιαματικούς φυσικούς πόρους υποχρεούνται να υποβάλουν αιτήσεις στον Ε.Ο.Τ. για την καταχώρισή τους στο Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων και Πηγών.

Στο Μητρώο καταχωρίζονται προσωρινώς όλα τα στοιχεία που υπάρχουν για τον υφιστάμενο ιαματικό φυσικό πόρο.

3. Τα δικαιολογητικά, που υποβάλλονται στον Ε.Ο.Τ. μαζί με τις αιτήσεις αναγνώρισης των υφιστάμενων ιαματικών πηγών, καταχωρίζονται προσωρινώς στο Μητρώο μέχρι να εκδοθεί η απόφαση για την αναγνώριση της συγκεκριμένης ιαματικής πηγής. Μετά την έκδοση της απόφασης αναγνώρισης οριστικοποιείται η καταχώριση και συμπληρώνεται με τυχόν νέα στοιχεία.

4. Διοικητικές πράξεις παραχώρησης της διαχείρισης και εκμετάλλευσης ιαματικών φυσικών πόρων ανακαλούνται αυτοδικαίως, αν οι υπόχρεοι δεν υποβάλλουν εμπρόθεσμα στον Ε.Ο.Τ. αιτήσεις αναγνώρισης με όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Ο Ε.Ο.Τ. εκδίδει διαπιστωτική πράξη για την αυτοδίκαιη ανάκληση των πράξεων παραχώρησης της διαχείρισης ή εκμετάλλευσης και αποβάλλει τους κατόχους από τους χώρους και εγκαταστάσεις του.

5. Στις περιπτώσεις αυτοδίκαιης ανάκλησης της διοικητικής πράξης παραχώρησης της διαχείρισης ή εκμετάλλευσης ιαματικών φυσικών πόρων, η εκ νέου παραχώρηση της διαχείρισης ή εκμετάλλευσης των συγκεκριμένων ιαματικών φυσικών πόρων επιτρέπεται μόνο κατόπιν δημόσιου διαγωνισμού.

Άρθρο 23

Υφιστάμενες εγκαταστάσεις

1. Τα πρόσωπα που διοικούν ή διαχειρίζονται ή έχουν αναλάβει τη λειτουργία εγκαταστάσεων ιαματικής θεραπείας, καθώς και πάσης φύσεως εγκαταστάσεων στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων και οι οποίες υφίστανται κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, υποχρεούνται να προσαρμοστούν στις διατάξεις του νόμου αυτού και των εκτελεστικών κανονιστικών πράξεων εντός τριών (3) ετών από τη δημοσίευση του νόμου και των σχετικών εκτελεστικών κανονιστικών πράξεων.

2. Εγκαταστάσεις για τις οποίες δεν έχει γίνει προσαρμογή στις διατάξεις του παρόντος νόμου εντός της προθεσμίας της προηγούμενης παραγράφου θεωρείται ότι δεν έχουν άδεια λειτουργίας. Η λειτουργία τους επιτρέπεται μόνο αν διαπιστωθεί από τον Ε.Ο.Τ. ότι τηρούνται οι ισχύουσες διατάξεις και χορηγηθεί το ειδικό σήμα λειτουργίας.

3. Στα πρόσωπα που διοικούν ή διαχειρίζονται ή κατέχουν και λειτουργούν εγκαταστάσεις, στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων χωρίς να είναι εφοδιασμένες με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ., επιβάλλεται πρόστιμο και σφράγιση της εγκατάστασης σύμφωνα με το άρθρο 19.

4. Άδειες λειτουργίας που έχουν χορηγηθεί σε υφιστάμενες εγκαταστάσεις εξακολουθούν να ισχύουν για όσο χρόνο προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

5. Αιτήσεις για ανανέωση υφιστάμενων αδειών ή για χορήγηση άδειας επέκτασης ή μεταρρύθμισης υφιστάμενων εγκαταστάσεων, οι οποίες υποβάλλονται μετά τη δημοσίευση του νόμου αυτού, εξετάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και των κανονιστικών πράξεων που εκδίδονται σε εκτέλεση αυτού.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 24

Διεύρυνση σύνθεσης Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού

Η παράγραφος 1 του άρθρου 6 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού της παραγράφου 5 του άρθρου 24 του ν. 2636/1998 δεν μπορεί να υπερβαίνουν τα σαράντα (40).»

Άρθρο 25

1. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης και τη στελέχωση των Υπηρεσιών του συνιστώνται:

α. Σαράντα έξι (46) νέες οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, οι οποίες κατανέμονται κατά κατηγορία και κλάδο ως εξής:

A/A	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ/ΚΛΑΔΟΙ	ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΕΣ ΘΕΣΕΙΣ
1.	ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ	8
2.	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	3
3.	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	3
4.	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	30
5.	ΥΕ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	2

Οι παραπάνω συνιστώμενες θέσεις προστίθενται κατά κατηγορία και κλάδο όπου υφίστανται στις αντίστοιχες οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού της παρ. 4 του άρθρου 16 του π.δ. 149/2005 (ΦΕΚ 211 Α').

β. Δύο (2) θέσεις ελεγκτών ιατρών, ειδικότητας παθολόγου ή γενικής ιατρικής σύμφωνα με το άρθρο 60 του ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50 Α').

2. Τα απαιτούμενα προσόντα, η διαδικασία πρόσληψης, η χρονική διάρκεια της σύμβασης, όπου απαιτείται, και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την πρόσληψη του προσωπικού των περιπτώσεων α', γ' και δ' της παραγράφου 7 του άρθρου 16 του π.δ. 149/2005 (ΦΕΚ 211 Α') καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι αποδοχές των προσλαμβανομένων για την κάλυψη των θέσεων των παραπάνω περιπτώσεων γ' και δ' της παρ. 7 του άρθρου 16 του π.δ. 149/2005 (ΦΕΚ 211 Α') καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης σε ποσά που δεν υπερβαίνουν τις αποδοχές των προϊσταμένων των Διευθύνσεων του Υπουργείου και αυτές των ειδικών συνεργατών του γραφείου του Υπουργού αντίστοιχα.

3. Η προθεσμία της περίπτωσης στ' της παραγράφου 5 του άρθρου 8 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') παρατείνεται από τη λήξη της μέχρι την 31.12.2006.

4. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης δύναται να συνιστώνται επιτροπές για την κατάρτιση και επεξεργασία σχεδίων νόμων, κανονιστικών προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων, καθώς και για τον καθορισμό προδιαγραφών τουριστικών προϊόντων και εγκαταστάσεων. Η αμοιβή των μελών των ως άνω επιτροπών και των γραμματέων τους καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης.

Άρθρο 26

Απαλλαγή του Ελληνικού Δημοσίου από κρατήσεις ή εισφορές και μείωση δικαιωμάτων συμβολαιογράφων και υποθηκοφυλάκων

1. Το Δημόσιο απαλλάσσεται από οποιαδήποτε κράτηση, εισφορά ή δικαίωμα υπέρ οποιουδήποτε νομικού

προσώπου δημοσίου δικαίου και ασφαλιστικού οργανισμού ή οποιουδήποτε τρίτου, για συμβάσεις, εμπράγματα ή νομικό πρόσωπο, με συμβολαιογραφικό ή ιδιωτικό έγγραφο, για δημιουργία τουριστικών λιμένων, σύμφωνα με τα άρθρα 29 και επόμενα του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'). Τα δικαιώματα και οι αμοιβές των συμβολαιογράφων και υποθηκοφυλάκων για τις συμβάσεις αυτές και κάθε άλλη προς πραγμάτωση αυτών πράξη περιορίζονται στο δέκα τοις εκατό (10%) των προβλεπομένων.

2. Τυχόν οφειλόμενα από το Δημόσιο δικαιώματα, εισφορές, κρατήσεις ή αμοιβές προς Ν.Π.Δ.Δ. για συμβάσεις που καταρτίστηκαν μετά την έναρξη ισχύος του ν. 2160/1993 και μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος αποσβέννυνται, τυχόν δε καταβληθέντα δεν αναζητούνται.

Άρθρο 27
Τουριστικά τρένα

1. Η παρ. 5 του άρθρου 30 του ν. 2636/1998 (ΦΕΚ 198 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Τουριστικής Ανάπτυξης και Μεταφορών και Επικοινωνιών εξειδικεύονται τα κριτήρια προσδιορισμού των γεωγραφικών περιοχών κυκλοφορίας, οι προϋποθέσεις θέσης σε κυκλοφορία του τουριστικού τρένου, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά ταξινόμησης, οι όροι λειτουργίας των τουριστικών τρένων, η επιβολή διοικητικών κυρώσεων για παράβαση των όρων αυτών και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.»

2. Η περίπτωση γ' της παραγράφου 6 του άρθρου 30 του ν. 2636/1998 (ΦΕΚ 198 Α') αντικαθίσταται ως εξής: «γ) του άρθρου 13 του ν. 2446/1996 (ΦΕΚ 276 Α').»

Άρθρο 28

Η διάταξη της παραγράφου 32 του άρθρου 10 του ν. 3207/2003 (ΦΕΚ 302 Α') τροποποιείται ως εξής:

«32. Μόνιμοι αρχαιολόγοι του Υπουργείου Πολιτισμού επιτρέπεται να πραγματοποιούν ξεναγήσεις χωρίς αμοιβή κατόπιν αδειάς της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε επίσημους προσκεκλημένους και αντιπροσωπείες που επισκέπτονται τη χώρα στο πλαίσιο διεθνών σχέσεων. Ξεναγήσεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία επιτρέπεται να γίνονται και από τον εκπαιδευτικό που συνοδεύει τους φοιτητές, σπουδαστές και μαθητές σχολείων.»

Άρθρο 29
Εκμισθώσεις ακινήτων της Εκκλησίας

Στην παράγραφο 17 του άρθρου 6 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'), όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 39 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α'), προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Οι παραπάνω διατάξεις του πρώτου και του τρίτου εδαφίου της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται και για μακροχρόνιες μισθώσεις για τουριστικούς σκοπούς ακινήτων της Εκκλησίας της Ελλάδος, της Εκκλησίας της Κρήτης, των Ιερών Μητροπόλεων της Δωδεκανήσου, των Ιερών Μονών και λοιπών Εκκλησιαστικών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου των παραπάνω, των Ιερών Μητροπόλεων της Εκκλησίας της Ελλάδος και της Εκκλησίας της Κρήτης, των Ιερών Μονών του Αγίου Όρους, των Πατριαρχικών Μονών στη Θεσσαλονίκη, στη Χαλκιδική και στην Πάτμο.»

Άρθρο 30

Στο τέλος της παραγράφου 9 του άρθρου 1 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') προστίθεται διάταξη ως ακολούθως:

«Διαφημιστικά προγράμματα και γενικά ενέργειες, που αφορούν την τουριστική προβολή και διαφήμιση της χώρας ή περιοχών αυτής στο εσωτερικό και εξωτερικό (ιδίως με συμμετοχή σε εκθέσεις, ή διαφημίσεις σε μέσος μαζικής ενημέρωσης ή καταχωρήσεις σε έντυπα ή εκδόσεις τους ως και με οποιονδήποτε άλλον τρόπο και τα οποία καταρτίζονται ή υλοποιούνται από οποιονδήποτε φορέα του Δημοσίου, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και γενικά του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως κάθε φορά αυτός καθορίζεται, ανεξάρτητα αν εκτελούνται με χρηματοδότηση από πόρους εθνικούς ή ευρωπαϊκούς ή ίδιους πόρους του φορέα υλοποίησής τους, πρέπει να τελούν σε πλήρη εναρμόνιση προς το γενικό σχεδιασμό και την εξυπηρέτηση των στόχων του προγράμματος τουριστικής προβολής της χώρας ή των περιοχών αυτής, που καταρτίζει το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού. Για την υλοποίηση των παραπάνω προγραμμάτων και ενεργειών απαιτείται η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης.»

Άρθρο 31
Ρυθμίσεις για τα όργανα διοίκησης του Ε.Ο.Τ.

1. Στο τέλος της παραγράφου 5 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') προστίθενται στοιχεία (ε), (στ) και (ζ) ως εξής:

«ε) Αποφασίζει για την άσκηση αγωγών ή κάθε άλλου ένδικου βοηθήματος, καθώς επίσης και για την άσκηση τακτικών και εκτάκτων ενδίκων μέσων και παρέχει στους δικηγόρους του Ε.Ο.Τ. με έμμυστη εντολή ή σε άλλους δικηγόρους τη δικαστική πληρεξουσιότητα για την άσκηση αυτών.

στ) Εισηγείται στο Δ.Σ. την αποδοχή των δικαστικών αποφάσεων, καθώς και την παραίτηση από ένδικα μέσα.

ζ) Οι ως άνω υπό στοιχεία (ε) και (στ) περιγραφόμενες αρμοδιότητες δεν ισχύουν όταν πρόκειται για αμοιβές, αποζημιώσεις ή κάθε είδους παροχές που αναφέρονται στους υπαλλήλους και δικηγόρους του Οργανισμού.»

2. Μετά την παράγραφο 5 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') προστίθενται παράγραφοι 5Α και 5Β ως εξής:

«5Α. Ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας του Ε.Ο.Τ. με αποφάσεις τους, οι οποίες δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορούν να μεταβιβάσουν συγκεκριμένες αρμοδιότητές τους σε προϊστάμενους Γενικών Διευθύνσεων και σε προϊσταμένους Διευθύνσεων. Επίσης μπορούν να παρέχουν στους ως άνω εξουσιοδοτημένη υπογραφής με εντολή τους, με απόφασή τους που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

5Β. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται οι αποδοχές του Προέδρου και οι αποζημιώσεις των λοιπών μελών και του γραμματέα του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Τ.»

Άρθρο 32
Ρυθμίσεις για τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ.

1. Μετά την παράγραφο 6 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') προστίθεται παράγραφος 6Α, η οποία έχει ως εξής:

«6Α. α) Όπου στην παράγραφο 3 του άρθρου 15 και στο άρθρο 16 του π.δ. 313/2001 αναφέρεται ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας, νοείται ο Γενικός Γραμματέας του Ε.Ο.Τ.»

β) Οι αποφάσεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Περιφερειακών Υπηρεσιών Τουρισμού (Π.Υ.Τ.), όπως έγκριση σχεδίων, χορήγηση, ανάκληση ή αφαίρεση του ειδικού σήματος λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς επίσης και η σφράγιση αυτών, όπου προβλέπεται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις και οι εντολές ελέγχου, εκδίδονται από τον προϊστάμενο της οικείας Π.Υ.Τ.. Όπου κατά τις κείμενες διατάξεις προβλέπεται η επιβολή διοικητικής κύρωσης σε τουριστικές επιχειρήσεις από τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ., αυτές επιβάλλονται με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ.. Επί επιβολής διοικητικού προστίμου, αυτό βεβαιώνεται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. της κατοικίας ή της έδρας του υπόχρεου της παράβασης και εισπράττεται για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα περί Εισπράξεων Δημοσίων Εσόδων (Κ.Ε.Δ.Ε.). Προ της επιβολής οποιασδήποτε διοικητικής κύρωσης καλείται ο υπόχρεος να δώσει εξηγήσεις και σχετικές διευκρινίσεις, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 13 του άρθρου 4 του ν. 2160/1993.

γ) Εκκρεμείς διαδικασίες από την άσκηση προσφυγών στις επιτροπές προσφυγών των Περιφερειών που προβλέπονται στο άρθρο 14 του π.δ. 313/2001 περαιώνονται από την πενταμελή Επιτροπή της περίπτωσης δ' της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') εντός τεσσάρων (4) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.»

2. Στο τέλος της περίπτωσης δ' της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Η ως άνω προσφυγή υποβάλλεται εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίηση της πράξης επιβολής της διοικητικής κύρωσης και αναστέλλει την εκτέλεση αυτής, μέχρι την έκδοση της σχετικής αποφάσεως, της Επιτροπής υποχρεουμένης να εκδώσει αυτήν εντός τριών (3) μηνών από την υποβολή της προσφυγής.»

3. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ισχύουν τα εξής:

α) Από τους πόρους που ορίζονται στο άρθρο 17 του π.δ. 313/2001 (ΦΕΚ 211 Α') ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) μεταφέρεται από το Ελληνικό Δημόσιο στον Προϋπολογισμό του Ε.Ο.Τ.. Τα παράβολα που προβλέπονται στα παραρτήματα Α', Β' και Γ' του π.δ. 43/2002 (ΦΕΚ 43 Α') μεταφέρονται από το Ελληνικό Δημόσιο και εισπράττονται ως πόροι υπέρ Ε.Ο.Τ.. Η παράγραφος 4 του άρθρου 41 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α') καταργείται.

β) Οι προβλεπόμενες στην περίπτωση δ' της παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 393/1976 (ΦΕΚ 19 Α') εγγυήσεις των Τουριστικών Γραφείων, για τη χορήγηση του ειδικού σήματος λειτουργίας, εκδίδονται στο εξής με δικαιούχο της εγγύησης τον Ε.Ο.Τ.. Οι ανωτέρω εγγυήσεις δίδονται από τα Τουριστικά Γραφεία (Γενικού και Εσωτερικού Τουρισμού) είτε με ομολογίες κατατιθέμενες στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων με δικαιούχο τον Ε.Ο.Τ. είτε με εγγυητική επιστολή πενταετούς ισχύος, αναγνωρισμένης τράπεζας στην Ελλάδα (άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 393/1976) με δικαιούχο της εγγύησης τον Ε.Ο.Τ.. Οι ανωτέρω εγγυήσεις καταπίπτουν με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού Ε.Ο.Τ., υπέρ του Ε.Ο.Τ. μεν, προς κάλυψη των επιβαλλόμενων από τον Ε.Ο.Τ. διοικητικών προστίμων, υπέρ τρίτων δε, προς κάλυψη ολικά ή μερικά απαιτήσεων των δικαιούχων τρίτων από συναλλαγές του

Τουριστικού Γραφείου (περιπτώσεις β' και γ' της παρ. 7 του άρθρου 5 του ν. 393/1976).

γ) Οι παρασχεθείσες μέχρι την κατάργηση των Υπηρεσιών Τουρισμού των Περιφερειών εγγυήσεις, με δικαιούχο της εγγύησης του άρθρου 5 του ν. 393/1976 το Ελληνικό Δημόσιο ή την Περιφέρεια, λογίζονται ως εγγυήσεις με δικαιούχο της εγγύησης τον Ε.Ο.Τ. και καταπίπτουν υπέρ αυτού. Καταπτώσεις εγγυήσεων, που τυχόν έχουν γίνει υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι τη σύσταση των Περιφερειακών Υπηρεσιών Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ., εφόσον μέχρι την ισχύ του παρόντος άρθρου δεν έχει περαιωθεί η διαδικασία απόδοσης στους δικαιούχους του προϊόντος της κατάπτωσης, λογίζονται ότι καταπίπτουν υπέρ του Ε.Ο.Τ. και τα τυχόν ποσά που έχουν αποδοθεί από τον εγγυητή στο Δημόσιο ή στην Περιφέρεια αποδίδονται με ευθύνη και μερίμνα των Γενικών Γραμματέων των Περιφερειών επί αποδείξει στην οικεία Περιφερειακή Υπηρεσία Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ., η οποία συνεχίζει τη σχετική διαδικασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 393/1976, όπως εκάστοτε ισχύουν.

δ) Οι προβλεπόμενες, από την παρ. 7η, άρθρο 1 της κ.υ.α. 514170/95 (ΦΕΚ 386 Β') και την παρ. 6α του άρθρου μόνου της απόφασης 523060/95 του Γενικού Γραμματέα Ε.Ο.Τ. (ΦΕΚ 603 Β'), εγγυήσεις για το ειδικό σήμα λειτουργίας σε επιχειρήσεις εκμίσθωσης αυτοκινήτων Ι.Χ. άνευ οδηγού και σε Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών (Τ.Ε.Ο.Μ.) εκδίδονται με δικαιούχο τον Ε.Ο.Τ.. Οι διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων β' και γ' του παρόντος άρθρου έχουν ανάλογη εφαρμογή και για τις εγγυήσεις αυτές.

ε) Τα Γραφεία Υποστήριξης Τουρισμού ασκούν και κάθε άλλη αρμοδιότητα που τους ανατίθεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Ε.Ο.Τ..

στ) Η υπεράσπιση των δικαστικών και εξώδικων υποθέσεων του Ε.Ο.Τ. μπορεί να ανατίθεται και σε δικηγόρους των οικείων Πρωτοδικείων, που ορίζονται ως πληρεξούσιοι δικηγόροι του Οργανισμού, ύστερα από εισήγηση, κατά περίπτωση, του προϊσταμένου της οικείας Π.Υ.Τ. ή του προϊσταμένου της αρμόδιας Διεύθυνσης της Κεντρικής Υπηρεσίας. Η αμοιβή των δικηγόρων για τις δικαστικές υποθέσεις ορίζεται ίση με το ελάχιστο ποσό που προβλέπεται για τις προεπιπράξεις, όπως εκάστοτε ορίζονται, ενώ για τις εξώδικες υποθέσεις καθορίζεται με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων, που ισχύουν για τους πληρεξούσιους δικηγόρους του Δημοσίου.

ζ) Ο Ε.Ο.Τ. με τα αρμόδια όργανά του έχει τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Περιφερειακών Υπηρεσιών Τουρισμού (Π.Υ.Τ.), καθώς και τη διοικητική οργάνωση αυτών, όπως της στελέχωσής τους, του προσωπικού τους, της στέγασής τους, της υλικοτεχνικής υποδομής τους, της νομικής και δικαστικής συνδρομής τους, της εύρυθμης λειτουργίας τους. Συνιστάται στον Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Συντονισμού Περιφερειακών Υπηρεσιών, με αρμοδιότητες που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης.

η) Κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων, με κοινή απόφαση των Υπουργών Τουριστικής Ανάπτυξης και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης επιτρέπεται η μετάταξη ή μεταφορά στον Ε.Ο.Τ. και με την ίδια σχέση εργασίας των μονίμων ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπαλλήλων των Περιφερειών, που υπηρετούσαν στις Διευθύνσεις Τουρισμού των Περιφερειών κατά το χρόνο κατάργησης αυτών με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 6α του

ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α'). Η μετάταξη γίνεται ύστερα από αίτηση των υπαλλήλων, που υποβάλλεται εντός εξαμήνου από τη δημοσίευση του παρόντος, σε κενές οργανικές θέσεις της ίδιας κατηγορίας και κλάδου του Ε.Ο.Τ. με τον ίδιο βαθμό και το ίδιο μισθολογικό κλιμάκιο. Το προσωπικό με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου μεταφέρεται ύστερα από αίτηση των υπαλλήλων, που υποβάλλεται εντός εξαμήνου από τη δημοσίευση του παρόντος, σε αντίστοιχες κενές θέσεις ιδιωτικού δικαίου και, αν δεν υπάρχουν, σε συνιστώμενες προσωποπαγείς θέσεις - οι οποίες καταργούνται με την με οποιονδήποτε τρόπο αποχώρηση του υπαλλήλου - με δέσμευση ισάριθμων κενών θέσεων μόνιμου προσωπικού και σε ειδικότητες αντίστοιχες με τους κλάδους του μόνιμου προσωπικού. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Τουριστικής Ανάπτυξης είναι δυνατόν να ρυθμίζονται λεπτομέρειες αναγκαίες για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

Άρθρο 33

Ρύθμιση θεμάτων Κεντρικής Υπηρεσίας του Ε.Ο.Τ.

1. Η περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«α) Υποβάλλει προτάσεις στο Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης για τη χάραξη τουριστικής πολιτικής στα θέματα αρμοδιότητάς του και την εφαρμόζει μέσα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του.

Για το σκοπό αυτόν ο Ε.Ο.Τ. ερευνά την τουριστική αγορά, μελετά την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού, συντάσσει μελέτες για θέματα της αρμοδιότητάς του και καταρτίζει τα προγράμματα διαφήμισης, δημοσιών σχέσεων και τουριστικών εκδηλώσεων, καθώς και προγράμματα συμπαραγωγής και συνδιαφήμισης, διαφήμισης στην αλλοδαπή και ημεδαπή από κοινού με οργανισμούς, επιμελητήρια και άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα της αλλοδαπής ή ημεδαπής στο εξωτερικό και το εσωτερικό.»

2. Μετά την παράγραφο 1 του άρθρου 4 του ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α'), προστίθεται παράγραφος 1Α, η οποία έχει ως εξής:

«1Α. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δύνανται να συσταθεί στην Κεντρική Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Επιθεώρησης και να καθορισθούν οι αρμοδιότητές της.»

3. Στην παράγραφο 4 του άρθρου 13 του ν. 2636/1998 (ΦΕΚ 198 Α'), όπως αυτό αντικαταστάθηκε από την παράγραφο 6 του άρθρου 9 του ν. 2837/2000 (ΦΕΚ 178 Α'), προστίθεται παράγραφος 4Α, η οποία έχει ως εξής:

«4Α. Στα περιουσιακά στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου περιλαμβάνονται και ακίνητα ιδιοκτησίας του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, δομημένα ή μη, τα οποία κρίνονται με απόφαση των αρμόδιων οργάνων του Ε.Ο.Τ. απαραίτητα για τη στέγαση των ανά την Ελλάδα υπηρεσιών του ή των θυγατρικών του εταιρειών. Η διοίκηση και διαχείριση των ακινήτων αυτών περιέρχεται αυτοδικαίως στον Ε.Ο.Τ. από την έκδοση της παραπάνω απόφασης των αρμόδιων οργάνων.

Τα ως άνω ακίνητα δύνανται να ανοικοδομούνται από τον Ε.Ο.Τ. δι' αυτεπιστασίας ή να ανατίθενται προς ανοικοδόμηση σε εργολήπτες με το σύστημα της αντιπαροχής.

Η ανάθεση γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 έως 6 του Κανονισμού αγοράς, ανταλλαγής και πώλησης ακινήτων κ.λπ. του Ε.Ο.Τ., ο οποίος εγκρίθηκε

με την υπ' αριθμ. 5458/Ι/Δ της 30ής Ιανουαρίου/9ης Φεβρουαρίου 1963 απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 50 Β' και ΦΕΚ 134 Β').»

4. Το ειδικό επίδομα του άρθρου 15 του ν. 3016/2002 (ΦΕΚ 110 Α'), όπως εκάστοτε ισχύει για το προσωπικό του Ε.Ο.Τ., καταβάλλεται και στο μετακλητό, καθώς και στο με έμμισθη εντολή προσωπικό, που υπηρετεί στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.), ανάλογα με την κατηγορία του, εφόσον το ανωτέρω προσωπικό μισθοδοτείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Α' Μέρους του ν. 3205/2003.

Άρθρο 34

Χορήγηση ειδικού σήματος λειτουργίας των τουριστικών καταλυμάτων

Το ειδικό σήμα λειτουργίας των τουριστικών καταλυμάτων χορηγείται εφάπαξ. Για τη χορήγησή του από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Ε.Ο.Τ., απαιτείται:

α. Για όλα τα τουριστικά καταλύματα αίτηση του επιχειρηματία ή του νόμιμου εκπροσώπου σε περίπτωση νομικού προσώπου συνοδευόμενη από τα παρακάτω δικαιολογητικά:

α.α. Οικοδομική άδεια.

α.β. Πιστοποιητικό πυρασφάλειας που να καλύπτει το σύνολο της εγκατάστασης. Για τη χορήγηση του πιστοποιητικού υποβάλλεται στην οικεία πυροσβεστική υπηρεσία μελέτη πυροπροστασίας, για μεν τα υφιστάμενα κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου καταλύματα σύμφωνα με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β' του π.δ. 71/1988 (ΦΕΚ 32 Α'), για εκείνα δε για τα οποία πρόκειται να εκδοθεί οικοδομική άδεια μετά τη δημοσίευση του παρόντος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του π.δ. 71/1988.

α.γ. Έγκριση περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

α.δ. Βεβαίωση καλής λειτουργίας του αποχετευτικού συστήματος του καταλύματος από τη Διεύθυνση Υγιεινής της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ή βεβαίωση σύνδεσης με το αποχετευτικό δίκτυο του δήμου από τον οικείο Ο.Τ.Α..

α.ε. Αντίγραφο ποινικού μητρώου τύπου «Β» του φυσικού προσώπου ή του νόμιμου εκπροσώπου της εταιρείας.

β. Για τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ επιπλέον:

β.α. Βεβαίωση του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος (Ξ.Ε.Ε.) περί ενημερότητας των προς αυτό υποχρεώσεων με αναφορά στη νομική μορφή της επιχείρησης.

β.β. Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την έγκριση διορισμού διευθυντή, όπως αυτά καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 35

Ένταξη των οργανωμένων τουριστικών κατασκήνωσεων με ή χωρίς οικίσκους στα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα

1. Η περίπτωση Γ' της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'), όπως αυτή προστέθηκε με την παρ. 1β του άρθρου 21 του ν. 2741/1999 (ΦΕΚ 199 Α'), καταργείται.

2. Στο τέλος της παραγράφου 1Α του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α') προστίθεται περίπτωση ε' ως εξής:

«ε. Οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις με ή χωρίς οικίσκους (ΚΑΜΠΙΝΓΚ).»

3. Με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο με πρόταση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία κατάταξης των οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων με ή χωρίς οικίσκους σε κατηγορίες αστέρων, καθώς και οι τεχνικές και λειτουργικές προδιαγραφές αυτών.

Άρθρο 36

Το άρθρο 20 του ν. 3335/2005 (ΦΕΚ 95 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 20

1. Στις τουριστικές επιχειρήσεις της παραγράφου 1 (Α και Β) του άρθρου 2 του ν. 2160/1993, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1α του άρθρου 21 του ν. 2741/1999 (ΦΕΚ 199 Α'), οι οποίες λειτουργούσαν κατά τη δημοσίευση του παρόντος χωρίς το προβλεπόμενο ειδικό σήμα λειτουργίας, λόγω μη χορηγήσεως, λήξης της ισχύος, ανάκλησης ή αφαίρεσης αυτού για οποιονδήποτε λόγο, δεν επιβάλλονται οι προβλεπόμενες από τις ισχύουσες διατάξεις διοικητικής φύσεως κυρώσεις, αρμοδιότητας Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης και Ε.Ο.Τ., μέχρι της υπαγωγής των ως άνω επιχειρήσεων στις διατάξεις του π.δ. 43/2002 (ΦΕΚ 43 Α') και του π.δ. 337/2000 (ΦΕΚ 281 Α') αντίστοιχα και σε κάθε περίπτωση το αργότερο μέχρι την 31.12.2006, υπό την προϋπόθεση ότι οι κατά νόμο υπόχρεοι έχουν υποβάλει ή θα υποβάλουν μέχρι 31 Οκτωβρίου 2006 αίτηση χορήγησης του ειδικού σήματος λειτουργίας, πιστοποιητικό πυρασφάλειας, εφόσον δεν έχει ήδη υποβληθεί, υπεύθυνη δήλωση για τη συνδρομή των προϋποθέσεων των περιπτώσεων β' και γ' της παρ. 1 του άρθρου 18 του ν. 2919/2001 (ΦΕΚ 128 Α') και αντίγραφο της υποβληθείσας αίτησης για την περιβαλλοντική αδειοδότηση.

2. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης η προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου (31.12.2006) δύναται να παραταθεί εφάπαξ μέχρι 31.12.2007.

3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης δύναται να τροποποιούνται οι λειτουργικές και τεχνικές προδιαγραφές που προβλέπονται στα προεδρικά διατάγματα 43/2003 (ΦΕΚ 43 Α') και 337/2000 (ΦΕΚ 281 Α') για την κατάταξη των τουριστικών καταλυμάτων σε κατηγορίες αστέρων και κλειδιών αντίστοιχα.»

Άρθρο 37

Η Συνομοσπονδία Επιχειρηματιών Ενοικιαζομένων Δωματίων Διαμερισμάτων Ελλάδος με ευθύνη της προμηθεύει εγκαίρως τους επιχειρηματίες του κλάδου, ανεξάρτητα αν είναι εγγεγραμμένα μέλη των τοπικών συλλόγων ή των Ομοσπονδιών της, με τιμοκαταλόγους, εγκεκριμένα έντυπα δήλωσης τιμών, καθώς και κάθε άλλο ενημερωτικό έντυπο που προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία. Οι τιμοκατάλογοι θεωρούνται από τη Συνομοσπονδία ή τις τοπικές Ομοσπονδίες μέλη της Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.Ε.. Για τη διασφάλιση της διαδικασίας, οι τοπικές Ομοσπονδίες υποβάλλουν συγκεντρωτικά στις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού του Ε.Ο.Τ. ένα αντίγραφο της δήλωσης τιμών και την πρωτότυπη απόδειξη κατάθεσης των παραβόλων.

Άρθρο 38

Ρυθμίσεις θεμάτων Οργανισμού Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Τ.Ε.Κ.)

1. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει τριετή θητεία, είναι εννεαμελές και αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, έναν (1) εκπρόσωπο του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, έναν (1) εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας των εργαζομένων στον Ο.Τ.Ε.Κ., έναν (1) εκπρόσωπο της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εργατών Επισιτισμού και Υπαλλήλων Τουριστικών Επαγγελματιών και τέσσερα (4) μέλη, διορίζεται δε με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου συμμετέχει ως εισηγητής, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ο Γενικός Διευθυντής του Οργανισμού.

Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, η Ομοσπονδία των Εργαζομένων στον Ο.Τ.Ε.Κ. και η Π.Ο.Ε.Ε.Υ.Τ.Ε. υποχρεούνται, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη σχετική πρόσκληση του Υπουργού, να υποδεικνύουν τον εκπρόσωπό τους για το Δ.Σ.. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, ο Υπουργός διορίζει τα τρία (3) αυτά μέλη από υπαλλήλους του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης ή από εποπτευόμενους από αυτό φορείς.

Το Διοικητικό Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά τουλάχιστον μία (1) φορά το μήνα και εκτάκτως όταν το συγκαλέσει ο Πρόεδρος ή το ζητήσουν εγγράφως τέσσερα (4) τουλάχιστον μέλη του. Στο αίτημα των μελών αυτών για την έκτακτη σύγκληση του Δ.Σ. πρέπει να αναγράφονται και τα προτεινόμενα προς συζήτηση θέματα. Στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. μπορούν να συμμετέχουν, μετά από πρόσκληση του Προέδρου ή απόφαση του Δ.Σ. οι προϊστάμενοι των Διευθύνσεων ή οι αναπληρωτές τους, ως εισηγητές των θεμάτων της αρμοδιότητάς τους.

Με απόφαση του Προέδρου του Δ.Σ. ορίζεται ο Γραμματέας του Συμβουλίου με τον αναπληρωτή του, από τους υπαλλήλους που υπηρετούν στον Ο.Τ.Ε.Κ..

Σε περίπτωση που για οποιονδήποτε λόγο κενωθεί, προ της λήξεως της θητείας, θέση μέλους του Δ.Σ., συμπεριλαμβανομένων των Προέδρου και Αντιπροέδρου, η θέση αυτή πληρούται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης για το εναπομένον της τριετούς θητείας χρονικό διάστημα.

Μετά τη λήξη της θητείας του Δ.Σ., αυτό εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά του μέχρι το διορισμό του νέου Δ.Σ..»

2. Η περίπτωση 1.14 της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 3105/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«1.14. Αποφασίζει για τη διενέργεια προμηθειών, μισθώσεων, μελετών και την εκτέλεση έργων, καθώς και για κάθε άλλη δαπάνη, όπως ορίζεται από τις κείμενες διατάξεις.»

3. Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης α' της παραγράφου 3 του άρθρου 34 του ν. 3105/2003 καταργείται.

Άρθρο 39

Ρύθμιση θεμάτων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) του Ο.Τ.Ε.Κ.

Στο άρθρο 24 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α') προστίθενται οι παρακάτω παράγραφοι 6 και 7 ως εξής:

«6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζεται το ύψος των διδάκτρων και λοιπών δικαιωμάτων των Ι.Ε.Κ. υπέρ Ο.Τ.Ε.Κ., σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.).

7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται κατόπιν προτάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του Ο.Τ.Ε.Κ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται θέματα οργάνωσης, λειτουργίας και κανονισμού κατάρτισης των Ι.Ε.Κ. όπως:

α) Η μετατροπή, η συγχώνευση και κατάργηση ιδιοκτητήτων.

β) Τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ..

γ) Ο κανονισμός κατάρτισης των Ι.Ε.Κ. του Ο.Τ.Ε.Κ., ο οποίος θα περιλαμβάνει τη διάρκεια του έτους κατάρτισης, την έναρξη και τη λήξη των εκπαιδευτικών εξαμήνων και της πρακτικής άσκησης, τους όρους, τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία εγγραφών, μετεγγραφών, φοίτησης και εξετάσεων και τον τρόπο καταβολής των διδάκτρων.

δ) Τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των εκπαιδευομένων των Ι.Ε.Κ..

ε) Κάθε άλλο θέμα σχετικό με την οργάνωση και λειτουργία των Ι.Ε.Κ..»

Άρθρο 40

Κάλυψη εξόδων εκπαιδευτικών εκδρομών του Ο.Τ.Ε.Κ.

Η παρ. 13 του άρθρου 8 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«13. Τα έξοδα μετακίνησης, διαμονής και διατροφής των σπουδαστών των Σχολών Ξεναγών και των Ι.Ε.Κ. του Ο.Τ.Ε.Κ. για την πραγματοποίηση υποχρεωτικών εκδρομών - πρακτική άσκηση - εσωτερικού ή εξωτερικού, βαρύνουν τον Ο.Τ.Ε.Κ. ή και τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ε.Ε. που υλοποιεί ο Οργανισμός. Τα ποσά που προβλέπονται για κάθε κατηγορία εξόδων καθορίζονται με απόφαση του Δ.Σ. του Οργανισμού, μη δυνάμενα να υπερβούν τα όρια που ορίζονται με τις διατάξεις των άρθρων 4, 8 και 9 του ν. 2685/1999 (ΦΕΚ 35 Α') της κατηγορίας IV των δημοσίων υπαλλήλων. Οι μετακινήσεις των σπουδαστών θα πραγματοποιούνται οδικώς, σιδηροδρομικώς, ακτοπλοϊκώς ή με μισθωμένα οχήματα δημόσιας χρήσης (πούλμαν). Κατ' εξαίρεση και μετά από αιτιολογημένη απόφαση του Δ.Σ. του Ο.Τ.Ε.Κ. επιτρέπεται η αεροπορική μετακίνηση.

Η παρούσα ρύθμιση ισχύει από την έναρξη του Εκπαιδευτικού Προγράμματος 2003-2006.»

Άρθρο 41

Στο τέλος της παραγράφου 3 του άρθρου 11 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α') προστίθεται νέο εδάφιο ως ακολούθως:

«Με κοινή απόφαση του εποπτεύοντος Υπουργού και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, ύστερα από εισήγηση του Δ.Σ./Ο.Τ.Ε.Κ. καθορίζεται η αμοιβή των μελών, του γραμματέα και βοηθού γραμματέα του ειδικού εκλεκτορικού σώματος.»

Άρθρο 42

Πρόσβαση αποφοίτων Ανωτέρων Σχολών Τουριστικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.Τ.Ε.) στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.)

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις για την κατάταξη των αποφοίτων των Α.Σ.Τ.Ε. σε εξάμηνο των τμημάτων Τουριστικών Επιχειρήσεων των Τ.Ε.Ι. της χώρας, μετά από αξιολόγηση από τα οικεία τμήματα και με δυνατότητα απαλλαγής από την πρακτική άσκηση.

Άρθρο 43

Το ειδικό επίδομα του άρθρου 15 του ν. 3016/2002 (ΦΕΚ 110 Α') καταβάλλεται στο μόνιμο και στο με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου διοικητικό προσωπικό του Ο.Τ.Ε.Κ., καθώς και στους υπηρετούντες στον Ο.Τ.Ε.Κ. με έμμισθη εντολή.

Άρθρο 44

Διατάξεις που αφορούν το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (Ξ.Ε.Ε.)

1. Οι καθυστερούμενες, μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εισφορές προς το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, μαζί με τις πρόσθετες επιβαρύνσεις, εξοφλούνται ως εξής: α) είτε εφάπαξ με έκπτωση σε ποσοστό ογδόντα τοις εκατό (80%) επί των πρόσθετων επιβαρύνσεων, β) είτε σε σαράντα (40) ισόποσες μηνιαίες δόσεις, με έκπτωση σε ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) επί των πρόσθετων επιβαρύνσεων. Το ποσό της κάθε δόσης δεν μπορεί να είναι μικρότερο των διακοσίων (200) ευρώ. Για την υπαγωγή στη ρύθμιση αυτή, υποβάλλεται αίτηση μέχρι το τέλος του τρίτου μήνα από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.

2. Όσοι επιλέξουν τη ρύθμιση της οφειλής εφάπαξ πρέπει να καταβάλουν το σύνολο της οφειλής τους μέχρι το τέλος του τρίτου μήνα από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Όσοι επιλέξουν την καταβολή της οφειλής σε δόσεις πρέπει να καταβάλουν την πρώτη δόση εντός τριμήνου από τη δημοσίευση του παρόντος, καθώς και προκαταβολή δέκα τοις εκατό (10%) επί της κεφαλαιοποιούμενης συνολικής οφειλής. Σε περίπτωση εκπρόθεσμης καταβολής δόσης, το συνολικό ποσό αυτής, όπως έχει διαμορφωθεί μετά την κεφαλαιοποίηση, προσαυξάνεται με τις προβλεπόμενες κάθε φορά επιβαρύνσεις. Για την καταβολή της κάθε δόσης απαιτείται προϋπόθεση είναι η εξόφληση των τρεχουσών εισφορών. Η μη καταβολή της εφάπαξ οφειλής μέσα στην ανωτέρω οριζόμενη προθεσμία ή η μη καταβολή έξι (6) δόσεων συνολικά, καθώς και η μη καταβολή των τρεχουσών εισφορών, συνεπάγεται την απώλεια του παρεχόμενου με το άρθρο αυτό δικαιώματος ρύθμισης και η εξόφληση διενεργείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις ήδη υπάρχουσες σχετικές διατάξεις.

3. Οι υπέρ του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος τρέχουσες εισφορές κάθε ημερολογιακού έτους των μελών του, οι αναφερόμενες στην περίπτωση α' της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του ν.δ. 3430/1955 (ΦΕΚ 307 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από την παράγραφο 1 του άρθρου 1 του ν. 881/1979 (ΦΕΚ 58 Α'), πληρώνονται από το τέλος μέχρι 31 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

4. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 881/1979 (ΦΕΚ 58 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Από 1.1.2005 το ελάχιστο όριο εισφοράς για κάθε τάξη Ξενοδοχείων κ.λπ., όπως αυτή καθορίζεται ανωτέρω, δεν μπορεί να αντιστοιχεί σε αριθμό κλινών μικρότερο των τριάντα (30).»

Άρθρο 45

1. Το Ξ.Ε.Ε. εγκρίνει τους διακριτικούς τίτλους των κύριων τουριστικών καταλυμάτων, τη μετάφρασή τους, τη μεταβίβαση των τίτλων αυτών και με βάση τις καταχωρίσεις στο τηρούμενο βιβλίο τίτλων, εκδίδει τη βεβαίωση για τον έχοντα επικρατέστερα δικαιώματα επί του τίτλου.

2. Οι τουριστικές επιχειρήσεις της παραγράφου 1Α του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 υποχρεούνται να γνω-

στοποιοούν τις τιμές στο Ξ.Ε.Ε., το οποίο τις θεωρεί και επιμελείται των διαδικασιών εκτύπωσης, αποστολής και θεώρησης των υπεύθυνων δηλώσεων, των τιμοκαταλόγων και των πινακίδων τιμών.

Άρθρο 46

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και μετά από γνώμη του Δ.Σ του Ξ.Ε.Ε., εγκρίνεται Κώδικας δεοντολογίας του ξενοδοχειακού επαγγέλματος, στον οποίο καθορίζονται και θέματα πειθαρχικού ελέγχου υπό του Ξ.Ε.Ε. επί των μελών του και επιβολής διοικητικών κυρώσεων.

Άρθρο 47

Ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.

1. Η διάταξη του εδαφίου α' της παραγράφου 9 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«9.α. Με απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αποκρατικοποιήσεων δύναται να υπάγεται στις διατάξεις του ν. 3049/2002 η διάθεση, συμπεριλαμβανομένης της εκμίσθωσης, ακινήτων και επιχειρηματικών μονάδων του Ε.Ο.Τ., των οποίων τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση ασκεί η «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» (Ε.Τ.Α. Α.Ε.), σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 6 του ν. 2837/2000, για την εκτέλεση έργων τουριστικής ανάπτυξης και τουριστικών υποδομών που κρίνεται ότι συμβάλουν στην προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας.»

2. Οι εδαφικές εκτάσεις του Δημοσίου στη νήσο Ρόδο του Νομού Δωδεκανήσου, γαιών Αφάντου Ρόδου, με αριθμούς μερίδας Κτηματολογίου: 1081, εμβαδού: 950 τ.μ., 1090, εμβαδού: 2.120 τ.μ. και 1935, εμβαδού 1.140 τ.μ. και γαιών Καλυθιών, το ½ εξ αδιαρέτου της με αριθμό μερίδας Κτηματολογίου: 3396, εμβαδού: 2.800 τ.μ., χαρακτηρίζονται Τουριστικά Δημόσια Κτήματα των άρθρων 12α και 12γ του ν.δ. 180/1946 (ΦΕΚ 324 Α'), όπως αυτά προστέθηκαν, δυνάμει του άρθρου 2 του α.ν. 827/1948 (ΦΕΚ 258 Α'). Η διοίκηση και διαχείριση των ως άνω Τουριστικών Δημόσιων Κτημάτων ανατίθενται δια του παρόντος στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.», σύμφωνα με την παράγραφο 11 του άρθρου 4 του ν. 3139/2003 (ΦΕΚ 100 Α').

3. Η ισχύς της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 49 του ν. 3220/2004 (ΦΕΚ 15 Α') παραιτείται από τότε που έληξε, μέχρι την 31.12.2007.

4. Η παράγραφος 5 του άρθρου 49 του ν. 3220/2004 (ΦΕΚ 15 Α') αντικαθίσταται ως εξής και η ισχύς της, πλην του εδαφίου δ', ανατρέχει στη δημοσίευση του εν λόγω νόμου:

«5.α) Η διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των χερσαίων Συνοριακών Σταθμών Νίκης, Ευζώνων, Δοϊράνης, Προμαχάνα, Ορμενίου, Κήπων, Κακαβιάς και Κρυσταλλοπηγής ανατίθεται στις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες. Η διαχείριση κάθε εσόδου από την εκμετάλλευση των παραπάνω Συνοριακών Σταθμών γίνεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

β) Η εκτέλεση των κάθε είδους συμβάσεων ή άλλων εν γένει δικαιωμάτων, οι οποίες έχουν συναφθεί από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) ή την Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε. (Ε.Τ.Α. Α.Ε.) με οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, σχετικά με τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των Συνοριακών Σταθμών του πρώτου

εδαφίου, συνεχίζεται και ολοκληρώνεται από τις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες.

Εκκρεμείς δίκες για διαφορές σχετικές με τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των άνω Συνοριακών Σταθμών συνεχίζονται αυτοδικαίως από τις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες.

γ) Απαιτήσεις και κάθε άλλο δικαίωμα από σύμβαση του Ε.Ο.Τ. ή της Ε.Τ.Α. Α.Ε. σχετικά με τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των άνω Συνοριακών Σταθμών, ανεξάρτητα από το χρόνο γενέσεως αυτών, εκχωρούνται αυτοδικαίως στις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες, οι οποίες συνεχίζουν στο όνομά τους και για λογαριασμό τους τυχόν εκκρεμείς δίκες.

δ) Οι κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες αποδίδουν ετησίως στην Ε.Τ.Α. Α.Ε. ποσό ίσο με το δέκα τοις εκατό (10%) επί των ακαθαρίστων μισθωμάτων των ακινήτων των υφιστάμενων, κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, κτιριακών εγκαταστάσεων και χώρων των Συνοριακών Σταθμών, που η κυριότητά τους ανήκει στον Ε.Ο.Τ.. Το εν λόγω ποσό αποδίδεται εντός τριών (3) μηνών μετά το τέλος κάθε ημερολογιακού έτους.

ε) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται, εντός των αναφερόμενων στο πρώτο εδάφιο Συνοριακών Σταθμών, ο χώρος εγκατάστασης, οι όροι, η αρμοδιότητα και τασκευής, συντήρησης, εποπτείας και μέριμνας, καθώς και οι προδιαγραφές για τη στέγαση και λειτουργία Γραφείων Πληροφοριών του Ε.Ο.Τ.. Κάθε δαπάνη για την εγκατάσταση, κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία των Γραφείων αυτών βαρύνει τον προϋπολογισμό του Ε.Ο.Τ.. Στα γραφεία αυτά μπορούν να αποσπώνται, με απόφαση του αρμόδιου Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας μετά από σύμφωνη γνώμη του Ε.Ο.Τ., υπάλληλοι των οικείων Περιφερειών, κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων. Η μισθοδοσία των αποσπασμένων υπαλλήλων βαρύνει το φορέα προέλευσης.

στ) Τυχόν αξιώσεις του Δημοσίου, των αρμόδιων Περιφερειών, του Ε.Ο.Τ. και της Ε.Τ.Α. Α.Ε., έναντι αλλήλων, δεν αναζητούνται, εξαιρουμένων των δαπανών της Ε.Τ.Α. Α.Ε. για την αισθητική αναβάθμιση των Συνοριακών Σταθμών Ευζώνων, Προμαχάνα, Κήπων, Κακαβιάς και Νίκης, όπως αυτές προκύπτουν από σχετικά στοιχεία ισολογισμών της Ε.Τ.Α. Α.Ε. και οι οποίες συμψηφίζονται με ισόποσα μελλοντικά μερίσματα του Δημοσίου από την Ε.Τ.Α. Α.Ε..

ζ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται σε περίπτωση επέκτασης των υφιστάμενων κτιριακών εγκαταστάσεων ή ανέγερσης νέων κτιρίων σε χώρους των Συνοριακών Σταθμών, κυριότητας του Ε.Ο.Τ., οι όροι εκμετάλλευσης, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια.»

5. Η δημόσια εδαφική έκταση στην περιοχή του Αλίμου του νομού Αττικής, εμβαδού 31.500 τ.μ., η οποία απεικονίζεται υπό τα στοιχεία Α,Β,Γ,Δ,Ε,Ζ,Η,Θ,Ι,Κ,Λ,Μ,Α στο θεωρημένο από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού υπ' αριθμ. 283/28.2.2005 τοπογραφικό διάγραμμα της ανώνυμης εταιρείας «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.», υπό κλίμακα: 1:2.000, του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίικρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν, χαρακτηρίζεται Τουριστικό Δημόσιο Κτήμα των άρθρων 12α και 12γ του ν.δ. 180/1946, όπως αυτά προστέθηκαν δυνάμει του άρθρου 2 του α.ν. 827/1948. Η διοίκηση και διαχείριση του ως άνω Τουριστικού Δημοσίου Κτήματος ανατίθεται δια του παρόντος στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης

Α.Ε.», σύμφωνα με την παράγραφο 11 του άρθρου 4 του ν. 3139/2003 (ΦΕΚ 100 Α').

Άρθρο 48

Τουριστικός Λιμένας Φαλήρου

1. Το εδάφιο β' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 αντικαθίσταται ως εξής:

«β. Για τη μεταολυμπιακή χρήση του ως άνω τουριστικού λιμένα εγκρίνεται νέο τοπογραφικό διάγραμμα (Αρ. Σχεδίου 337, κλίμακας 1:1.000) της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.», όπως αυτό θεωρήθηκε από τον Προϊστάμενο του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας και την Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, στο οποίο περιγράφεται με τα στοιχεία Σ6-Σ7-Σ17-Σ18-Σ19-Σ20-Σ21-Σ21'-Σ21''-Σ22-Σ23-Σ24-Σ24'-Σ25'-Σ25-Σ26-Σ27-Σ28-Σ29-Σ29α-Σ30-Σ30α-Σ8-Σ9-Σ10-Σ11-Σ6 η χερσαία ζώνη του τουριστικού λιμένα και όπου αποτυπώνεται η θέση και διάταξη όλων των κατασκευών της χερσαίας και θαλάσσιας ζώνης αυτού και καθορίζονται νέες οριογραμμές αιγιαλού και παραλίας. Αντίτυπο του ως άνω τοπογραφικού διαγράμματος σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Τα κτιριακά και λιμενικά έργα εντός της χερσαίας και θαλάσσιας ζώνης, αντιστοίχως, του τουριστικού λιμένα, όπως εμφανίζονται στο ανωτέρω τοπογραφικό διάγραμμα, λογίζονται στο σύνολό τους νομίμως κατασκευασθέντα.

Η άδεια λειτουργίας του τουριστικού λιμένα θα εκδίδεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 31 παρ. 8 του ν. 2160/1993, επί του ως άνω διαγράμματος.»

2. Στο εδάφιο γ' περίπτωση α' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 προστίθεται και η χρήση γης: «Ελικοδρόμιο».

3. Το εδάφιο δ' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 αντικαθίσταται ως εξής:

«δ. Μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, η αναβάθμιση, η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων κτιριακών εγκαταστάσεων επιτρέπεται σύμφωνα με τα ισχύοντα στην κείμενη νομοθεσία περί τουριστικών λιμένων, στο πλαίσιο των οριζόμενων στην παρ. 9(γ) του παρόντος άρθρου. Η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων λιμενικών εγκαταστάσεων επιτρέπεται επίσης σύμφωνα με τα ισχύοντα στην κείμενη νομοθεσία περί τουριστικών λιμένων.»

4. Το εδάφιο ε' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 μετονομάζεται σε εδάφιο στ' και τροποποιείται ως εξής:

«στ. Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού ανακαλούνται αυτοδικαίως η 151/12.1.1996 απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Πειραιά «Παραχώρηση κατά χρήση αιγιαλού-παραλίας στην περιοχή του Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας στη Γενική Διεύθυνση Τελωνείων και ΕΦΚ Υπ. Οικονομικών» και η ΤΥΔ/Φ040/577/3496/6.10.1995 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αθλητισμού «Οριστική Παραχώρηση κατά χρήση έκτασης ζώνης αιγιαλού και παραλίας του χώρου του Σ.Ε.Φ. προς τη Γ.Γ.Α.», για τα τμήματα της ζώνης αιγιαλού και παραλίας που θα αποτελούν τη χερσαία ζώνη του τουριστικού λιμένα, όπως καθορίζονται στο πιο πάνω τοπογραφικό διάγραμμα, καθώς και οποιαδήποτε άλλη πράξη παραχώρησης χρήσης αιγιαλού και παραλίας στην πιο πάνω έκταση, οι δε σχετικές εκτάσεις και τα υφιστάμενα επί αυτών κτίσματα παραχωρούνται για εκμετάλλευση, για τις χρήσεις που αναφέρονται στην περίπτωση 9(γ), σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περίπτωση 9(ε) του παρόντος. Η

«Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» (πρώην «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.») θα καταβάλει στο Δημόσιο την αξία των εγκαταστάσεων που κατασκευάστηκαν από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στην πιο πάνω έκταση. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών καθορίζονται η αξία των εγκαταστάσεων αυτών, η διαδικασία, ο τρόπος καταβολής του ανωτέρω ποσού και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

Παραχωρούνται κατά χρήση στο «Ν.Π.Ι.Δ. Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας»: (α) εδαφική έκταση στο Φαληρικό Δέλτα, εμβαδού 22.000 τ.μ., που απεικονίζεται υπό τα στοιχεία α, β, γ, δ, ε, α στο συνοδεύον την παρούσα ρύθμιση υπ' αριθμ. 270Α/25.2.2005 τοπογραφικό διάγραμμα της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» κλίμακας 1: 2.000, θεωρημένο από τον Ε.Ο.Τ., του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και (β) εδαφική έκταση στο Μικρολίμανο του Νομού Πειραιώς συνολικού εμβαδού 9.114 τ.μ., ήτοι εκτάσεις υπ' αρ. 1 εμβαδού 3.351 τ.μ. και υπ' αρ. 2 εμβαδού 5.763 τ.μ. που απεικονίζονται υπό τα στοιχεία α, β, γ, δ, α η πρώτη και υπό τα στοιχεία β, ε, ζ, η, θ, γ, β η δεύτερη στο συνοδεύον την παρούσα ρύθμιση υπ' αριθμ. 339/3.5.2006 τοπογραφικό διάγραμμα της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» κλίμακας 1:500, θεωρημένο από τον Ε.Ο.Τ., του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η διοίκηση και διαχείριση των ανωτέρω εκτάσεων είχε ανατεθεί στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» δυνάμει της υπ' αρ. 166/5.11.1968 ΠΥΣ σε συνδυασμό με τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 1 της Κ' Συντακτικής Πράξης και των άρθρων 12 έως 23 του ν. 2636/1998, όπως τροποποιήθηκε από τα άρθρα 9 και 10 του ν. 2837/2000 και από το άρθρο 5 του ν. 3270/2004.

Οι κατά το προηγούμενο εδάφιο παραχωρήσεις κατά χρήση από την «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» στο «Ν.Π.Ι.Δ. Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας» γίνονται για όσο χρόνο η πρώτη έχει τη διοίκηση και διαχείριση αυτών και αποτελούν τη συνολική αποζημίωση της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» προς το «Ν.Π.Ι.Δ. Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας» αναδρομικά και για όσο χρόνο η πρώτη έχει τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση του τουριστικού λιμένα του Σ.Ε.Φ.»

5. Το εδάφιο στ' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 μετονομάζεται σε εδάφιο ε' και τροποποιείται ως εξής:

«ε. Η διοίκηση, η διαχείριση και η εκμετάλλευση του πιο πάνω τουριστικού λιμένα ανατίθεται στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» (πρώην «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.»), στην οποία παραχωρείται το δικαίωμα χρήσης του χώρου και για την εκτέλεση των σχετικών έργων. Η λειτουργία του τουριστικού λιμένα διέπεται από τις κείμενες διατάξεις περί τουριστικών λιμένων.»

Άρθρο 49

Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 23 του ν. 1577/1985 (ΦΕΚ 210 Α'), όπως προστέθηκε με το άρθρο 46 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α'), αντικαθίσταται ως ακολούθως:

«Σε περίπτωση ειδικού κτιρίου, που έχει ανεγερθεί νόμιμα με προγενέστερους όρους δόμησης ή και κατά παρέκκλιση των διατάξεων ως προς το συντελεστή δόμησης ή ως προς την κάλυψη, μετά την αγορά και προσάρτηση στο αρχικό οικοπέδο, αρτίου οικοπέδου για την επέκταση του ειδικού κτιρίου, ο υπολογισμός του συντελεστή δόμησης και της κάλυψης γίνεται χωρίς

υπολογισμό του επιπλέον, από τον ισχύοντα κατά το χρόνο της αιτούμενης επέκτασης, συντελεστή δόμησης ή της επιπλέον κάλυψης, που είχαν εγκριθεί κατά παρέκκλιση των διατάξεων ή είχαν εφαρμοστεί σύμφωνα με τους προϊσχύοντες όρους δόμησης.»

Άρθρο 50

Καταργείται το εδάφιο α' της παρ. 2 του άρθρου 1 του από 30.6.1991 προεδρικού διατάγματος (ΦΕΚ 474 Δ') και τα εδάφια β' και γ' αναριθμούνται σε α' και β' αντίστοιχα.

Άρθρο 51

Στο άρθρο 21 του ν. 1577/1985 (ΦΕΚ 210 Α') προστίθεται παράγραφος 7 ως ακολούθως:

«7. Κατά παρέκκλιση των ισχυόντων όρων δόμησης και με την τήρηση κατά τα λοιπά των διατάξεων του οικοδομικού και κτιριοδομικού κανονισμού, επιτρέπεται η αλλαγή χρήσης κτιρίων τουριστικών καταλυμάτων εντός σχεδίου ή εντός οικισμού προ του 1923 και η ανάπτυξη σε αυτά δραστηριοτήτων που επιτρέπονται από τις υφιστάμενες για την περιοχή χρήσεις γης, εφόσον:

1) Τα τουριστικά καταλύματα έχουν ανεγερθεί νόμιμα.

2) Έχουν συμπληρώσει διάρκεια μεγαλύτερη των είκοσι (20) ετών, από την ημερομηνία χορήγησης της πρώτης άδειας λειτουργίας.

3) Κατά την τελευταία επταετία δεν έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου.

Η παρέκκλιση δεν συμπεριλαμβάνει τυχόν τμήματα των παραπάνω κτιρίων τα οποία έχουν εξαιρεθεί από την κατεδάφιση για την αρχική τους χρήση.

Οικοδομική άδεια για την αλλαγή χρήσης χορηγείται μετά από:

α) Γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (ΕΠ.Α.Ε.).

β) Καταβολή τέλους επανάχρησης του κτιρίου ίσου με το τέσσερα τοις εκατό (4%) της αντικειμενικής αξίας του οικοπέδου υπέρ του οικείου Ο.Τ.Α. α' βαθμού που εισπράττεται κατά τις διατάξεις του π.δ. 410/1995 (ΦΕΚ 231 Α') και διατίθεται αποκλειστικά για την εκτέλεση έργων ανάπτυξης και ανάδειξης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος στα διοικητικά όρια του Ο.Τ.Α. αυτού. Σε περίπτωση κατεδάφισης του κτιρίου για οποιονδήποτε λόγο, η διάταξη αυτή δεν ισχύει. Τα παραπάνω ισχύουν αναλόγως και για κτίρια τουριστικών καταλυμάτων που έχουν ανεγερθεί εκατέρωθεν της εθνικής οδού Πατρών - Αθηνών - Θεσσαλονίκης - Ευζώνων (ΠΑΘΕ) και απέχουν από τον άξονα αυτής έως 500 μέτρα.»

Άρθρο 52

Η παράγραφος 1 του άρθρου 13 του ν. 1734/1987 (ΦΕΚ 189 Α') αναριθμείται σε 1α και προστίθεται εδάφιο β' ως εξής:

«β. Επιτρέπεται η κατά χρήση παραχώρηση δημόσιων δασών ή δημόσιων δασικών εκτάσεων, που κρίνονται κατάλληλες για εγκατάσταση μηχανισμών με συρματοσχοίνα (σχοινοσιδηρόδρομοι, καλωδιοκίνητοι εναέριοι θάλαμοι και τηλεσκι) και έχουν σκοπό τη μεταφορά προσώπων από τουριστικές επιχειρήσεις, δήμους, οικισμούς ή συγκροτήματα κατοικιών σε περιοχές ή θέσεις ιδιαίτερου αισθητικού ενδιαφέροντος. Η προβλεπόμενη παραχώρηση των ως άνω εκτάσεων γίνεται με κοινή

απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουριστικής Ανάπτυξης είτε προς τον Ε.Ο.Τ. είτε προς τον οικείο Ο.Τ.Α. είτε προς τους φορείς της παραγράφου 2 του άρθρου 7 του ν. 3208/2003 (ΦΕΚ 303 Α') ύστερα από σχετική περιβαλλοντική αδειοδότηση και σχετική εισήγηση των περιφερειακών υπηρεσιών τουρισμού του Ε.Ο.Τ. και της δασικής υπηρεσίας.

Για τους ίδιους ως άνω σκοπούς και με τις ίδιες προϋποθέσεις επιτρέπεται η χρήση ιδιωτικών δασών ή δασικών εκτάσεων, μετά από προηγούμενη σύμφωνη γνώμη των ιδιοκτητών. Η προβλεπόμενη έγκριση χρήσης χορηγείται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

Τυχόν υφιστάμενες παρόμοιες εγκαταστάσεις συνεχίζουν τη δραστηριότητά τους υπό τον όρο της, εντός ανατρεπτικής προθεσμίας ενός (1) έτους, χορήγησης κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων της παραχώρησης ή έγκρισης χρήσης.»

Άρθρο 53

Το εδάφιο α' της παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«α) Όποιος παροτρύνει και παρενοχλεί με οποιονδήποτε τρόπο πρόσωπο ή ομάδα προσώπων να δεχθεί ή να αποκρούσει ταξιδιωτική ή μεταφορική υπηρεσία, υπηρεσίες εστίασης ή ψυχαγωγίας ή τουριστικού καταλύματος ή προϊόντα εμπορικού καταστήματος τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι (6) μηνών ή με χρηματική ποινή τουλάχιστον χιλίων (1.000) ευρώ ή και με τις δύο αυτές ποινές.»

Άρθρο 54

Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορούν να προσδιορίζονται και άλλες, πέραν των υπαγομένων στο άρθρο 2 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'), κατηγορίες επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού ορίζονται οι προϋποθέσεις, οι προδιαγραφές, τα απαραίτητα δικαιολογητικά και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την ίδρυση και λειτουργία αυτών των επιχειρήσεων.

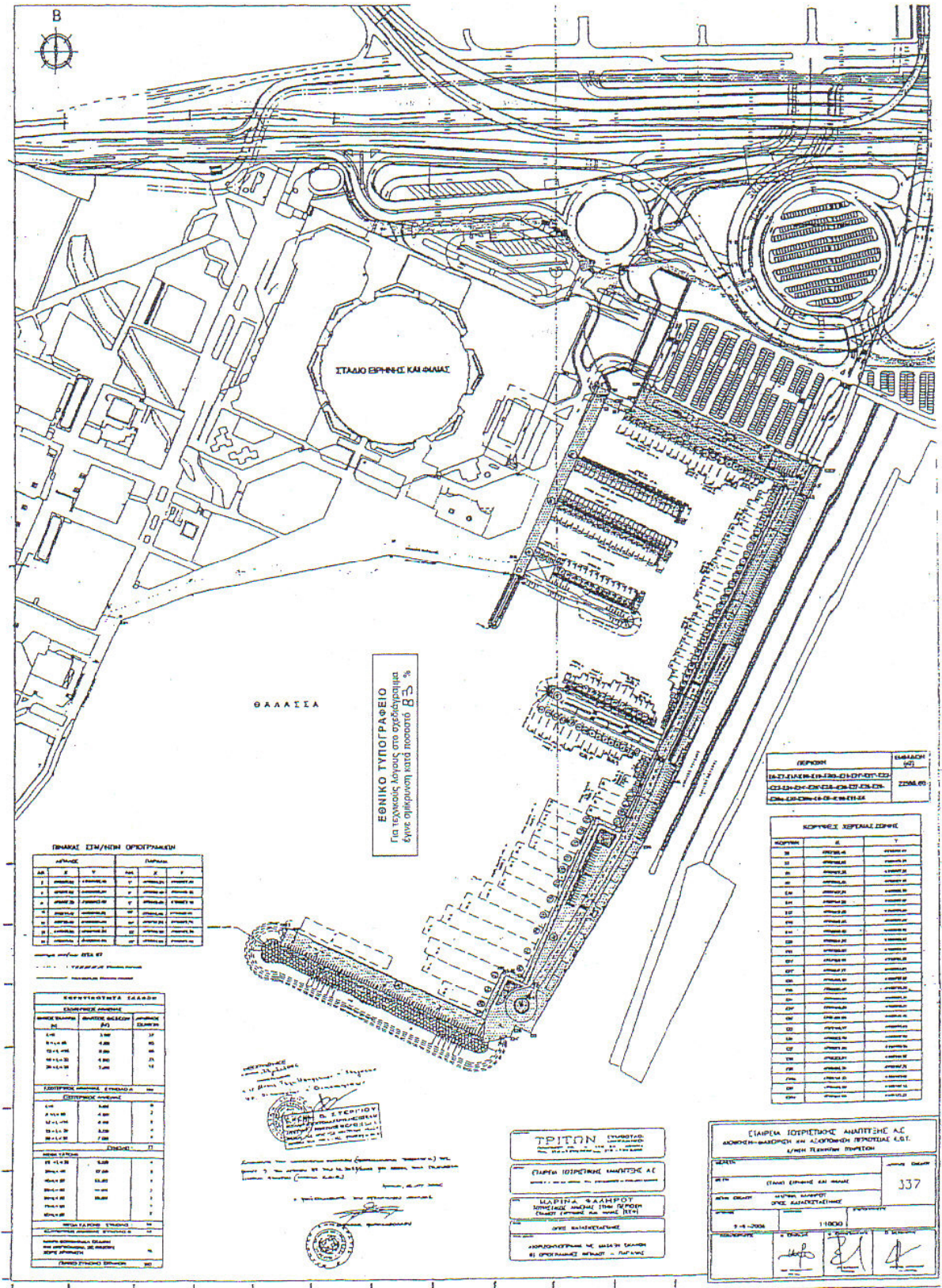
Η διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 καταργείται.

Άρθρο 55

1. Προστίθεται περίπτωση ε' στην παράγραφο 13 του άρθρου 1 του ν. 3270/2004, ως εξής:

«ε. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης συνιστάται Γραφείο Υποδοχής Τουριστικών Επενδύσεων, υπαγόμενο απευθείας στον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης. Με όμοια απόφαση καθορίζονται οι αρμοδιότητες, η στελέχωση και η λειτουργία του.»

2. Οι διατάξεις της περίπτωσης β' της παραγράφου 26 του άρθρου 19 του ν. 2947/2001 (ΦΕΚ 228 Α') εφαρμόζονται αναλόγως και για το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης για την επίτευξη του έργου υλοποίησης της διεθνούς τουριστικής προβολής της χώρας, των σχετικών διεθνών υποχρεώσεων, του ελέγχου των χωρών υποδοχής, φιλοξενίας και εστίασεως κατά τη διοργάνωση συνεδρίων και άλλων τουριστικών εκδηλώσεων, καθώς και της παροχής πληροφοριών στις πύλες εισόδου της χώρας και στις υπηρεσίες του Υπουργείου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΓΩ/ΝΕΩΝ ΟΡΙΣΤΡΑΚΕΩΝ

Α/Α	Ε	Υ	Α/Α	Ε	Υ
1	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	1	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
2	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	2	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
3	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	3	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
4	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	4	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
5	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	5	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
6	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	6	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
7	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	7	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
8	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	8	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
9	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	9	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
10	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	10	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΡΓΩΝ

Α/Α	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
1	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
2	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
3	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
4	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
5	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
6	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
7	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
8	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
9	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
10	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΡΓΩΝ

Α/Α	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
1	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
2	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
3	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
4	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
5	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
6	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
7	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
8	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
9	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
10	ΕΡΓΟ	ΜΕΤΡΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

ΠΕΡΙΟΧΗ

ΕΛΛΑΔΑ	502
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	2206.00

ΚΟΜΜΕΣ ΧΕΡΜΑΤΙΣΤΡΩΣΕΙΣ

ΚΟΜΜΕΣ	Α	Υ
1	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
2	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
3	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
4	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
5	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
6	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
7	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
8	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
9	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
10	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
11	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
12	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
13	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
14	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
15	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
16	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
17	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
18	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
19	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
20	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
21	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
22	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
23	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
24	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
25	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
26	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
27	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
28	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
29	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
30	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
31	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
32	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
33	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
34	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
35	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
36	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
37	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
38	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
39	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
40	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
41	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
42	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
43	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
44	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
45	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
46	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
47	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
48	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
49	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ
50	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ	ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΕΡΓΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΡΓΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΡΓΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΡΙΤΟΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΕΡΓΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΡΓΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΙΣΤΙΟΠΛΟΪΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.
ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΕΡΓΟΝΟΜΙΑΣ
ΕΡΓΟΝΟΜΙΑΣ

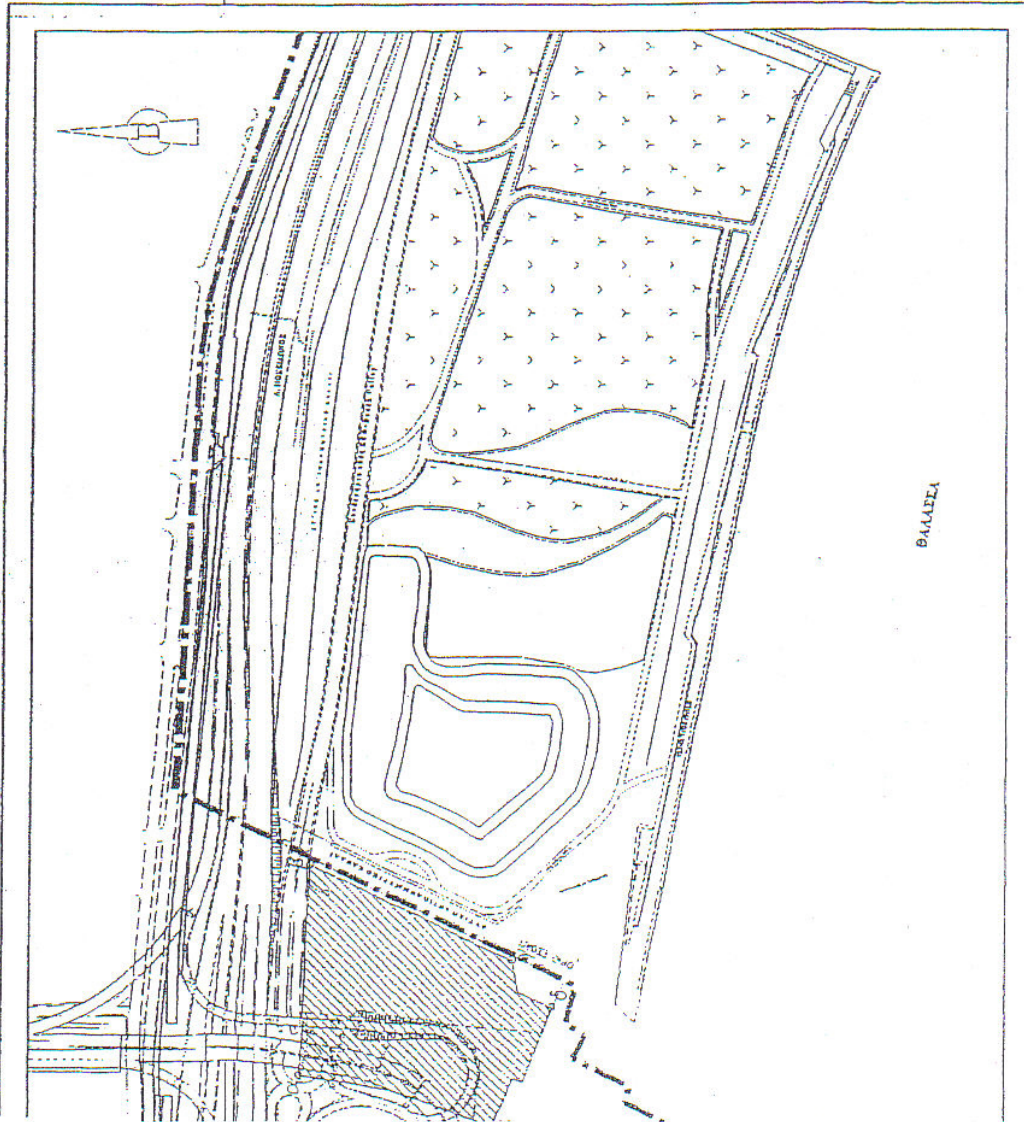
ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Για τεχνικούς λόγους στο σχεδιαστικό
έγγραφο εφαρμόστηκαν κατά ποσοστό 83%

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΚΔΑΣΗ Κ' ΣΤΡΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Γ.Α. Α.Ε.
ΠΑΡΑΧΩΡΟΥΜΕΝΗ ΣΤΟ ΣΣ* Ε(α.Α.Χ.Α.ε.α) = 72.000 τ.μ.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Ε.Γ.Α. Α.Ε.
Α.Σ.Φ.Α. 270Α
Ε.Β.Α. ΜΠΑΛΑΝΤΣΑ
ΡΟΔΙΟΣ ΑΝΑΠΤΙΣΤΕΣ Ε.Π.Ε.

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΙΣΗΣ Α.Ε. ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΟΤ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΝΙΣΜΟΥ		ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ	270Α
ΜΕΛΕΤΗ	ΦΛΩΗΡΙΚΟ ΔΕΛΤΑ	ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ (ΕΚΤΑΣΗ ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ) ΚΩΔΙΚΑΣ	ΠΡΟΠΟΤΗΡΙΕΣ
ΘΕΜΑ ΣΧΕΔΙΟΥ	25-2-2005	1:2000	0 ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ 0 ΔΙΕΚΔΟΣΕΙΣ 0 ΔΙΕΤΡΟΠΗΝΕΣ
ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ	25-2-2005	1:2000	0 ΔΙΕΤΡΟΠΗΝΕΣ 0 ΔΙΕΚΔΟΣΕΙΣ 0 ΔΙΕΤΡΟΠΗΝΕΣ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ			ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ Ε.Γ.Α. Α.Ε. 14-7-1988

ΒΑΛΛΙΣΤΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Για τεχνικούς λόγους στο σχεδιάγραμμα
 έγινε σμίκρυνση κατά ποσοστό 83 %

ΤΡΟΙΝΗΝΙΑ

ΕΚΤΑΣΙΣ ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ

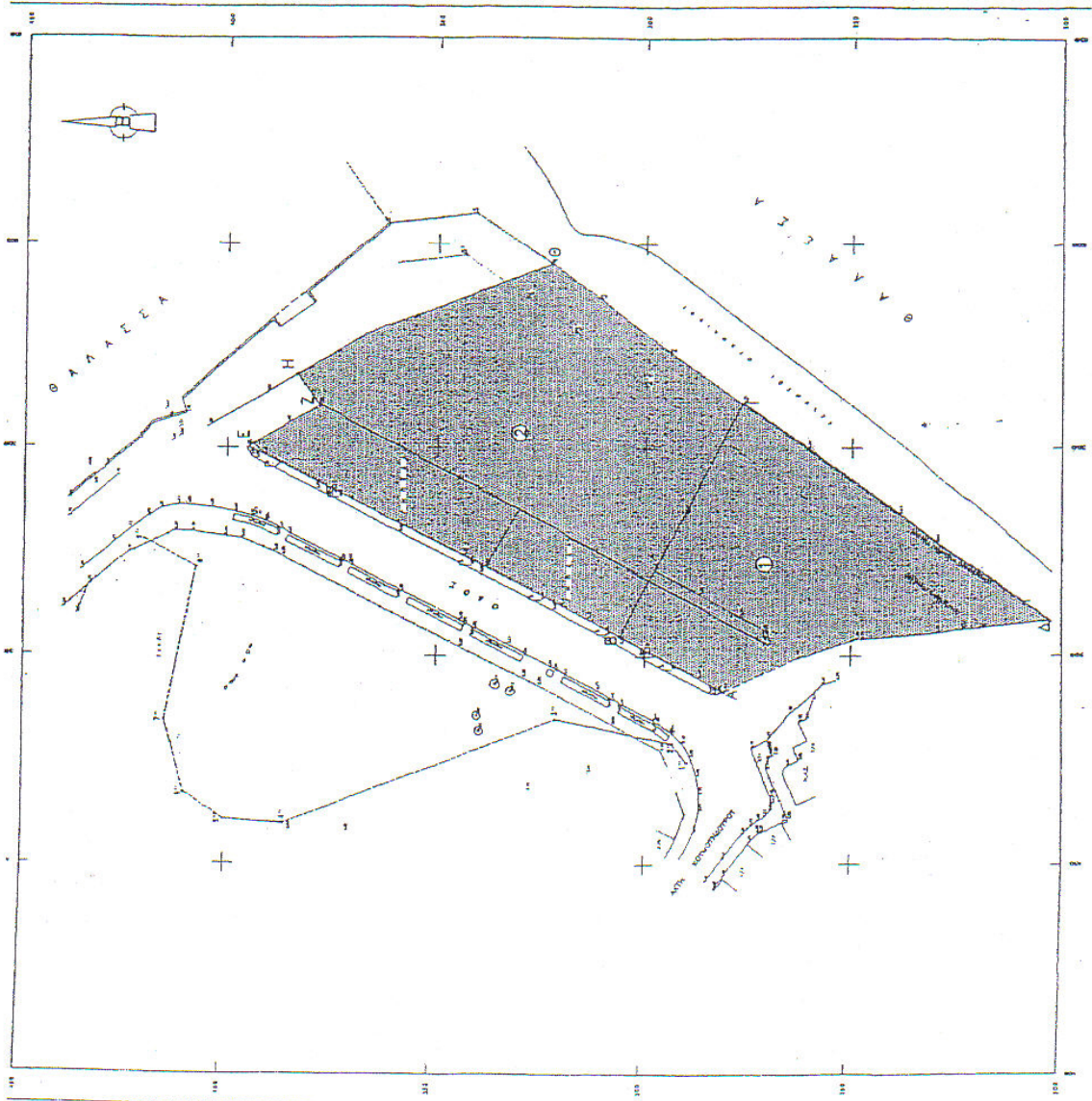
Ε (Α.Β.Γ.Δ.Α) = 339,00 τ.μ.

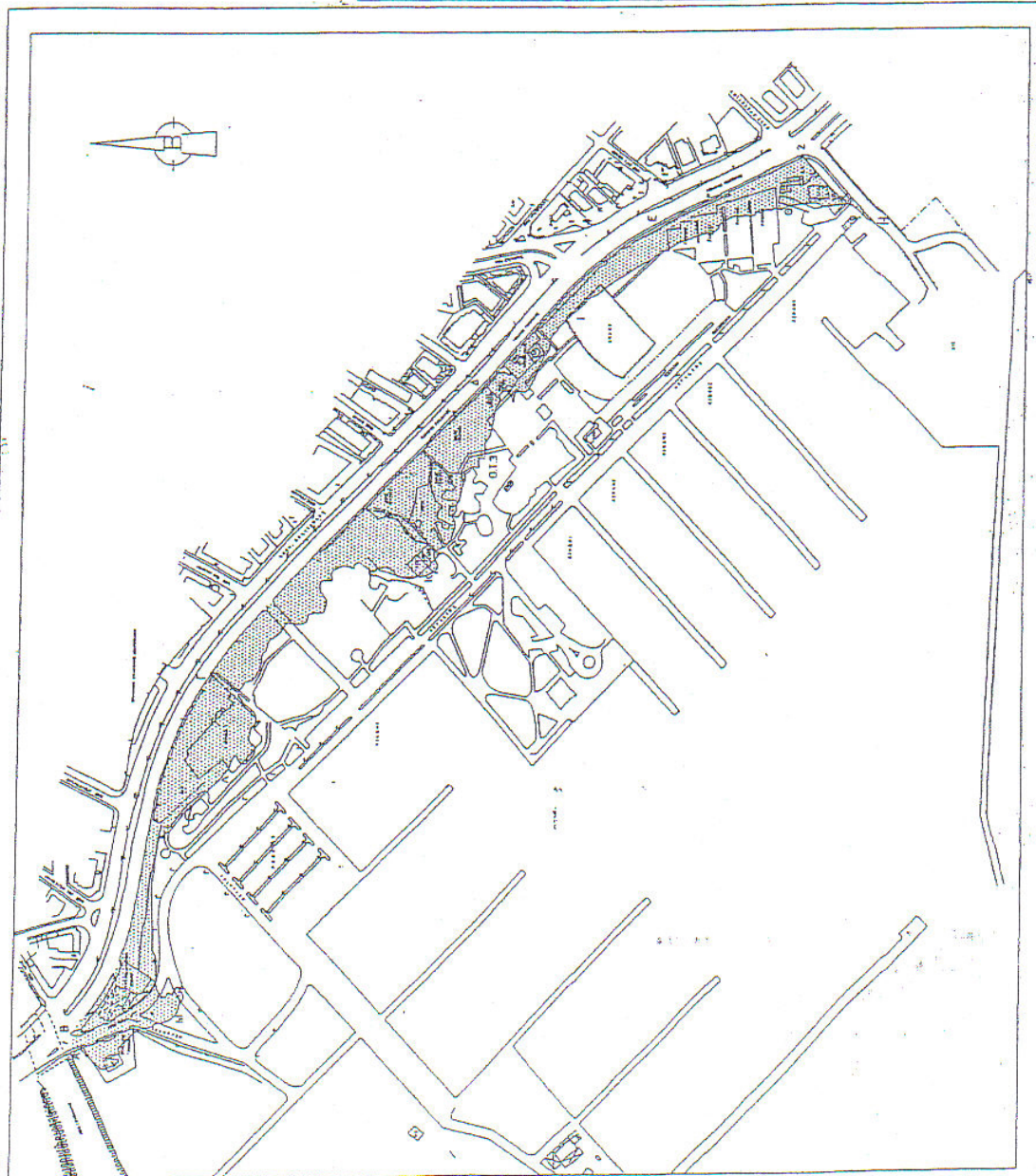
Ε (Β.Ε.Σ.Η.Θ.Ε) = 5763,00 τ.μ.
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑ ΜΕΤΡΩΝ ΠΡΟΣ
ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Φ.Ε.Ρ.Π.Φ.Ρ.Ε.Σ.Τ.
Αριθμ. 2.897/06
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΕΩΣ
ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΤΡΙΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ-ΒΑΘΕΡΗΝ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Ε.Ο.Τ.
Δ/ΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΤΡΟΦΕΩΝ

ΠΡΟΣΤ.	ΜΗΝΟΣ ΔΙΑΘΗ
ΤΕΧΝ.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (ΠΗΡΕΦΕΡΑΙΟ)
ΦΕΚΑ ΠΡΟΣΤ.	ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΩΝ
3-5-2006	1-500
ΠΡΟΣΤΑΣΙΩΝ	Η ΕΠΙΣΤΑΣΗ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΩΝ	ΠΡΟΣΤΑΣΙΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Για τεχνικούς λόγους στο σχεδιασμένο έγινε σμίκρυνση κατά ποσοστό 83,3%

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

ΠΕΡΙΓΡΗΦΗ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΠΡΟΣΤ. ΚΑΤΑΣΤ.	ΠΡΩΤΟ ΚΑΤΑΣΤ.	ΠΡΩΤΟ ΚΑΤΑΣΤ.	ΠΡΩΤΟ ΚΑΤΑΣΤ.
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΕΨΗ	2000	2000	2000	2000	2000

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ
ΙΤΥΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΙΞΗΣ Α.Ε.
ΔΟΙΚΗΤΗΝ-ΔΙΑΧΕΙΡΙΤΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ Ε.Ο.Τ.
Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΠΤΙΞΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΟΝΓΙΣΜΟΥ

ΜΕΛΕΤΗ	ΜΑΡΙΑ ΑΛΙΦΟΥ	κλίμακας 1:2000
ΒΕΛΗ	283	
ΘΕΛΑ ΕΣΩΤΕΡ	ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ (ΕΚΤΑΛΗ ΚΥΤΙΝΑΚΤΙΚΗΣ)	
ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ	ΚΑΛΩΣΑ	ΠΡΟΒΛΕΨΗ
20-2-2005	1:2000	
ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΗ	Ο ΠΡΟΪΚΑΝΟΥΣ	Ο ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤ.
	<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Άρθρο 56
Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν στις επί μέρους διατάξεις του ορίζεται διαφορετικά.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 23 Οκτωβρίου 2006

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ	Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
Θ. ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ	Δ. ΣΙΟΥΦΑΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Γ. ΣΟΥΦΛΙΑΣ	Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ
Δ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ	Κ. ΜΠΑΣΙΑΚΟΣ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ	Γ. ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗΣ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
Φ. ΠΑΛΛΗ-ΠΕΤΡΑΛΙΑ	Μ.-Γ. ΛΙΑΠΗΣ

*Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα
του Κράτους*

Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 2006

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ

Παράρτημα Β'
Οι Ιαματικές Πηγές στην Ελλάδα

1. ΉΒΡΟΣ - Ιαματική Πηγή Τραϊανούπολης

Η Τραϊανούπολη χτίσθηκε στις αρχές του 2ου αι. μ.Χ. από τον αυτοκράτορα Τραϊανό, κοντά στην Εγνατία Οδό. Οι θερμές ιαματικές πηγές ήταν ο βασικός πόλος έλξης πληθυσμού ήδη από την αρχαιότητα. Από τον λόφο του Αγ. Γεωργίου που βρίσκεται δίπλα στα λουτρά, μπορεί κανείς να απολαύσει το Δέλτα του Ήβρου. Η λουτρόπολη βρίσκεται 14 χλμ. ανατολικά της Αλεξανδρούπολης.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Αλεξανδρούπολη (850 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Αλεξανδρούπολη (343 χλμ.).
Σιδηροδρομικές Γραμμές:	Από Αθήνα και Θεσσαλονίκη για Αλεξανδρούπολη.
Αεροπορικές γραμμές:	Από Αθήνα για Αλεξανδρούπολη.
Θερμοκρασία νερού:	51 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - Ca - K HS B μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, αρθρίτιδες. Δήμος Τραϊανούπολης τηλ. 25510/84670, traian9@otenet.gr , dimarxos@alexpolis.gr Δήμος Αλεξ/πολης τηλ.25510/64100.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο, εγκαταστάσεις διαμονής και εστίασης. Οι εγκαταστάσεις θερμαίνονται με το γεωθερμικό ρευστό.

2. ΈΒΡΟΣ - Ιαματική Πηγή Ψαροθέρμων Σαμοθράκης

Η Σαμοθράκη είναι παγκοσμίως γνωστή από το περίφημο άγαλμα της Νίκης, που κοσμεί το Μουσείο του Λούβρου. Η πρώτη γνωριμία του επισκέπτη με το νησί γίνεται μέσω του λιμανιού της Σαμοθράκης, της Καμαριώτισσας. Έπειτα από λίγα χιλιόμετρα και σε απόσταση 13 χλμ. από το λιμάνι, βρίσκονται τα Θέρμα ή Λουτρά, μια περιοχή όπου οργιάζει η βλάστηση από πλατάνια, καστανιές, κουμαριές και μυρτιές. Οι εγκαταστάσεις με τις ζεστές θειούχες πηγές ήταν ήδη γνωστές από την εποχή του Βυζαντίου για τις ιαματικές ιδιότητές τους. Ακόμη, αμέτρητα μικρά και μεγάλα ρυάκια σχηματίζουν καταρράκτες και βάθρες στα λουτρά και στο ρέμα του Φονιά.

Ακτοπλοϊκές γραμμές:	Από τον Άγιο Κωνσταντίνο Φθιώτιδας για Σαμοθράκη και Αλεξανδρούπολη.
Θερμοκρασία νερού:	30 - 100 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - Ca - K - B - Br – J.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοειδής αρθρίτιδα, χρόνιες αρθροπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις, περιφερειακές αγγειοπάθειες, δευτερογενής δερματοπάθειες, παχυσαρκία.
Πληροφορίες:	Δήμος Σαμοθράκης τηλ. 25510/41218, Λουτρά τηλ. 25510/98229, n41584, d-samoth@otenet.gr , deas@otenet.gr
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες, που λειτουργούν κατά τους θερινούς μήνες. Υπό εκπόνηση μελέτη νέου θερμαλιστικού κέντρου.

3. ΞΑΝΘΗ - Ιαματική Πηγή Ποταμιάς (Νέας Κεσάνης)

Ο φυσικός και υδάτινος πλούτος της περιοχής αυτής χαρακτηρίζεται ως τεράστιας οικολογικής σημασίας. Σε μικρή απόσταση από τα λουτρά απλώνεται η λίμνη Βιστωνίδα, ένας από τους πιο σημαντικούς υγροβιότοπους της Ελλάδος, και λίγο πιο μακριά βρίσκεται το γραφικό λιμάνι του Πόρτο Λαγός.

Μεγάλοι σοφοί του πνεύματος, των γραμμάτων και των τεχνών όπως ο Δημόκριτος, ο Πρωταγόρας, ο Λεύκιππος και άλλοι γεννήθηκαν και μεγαλούργησαν εκεί. Από τις αρχές του 2000 λειτουργεί το Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων που φιλοξενεί ευρήματα και ανασκαφές από τον αρχαιολογικό χώρο.

Τα λουτρά της Ποταμιάς Νέας Κεσάνης, Δήμου Αβδήρων, βρίσκονται στο 20^ο χλμ. της Εθνικής οδού Ξάνθης - Κομοτηνής και λειτουργούν από τον Ιούνιο μέχρι και τον Οκτώβριο.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Ξάνθη (738 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Ξάνθη (225 χλμ.).
Σιδηροδρομικές Γραμμές:	Από Αθήνα και Θεσσαλονίκη για Ξάνθη.
Αεροπορικές γραμμές:	Η Ξάνθη εξυπηρετείται από το αεροδρόμιο του νομού Καβάλας.
Θερμοκρασία νερού:	65 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο μεταλλικό - Na - Cl - HCO ₃ - K - Br B - As CO ₂ – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Χρόνιες ρευματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις, νευραλγίες, νευρίτιδες, αλλεργικές δερματοπάθειες.

Πληροφορίες:	Δήμος Αβδήρων τηλ. 25410/51207 Λουτρά τηλ. 25410/96349 Δημοτική Επιχείρηση τηλ. 25410/51480
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ατομικούς και ομαδικούς λουτήρες, ξενοδοχειακές μονάδες και εστιατόριο.

4. ΚΑΒΑΛΑ - Ιαματική Πηγή Κρηνίδων (Δήμου Φιλίππων)

Παρουσία στο χώρο της πηλοθεραπείας εντοπίζεται στα λασπόλουτρα που βρίσκονται στον Δήμο Φιλίππων, σε απόσταση 3 χλμ. δυτικά του οικισμού των Κρηνίδων. Οι εκπληκτικές ιδιότητες της λάσπης είναι γνωστές στην περιοχή τουλάχιστον από τα τέλη του περασμένου αιώνα, όπως φαίνεται και από την ύπαρξη παλιού κτίσματος που σώζεται κοντά στα λουτρά.

Στην περιοχή βρίσκεται ο αρχαιολογικός χώρος, το αρχαίο θέατρο των Φιλίππων, καθώς και το βαπτιστήριο της Αγίας Λυδίας της πρώτης χριστιανής της Ευρώπης.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Καβάλα (673 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Καβάλα (166 χλμ.).
Αεροπορικές γραμμές:	Από Αθήνα για Καβάλα. Το αεροδρόμιο απέχει 35 χλμ. ΝΑ από την Καβάλα.
Ακτοπλοϊκές γραμμές:	Από τον Πειραιά μέσω Δωδεκανήσων και νησιών Ανατολικού Αιγαίου, την Κύμη Ευβοίας, τον Άγιο Κωνσταντίνο Φθιώτιδας και από την Ρόδο.
Θερμοκρασία νερού:	29 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσομεταλλικό - HCO ₃ Ca - Mg υποτονικό.

Θεραπευτικές ενδείξεις:	Χρόνιες ρευματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις, παθήσεις του δέρματος (χρησιμοποιείται ως καλλυντικό σκεύασμα). Ουρική αρθρίτιδα, νεφρολιθίαση, έκζεμα, φλεγμονές του δέρματος, χρόνιες δερματοπάθειες.
Πληροφορίες:	Δήμος Φιλίππων τηλ. 2510/516233, Πηλοθεραπευτήριο τηλ. 2510/516162, filippi@otenet.gr
Εγκαταστάσεις:	Πηλοθεραπευτικό κέντρο με λειτουργία κατά τους θερινούς μήνες. Υπό εκπόνηση μελέτη νέου κέντρου.

5. ΚΑΒΑΛΑ - Ιαματική Πηγή Ελευθερών

Τα λουτρά βρίσκονται στην κοιλάδα του ποταμού Μαρμαρά σε απόσταση 42 χλμ. από την Καβάλα. Τα άφθονα ζεστά μεταλλικά νερά που αναβλύζουν στην περιοχή χρησιμοποιούνταν από τους ρωμαϊκούς χρόνους. Ακόμη και σήμερα σώζεται σε σχετικά καλή κατάσταση ένα θολωτό βυζαντινό λουτρό.

Θερμοκρασία νερού:	40 – 52 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο – Na - HCO ₃ – Cl – K – Br – F –As – B - CO ₂ . Μεταλλικό υποτονικό ιαματικό νερό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Χρόνιοι ρευματισμοί, αρθροπάθειες, χρόνιες γυναικολογικές παθήσεις, νευραλγίες, μυαλγίες.
Πληροφορίες:	Δήμος Ορφανού τηλ: 25920/41757, Λουτρά τηλ. 25940/51294.

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες, ξενώνες και εστιατόριο.

6. ΔΡΑΜΑ - Ιαματική Πηγή Θερμών Παρανεστίου

Η ευρύτερη περιοχή της Δράμας αποτελεί ένα χώρο, που είναι ιδιαίτερα ξεχωριστός. Παρθένα δάση, ορμητικοί χείμαρροι, καταρράκτες, απίθανη ποικιλία χλωρίδας και πανίδας συνθέτουν ένα τοπίο μοναδικής εμπειρίας για κάθε επισκέπτη. Στην περιοχή βρίσκεται το περίφημο Παρθένο Δάσος, το οποίο έχει κηρυχθεί διατηρητέο μνημείο και θεωρείται Ευρωπαϊκός Δρυμός. Η πηγή απέχει 25 χλμ. βόρεια της πόλης του Παρανεστίου, σε υψόμετρο 620 μ. όπου ένα παλιό πέτρινο υδροθεραπευτήριο μαρτυρά την ανθρώπινη παρουσία κατά τη διάρκεια των αιώνων. Έτσι, το θερμό υδροφόρο σύστημα και το δασικό οικοσύστημα της περιοχής συγκροτούν ένα ενιαίο σύστημα που αναφέρουμε ως θερμαλιστικό.

Οδικές συγκοινωνίες: Από Αθήνα για Δράμα (675 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Δράμα (168 χλμ.).

Σιδηροδρομικές Γραμμές: Από Αθήνα και Θεσσαλονίκη για Δράμα.

Αεροπορικές γραμμές: Η Δράμα εξυπηρετείται από το αεροδρόμιο της Καβάλας.

Θερμοκρασία νερού: 19-58 ° C.

Χαρακτηρισμός νερού: Μετεωρικό Υπέρθερμο - Na-Ca-HCO₃-K-Li-Br-F- CO₂. Μεταλλικό υποτονικό - ασθενώς ραδιενεργό ιαματικό νερό.

Θεραπευτικές ενδείξεις: Ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, οσφυαλγίες, ισχιαλγίες, παθήσεις των ουροφόρων οδών του ύπατος και των χοληφόρων οδών.

Πληροφορίες: Δήμος Παρανεστίου τηλ. 25240/22333.
Εγκαταστάσεις: Φυσικοί λουτήρες. Εκπόνηση μελετών ανάπτυξης. **{17}**

7. ΣΕΡΡΕΣ - Ιαματική Πηγή Αγκίστρου

Ανατολικά από το τελωνείο του Προμαχώνα και σε απόσταση 1,5 χλμ. από την ομώνυμη κοινότητα βρίσκονται τα ιαματικά λουτρά. Ιδιαίτερη προτίμηση παρατηρείται από νεαρά άτομα, κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες.

Ιδιαίτερα ιστορικό ενδιαφέρον προκαλούν τα οχυρά του Μεταξά που βρίσκονται κατά μήκος των Ελληνοβουλγαρικών συνόρων, στην οροσειρά του Μπέλες. Εδώ βρίσκεται και η τοποθεσία Κλειδί, όπου ο Βασίλειος ο Βουλγαροκτόνος εξολόθρευσε το στρατό των Βουλγάρων το 1014.

Οδικές συγκοινωνίες: Από Αθήνα για Σέρρες (587 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Σέρρες (80 χλμ.).

Σιδηροδρομικές Γραμμές: Από Αθήνα και Θεσσαλονίκη για Σέρρες.

Θερμοκρασία νερού: 41 ° C.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπέρθερμο - Na- Ca - K SO₄- HCO₃ - F ολίγο μεταλλικό – υποτονικό.

Θεραπευτικές ενδείξεις: Υδροθεραπεία για ρευματοπάθειες και αρθροπάθειες.

Πληροφορίες: Κοινότητα Αγκίστρου τηλ. 23230/41296, agistro@otenet.gr, <http://www.agistro.gr>

Εγκαταστάσεις: Τρεις ομαδικοί λουτήρες και ξενώνας σε ετήσια λειτουργία. Υπό εκπόνηση μελέτη νέου κέντρου αποθεραπείας.

8. ΣΕΡΡΕΣ - Ιαματική Πηγή Θερμών Νιγρίτας

Η αρχαία Βισαλτία εκτείνονταν μεταξύ του όρους Βερτίσκος, που ήταν το δυτικό της σύνορο, και του Στρυμόνα και της Κερκινίτιδος λίμνης, που ήταν το ανατολικό. Βρισκόταν, δηλαδή, στο γεωγραφικό χώρο που περιλαμβάνεται σήμερα η περιοχή της Νιγρίτας και του Σοχού. Οι ιαματικές πηγές των Θερμών Νιγρίτας είναι γνωστές για το μεταλλικό νερό τους. Βρίσκονται μόλις πέντε χιλιόμετρα από τη Νιγρίτα και 22 χλμ. από τις Σέρρες.

Θερμοκρασία νερού:	25 – 56 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - HCO ₃ - Na - Mg - K - As - B - CO ₂ - μεταλλικό – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Λουτροθεραπεία για αρθρίτιδες, ρευματοπάθειες, δερματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις. Ποσιθεραπεία για σύνδρομο θρέψης, παθήσεις ουροποιητικού και γαστρεντερικού συστήματος.
Πληροφορίες:	Δήμος Νιγρίτας τηλ. 23220/22001, Λουτρά τηλ. 23220/22893, 22893, dnigr622@otenet.gr , http://www.nigrita.gr/
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες. Λειτουργία κατά τους θερινούς μήνες.

9. ΣΕΡΡΕΣ - Ιαματική Πηγή Σιδηροκάστρο

Μια ιστορική πόλη του νομού Σερρών είναι το Σιδηρόκαστρο, κτισμένη κοντά στην είσοδο της εύφορης κοιλάδας του Στρυμόνα στις όχθες του ποταμού Κρουσοβίτη. Το όνομά της προέρχεται από το ισχυρό κάστρο, κτίσμα του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας το

Σιδηρόκαστρο έγινε κέντρο του ελληνισμού και αντιστάθηκε ηρωικά στους Μακεδονικούς Αγώνες.

Επτά χιλιόμετρα από την πόλη του Σιδηροκάστρου και σε μια τοποθεσία με πανοραμική θέα, βρίσκονται τα ιαματικά Λουτρά. Τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργήσει άριστες και σύγχρονες εγκαταστάσεις, ώστε να μπορούν να φιλοξενήσουν ποιοτικά και ποσοτικά τους επισκέπτες.

Θερμοκρασία νερού:	33 – 50 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Na –Ca.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Λουτροθεραπεία για ρευματοπάθειες, σπονδυλοαρθρίτιδες, δισκοπάθειες, μυαλγίες, ισχιαλγίες, οσφυαλγίες, παθήσεις των αρθρώσεων, γυναικολογικές παθήσεις.
Πληροφορίες:	Δήμος Σιδηροκάστρου τηλ. 23230/28051, Λουτρά τηλ. 23230/22422, http://www.spa.gr/
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες. Ξενοδοχειακή μονάδα.

10. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Ιαματική Πηγή Απολλωνίας

Στη νότια πλευρά της λίμνης Βόλβη (η οποία προστατεύεται από την συνθήκη Ramsar) και σε απόσταση 50 χλμ. ανατολικά από την Θεσσαλονίκη στην εθνική οδό προς Καβάλα, βρίσκονται τα λουτρά της Νέας Απολλωνίας. Όπως αναφέρει ο Στράβωνας τα λουτρά οικίστηκαν τον 5ο π.Χ. αιώνα, από τον Φίλιππο τον Α'.

Σε μικρή απόσταση από τα λουτρά βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας Απολλωνίας. Επίσης, κοντά στην λίμνη βρίσκεται μία δεξαμενή η οποία, όπως

λέγεται από τους κατοίκους, ήταν το λουτρό του Μεγάλου Αλεξάνδρου και της Ολυμπιάδας.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Θεσσαλονίκη (520 χλμ.), αλλά και από όλες τις γύρω πόλεις.
Σιδηροδρομικές Γραμμές:	Από Αθήνα για Θεσσαλονίκη.
Αεροπορικές γραμμές:	Από Αθήνα για Θεσσαλονίκη. Το αεροδρόμιο απέχει 16 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη.
Ακτοπλοϊκές γραμμές:	Από τον Πειραιά, τις Κυκλάδες και την Κρήτη για Θεσσαλονίκη.
Θερμοκρασία νερού:	40 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο Na - K - SO ₄ - HCO ₃ - F - B – ολίγο μεταλλικό – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Λουτροθεραπεία για ρευματισμούς, αρθριτικά, παθήσεις περιφερειακών νεύρων, γυναικολογικές παθήσεις, κατάγματα, διαστρέμματα.
Πληροφορίες:	Δήμος Απολλωνίας τηλ. 23930/41207, Λουτρά τηλ.23930/42150-1, 42088, dimapoll@otenet.gr , loutnapoll@otenet.gr
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες, ξενώνες.

11. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Ιαματική Πηγή Σέδες (Θέρμης)

Από την Θέρμη πήρε το όνομα του ο Θερμαϊκός κόλπος. Τα Ιαματικά λουτρά βρίσκονται σε απόσταση 25 χιλιομέτρων ανατολικά της Θεσσαλονίκης σε μία πυκνοφυτεμένη έκταση πεντακοσίων στρεμμάτων.

Παλαιότερα λειτουργούσαν τέσσερις βυζαντινές δεξαμενές. Η μεγαλύτερη από αυτές φιλοξενούσε έως 80 άτομα. Σήμερα υπάρχει μόνο μία.

Θερμοκρασία νερού:	32 – 38 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο - Na - Cl – K.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Λουτροθεραπεία για ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, παθήσεις περιφερειακών νεύρων, δερματοπάθειες, μετατραυματικές καταστάσεις, γυναικολογικές παθήσεις.
Πληροφορίες:	Δήμος Θεσσαλονίκης τηλ. 2310/286702-3, Λουτρά τηλ. 2310/461030, 555053.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες, ξενώνες.

12. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Ιαματική Πηγή Σουρωτής (φυσικό Μεταλλικό Νερό)

Η αστείρευτη πηγή της Σουρωτής αναβλύζει το διάσημο νερό της από την αρχαιότητα. Στους τοπικούς θρύλους αναφέρεται ότι οι ευγενείς προτιμούσαν το δροσιστικό νερό της πηγής για τα συμπόσια τους. Γάλλοι αξιωματικοί κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου πολέμου, εκτιμώντας την εξαιρετική ποιότητά του, εμφιάλωναν το νερό και το έστελναν στην Γαλλία. Η εμφιάλωση συνεχίστηκε από τα σερβικά στρατεύματα.

Το 1987 δημιουργήθηκε η Κοινοτική Επιχείρηση Εμφιάλωσης Μεταλλικού Νερού Σουρωτής, που το 1998 μετατράπηκε σε Ανώνυμη Εταιρεία.

Θερμοκρασία νερού:	16 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	HCO ₃ - Ca - Mg CO ₂ Φυσικό Μεταλλικό Νερό.

Πληροφορίες: Δήμος Βασιλικών, τηλ. 23960/22214,
ΣΟΥΡΩΤΗ Α.Ε., τηλ. 23960/41182, 41590.

Τρία (3) σύγχρονα εμφιαλωτήρια, με τέσσερις (4) γραμμές παραγωγής: ΦΜΝ σε γυάλινη φιάλη 0,25 lit και 0,75 lit καθώς και σε κουτί αλουμινίου 0,33 lit, "Σουρωτή" με - φυσικό – άρωμα φρούτων και επιτραπέζιο νερό ("ΥΔΩΡ" Σουρωτής).

13. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Ιαματική Πηγή Λαγκαδά

Τα ιαματικά λουτρά Λαγκαδά αποτελούν μία από τις μεγαλύτερες λουτροπόλεις της Ελλάδας. Βρίσκονται 19 χλμ. βορειοανατολικά της Θεσσαλονίκης, δίπλα στη πόλη του Λαγκαδά και πολύ κοντά στην ομώνυμη λίμνη (που ονομάζεται και λίμνη Κορώνεια).

Οι πρώτες εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας χρονολογούνται από το 900 μ.Χ. και κατασκευάστηκαν από τον στρατιωτικό γιατρό του Βυζαντίου Ιουστινιανό. Στις βυζαντινές αυτές εγκαταστάσεις και ιδιαίτερα στο θαυμάσιο μαρμάρινο ομαδικό λουτήρα αναφέρονται διάφοροι γεωγράφοι και περιηγητές κατά το 1670 μ.Χ. Η συστηματική οργάνωση της λουτρόπολης του Λαγκαδά άρχισε το 1925.

Θερμοκρασία νερού: 39 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο Na - Ca K - SO₄ - HCO₃ - F – ολίγο μεταλλικό – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις: Λουτροθεραπεία για ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, παθήσεις περιφερειακών νεύρων, δερματοπάθειες, μετατραυματικές καταστάσεις, γυναικολογικές παθήσεις.

Πληροφορίες:	Δήμος Λαγκαδά τηλ. 3940/22318, Λουτρά τηλ. 23940/22488, http://www.lagadas.gr
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες, ξενώνες, εγκαταστάσεις αναψυχής και άθλησης. Λειτουργούν ξενώνες κατά τη διάρκεια όλου του έτους.

14. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ – Ιαματική Πηγή Αγ. Νικολάου, Δήμου Παλλήνης

Η χερσόνησος της Κασσάνδρας προσφέρει μοναδικό αναζωογονητικό κλίμα, καθαρά και υγιεινά νερά και παραθαλάσσια θέρετρα σε όλες τις ακτές. Μια υπέροχη διαδρομή μέσα στο πράσινο του πεύκου και το γαλάζιο του Αιγαίου οδηγεί στο χωριό της Αγίας Παρασκευής. Ένα μέρος μαγευτικό και ήσυχο μέσα στο πευκοδάσος. Ο οικισμός πήρε το όνομά του από τις ιαματικές πηγές που φημίζονται για τις σπάνιες θεραπευτικές τους ιδιότητες. Η άμμος, τα βράχια, τα πεύκα και η θάλασσα δεσπόζουν παντού και συνθέτουν μια μοναδική εικόνα.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Θεσσαλονίκη για Πολύγυρο (67 χλμ.), για Μουδανιά (66 χλμ.), για τα χωριά της Κασσάνδρας, για τα χωριά της Σιθωνίας, για την Ιερισσό και την Ουρανούπολη.
Ακτοπλοϊκές Γραμμές:	Με ιπτάμενα δελφίνια από τον Βόλο και τον Άγιο Κωνσταντίνο για τα Μουδανιά Χαλκιδικής (μόνο το καλοκαίρι).
Θερμοκρασία νερού:	39 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο – CL NA – K Br HS – B As – CO2 μεταλλικό – υπερτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Λουτροθεραπεία για δερματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις, ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες.
Πληροφορίες:	Δήμος Παλλήνης τηλ. 23740/51611, Λουτρά τηλ. 23740/71358, www.pallini.gr .

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες.

15. ΠΕΛΛΑ - Ιαματική Πηγή Λουτρακίου (Ποζάρ)

Οι ιαματικές πηγές του Λουτρακίου Πέλλας βρίσκονται στην επαρχία Αλμωπίας στη βορειοανατολική πλευρά του νομού, σε υψόμετρο 390 μέτρων. Τα νερά της μικρής λουτρόπολης προσφέρονται για όλες τις εποχές του χρόνου. Είναι όμως πιο εντυπωσιακά μέσα στο καταχείμωνο κάτω από τους μικρούς καταρράκτες, καταμεσής στη χιονισμένη φύση.

Στα λουτρά βρίσκεται το Φυσιογραφικό και Λαογραφικό μουσείο Αλμωπίας, το πρώτο αυτού του είδους στην Ελλάδα, με πλούσια παλαιοντολογικά ευρήματα που προέρχονται από τα 16 σπήλαια του βουνού Βόρας. Οι καταρράκτες, που αποτελούν το σήμα κατατεθέν των λουτρών, απέχουν περίπου 4 χλμ.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα (559 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Έδεσσα (88 χλμ.).
Θερμοκρασία νερού:	30 – 38 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο - HCO ₃ - Ca - Mg - K - B As – ολίγο μεταλλικό – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ποσιθεραπεία για παθήσεις του πεπτικού συστήματος, του ήπατος, των χοληφόρων, της νεφρολιθίασης. Λουτροθεραπεία για ρευματισμούς, αρθριτικά, παθήσεις περιφερειακών νεύρων, γυναικολογικές παθήσεις, διαστρέμματα, κατάγματα.
Πληροφορίες:	Δήμος Αριδαίας τηλ. 23840/21419, Λουτρά τηλ. 23840/91300, www.loutraki.gr

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς και ατομικούς λουτήρες, ξενώνες, εγκαταστάσεις αναψυχής και εστίασης. Λειτουργία όλο το χρόνο.

16. ΠΕΛΛΑ - Ιαματική Πηγή Λουτροχωρίου Σκύδρας

Η Σκύδρα αποτελεί το μεγαλύτερο -ίσως- φρουτοπαραγωγικό κέντρο της Ελλάδας και τρίτο σε εξαγωγές κέντρο της Βόρειας Ελλάδας. Βρίσκεται 22 χλμ. από την Έδεσσα και 85 χλμ. από την Θεσσαλονίκη.

Αξιοθέατα της αποτελούν η ανασκαφή του προϊστορικού οικισμού στο Μάνταλο (13 χλμ. βόρεια από τη Σκύδρα) και τα ερείπια βυζαντινού κάστρου και αρχαίου οικισμού στην Αραβησσό. Η θέση της αρχαίας Σκύδρας αναζητείται μεταξύ των οικισμών Επισκοπής - Αρσενίου - Πατριάς, όπου έχουν εντοπιστεί αρχαιότητες από τα προϊστορικά ως τα παλαιοχριστιανικά χρόνια.

Η ιαματική πηγή λειτουργεί στο Λουτροχώρι που βρίσκεται στο δημοτικό διαμέρισμα Πετριάς του Δήμου Σκύδρας.

Θερμοκρασία νερού: 18 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού: Ψυχρό - HCO₃ - Na - Ca - Cl - Mg - HS - B - K – ολίγο μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις: Παθήσεις του πεπτικού συστήματος, δερματικές παθήσεις και παθήσεις πνευμόνων, μυοσκελετικού συστήματος.
Πληροφορίες: Δήμος Σκύδρας τηλ. 23810/82662, Λουτρά τηλ. 23810/82881.

Εγκαταστάσεις: Έτοιμη πλήρης μελέτη σύγχρονου θερμαλιστικού κέντρου.

17. Δήμος Κιλκίς - Ιαματική Πηγή Γιάννες (Μεγάλης Βρύσης)

Οι φυσικές μεταλλικές αναβλύσεις βρίσκονται 5 χλμ. βορειοδυτικά της πόλης του Κιλκίς. Στην ευρύτερη περιοχή βρίσκεται και αρχαιολογικός χώρος του Π. Γυναϊκόκαστρου που περιλαμβάνει:

- α) Το Βυζαντινό Κάστρο στην κορυφή του λόφου και
- β) τα λείψανα ενός κατά πολύ προγενέστερου οικισμού της εποχής του σιδήρου.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο λόφος του Αϊ Γιώργη που αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα και το σημείο αναφοράς της πόλης του Κιλκίς. Στο λόφο βρίσκεται και το ομώνυμο σπήλαιο, ένα από τα πιο αξιόλογα σπήλαια της Ελλάδας.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα (560 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Κιλκίς (50 χλμ.).
Σιδηροδρομικές Γραμμές:	Από Αθήνα και από Θεσσαλονίκη για Κιλκίς.
Θερμοκρασία νερού:	15 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό - Ca - HCO ₃ - Mg - CO ₂ -Φυσικό Μεταλλικό Νερό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ποσιθεραπεία για παθήσεις του ουροποιητικού, γαστρεντερικού συστήματος.
Πληροφορίες:	Δήμος Κιλκίς τηλ. 23410/39101.

18. ΚΙΛΚΙΣ – Πικρολίμνη

Τα Ιαματικά λουτρά της Πικρολίμνης ιδρύθηκαν το 1993 με σκοπό την αξιοποίηση των ιαματικών ιδιοτήτων του πηλού και του νερού της Πικρολίμνης, η οποία βρίσκεται στην κτηματική περιοχή της κοινότητας Ξυλοκερατιάς.

Οι ιαματικές ιδιότητες του πηλού και του νερού της Πικρολίμνης είναι γνωστές από την αρχαιότητα και μέχρι σήμερα οι περίοικοι χρησιμοποιούν την λάσπη της Πικρολίμνης για θεραπεία δερματικών, μυοσκελετικών και ρευματικών κυρίως παθήσεων.

Η δραστηριότητα της επιχείρησης έχει σαν αντικείμενο την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών στο κοινό που επιθυμεί να ακολουθήσει θεραπείες βασισμένες στις ιαματικές ιδιότητες του πηλού και του νερού της Πικρολίμνης. Στα πλαίσια αυτά, ιδρύθηκε σύγχρονο συγκρότημα πηλοθεραπευτηρίου στην όχθη της Πικρολίμνης και σε έκταση 70.000 τετ. μέτρων. Ολόκληρο το συγκρότημα είναι σε κλειστό κτίριο και όλες οι δραστηριότητες ασκούνται κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου (12 μήνες το χρόνο), δεδομένου ότι υπάρχουν πλήρη κυκλώματα θέρμανσης του πηλού και του ιαματικού νερού.

Υπάρχει επίσης, δυνατότητα εισόδου των ασθενών κατ' ευθείαν στην Πικρολίμνη και για το λόγο αυτό έχει διαμορφωθεί αμμουδιά, όπου βρίσκονται και ανοιχτές ατομικές θέσεις πηλοθεραπείας. Ακόμη, παρέχονται υπηρεσίες από ιατρό, νοσηλευτές και φυσιοθεραπευτές.

Πληροφορίες:

Λουτρά τηλ. 23410/91791,
therapy@spark.net.gr

Εγκαταστάσεις:

Σύγχρονο συγκρότημα πηλοθεραπευτηρίου με πισίνες για ατομική και ομαδική πηλοθεραπεία, υδρομασάζ με ιαματικό νερό, σάουνες, αίθουσες για τοπική θεραπεία με απόθεση λάσπης, αίθουσα θεραπευτικής άσκησης, ιατρείο, κ.λπ.

Υπάρχει τέλος, ανοιχτή πισίνα με ιαματικό νερό για ομαδική χρήση, ανοιχτά γήπεδα άθλησης και ξενοδοχείο 70 κλινών για την παραμονή των επισκεπτών και χώρους ανάπαυσης, εστίασης, εστιατορίων, μπαρ κ.λπ.

19. ΚΑΣΤΟΡΙΑ - Ιαματική Πηγή Αμμουδάρας

Το υδροθεραπευτήριο απέχει μόλις 2,5 χλμ. από την πρωτεύουσα του Δήμου Ορέστιδος, το Άργος Ορεστικό, σε ένα όμορφο χώρο. Το κτίριο λειτουργεί από το 1998 και είναι από τα πλέον σύγχρονα, σε ότι αφορά τον εξοπλισμό και τις παρεχόμενες υπηρεσίες.

Η ευρύτερη περιοχή παρουσιάζει μεγάλο ιστορικό και αρχαιολογικό ενδιαφέρον για τα κλασικά και ρωμαϊκά της ευρήματα. Τουριστικά αξιοποιήσιμη είναι η ρωμαϊκή πόλη Διοκλητιανούπολη. Σημαντικό επίσης, θεωρείται το απολιθωμένο δάσος του Νοστίμου με τα εντυπωσιακά παλαιοντολογικά του ευρήματα. Πολλές από τις γύρω κορυφές προσφέρουν πανοραμική θέα και χρησιμοποιούνται ως θέσεις αναρρίχησης από ορειβατικούς συλλόγους.

Οδικές συγκοινωνίες: Από Αθήνα για Καστοριά (555 χλμ. μέσω Κοζάνης), από Θεσσαλονίκη για Καστοριά (214 χλμ. μέσω Έδεσσας και 220 χλμ. μέσω Βέροιας, μέσω Νέας Εγνατίας).

Αεροπορικές γραμμές: Από Αθήνα για Καστοριά (Διεθνές Αεροδρόμιο Καστοριάς, στην πόλη του Άργους Ορεστικού).

Θερμοκρασία νερού:	15 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό - HCO ₃ - Ca - Na - MG - Cl - HS - BR - ολιγομεταλλικό υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, δερματικές παθήσεις, αρθροπάθειες.
Πληροφορίες:	Δήμος Ορεστίδος τηλ. 24670/21750-1, Λουτρά τηλ. 24670/44294.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ατομικούς και ομαδικούς λουτήρες. Λειτουργία αίθουσας με μηχάνημα εισπνοθεραπείας. Ξενώνας.

Αγραπιδιάς

Ιαματική Πηγή

20. ΦΛΩΡΙΝΑ - Ιαματική Πηγή Αγραπιδιάς (Αετού)

Η τοποθεσία των εγκαταστάσεων βρίσκεται στη μέση του επαρχιακού δρόμου Αετού Λιμνοχωρίου του Δήμου Αετού, σε απόσταση 37χλμ. νοτιοανατολικά της Φλώρινας.

Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής είναι αξιόλογο, αφού σε αυτό περιλαμβάνονται οι λίμνες Ζάζαρης και Χειμαδίτιδας και το βουνό Βίτσι. Ο υγρότοπος των λιμνών συγκαταλέγεται στον κατάλογο των σημαντικότερων βιοτόπων της Ελλάδας.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Φλώρινα (573 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Φλώρινα (160 χλμ.).
Θερμοκρασία νερού:	28 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπόθερμο - Na - HCO ₃ - SO ₄ - K - BR - F - B ολιγομεταλλικό – υποτονικό.

Θεραπευτικές ενδείξεις:	Παθήσεις μυοσκελετικού συστήματος, πεπτικού συστήματος, ανωτέρου αναπνευστικού συστήματος.
Πληροφορίες:	Δήμος Αετού τηλ. 23860/41215, Λουτρά τηλ. 23860/41440
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες.

21. ΦΛΩΡΙΝΑ - Ιαματική Πηγή Ξινού Νερού

Η επιχείρηση εκμετάλλευσης των μεταλλικών νερών Ξινού Νερού λειτουργεί από το 1958. Το 1992 περιήλθε στην ιδιοκτησία της τότε Κοινότητας Ξινού Νερού ως Αμιγής Κοινοτική Επιχείρηση. Με την υπαγωγή της Κοινότητας Ξινού Νερού στον διευρυμένο Δήμο Αμυνταίου, έγινε Δημοτική Επιχείρηση. Μια από τις βασικές δραστηριότητές της, είναι η εμφιάλωση και εμπορία φυσικού μεταλλικού νερού.

Στα όρια του δήμου βρίσκονται η λίμνη Βεγορίτιδα και η λίμνη των Πετρών, οι οποίες γεινιάζουν. Οι δύο λίμνες επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω τεχνητής τάφρου. Η ευρύτερη περιοχή των λιμνών έχει ενταχθεί στο "natura 2000". Το Ξινό Νερό απέχει περίπου 5 χλμ. από το Αμύνταιο.

Θερμοκρασία νερού:	16 – 17 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ca-HCO ₃ -CO ₂ , Φυσικό Μεταλλικό Νερό.
Πληροφορίες:	Δήμος Αμυνταίου: τηλ. 23860/24245, Εργοστάσιο Εμφιάλωσης τηλ. 23860/81100.
Εγκαταστάσεις:	Εμφιαλωτήριο το οποίο διαχειρίζεται Δημοτική Επιχείρηση. Εμφιαλώνονται ΦΜΝ, σόδα και αναψυκτικά.

Κιβωτού

Ιαματική Πηγή

22. ΓΡΕΒΕΝΑ - Ιαματική Πηγή Κιβωτού

Στην περιοχή του Δήμου Ηρακλεωτών και 4 χλμ. βόρεια από το χωριό Κιβωτός αναβλύζουν τα νερά της πηγής. Η πηγή χρησιμοποιήθηκε από τους κατοίκους της περιοχής για θεραπεία, κάτι που το μαρτυρούν και τα παλιά κτίσματα που βρίσκονται κοντά. Ο πολιτισμός στην περιοχή του Δήμου Ηρακλεωτών αποτελούσε το "αλάτι της ζωής" για τους κατοίκους.

Το σημαντικότερο έθιμο είναι αυτό των "Ρουγκατσαριών" που γίνεται κάθε χρόνο στον Άγιο Γεώργιο και έχει τις ρίζες του στην αρχαιοελληνική Βακχική λατρεία. Σημαντικό έθιμο που σχετίζεται με το χριστιανισμό, αλλά έχει και "χρώμα" από την αρχαιότητα είναι το δωδεκαήμερο των Χριστουγέννων με τα "σούρβα και τα κόλιαντα".

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Γρεβενά (417 χλμ.) μέσω Τρικάλων και από Θεσσαλονίκη για Γρεβενά (193 χλμ.).
Θερμοκρασία νερού:	15 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό - Na - Ca - Mg - HCO ₃ - Cl - HS - Br ολιγομεταλλικό – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Δερματοπάθειες, ρευματοπάθειες, παθήσεις αναπνευστικού και ουροποιητικού συστήματος.
Πληροφορίες:	Δήμος Ηρακλεωτών τηλ. 24620/41385
Εγκαταστάσεις:	Υπό ολοκλήρωση μελέτη σύγχρονου θερμαλιστικού κέντρου.

Αμάραντου

Ιαματική Πηγή

23. ΙΩΑΝΝΙΝΑ - Ιαματική Πηγή Αμάραντου

Τα λουτρά Αμάραντου βρίσκονται 5 χλμ. πάνω από το ομώνυμο χωριό στο Δήμο Κόνιτσας και μέσα σε ένα πανέμορφο δάσος δίπλα στα ελληνο-αλβανικά σύνορα, σε υψόμετρο 1260 μέτρων. Στις παρυφές ασβεστολιθικού βράχου διοχετεύεται από το εσωτερικό της γης θερμός αέρας.

Οι θεραπευτικές ιδιότητες των ατμίδων προσελκύουν κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου που λειτουργούν τα λουτρά, αρκετούς επισκέπτες. Ο εξαιρετικός κοινοτικός ξενώνας που βρίσκεται στον Αμάραντο κινδύνεψε να καταστραφεί κατά την διάρκεια του Β Παγκοσμίου πολέμου, από την πτώση βρετανικού πολεμικού αεροπλάνου όταν λειτουργούσε ως γυμνάσιο.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Γιάννενα (445 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Γιάννενα (370 χλμ.).
Αεροπορικές Γραμμές:	Από Αθήνα και από Θεσσαλονίκη για Γιάννενα.
Θερμοκρασία νερού:	33 – 38 ° C (θερμοκρασία ατμίδων).
Χαρακτηρισμός νερού:	Φυσικές μεσόθερμες «ατμίδες»
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος, παθήσεις του κυκλοφοριακού, νευραλγίες, ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες.
Πληροφορίες:	Δήμος Κόνιτσας τηλ. 26550/22191, Κοινοτικός ξενώνας τηλ. 26550/23775, www.konitsa.gr
Εγκαταστάσεις:	«Ατμοθεραπευτήριο» με ατομικές «καμπίνες», εγκαταστάσεις διαμονής.

24. ΙΩΑΝΝΙΝΑ - Ιαματική Πηγή Καβασίλων - Πυξαριάς

Στις πανέμορφες πλαγιές της Τύμφης, στην αριστερή πλευρά του Σαραντάπορου βρίσκονται τα Καβάσιλα. Οι ιαματικές πηγές των Καβασίλων βρίσκονται στο Δήμο Κόνιτσας, σε απόσταση 4 χλμ. από το ομώνυμο χωριό. Φημίζονται ιδιαίτερα για την αποκατάσταση καταγμάτων. Απέναντι ακριβώς, στην δεξιά όχθη του Σαραντάπορου, βρίσκονται τα λουτρά Πυξαριάς. Ο επισκέπτης αφού διασχίσει το ποτάμι μπορεί να απολαύσει ένα καταπληκτικό ζεστό μπάνιο.

Θερμοκρασία νερού:	30 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπόθερμο - Cl - Na - Ca - HCO ₃ - K - F - HS - B μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, μετατραυματικές παθήσεις, ραχίτιδες, νευραλγίες, δερματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις.
Πληροφορίες:	Δήμος Κόνιτσας τηλ. 26550/22191
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες.

25. ΠΡΕΒΕΖΑ - Ιαματική Πηγή Πρεβέζης

Οι ιαματικές πηγές της Πρέβεζας βρίσκονται μέσα στο κέντρο της πόλης κοντά στον Αμβρακικό κόλπο. Ονομάζονται και Παλιοςάραγα που σημαίνει

Παλιά Παλάτια. Τα λουτρά στεγάζονται στο παλιό σαράι του Αλή πασά. Για να μην μένει σε χάνια δημόσιας χρήσης, ο Αλής έχτιζε σαράγια σε διάφορα σημεία της επικράτειάς του, όπου και κατέλυε μόνος του. Η συστηματική οργάνωση της πηγής ξεκινάει από το 1920. Το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης στεγάζει τα ευρήματα από τον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας Νικόπολης.

Ο Αμβρακικός κόλπος μαζί με το διπλό δέλτα των ποταμών Λούρου και Άραχθου, καθώς και ένα σύστημα λιμνοθαλασσών, αποτελεί ένα σπάνιο οικοσύστημα που προστατεύεται με διεθνή σύμβαση.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Πρέβεζα (383 χλμ.).
Αεροπορικές Γραμμές:	Από Αθήνα για το Άκτιο (1 ώρα και 5 λεπτά). Το αεροδρόμιο απέχει 7 χλμ από την Πρέβεζα. Η μεταφορά των επιβατών γίνεται με λεωφορεία της Ολυμπιακής Αεροπορίας προς την Πρέβεζα.
Θερμοκρασία νερού:	21,5 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό - Cl - Na - HCO ₃ - Ca - Mg - K - HS - B.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Χρόνιοι ρευματισμοί, μυοσίτιδες, εκφυλιστικές εκβάσεις τραυμάτων, γυναικολογικές παθήσεις.
Πληροφορίες:	Δήμος Πρέβεζας τηλ. 26820/28120, Λουτρά τηλ. 26820/22293, 25784, dimosprevezas@hol.gr , http://www.dimosprevezas.gr/ .
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο.

26. ΛΑΡΙΣΑ - Ιαματική Πηγή Κόκκινου Νερού

Στις πανέμορφες παραλίες του Κίσαβου με τους φημισμένους ψαρότοπους, εκτείνονται από το Δέλτα του Πηνειού μέχρι το Μαυροβούνι, σαράντα μαγευτικά χιλιόμετρα διαδρομής βυθισμένα στην οργιώδη και παρθένα βλάστηση. Οι πανέμορφοι όρμοι δίνουν στη διαδρομή χρώμα μοναδικό και μαγευτικό. Τα λουτρά του Κόκκινου Νερού βρίσκονται κοντά στην Καρίτσα και σε απόσταση 60 χλμ. από την Λάρισα. Ονομάζονται έτσι γιατί από τις πηγές αναβλύζει διαρκώς κόκκινο νερό, που προσφέρει τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Στο χώρο της πηγής αναπτύχθηκαν ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια. Ο επισκέπτης συνδυάζει την ποσιθεραπεία με την ομορφιά της θάλασσας.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Λάρισα (353 χλμ.), για Φάρσαλα (278 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Λάρισα (154 χλμ.).
Σιδηροδρομικές Γραμμές:	Από Αθήνα και από Θεσσαλονίκη για Λάρισα.
Αεροπορικές γραμμές:	Από Αθήνα για τη Λάρισα.
Θερμοκρασία νερού:	1 °C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό - HCO ₃ - Ca - Mg - CO ₂ - μεταλλικό υποτονικό.
Πληροφορίες:	Δήμος Ευρυμενών τηλ. 24950/91209.

Σμοκόβου

Ιαματική Πηγή

27. ΚΑΡΔΙΤΣΑ - Ιαματική Πηγή Σμοκόβου

Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται περίπου 35 χλμ. νοτιοδυτικά της Καρδίτσας στον ορεινό όγκο των Αγράφων και σε υψόμετρο 450 μέτρων. Οι θεραπευτικές ιδιότητες των πηγών του Σμοκόβου είναι γνωστές από την αρχαιότητα. Το 1662 οι μοναχοί Μόσχος και Φράγκος Στραβοένογλου, Σμοκοβίτες άρχοντες κατά την παράδοση, τις αξιοποίησαν χτίζοντας πρόχειρες εγκαταστάσεις και λουτήρες. Αργότερα, επισκέπτονταν τακτικά τα λουτρά για θεραπεία ο Αλή πασάς των Ιωαννίνων μαζί με τον Μαχμούτ πασά. Οι πηγές ανήκουν στην σπάνια κατηγορία των αλκαλικών θειοπηγών.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Καρδίτσα (301 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Καρδίτσα.
Σιδηροδρομικές Γραμμές:	Από Αθήνα για Καρδίτσα υπάρχει απευθείας σύνδεση, αλλά οι επιβάτες μπορούν ακόμη να αποβιβάζονται στα Παλαιοφάρσαλα και μεταφέρονται με τοπικό τρένο στην Καρδίτσα. Από την Θεσσαλονίκη για την Καρδίτσα μέσω Παλαιοφαρσάλων.
Θερμοκρασία νερού:	37 - 40 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Θερμό - HCO ₃ - Na - F -Υδροθειούχο - Υποτονικό - Ολιγομεταλλικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Παθήσεις αναπνευστικού συστήματος, ρευματοπάθειες, αρθρίτιδες, νευραλγίες, μυαλγίες, δερματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις. Εκτός από λουτροθεραπεία, γίνεται και συστηματική εισπνοθεραπεία.
Πληροφορίες:	Δήμος Μενελαΐδος τηλ. 2443051213.

Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο, εγκαταστάσεις εισπνοοθεραπείας και ξενοδοχεία.

28. ΚΑΡΔΙΤΣΑ - Ιαματική Πηγή Σουλανδά

Οι ιαματικές πηγές βρίσκονται στα όρια των οικισμών Βαθύλακκου και Αηδονοχωρίου, σε απόσταση 40 χλμ. από την Καρδίτσα. Στην περιοχή απλώνεται 12.000 στρέμματα ελατοδάσους. Στον Βαθύλακκο σημαντικό αξιοθέατο αποτελεί ο πετρόχτιστος νερόμυλος στη θέση "Μύλος", 4 χλμ. βόρεια του χωριού, ο οποίος κατασκευάστηκε το 1901. Επίσης υπάρχουν πολλές εκκλησίες με σημαντικότερη αυτή, της Κοίμησης της Θεοτόκου με το ιστορικής σημασίας τέμπλο που μεταφέρθηκε από την Κωνσταντινούπολη.

Θερμοκρασία νερού: 36 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού: Μεσόθερμο HCO₃ - Na - F - Υδροθειούχο – υποτονικό ολιγομεταλλικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις: Δερματοπάθειες, αρθρίτιδες.
Πληροφορίες: Δήμος Μενελαΐδος τηλ. 24430 51213.
Εγκαταστάσεις: Υδροθεραπευτήριο.

29. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ - Ιαματική Πηγή Κόκκινου Στεφανιού (Μυρτιάς)

Στις βορειοανατολικές ακτές της λίμνης Τριχωνίδας και σε απόσταση 30 χλμ. από το Αγρίνιο βρίσκονται τα λουτρά της Μυρτίας. Η πηγή χρησιμοποιείται από τον 19^ο αιώνα για τις ιαματικές της ιδιότητες. Δίπλα στη λίμνη βρίσκεται

ένας βράχος, ο οποίος σε κάθε ηλιοβασίλεμα γίνεται κόκκινος και στεφανώνει τα λουτρά. Από το βράχο αυτό πήραν και το όνομα τους. Γύρω από την λίμνη υπάρχουν μερικές πολύ καλές παραλίες, για το λόγο ότι τα νερά της είναι διαυγέστατα και πολύ καθαρά.

Θερμοκρασία νερού:	19 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό - HCO ₃ - Na - Ca - HS - F - B - ολιγομεταλλικό – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, ισχιαλγίες, εκζέματα, δερματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις.
Πληροφορίες:	Δήμος Θέρμου τηλ. 22440/22264.

30. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ - Ιαματική Πηγή Αγ. Βαρβάρου (Τρύφου)

Σε απόσταση 50 χλμ. από το Αγρίνιο, μεταξύ των Ακαρνανικών Όρεων και του Αμβρακικού κόλπου, στα όρια του Δήμου Μεδεώνος, βρίσκεται η πηγή του Αγίου Βαρβάρου. Ο Άγιος έζησε τον 9 αιώνα μ. Χ. και πριν αγιάσει ήταν διαβόητος ληστής στο βουνό Περγαντί του Ξηρόμερου. Κάτω από τα λουτρά κυλάει ο ποταμός Αλευράς. Στην περιοχή βρίσκεται και το εκκλησάκι της Αγίας Ελεούσας, το οποίο είναι σκαμμένο μέσα σε βράχο. Σ' ένα ιδανικό περιβάλλον, με οικολογικά μονοπάτια στη φύση, ο επισκέπτης συνδυάζει την υδροθεραπεία με την ψυχική ηρεμία.

Θερμοκρασία νερού:	16 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό - HCO ₃ - Ca - Na - Cl - Sr - K - HS – F ολιγομεταλλικό υποτονικό
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Υδροθεραπεία για ρευματισμούς, αρθρτικά, δερματοπάθειες και γυναικολογικές

	παθήσεις. Ποσιθεραπεία για παθήσεις στομάχου, εντέρου και θρέψης.
Πληροφορίες:	Δήμος Μεδεώνος τηλ. 26460/31214, Λουτρά τηλ. 26460/61202, 31852 και 31699.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο και ξενοδοχείο. Εστιατόριο.

31. ΗΛΕΙΑ - Ιαματική Πηγή Καϊάφα (Ζαχάρως)

Ζαχάρω, η μαγευτική πόλη στα νοτιοδυτικά παράλια της Ηλείας, που βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει το φυσικό κάλος της περιοχής και την μεγαλύτερη αμμόδη παραλία της Ευρώπης με τα καθαρότερα νερά. Η απόδραση στο απέραντο γαλάζιο υπόσχεται την ομορφότερη αλλά και μοναδική λίμνη του Καϊάφα με τις θεραπευτικές ιαματικές πηγές. Η Ζαχάρω απέχει 260 χλμ από την Αθήνα, 20 χλμ. από την Αρχαία Ολυμπία και 40 χλμ. από τον επίκουρο Απόλλωνα.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Πύργο (310 χλμ.) και για Ζαχάρω (342 χλμ.).
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Αρθρικές δερματικές, γυναικολογικές παθήσεις, χολολιθιάσεις, ηπατίτιδες. Παθήσεις του γαστρεντερικού συστήματος, δυσπεψίες υποτονικές, δυσκοιλιότητες ατονικές από χολική ανεπάρκεια.
Σιδηροδρομικές γραμμές:	Από Αθήνα για Πύργο με ενδιάμεσες στάσεις στα Λεχαινά, Καβάσιλα, Γαστούνη, Αμαλιάδα. Επίσης, εκτελούνται δρομολόγια από Αθήνα για Κρέστενα και Ζαχάρω.

Θερμοκρασία νερού:	32 °C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπόθερμο - Cl - Na - K - HS - μεταλλικό - υποτονικό
Πληροφορίες:	ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, τηλ: 2625031277, ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΛΟΥΤΡΑ Καϊάφα: τηλ: 2625031719, dzaharo1@otenet.gr , http://www.zacharo.gr/
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο, ποσιθεραπευτήριο και ξενοδοχείο. Η διαχείριση γίνεται από τον Ε.Ο.Τ.

32. Ιαματική Πηγή Κυλλήνης

Οι πηγές αυτής της περιοχής απέχουν περίπου 12 χιλιόμετρα από την πόλη της Κυλλήνης και παρουσιάζουν ιδιαίτερο τουριστικό ενδιαφέρον κυρίως τα τελευταία χρόνια. Η περιοχή κατοικείται από τα προϊστορικά χρόνια και γνώρισε μεγάλη ακμή κατά την περίοδο της Φραγκοκρατίας, με το όνομα Γλαρέντζα. Ένα ισχυρό τείχος προστάτευε την πόλη, η οποία καταστράφηκε το 1430 από τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο για να μην πέσει στους Τούρκους.

Τα σημαντικότερα αξιοθέατα της περιοχής είναι το βυζαντινό μοναστήρι της Παναγίας της Βλαχέρνας, ο φάρος στο νησάκι Καυκαλίδα και το εκκλησάκι της Ανάληψης.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από την Αθήνα για Πύργο (310 χλμ.).
Σιδηροδρομικές γραμμές:	Από Αθήνα για Πύργο με ενδιάμεση στάση την Κυλλήνη.
Θερμοκρασία νερού:	26 ° C.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματισμοί, δερματικές και γυναικολογικές παθήσεις, παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος, ασθματικές καταστάσεις, χρόνιες βρογχίτιδες, πνευμονικό εμφύσημα, λαρυγγίτιδες και δερματικές παθήσεις
Πληροφορίες:	Δήμος Κάστρου – Κυλλήνης 26230-92661.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο, ποσιθεραπευτήριο και ξενοδοχείο.

33. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ - Ιαματική Πηγή Ωραίας Ελένης

Η ονομασία των λουτρών οφείλεται στην ιαματική πηγή με το όνομα "Λουτρό της Ελένης". Τα Λουτρά Ωραίας Ελένης ήταν στην αρχαιότητα το επίνειο της Αρχαίας Κώμης "Σολύγεια", όπου σύμφωνα με την παράδοση, όπως μας την μεταφέρει ο γνωστός περιηγητής Πausanias, εκεί λουζόταν η Ωραία Ελένη, βασίλισσα της Σπάρτης. Στο σημερινό χωριό Παλατάκι έχουν βρεθεί το Ιερό και ίχνη του Υδραγωγείου της Κώμης "Σολύγεια".

Η πηγή με το ιαματικό νερό της βρίσκεται προς το νότιο μέρος του αρχαίου λιμένα της Κορίνθου, Κεγχρεές. Προ της εκβολής σχηματιζόταν τότε μικρό ρεύμα, ενώ σήμερα η θάλασσα είναι πιο έξω και το νερό της πηγής εκβάλλει αμέσως σε αυτήν.

Στην αρχαιότητα η πηγή ήταν ένα από τα αξιοθέατα των Κεγχρεών. Τα Λουτρά της Ωραίας Ελένης απέχουν 17 χλμ. από την Κόρινθο και βρίσκονται στο κέντρο ενός πλήθους αρχαιολογικών τόπων.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Κόρινθο (84 χλμ.) και για Λουτράκι (83 χλμ.) και από Θεσσαλονίκη για Κόρινθο.
Σιδηροδρομικές Γραμμές:	Από Αθήνα για Κόρινθο, Κιάτο, Ξυλόκαστρο και Δερβέني.
Θερμοκρασία νερού:	19 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ψυχρό χλωρονατριούχο μεταλλικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Υδροθεραπεία για ρευματισμούς.
Πληροφορίες:	Δήμος Σαρωνικού Τηλ: 27410/39295 και 39679.

Εγκαταστάσεις: Υπό εκπόνηση μελέτη σύγχρονου
θερμαλιστικού κέντρου.

34. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ - Ιαματική Πηγή Λουτρακίου Περαιχώρας

Διεθνούς φήμης λουτρόπολη, θεραπευτικός σταθμός και τουριστικό θέρετρο. Απέχει μόλις 80 χλμ. από την Αθήνα επί του βορείου μυχού του Κορινθιακού κόλπου, με περίφημα ιαματικά και φυσικά μεταλλικά νερά και σπάνιο φυσικό περιβάλλον.

Γεννήθηκε μαζί με τη θεά Υγεία και μεγάλωσε στα χέρια του Δία. Γνωστό από την αρχαιότητα με την ονομασία "θερμά" θεωρούνταν ως "Ιαματική και τουριστική πόλη". Στην περιοχή αναπτύχθηκε σημαντικός αρχαίος πολιτισμός (αρχαία Περαία), ενώ στα προρωμαϊκά χρόνια αποτέλεσε ζωτικό τμήμα της Κορίνθου με ανάλογο πολιτισμό. Η ουσιαστική ανάπτυξη του Λουτρακίου άρχισε μετά το 1928, οπότε στο χώρο του λειτούργησε και το πρώτο καζίνο της Ελλάδος. Τα νερά του θεωρούνται εφάμιλλα με διάσημα νερά του εξωτερικού.

Θερμοκρασία νερού: 30,4 ° C.

Χαρακτηρισμός νερού: Υπόθερμο - Cl - Na - Mg - K - Br μεταλλικό - υποτονικό.

Θεραπευτικές ενδείξεις: *Υδροθεραπεία:* Χρόνιες ρευματοπάθειες, χρόνιας ρευματικές αρθροπάθειες, χρόνιας φλεγμονώδεις αρθροπάθειες, αρθραλγίες, αρθρίτιδες, σπονδυλοαρθρίτιδες, οσφυαλγίες, ισχυαλγίες, μυοσίτιδες, μυαλγίες, νευραλγίες, νευρίτιδες, νευροδερματίτιδες, φλεγμονές του δέρματος, αλλεργικές δερματοπάθειες,

ψωρίαση, άτυπες γυναικολογικές φλογώσεις, σύνδρομα καταπόνησης, έκζεμα, μετεγχειριστικό στάδιο αιμορροΐδων.
Ποσιθεραπεία: Άτυπες ανεπάρκειες πέψης, ευερέθιστο εντερικό σωλήνα, χολολιθίαση, χρόνιες φλεγμονές της χοληδόχου κύστης, δυσκινησίες των χοληφόρων οδών, νεφρολιθίαση, χρόνιες νεφρικές ανεπάρκειες, δωδεκαδακτυλίτιδα, διαταραχές μεταβολισμού ουρικού οξέος, λοιμώξεις ουροφόρων οδών, απλή χρόνια δυσκοιλιότητα, διάρροια, ασαφείς χρόνιες πρωκτίτιδες.

Πληροφορίες:

Δήμος Λουτρακίου Περαχώρας, τηλ. 27440/22423, Δημοτική Επιχείρηση «ΘΕΡΜΑΙ ΛΟΥΤΡΑΚΙ», τηλ. 27440/26325, touristinfo@loutraki.gr, <http://www.loutraki.gr>

Εγκαταστάσεις:

Ποσιθεραπευτήριο και υδροθεραπείας σε διατηρητέο κτήριο με αξιόλογα ψηφιδωτά. Εγκαταστάσεις εμφιάλωσης. Πλήρης τουριστική υποδομή.

35. ΑΤΤΙΚΗ - Ιαματική Πηγή Μεθάνων

Σε μικρή απόσταση από τον Πειραιά βρίσκεται η χερσόνησος των Μεθάνων. Το ηφαιστειακό τοπίο δένει αρμονικά με τα κρυστάλλινα νερά του Σαρωνικού. Κατά τον Πausανία οι πηγές εμφανίστηκαν στις αρχές του 3ου αιώνα π.Χ. μετά την έκρηξη του ομώνυμου ηφαιστείου. Κοντά στο ψαράδικο χωριό Βαθύ

υπάρχουν τα τείχη της αρχαίας ακρόπολης των Μεθάνων, όπου μεγάλα τμήματα στέκονται ακόμη όρθια. Στην ανατολική πλευρά βρίσκεται η βυζαντινή εκκλησία του Αγίου Νικολάου όπου υπάρχει η εντυπωσιακή πύλη από το ηφαιστειακό πέτρωμα. Δυτικά βρίσκεται η παραλία Αλμύρα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και τα παραδοσιακά χωριά Κυψέλη, Κουνουπίτσα και Μεγαλοχώρι, τόσο για το χρώμα και την αρχιτεκτονική τους, όσο και για τις βυζαντινές εκκλησίες που υπάρχουν στην περιοχή.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από την Αθήνα για τα Μέθανα μέσω Ναυπλίου (234 χλμ.).
Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:	Από τον Πειραιά για τα Μέθανα με ferry – boat (26 ν.μ.). Από τη Ζέα Πειραιά για τα Μέθανα με ιπτάμενα δελφίνια.
Θερμοκρασία νερού:	34,4 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο - Cl - Na - K - HS - Br - B - μεταλλικό - υπερτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, δερματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις περιφερειακών νεύρων.
Πληροφορίες:	Δήμος Μεθάνων τηλ. 22980/92324, Υδροθεραπευτήριο τηλ.22980/92243, 22980/92079, http://www.methana.gr/
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο. Η διαχείριση γίνεται από τον Ε.Ο.Τ.

36. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ - Ιαματική Πηγή Θερμοπυλών

Τα λουτρά Θερμοπυλών βρίσκονται στο 200^ο χλμ. της Ν.Ε.Ο. Αθηνών Θεσσαλονίκης και 15 χλμ. από την πόλη της Λαμίας. Η περιοχή είναι γνωστή από την μάχη των Θερμοπυλών μεταξύ Ελλήνων και Περσών το 480 π.Χ.. Διπλά στο δρόμο βρίσκεται το άγαλμα του Λεωνίδα και ο ιερός Λόφος, όπου έπεσαν μαχόμενοι ο Λεωνίδας με τους 300 Σπαρτιάτες και τους 700 Θεσπιείς. Κατά την μυθολογία, ο Ήφαιστος μετά από παράκληση της θεάς Αθηνάς δημιούργησε τις πηγές για να πλένεται και να ανακτά τις δυνάμεις του ο Ηρακλής μετά τους άθλους του. Η οργάνωση των πηγών άρχισε το 1935.

Οδικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Λαμία (215 χλμ.), για Καμένα Βούρλα (178 χλμ.), για Αταλάντη (145 χλμ.), για Μαλεσσίνα (120 χλμ.) και για Μακρακώμη (246 χλμ.).
Σιδηροδρομικές γραμμές:	Από Αθήνα για Λαμία. Ο σταθμός βρίσκεται στο Λειανοκλάδι.
Θερμοκρασία νερού:	40 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - Ca - K- B - Br - HS μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματικές, γυναικολογικές και παθήσεις περιφερειακών νεύρων.
Πληροφορίες:	Δήμος Λαμιέων τηλ. 22310/22557, Υδροθεραπευτήριο τηλ. 22310/93301.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο και ξενοδοχείο. Η διαχείριση γίνεται από τον Ε.Ο.Τ.

37. ΦΘΙΩΤΙΔΑ - Ιαματική Πηγή Καμένων Βούρλων

Από τις πιο ονομαστές λουτροπόλεις της Ελλάδας και γνωστό κέντρο παραθερισμού. Τα θερμομεταλλικά νερά των πηγών των Καμένων Βούρλων

είναι από τα πιο σπάνια στον κόσμο, λόγω της πλούσιας σύστασης τους σε φυσικά μέταλλα, άλατα και ραδόνιο. Κτισμένα στην περιοχή του αρχαίου "θρονιού" των Λοκρών, κατά μήκος της παραλίας που σχηματίζεται από δύο μικρούς κόλπους και κάτω από το καταπράσινο βουνό Κνήμις, το οποίο υψώνεται σε απόσταση μόλις 300 μέτρων από την θάλασσα.

Θερμοκρασία νερού:	34 - 41 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Ομοιόθερμο- Cl - Na - K - B - Br μεταλλικό υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Υδροθεραπεία για χρόνιους ρευματισμούς, αρθρίτιδες, νεφρίτιδες, γυναικολογικές παθήσεις, δερματοπάθειες, παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος.
Πληροφορίες:	Δήμος Καμένων Βούρλων τηλ. 22350/22300.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο υπό ιδιωτική διαχείριση και πλήρεις λοιπές υποδομές.

38. ΦΘΙΩΤΙΔΑ - Ιαματική Πηγή Εκκάρας

Η ιαματική πηγή της Εκκάρας τοποθετείται στο χώρο του Δήμου Θεσσαλιώτιδας και συγκεκριμένα δυτικά, μεταξύ των οικισμών Εκκάρα και Γαβράκια.

Στο σημείο αυτό αναβλύζουν σε τέσσερα σημεία υδροθειούχες πηγές, το νερό των οποίων αξιοποιούν οι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής για υδροθεραπεία. Την πηγή επισκέπτονται σε μεγάλο ποσοστό κυρίως νεαρά άτομα όχι μόνο για θεραπευτικούς λόγους αλλά και για λόγους αναψυχής.

Θερμοκρασία νερού:	28 - 29 ° C.
---------------------------	--------------

Χαρακτηρισμός νερού:	Υπόθερμο - Ca - OH - Na - Cl - Br – υποτονικό ολιγομεταλικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Υδροθεραπεία για παθήσεις μυοσκελετικού και εκφυλιστικές αρθροπάθειες, δερματοπάθειες, ποσιθεραπεία για παθήσεις ήπατος και χοληφόρων οδών.
Πληροφορίες:	Δήμος Θεσσαλιώτιδος τηλ. 22320/71266.

39. ΦΘΙΩΤΙΔΑ - Ιαματική Πηγή Πλατυστόμου

Τα Λουτρά Πλατυστόμου, βρίσκονται σε απόσταση 35 χιλ. από τη Λαμία και 5 χιλ. από την κωμόπολη της Μακρακώμης, στις ρίζες του βουνού Όρθρυς και σε υψόμετρο 420 μ. Στο Πλατύστομο υπάρχουν δυο θερμομεταλλικές πηγές με διαφορετική σύσταση νερού και χρήση. Πιθανόν οι πηγές να ήταν γνωστές στους αρχαίους Ανιάνες. Η λειτουργία τους ξεκίνησε το 1933. Στο Β.Α. λόφο βρίσκεται ο Αϊ - Λιάς Πλατυστόμου, όπου βρισκόταν η ακρόπολη της Αρχαίας Μακρακώμης και δυτικά ο Αϊ - Λιάς Μακρακώμης, απ' όπου μπορεί κανείς να θαυμάσει την πανοραμική άποψη της Κωμόπολης και το όμορφο ξεδίπλωμα του Σπερχειού ποταμού.

Θερμοκρασία νερού:	33 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο - Na Cl - HS - B - ολιγομεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Υδροθεραπεία για ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, δερματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις. Ποσιθεραπεία για παθήσεις ήπατος, χοληφόρων οδών, πεπτικού συστήματος και ουροφόρων οδών.

Πληροφορίες:	Δήμος Μακρακώμης τηλ. 22360/24245, Λουτρά τηλ. 22360/22510, 23450.
Εγκαταστάσεις:	Ποσιθεραπείας και διαμονής. Έκτος από λουτροθεραπεία γίνεται και συστηματική ποσιθεραπεία. Η διαχείριση γίνεται από τον Ε.Ο.Τ.

40. ΦΘΙΩΤΙΔΑ - Ιαματική Πηγή Υπάτης

Δυτικά της Λαμίας στο οικοσύστημα του όρους Οίτη βρίσκεται η ιαματική πηγή της Υπάτης. Τα νερά της πηγής ανάβλυσαν πιθανόν μετά από το μεγάλο σεισμό του 427 π.Χ. Βαθιά μέσα στην πηγή σώζονταν πέτρες τοποθετημένες κλιμακωτά, πράγμα που δείχνει ότι εκεί υπήρχε σκάλα για να κατεβαίνουν λουόμενοι. Σε μια από τις πέτρες ήταν γραμμένο το όνομα Αφροδίτη, το οποίο μαρτυρά ότι ήταν αφιερωμένη στην θεά της ομορφιάς. Η θεραπευτική αξία των ιαματικών νερών είναι μοναδική γιατί είναι ταυτόχρονα οξυανθρακούχα και θειούχα.

Θερμοκρασία νερού:	33,5 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο - Cl - Na - Ca - HCO ₃ - K - B - HS - CO ₂ μεταλλικό – υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Παθήσεις και σύνδρομα των αγγείων, αρτηριακές υπερτάσεις, ανεπάρκεια στεφανιαίων αρτηριών καρδιάς, ενδοαρτηρίτιδα κάτω άκρων, φλεβίτιδες, παθήσεις της καρδιάς, των βαλβίδων της καρδιάς, μικρές καρδιακές ανεπάρκειες, διαταραχές του νευρικού συστήματος της καρδιάς, ταχυκαρδίες, αρρυθμίες, παθήσεις

του δέρματος, έκζεμα, δερματίτιδες, παθήσεις περιφερικών νεύρων και μυών, παραλύσεις, ατροφίες μυών, αρθριτισμός σε ποικίλες μορφές. υπέρταση.

Πληροφορίες:

Δήμος Υπάτης τηλ. 22310/98341,
Υδροθεραπευτήριο τηλ. 22310/59526,
ypati@hol.gr, <http://www.ypati.gr/>

Εγκαταστάσεις:

Υδροθεραπευτήριο και πλήρεις λοιπές υποδομές. Η διαχείριση γίνεται από τον Ε.Ο.Τ.

41. ΕΥΒΟΙΑ - Ιαματική Πηγή Αιδηψού

Στην βορειοδυτική ακτή της νήσου Εύβοιας βρίσκεται η λουτρόπολη της Αιδηψού. Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τουριστικούς πόλους έλξης σε ότι αφορά τον ιαματικό τουρισμό. Οι πηγές είναι γνωστές από την εποχή του Αριστοτέλη. Η χρήση τους χρονολογείται από τον 3^ο π.Χ. αιώνα. Διακρίθηκε στον τομέα του ιαματικού τουρισμού κατά την ρωμαϊκή περίοδο. Τα νερά αυτά αναβλύζουν σε διάφορα σημεία της πόλης αλλά και μέσα στη θάλασσα και κοντά σε παραλίες. Η Αιδηψός προσφέρει, λόγω της γεωγραφίας της, μια εκπληκτική δυνατότητα για πεζοπορία. Πανέμορφα μεσογειακά δάση την περικυκλώνουν και περιμένουν τους αποφασιστικούς πεζοπόρους να τα διασχίσουν.

Οδικές συγκοινωνίες:

Από Αθήνα για Χαλκίδα (81 χλμ), για Αιδηψό (159 χλμ ως την Αρκίτσα) και από Θεσσαλονίκη.

Σιδηροδρομικές γραμμές:

Από Αθήνα για Χαλκίδα.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:

Από Γλύφα και Αρκίτσα.

Θερμοκρασία νερού:

35 – 80 ° C.

Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο Cl - Na - K Br - B - CO ₂ - μεταλλικό υπερτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Υδροθεραπεία για χρόνιους ρευματισμούς, παραμορφωτική αρθρίτιδα, σπονδυλοαρθρίτιδα, νευρίτιδες, ισχιαλγίες, οσφυαλγίες, μετατραυματικές αγκυλώσεις και δυσμορφίες, γυναικολογικές παθήσεις (σαλπγγίτιδα, ενδομητρίτιδα, ωοθηκικές ανεπάρκειες, λευκόρροιες, μερικές μορφές στειρώσεως).
Πληροφορίες:	Δήμος Αιδηψού τηλ. 22260/22262, Υδροθεραπευτήριο τηλ. 22260/23502, edipsos@edipsos.gr , http://www.edipsos.gr/
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο του Ε.Ο.Τ. και ιδιωτών. Περίοδος λειτουργίας ετήσια. Πλήρεις λοιπές υποδομές.

42. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Αγιάσσου

Οι μεταλλικές πηγές βρίσκονται βορειοδυτικά του Δήμου Αγιάσσου σε απόσταση 23 χλμ. από την πόλη της Μυτιλήνης. Στις πλαγιές του επιβλητικού Ολύμπου βρίσκεται η Αγιάσσος, καλλιτεχνικό και θρησκευτικό κέντρο του νησιού. Η Αγιάσσος πήρε το όνομα της από την Ιερή Εικόνα της Παναγίας της Βρεφοκρατούσας που έφερε ο Αγαθών από τα Ιεροσόλυμα, και αποτελεί έργο του Ευαγγελιστή Λουκά. Ξεχωριστό είναι το καρναβάλι της Αγιάσσου για την ιδιομορφία που παρουσιάζει.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες: Από Πειραιά για Μυτιλήνη (188 ν.μ.) και από Θεσσαλονίκη για Μυτιλήνη.

Αεροπορικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Μυτιλήνη (45 λεπτά). Το αεροδρόμιο απέχει 8 χλμ. από τη Μυτιλήνη.
Θερμοκρασία νερού:	14 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μαγνησιούχο Φυσικό Μεταλλικό Νερό.
Πληροφορίες:	Δήμος Αγιάσου, τηλ. 22520/22206, 22219, dagiasou@otenet.gr

43. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Αγ. Ιωάννου Λισβορίου

Βορειοανατολικά του Πολίχνιτου βρίσκονται οι θερμές πηγές του Αγίου Ιωάννη Λισβορίου. Στο Λισβόρι παράγεται ο γλυκάνισος, αρωματικό φυτό που οι σπόροι του χρησιμοποιούνται για την παρασκευή του ούζου. Λέγεται ότι στην περιοχή "Τέμενος" υπάρχουν τα αρχαιότερα ελαιόδεντρα του νησιού. Στη θέση "Κουρτήρ" έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη ερειπίων καταποντισμένων λιμενικών εγκαταστάσεων. Στην περιοχή βρέθηκαν όστρακα που μαρτυρούν την άνθηση Μυκηναϊκού πολιτισμού. Τέλος, στη θέση "Σκαμιούδι" υπάρχουν ερείπια Βυζαντινού οχυρού.

Θερμοκρασία νερού:	69 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Na - Cl - K - B - μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, χρόνιες εκβάσεις τραυμάτων, δερματοπάθειες, ισχιαλγίες, λευκόρροια, γυναικολογικές παθήσεις, παραδοντοπάθειες.
Πληροφορίες:	Δήμος Πολιχνίτου τηλ. 22520/41223, Λουτρά τηλ. 22520/71159.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο και ξενώνας.

Πολυχνίτου

Ιαματική Πηγή

44. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Πολυχνίτου

Οι ιαματικές πηγές Πολυχνίτου αναβλύζουν 1,5 χλμ. περίπου από τον Πολίχνιτο, στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού. Βρίσκονται σε υψόμετρο 60 μέτρων πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Το νερό των πηγών Πολυχνίτου φθάνει στη θερμοκρασία των 92 ° C. Είναι οι πιο θερμές φυσικές πηγές της Ελλάδας. Σε μια μεγάλη έκταση το πλήθος των πηγών, το τοπίο και τα έγχρωμα πετρώματα δημιουργούν ένα σπάνιο περιβάλλον, άξιο προσοχής για κάθε επισκέπτη. Αξιοθέατο αποτελούν: το μοναστήρι του Δαμανδρίου 12ου αιώνα, η πλούσια συλλογή αρχαίων νομισμάτων στο εκθετήριο του Γυμνασίου. Τα Βασιλικά, παραδοσιακό χωριό 5 χλμ βορειοανατολικά, αποτέλεσε τόπο εξορίας της Βυζαντινής αυτοκράτειρας Ειρήνης της Αθηναίας.

Θερμοκρασία νερού:	80 - 92 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - K - B - μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματισμοί, αρθρίτιδες, ισχιαλγίες, γυναικολογικές παθήσεις, νευρίτιδες, δερματοπάθειες.
Πληροφορίες:	Δήμος Πολυχνίτου, τηλ. 22520/41223, Λουτρά τηλ. 22520/41229, d.polihnitou@kep.gov.gr , www.polihnitos.gr/
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες.

Κόλπου Γέρας

Ιαματική Πηγή

45. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Κόλπου Γέρας

Στην ανατολική ακτή του κόλπου της Γέρας, σε απόσταση 6,5 χλμ. δυτικά της πόλης της Μυτιλήνης βρίσκεται η ιαματική πηγή "θερμά" κόλπου Γέρας. Βρίσκεται στον μικρότερο από τους δύο κόλπους του νησιού, γνωστός και ως "κόλπος των ελαιώνων" και αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά οικοσυστήματα της Ελλάδας. Το νερό της πηγής έχει χαρακτηριστεί ιαματικό από το 1951. Ο χώρος γύρω από την πηγή πιθανολογείται αρχαιολογικός, αφού κατά παράδοση ήταν το ιερό της θεάς Ήρας. Στην ευρύτερη περιοχή βρίσκεται το εκκλησάκι του Αγίου θεράποντα και τμήματα του υδραγωγείου των ρωμαϊκών χρόνων.

Θερμοκρασία νερού:	40 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο - ClNa- Ca - K - Li - Br - B - μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματισμοί, αρθρίτιδες, νευρασθένειες, χρόνιες εκβάσεις τραυμάτων.
Πληροφορίες:	Δήμος Μυτιλήνης τηλ.: 22510/41504, Αναπτυξιακή εταιρία τηλ: 22510/24575, Λουτρά τηλ: 22510/41503.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο με ομαδικούς λουτήρες. Η διαχείριση γίνεται από Δημοτική Επιχείρηση.

Ευθαλούς

Ιαματική Πηγή

46. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Ευθαλούς

Η ιαματική πηγή της «Ευθαλούς» είναι γνωστή, όπως φαίνεται από τις ιστορικές πηγές από την αρχαιότητα, αλλά αρχίζει να αποτελεί τόπο θεραπείας διαφόρων ασθενειών από το Μεσαίωνα. Βρίσκεται σε απόσταση 5 χλμ. Β.Α. της Μήθυμνας σε μια από τις ωραιότερες εξοχικές της περιοχές, δίπλα στη θάλασσα. Στην περίοδο της οικονομικής και πνευματικής ακμής της Λέσβου, του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα, οι Ιαματικές πηγές και το εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων που τις προστατεύει, αποτελούσαν εκλεκτό τόπο διακοπών και θεραπείας των αστών της ευρύτερης περιοχής. Σήμερα δέχονται μεγάλο αριθμό (περί τις 10.000) επισκεπτών από το Μάιο έως και τον Οκτώβριο.

Θερμοκρασία νερού:	46,5° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - Ca - K - B - μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Χρόνιοι ρευματισμοί, αρθρίτιδες, ισχιαλγίες, οσφυαλγίες, νευραλγίες, μυοσίτιδες, χρόνιες εκφυλιστικές εκβάσεις τραυμάτων, γυναικολογικές παθήσεις.
Πληροφορίες:	Δήμος Μήθυμνας τηλ. 22530/71313, Λουτρά τηλ. 22530/71245, www.mithymna.gr
Εγκαταστάσεις:	Μικρό υδρο-θεραπευτήριο και πλήρης τουριστική υποδομή.

47. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Λουτροπόλεως Θέρμης

Σε απόσταση 12 χλμ. βόρεια της Μυτιλήνης, στην ανατολική πλευρά του νησιού, απλώνεται ο γραφικός κάμπος της Θέρμης. Τα λουτρά βρίσκονται στην Λουτρόπολη Θέρμης. Η ιστορία τους χάνεται στα βάθη του χρόνου. Στις δύο αρχαίες δεξαμενές διακρίνει κανείς την διαχρονική τους ιστορία. Ελληνιστικά μάρμαρα, ρωμαϊκές επιτύμβιες στήλες, οθωμανικές καμάρες συμπλέκονται αρμονικά. Τα λουτρά γνώρισαν την μέγιστη ακμή τους κατά την ρωμαϊκή εποχή. Επιβλητική είναι η παρουσία των πυργόσπιτων στους Πύργους Θέρμης, ενώ βορειότερα βρίσκεται η μαγευτική παραλία "Κανόνι". Στο γραφικό ύψωμα των Καρυών, μέσα σε καταπράσινους ελαιώνες βρίσκεται κτισμένη η ιερά μονή του Αγίου Ραφαήλ. Η ανεύρεση των οστών των αγίων έγινε με θαυματουργό τρόπο, στηριγμένη σε όνειρα και οράματα πιστών της εποχής.

Θερμοκρασία νερού:	46,5 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις, δερματικές παθήσεις και παθήσεις κυκλοφοριακού.
Πληροφορίες:	Δήμος Λουτροπόλεως Θέρμης τηλ. 22510/71277, Λουτρά τηλ. 22510/71242, lthermis@otenet.gr

48. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Θερμών Λήμνου

Οι λουτρικές εγκαταστάσεις βρίσκονται 4 χλμ. από τη Μύρινα. Υπήρχαν από την εποχή της Τουρκοκρατίας, ανακαινίστηκαν και πρόσφατα ξεκίνησαν τη νέα τους λειτουργία. Η πόλη της Μύρινας με το ενετικό φρούριο έχει παρουσία από την παλαιολιθική εποχή συνεχώς μέχρι σήμερα, όπως αποκαλύπτουν και τα ευρήματα των αρχαιολογικών ανασκαφών.

- Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:** Από Πειραιά για Λήμνο (179 ν.μ.), από Καβάλα (72 ν.μ.) και από Ραφήνα για Λήμνο.
- Αεροπορικές συγκοινωνίες:** Από Αθήνα για Λήμνο. Το αεροδρόμιο απέχει 22 χλμ. βορειοανατολικά από τη Μύρινα.
- Θερμοκρασία νερού:** 42 ° C.
- Χαρακτηρισμός νερού:** Υπέρθερμο - Na - Cl - HCO₃ - Br - ολιγομεταλλικό - υποτονικό.
- Θεραπευτικές ενδείξεις:** Ρευματοπάθειες, αρθροπάθειες, ουρική αρθρίτιδα, νεφρολιθίαση, προεγχειρητικά και μετεγχειρητικά στάδια ουροφόρων οδών, λοιμώξεις ουροφόρων οδών.
- Πληροφορίες:** Δήμος Μύρινας τηλ. 2540/22315, Λουτρά τηλ. 22540/22155, athermo@otenet.gr
- Εγκαταστάσεις:** Υδροθεραπευτήριο και ξενώνας.

Ιαματική Πηγή

Πλάκας Λήμνου

49. ΛΕΣΒΟΣ - Ιαματική Πηγή Πλάκας Λήμνου

Στο νησί της Λήμνου από τα αρχαία χρόνια γίνονταν εξόρυξη ενός είδους πηλού που είχε γίνει γνωστό για τις θεραπευτικές του ιδιότητες και ονομαζόταν "Λήμνια Γη". Μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα πωλούνταν στα φαρμακεία σε σφραγισμένα δισκία και τον χρησιμοποιούσαν ως φάρμακο και κυρίως ως αντίδοτο στα δηλητήρια.

Στην Πλάκα προς την παραλία του Αγίου Χαράλαμπου βρίσκονται τα ιαματικά λασπόλουτρα όπου γίνεται "πηλοθεραπεία" σε υπαίθριες εγκαταστάσεις.

Χαρακτηρισμός νερού:

Ψυχρό - Na - Ca - Mg - Cl - HCO₃ - Br -
μεταλλικό - υποτονικό.

Πληροφορίες:

Δήμος Μούδρου τηλ. 22540/71453, 71454.

Εγκαταστάσεις:

Δεν υπάρχουν, καθώς αυτήν την στιγμή εκπονούνται οι μελέτες «αναγνώρισης» του πηλού και του νερού ως ιαματικών.

Ιαματική Πηγή

Ικαρίας

50. ΣΑΜΟΣ - Ιαματική Πηγή Ικαρίας

Η Ικαρία βρίσκεται στο ανατολικό Αιγαίο, δεμένη με τον μύθο του Ίκαρου από την αρχαιότητα. Ο Άγιος Κήρυκος, πρωτεύουσα και λιμάνι του νησιού είναι χτισμένος στις νοτιοανατολικές ακτές του νησιού, σε ήρεμη πλαγιά με ωραία θέα. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ιαματικές πηγές της Ικαρίας, που

είναι της κατηγορίας των αλιπηγών ραδιενεργών. Στην περιοχή έχουν βρεθεί ερείπια από αρχαία λουτρά. Σε μικρή απόσταση από τα θερμά, 1 χλμ ανατολικά από τον Άγιο Κήρυκο, σώζεται τμήμα του τείχους της ακρόπολης, Κλασικής Εποχής. Εντυπωσιακός είναι ο στρογγυλός πύργος, κτίσμα Ελληνιστικής Εποχής (3ου αι. π.Χ.), κοντά στα θερμά. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μητρόπολη και ο Αϊ-Νικόλας που χτίστηκε με χρήματα ναυτικών.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:	Από Πειραιά για Άγιο Κήρυκο (144 ν.μ.) και από Καβάλα για Ικαρία (227 ν.μ.).
Θερμοκρασία νερού:	35,5 - 55,5 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - K - Br - CO ₂ - μεταλλικό υπερτονικό - ραδιενεργό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Παθήσεις αρθρώσεων, σπονδηλοαρθρίτιδες, παραμορφωτικές αρθρίτιδες, αγκυλώσεις, παθήσεις νευρικού συστήματος, ρευματοπάθειες, γυναικολογικές παθήσεις.
Πληροφορίες:	Δήμος Αγ. Κηρύκου τηλ. 22750/22202.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο και ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις.

51. ΚΥΚΛΑΔΕΣ - Ιαματική Πηγή Αδάμαντος Μήλου

Η Μήλος είναι το πέμπτο σε μέγεθος νησί των Κυκλάδων και βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα του Νομού. Από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Μήλου είναι το φυσικό της λιμάνι, που θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα και τα πιο ασφαλή της Μεσογείου, καθώς επίσης και η ποικιλία και η πολυχρωμία των πετρωμάτων της. Στον Αδάμαντα, στην αριστερή πλευρά του κόλπου (λιμάνι)

μέσα σε μια σπηλιά μήκους 15 περίπου μέτρων, βρίσκονται τα λουτρά του Λάκκου για τα οποία αναφέρεται στο έργο του «Περί επιδημιών» ο Ιπποκράτης. Στο νησί της Μήλου υπάρχουν διάσπαρτες Ιαματικές Πηγές, τις οποίες από αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερα χρησιμοποιούν οι κάτοικοι και οι επισκέπτες, χωρίς να είναι τουριστικά αξιοποιημένες. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι πολλές από αυτές τις παραλίες δέχονται λουόμενους και πέραν της θερινής περιόδου. Στην περιοχή της αρχαίας πόλης βρίσκονται οι Κατακόμβες του νησιού. Χριστιανικό κοιμητήριο που χρονολογείται στα τέλη του 2ου μ.Χ. αιώνα. Στην ίδια περιοχή υπάρχει μαρμάρινο αρχαίο θέατρο (Ρωμαϊκό) και ο χώρος ευρέσεως του αγάλματος της Αφροδίτης.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:	Από Πειραιά για το λιμάνι της Μήλου (Αδάμαντα) υπάρχουν : α) καθημερινή σύνδεση με συμβατικά πλοία, β) καθημερινά δρομολόγια με ταχύπλοα και γ) η Μήλος έχει σύνδεση με τα νησιά Σύρο, Σαντορίνη, Ρόδο, Κάσο, Κάρπαθο, Κρήτη, αλλά και με πλοία που ξεκινούν από τον Πειραιά.
Θερμοκρασία νερού:	35 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμο - Cl - Na - Ca - K - B μεταλλικό - υποτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Χρόνιοι ρευματισμοί, αρθρίτιδες, γυναικολογικές παθήσεις, νευραλγίες, νευρίτιδες.
Πληροφορίες:	Δήμος Μήλου τηλ. 22870/21370, 21249, Λουτρά τηλ. 22870/22130, 22870/22445, milos@aigaio.gr , mailto:d.milou@kep.gov.gr

Κύθνου

Ιαματική Πηγή

52. ΚΥΚΛΑΔΕΣ - Ιαματική Πηγή Κύθνου

Η Κύθνος βρίσκεται ανάμεσα στη Τζια και στη Σέριφο. Στην αρχαιότητα ήταν γνωστή με τις ονομασίες Αφιούσα, Θηραμνία, Θερμία κ.α. Κύθνος ονομάστηκε από τον αρχηγό των Δρυόπων, οι οποίοι ήρθαν από την Εύβοια και εγκαταστάθηκαν στο νησί. Υπάρχουν δύο χωριά, η Κύθνος (Χώρα ή Μεσαριά) και η Δρυοπίδα (Χωριό ή Σύλλακα). Κάθε χωριό έχει και το επίνειό του. Η Χώρα έχει τα Λουτρά και η Δρυοπίδα το Μέριχα. Το χωριό Λουτρά πήρε το όνομα του από τις ιαματικές πηγές του. Αρχαιολογικά ευρήματα αποδεικνύουν ότι τα λουτρά λειτουργούσαν στα ρωμαϊκά χρόνια. Χτισμένο δίπλα στη θάλασσα, απέχει από τη Χώρα 4,5 χλμ. Στα νοτιοανατολικά των Λουτρών βρίσκεται η όμορφη παραλία της Αγίας Ειρήνης όπου βρίσκονται οι τάφοι αυτών που έπεσαν στα Κυθνιακά. Σημαντικό αξιοθέατο αποτελεί το Σπήλαιο Καταφύκι, από τα μεγαλύτερα της Ελλάδος, πλούσιο σε σταλακτίτες και σταλαγμίτες.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:	Από Πειραιά για Κύθνο (απόσταση 52 ν.μ.).
Θερμοκρασία νερού:	Δύο πηγές, 39 ° C και 52 °C αντίστοιχα
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - K - Br - B - CO ₂ – μεταλλικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Χρόνιοι και υποξείς ρευματισμοί, γυναικολογικές παθήσεις, αρθροπάθειες, νευραλγίες, δερματοπάθειες.
Πληροφορίες:	Δήμος Κύθνου τηλ. 22810/31639, Υδροθεραπευτήριο τηλ. 22810/31217, dkithnou@otenet.gr
Εγκαταστάσεις:	Ξενοδοχείο και υδροθεραπευτήριο. Η διαχείριση γίνεται από τον Ε.Ο.Τ.

53. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ - Ιαματική Πηγή Μανδρακίου Νισύρου

Η Νίσυρος, ένα από τα Δωδεκάνησα, βρίσκεται στο νοτιοανατολικό Αιγαίο, δυτικά της Ρόδου, ανάμεσα στην Κω, Τήλο και Αστυπάλαια. Η Νίσυρος γεννήθηκε σύμφωνα με το μύθο της Γιγαντομαχίας. Το νησί τραβάει την προσοχή του ταξιδιώτη από μακριά για το σχεδόν γεωμετρικό σχήμα της και την απουσία των απότομων γκρεμών του. Αποτελεί το νεώτερο μεγάλο ηφαίστειο του Αιγαίου. Τα λουτρά λειτουργούν από το 1870. Στο νησί υπάρχουν εγκαταστάσεις που μαρτυρούν μια πλούσια ιστορία στον τομέα της υδροθεραπείας. Βρίσκονται σε απόσταση 1.500 μέτρων από το Μανδράκι, την πρωτεύουσα του νησιού. Λέγεται ότι ο Ιπποκράτης επισκεπτόταν το νησί για τα ιαματικά του νερά. Υπάρχουν πολλές θερμές αναβλύσεις νερού και το ηφαίστειο προσελκύει μεγάλο αριθμό τουριστών.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:	Από Πειραιά για το Μανδράκι (202 ν.μ.).
Θερμοκρασία νερού:	50 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Υπέρθερμο - Cl - Na - K - Br - B - μεταλλικό - υπερτονικό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματισμοί, αρθριτικά, γυναικολογικές παθήσεις, παθήσεις του κυκλοφορικού συστήματος.
Πληροφορίες:	Δήμος Νισύρου τηλ. 22420/31203, Υδροθεραπευτήριο τηλ. 22420/31284, nisyros2@otenet.gr
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο και ξενοδοχείο. Η διαχείριση γίνεται από Δημοτική Επιχείρηση.

54. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ - Ιαματική Πηγή Θερμών Καλύμνου

Η Κάλυμνος είναι το τέταρτο σε έκταση νησί των Δωδεκανήσων. Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό Αιγαίο μεταξύ Λέρου και Κω. Η Κάλυμνος είναι γνωστή ως το νησί των σφουγγαράδων, αφού εκεί άκμασε μεγάλος σπογγαλιευτικός στόλος. Μεγάλο μέρος του πληθυσμού εξακολουθεί να ασχολείται με την σπογγαλιεία. Η σημερινή πρωτεύουσα άρχισε να κτίζεται γύρω στο 1850 όταν εγκαταστάθηκαν οι κάτοικοι της παλιάς πρωτεύουσας, του Χωριού, το οποίο βρίσκεται στους πρόποδες κάστρου χτισμένου από τους Ιωαννίτες Ιππότες. Αρχαιότεροι κάτοικοι του νησιού ήταν οι Κάρες, όπως αναφέρει ο Διόδωρος ο Σικελιώτης, Το 535 μ.Χ. φοβερός σεισμός άλλαξε την όψη του νησιού. Οι δονήσεις κράτησαν πάνω από 14 ημέρες. Τα λουτρά βρίσκονται στην άκρη του κόλπου όπου και το λιμάνι της Πόθιας, πρωτεύουσας του νησιού.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:	Από Πειραιά για Κάλυμνο (183 ν.μ.).
Αεροπορικές συγκοινωνίες:	Για Κω και μετά με πλοίο για Κάλυμνο.
Θερμοκρασία νερού:	37 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Μεσόθερμη - Na - Cl - K - B - Αλιπηγή - Υπέρτονος ασθενώς ραδιενεργό ιαματικό νερό.
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ρευματοπάθειες, αρθρίτιδες.
Πληροφορίες:	Δήμος Καλύμνου Τηλ.: 22430/5914, Υδροθεραπευτήριο τηλ.: 22430/22033.
Εγκαταστάσεις:	Υδροθεραπευτήριο.

55. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ - Ιαματική Πηγή Καλλιθέα Ρόδου

Σε απόσταση 6 χλμ. από την πόλη της Ρόδου και βορειοανατολικά του νησιού βρίσκεται το υδροθεραπευτήριο της Καλλιθέας. Οι εγκαταστάσεις βρίσκονται σε ένα παραδεισένιο τόπο, σε ένα κόλπο στενό και μακρύ με πεντακάθαρα κρυστάλλινα νερά. Κατασκευάστηκαν κατά την περίοδο της Ιταλικής κατοχής από τον Ιταλό αρχιτέκτονα Πιέτρο Λομπάρντι, ο οποίος σχεδίασε και το κτίριο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο.

Ακτοπλοϊκές συγκοινωνίες:	Από Πειραιά για Ρόδο (250 ν.μ.).
Αεροπορικές συγκοινωνίες:	Από Αθήνα για Ρόδο. Το αεροδρόμιο βρίσκεται κοντά στην Κρεμαστή, 12 χλμ. από την πρωτεύουσα.
Θερμοκρασία νερού:	19,1 ° C.
Χαρακτηρισμός νερού:	Χλωριοανατριούχο - υποτονικό
Θεραπευτικές ενδείξεις:	Ποσιθεραπεία για εντεροπάθειες, χρόνιες δυσκοιλιότητες, νοσήματα ήπατος και χολής, δυσπεπτικές διαταραχές.
Πληροφορίες:	Δήμος Καλλιθέας τηλ. 22410/86144, 87760, Λουτρά τηλ. 22410/60640, 60647.
Εγκαταστάσεις:	Ανενεργές.

ΠΗΓΕΣ

Εφημερίδα «Έθνος», Ένθετο περιοδικό «Όλες οι λουτροπόλεις της Ελλάδας, Ιαματικά Λουτρά», Δευτέρα 31 Ιουλίου 2006

«Τα λουτρά της Ελλάδας», Περιηγητικός οδηγός, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Καστανιώτη, 2001.

Πλατάκης Ελευθέριος, Ιαματικά Πηγαί της Ελλάδος, Αθήνα 1964.

Εσσή Ερμάν, Στα Λουτρά, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2000.

Σφέτσος Κ. Σ., Απογραφή Θερμομεταλλικών Πηγών Ελλάδος, ΙΓΜΕ, Αθήνα 1988.

http://users.hol.gr/~chriskir/iamatikes_phges_ellados.htm

<http://www.thermalsprings.gr/action.php>

<http://www.spa.gr/>

<http://www.lagadas.gr>

therapy@spark.net.gr

Παράρτημα Γ'

3.1. Μελέτες για τη χρησιμότητα πόσης μεταλλικού νερού

Δύο μελέτες που έγιναν στην Ιταλία και έχουν δημοσιευθεί στο Ιατρικό περιοδικό "Clinica Terapeutica" 149 (2) 127 - 130 (1998), επικυρώνεται η χρησιμότητα της πόσης μεταλλικού νερού.

1^η Μελέτη: «Κλινικοεπιδημιολογική μελέτη της αποτελεσματικότητας ιαματικής θεραπείας στις γαστρεντερολογικές ασθένειες».

Σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να υπολογισθούν:

- α) Τα θεραπευτικά αποτελέσματα της πόσης μεταλλικού νερού.
- β) Να υπολογισθεί πόσο επηρεάζεται η κατανάλωση γαστρεντερικών φαρμάκων με την λήψη μεταλλικού νερού και
- γ) να υπολογισθούν οι εργάσιμες μέρες που χάνονται από ασθενείς με δυσπεπτικό σύνδρομο ή χρόνια δυσκοιλιότητα.

Εξετάσθηκαν λοιπόν 965 ασθενείς, οι οποίοι ακολούθησαν θεραπεία με μεταλλικό νερό στο Montecatini και τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν τα ακόλουθα:

- α) Η θεραπεία με μεταλλικό νερό καθόρισε μια εκπληκτικά σύντομη βελτίωση στα κλινικά συμπτώματα.
- β) Η θεραπεία με μεταλλικό νερό μείωσε την λήψη γαστρεντερικών φαρμάκων ανά έτος.
- γ) Με την θεραπεία με μεταλλικό νερό μειώθηκε ο αριθμός των χαμένων εργάσιμων ημερών.

Συμπερασματικά, αυτή η επιδημιολογική μελέτη επικυρώνει την χρησιμότητα της πόσης μεταλλικού νερού στην θεραπεία ορισμένων γαστρεντερικών συνδρόμων, είτε βραχυπρόθεσμα, είτε μεσοπρόθεσμα.

2^η Μελέτη: «Χολοεκκριτικό και χολοαγωγικό αποτέλεσμα νερού με θειικό άλας από τις πηγές Tabiano στη χολόσταση - στις ασθένειες του ήπατος που έχουν σχέση με το αλκοόλ» (*Clinica Terapeutica* 148 (1 - 2) 15 - 22 1997).

Γίνεται λοιπόν αναφορά στη χολαγωγική δραστηριότητα και στην χολοεκκριτική ιδιότητα του νερού Pergoli, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν συμπληρωματική θεραπεία στην ίαση χολικής στάσης στον αλκοολισμό.

Πήραν λοιπόν 20 άνδρες αλκοολικούς (40 - 60 ετών) με αποχή δύο εβδομάδων από ποτό και με θετικές εργαστηριακές ενδείξεις χολικής στάσης (δηλ. αυξημένα επίπεδα συνολικής και ελεύθερης χολερυθρίνης και αυξημένα επίπεδα του ηπατικού αλκαλικού φωσφορικού άλατος). Αυτούς λοιπόν τους 20 άνδρες τους χώρισαν σε 2 ομάδες. Στους 10 πρώτους που αποτελούσαν έστω, την ομάδα A_1 έδιναν νερό - νεράκι 500ml την ημέρα και για 3 εβδομάδες. Στους υπόλοιπους 10 ας πούμε, στην ομάδα A_2 έδιναν νερό με θειικό ασβεστούχο άλας από την πηγή "Pergolil" Tabiano στην Parma.

Είχαμε λοιπόν για την ομάδα A_2 δηλ. (για τους αλκοολικούς που έπιναν νερό "Pergoli") συστολή της χοληδόχου κύστεως και μείωση στο μετρημένο εμβαδόν της (μετρήσεις που έγιναν ηχογραφικά). Αυτό δεν συνέβη για την ομάδα A_1 . Επιπλέον μετά από 3 εβδομάδες θεραπείας με νερό Pergoli παρατηρήθηκε μείωση σε κανονικά επίπεδα των συνολικών επιπέδων χολερυθρίνης στην ομάδα A_2 ενώ έμειναν αμετάβλητα στην A_1 . {18}

3.2. «Ξυνό Νερό» και «Σάριζα»

Το «Ξυνό Νερό» που προέρχεται από τη Φλώρινα και η «Σάριζα» που προέρχεται από την Άνδρο είναι επιτραπέζια νερά κατάλληλα για ποσιθεραπεία.

3.2.1. «Ξυνό Νερό»

Ανήκει στην κατηγορία των ψυχρών (αλκαλικών γαιών) υδροανθρακικών οξυτηγών. Το pH των πηγών του «Ξυνού Νερού» είναι 6,6 και γι' αυτό έχει ευχάριστη χαρακτηριστική υπόξινη γεύση. Επειδή ακόμη, περιέχει μαγνήσιο

και ασβέστιο, ενδείκνυται στην γεροντολογία, μια και στο γήρας υπάρχουν οστεοπορωτικές αλλοιώσεις των οστών.

Ενδείξεις του «Ξυνού Νερού»

- α) Δυσπεπτικές καταστάσεις.
- β) Ουρική αρθρίτιδα.
- γ) Ψαμμίαση – λιθίαση.
- δ) Χρόνιες φλεγμονές των κατωτέρων ουροφόρων οδών.
- ε) Δυσκοιλιότητα και
- ζ) ελαφρά ηπατοπάθεια.

Αντενδείξεις του «Ξυνού Νερού»

- α) Βαριά και χρόνια ηπατοπάθεια.
- β) Υπερτροφία προστάτη και
- γ) έλκη στομάχου και πυλωρού.

3.2.2. «Σάριζα»

Το νερό της «Σάριζας» έχει μεγάλη διαλυτική ικανότητα στα άλατα - είναι διουρητικό και έχει περίπου την ίδια χημική σύσταση και τις ίδιες ιδιότητες με το νερό "EVIAN".

Ενδείξεις του νερού «Σάριζα»

- α) Λιθιάσεις - ψαμμιάσεις - κρυσταλλουρία
- β) Γαστρεντερικές διαταραχές - παθήσεις του στομάχου του εντέρου και της χοληδόχου κύστεως και
- γ) εκζεματοειδείς δερματίτιδες.

Αντενδείξεις του νερού «Σάριζα»

- α) Βαριά και χρόνια ηπατοπάθεια. {18}

3.3. Η σπουδαιότητα του νερού

Το νερό, όπως αναφέρθηκε, αποτελεί μία από τις κύριες πηγές τροφοδοσίας του ανθρώπινου οργανισμού σε ανόργανα άλατα, τα οποία είναι απαραίτητα για την καλή λειτουργία του, ενώ η έλλειψή τους δημιουργεί πολλές επιπλοκές.

Ο πίνακας 1 που ακολουθεί, δείχνει το ποσοστό πρόσληψης μεταλλικών στοιχείων από το πόσιμο νερό, καθώς επίσης και τη συνολική ημερήσια απαίτηση του οργανισμού μας στα στοιχεία αυτά.

Πίνακας 1

		Υπολογιζόμενη ημερήσια πρόσληψη σε mg	Ημερήσια συνεισφορά πρόσληψης MN* σε mg		Ημερήσια συνεισφορά νερού ύδρευσης σε mg	
Στοιχείο			μέσος όρος	μέγιστο	μέσος όρος	μέγιστο
Na	Νάτριο	4500	930	3600	70	250
Cl	Χλώριο	5000	200	780	100	490
Ca	Ασβέστιο	1000	290	920	170	280
Mg	Μαγνήσιο	250	100	250	24	45
K	Κάλιο	3000	45	180	10	36
SiO ₂	Διοξ. Πυρ.	2000	45	120	26	100
Al	Αργίλιο	2,3	0,06		0,14	
Sb	Αντιμόνιο	0,034			0,048	
As	Αρσενικό	0,1	0,04	0,38	0,002	0,003
Ba	Βάριο	1,0	0,33	0,66	0,08	
Be	Βηρύλλιο	<0,015	0,004	0,05	0,0004	0,0006
Bi	Βισμούθιο	<0,005			0,01	
B	Βόριο	1,0	1,5	4,0	0,24	
Cd	Κάδμιο	0,07	0,0006	2x10 ⁻³	0,002	0,008
Cr	Χρώμιο	0,2	0,012	0,06	0,004	0,01
Co	Κοβάλτιο	0,4	0,0004	2x10 ⁻³	0,007	0,022
Cu	Χαλκός	2,5	0,017	0,06	0,1	0,7
Fe	Σίδηρος	23	0,8	9,0	0,26	3,0
Pb	Μόλυβδος	0,3	0,02	0,04	0,03	0,09
Li	Λίθιο	0,1	1,4	7,5	0,016	0,02
Mn	Μαγγάνιο	3,0	0,2	2,2	0,048	0,12
Hg	Υδράργυρος	0,02	0,0003	6x10 ⁻⁴	0,0004	0,0016
Mo	Μολυβδένιο	0,2			0,0002	0,0004

Ni	Νικέλιο	<0,3	0,07	0,22	0,012	0,026
Rb	Ρουβίδιο	5,0			0,002	
Se	Σελήνιο	0,2			0,0012	0,005
Ag	Άργυρος	0,03			0,0004	
Sr	Στρόντιο	1,0	1,2	2,0	0,2	
T	Τιτάνιο	0,8	0,001		0,002	
U	Ουράνιο	0,001			0,0003	
V	Βανάδιο	2,0			0,007	0,012
Zn	Ψευδάργυρος	10	0,044	0,12	0,22	1,4

Πηγή: ΕΟΤ, Τμήμα Ιαματικών Πηγών

* MN: Μεταλλικά Νερά

Άλλοτε το μεταλλικό νερό δρα μέσω ενός από τα συστατικά του (π.χ. ραδόνιο στα ραδιενεργά ύδατα - διττανθρακικό νάτριο στα αλκαλικά) και άλλοτε μέσω του συνόλου των συστατικών που βρίσκονται σ' αυτό. Τις περισσότερες φορές η θεραπευτική δράση των μεταλλικών νερών εκδηλώνεται μετά από μακροχρόνια χορήγηση. Εξαιρούνται τα θειονατριούχα και θειομαγνησιούχα μεταλλικά νερά, τα οποία μόλις χορηγηθούν έχουν άμεσα θεραπευτικά αποτελέσματα, γιατί δρουν ως καθαρτικά. Είναι αυτονόητο ότι η κακή λειτουργία της καρδιάς ή των νεφρών αποτελεί βασική αντένδειξη για κάθε είδος ποσιθεραπείας.

Με την πόση Ιαματικών νερών έχουμε:

- α) Αύξηση της διούρησης
- β) Βελτίωση της πεπτικής λειτουργίας
- γ) Ρύθμιση της λειτουργίας της χοληδόχου κύστεως και τέλος,
- δ) Βελτίωση της εντερικής λειτουργίας. {18}

3.4. Γεωγραφική κατανομή των ιαματικών πηγών

Σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ) υπάρχουν καταγεγραμμένες 822 Πηγές Θερμομεταλλικών Νερών στην Ελλάδα, από αυτές οι 752 δύνανται να αξιοποιηθούν. Σήμερα

από τις 752 πηγές χρησιμοποιούνται οι 348 (42%) σε μεγάλο ή μικρό βαθμό, και από αυτές είναι επίσημα ανακηρυγμένες οι 77.

Η Γεωγραφική κατανομή των Ι.Π. έχει ως εξής:

Στερεά Ελλάδα - Αττική	156 (19%)
Θεσσαλία	57 (6.9%)
Ήπειρος	56 (6.8%)
Μακεδονία	115 (13.9%)
Θράκη	25 (3.1%)
Πελοπόννησος	114 (13.8%)
Νησιά	229 (27.9%). {3}, {5}

3.5. Γενικοί Κανόνες και Χρήσιμες Συμβουλές για μια σωστή Υδροθεραπεία

Οι γενικοί κανόνες για μια σωστή υδροθεραπεία είναι οι ακόλουθοι:

- Πριν την έναρξη της θεραπείας μελετάται η συνύπαρξη άλλων παθήσεων που αποκλείουν ή περιορίζουν την Ιαματική Λουτροθεραπεία σχετικά με τη διάρκεια, τη θερμοκρασία, τους τρόπους εφαρμογής κ.λπ. Οι ασθενείς πρέπει να αναφέρουν στο γιατρό της λουτρόπολης τυχόν ιστορικό κάποιου λοιμώδους νοσήματος. Άτομα με δερματικές παθήσεις, τραύματα, εντερική λοίμωξη δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τη δεξαμενή.
- Στη συνέχεια μελετάται η ρευματική νόσος και ανάλογα καθορίζεται η διάρκεια, η θερμοκρασία, το είδος της θεραπείας, (δηλαδή αν ο ασθενής θα κάνει λουτρό, καταιονισμούς, υδρομαλάξεις, ατμόλουτρα, λασπόλουτρα ή υδροκινησιοθεραπεία), καθώς και η περιοχή εφαρμογής τους (αυχέννας, μέση, ώμος, χέρια, ισχίο, γόνατο κ.λπ.).
- Εξετάζεται αν ο άρρωστος ακολουθεί κάποια θεραπεία που συνήθως δεν πρέπει να διακόπτεται.
- Κατά την διάρκεια της εμμήνου ρύσεως η λουτροθεραπεία πρέπει να διακόπτεται.
- Οι διάφορες θεραπείες γίνονται συνήθως το πρωί και διαρκούν λίγα λεπτά μέχρι και μία ώρα, ανάλογα με το είδος. Δεν πρέπει να παρατείνεται η υδροθεραπεία πέρα από ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα, γιατί θα έχει αρνητική επίδραση στον ανθρώπινο οργανισμό.

- Η λουτροθεραπεία πρέπει να γίνεται με κενό στομάχι, ή μετά την χώνευση, αφού περάσουν τρεις ώρες από το τελευταίο γεύμα ή ένα πλούσιο πρωινό.
- Κάθε λουόμενος πριν μπει στο χώρο της δεξαμενής, πρέπει να περνάει στους λουτήρες και να κάνει μπάνιο με ζεστό νερό. Είναι απαραίτητο να σαπουνιστεί καλά σε όλα τα σημεία του σώματος και να φοράει προσωπικό αδιάβροχο σκουφάκι. Δεν επιτρέπεται το πλύσιμο του στόματος και της μύτης μέσα στη δεξαμενή.
- Επιβάλλεται το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι μετά την αφόδευση και πριν το φαγητό.
- Κατά τη διάρκεια της υδροθεραπείας, είτε πρόκειται για λουτροθεραπεία, είτε για εισπνοοθεραπεία, πρέπει να αποφεύγονται οι διακυμάνσεις της θερμοκρασίας. Για το λόγο αυτό, δεν πρέπει να εγκαταλείπεται ο χώρος των λουτρών πριν τον ανάλογο χρόνο της αντίδρασης του οργανισμού, που είναι το λιγότερο 30 λεπτά.
- Γίνεται επανεξέταση στη μέση της θεραπείας, η οποία διαρκεί τρεις εβδομάδες, και στο τέλος αυτής. Ο άρρωστος εφοδιάζεται με επιστολή του γιατρού των λουτρών με τις παρατηρήσεις του, την οποία θα πρέπει να παραδώσει στον θεράποντα γιατρό.
- Κατά τη διάρκεια της λουτροθεραπείας και για μερικές ημέρες μετά το τέλος της, να αποφεύγεται το πλύσιμο, έτσι ώστε να μην αφαιρείται το λεπτό στρώμα των μεταλλικών αλάτων που εναποτίθεται στο δέρμα.
- Να γίνεται μόνο η απαραίτητη υγιεινή του σώματος.
- Η έκθεση στον ήλιο να είναι μικρής διάρκειας και μόνο τις πρωινές ώρες.
- Κατά τη διάρκεια της υδροθεραπείας, πρέπει να ακολουθείται μία ποικίλη και σωστή διατροφή, που να βασίζεται κυρίως σε φρέσκα τρόφιμα. Να αποφεύγονται τα πικάντικα, τα αλλαντικά, τα οινόπνευματώδη, ο καφές κ.λπ.
- Μία αρχή της σωστής υγιεινής, είναι να καλύπτεται ο ελεύθερος χρόνος στη λουτρόπολη, όσο είναι δυνατόν, με ανάλογη ανάπαυση και φυσική αγωγή, για παράδειγμα με περιπάτους σε ανοικτούς χώρους, γυμναστική, κ.λπ., έτσι ώστε να επιτευχθεί μία υγιεινή φυσική διαμονή στη λουτρόπολη. {6}

Το ευεργετικό αποτέλεσμα έρχεται συνήθως σε λίγες εβδομάδες από τη λήξη της Ιαματικής Λουτροθεραπείας, αλλά συχνά και κατά τη διάρκεια αυτής. Η λουτροθεραπεία είναι ουσιαστικά, μια μορφή φυσικοθεραπείας, καθώς οι

ιδιότητες του ιαματικού νερού σε συνδυασμό με την κινησιοθεραπεία, που πρέπει απαραίτητα να γίνεται μέσα στο νερό, κάνουν τη μέθοδο πολύ αποτελεσματική στην αντιμετώπιση παθήσεων του μυοσκελετικού συστήματος. Ωστόσο, μπορεί να χρειαστεί καμιά φορά συμπληρωματική φυσικοθεραπεία, όπως για παράδειγμα μηχανοθεραπεία ή εργαστηριακή διερεύνηση του αρρώστου.

Ο λουόμενος θα πρέπει να γνωρίζει ότι, μπορεί να υπάρξει ενδεχόμενη λουτρική αντίδραση. Αυτή μπορεί να παρουσιαστεί τις πρώτες 5 ως 10 μέρες της Ιαματικής Λουτροθεραπείας. Με άλλα λόγια, μπορεί να παρουσιαστεί μια ολιγοήμερη και παροδική κλινική επιδείνωση της γενικής κατάστασης του αρρώστου, με συμπτώματα όπως πυρετός, ανορεξία, πονοκέφαλος, αϋπνία, κ.λπ. Ακόμη, η λουτρική αντίδραση μπορεί να είναι και τοπική, με επιδείνωση των τοπικών συμπτωμάτων. Έχουμε ακόμα επιδείνωση των αρθρικών πόνων και υπατικές αντιδράσεις. Γενικότερα, μπορεί να παρουσιαστεί παροξυσμός των συμπτωμάτων, που αφορά στην ασθένεια από την οποία πάσχει ο ασθενής.

Πρέπει να τονιστεί ότι η παροδική αυτή επιδείνωση δεν έχει σχέση με την τελική έκβαση της θεραπείας και δεν είναι ανησυχητική. Ειδικά στις περιπτώσεις της ουρικής αρθρίτιδας μπορεί να προκληθεί μία νέα κρίση παρά την λήψη κολχικίνης. Η πρώτη αυτή φάση που ονομάζεται «ιαματική κρίση» ή «λουτρική αντίδραση», ακολουθείται από μια «θετική φάση», σχετικής ευεξίας. Η δεύτερη φάση ακολουθείται από μια τρίτη που ονομάζεται «ιαματική κόπωση», η οποία πολλές φορές μπορεί να είναι παρά πολύ πρόωρη και δεν πρέπει να συγχέεται με την «ιαματική κρίση». Για τα φαινόμενα αυτά πρέπει να ενημερώνεται ο ασθενής που πρόκειται να υποβληθεί σε Ιαματική Λουτροθεραπεία και αν συμβεί κάτι να ενημερώνεται ο γιατρός των ιαματικών λουτρών.

Επιπλέον, οι ασθενείς θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι, η κρίση υδροθεραπείας εξαλείφεται από μόνη της, χωρίς επιπτώσεις, με μια σύντομη διακοπή της υδροθεραπείας. Γι' αυτό θα πρέπει να ακολουθούνται αυστηρά

και σχολαστικά οι συμβουλές θεραπείας, που δίδονται από το γιατρό μετά από ιατρική εξέταση. {27}, {28}

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η Εξέλιξη του Ιαματικού Τουρισμού

4.1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό, θα παρουσιαστεί αρχικά, η κατάσταση που επικρατεί σχετικά με τον τουρισμό υγείας, τόσο στις χώρες του εξωτερικού, όσο και στην Ελλάδα και στη συνέχεια θα παρατεθούν κάποιες ιδέες και προτάσεις για την ανάπτυξη του τομέα των ιαματικών πηγών. Ακόμη, θα αναφερθεί το πώς μπορεί να ιδρυθεί και να οργανωθεί μια λουτρόπολη και ακολούθως, θα επισημανθεί η συμβολή του τουρισμού υγείας στην περιφερειακή ανάπτυξη. Στην επόμενη ενότητα, θα παρουσιαστούν κάποια από τα προϊόντα της βιομηχανίας του τουρισμού υγείας, όπως η εμφιάλωση και εμπορία του μεταλλικού νερού, τα προϊόντα υγείας (health products), όπως για παράδειγμα βότανα, φυτικά έλαια και εκχυλίσματα, φυσικά θεραπευτικά αρωματικά φυτά και άλλα και τέλος, τα καλλυντικά.

Στο τέλος του κεφαλαίου, θα παρατεθεί η νομοθεσία, στην οποία στηρίζεται ο θεσμός των ιαματικών πηγών στη χώρα μας, από τα πρώτα βήματα που έγιναν στις αρχές του 1900 μέχρι και σήμερα.

4. 2. Σύγχρονη Εξέλιξη στις χώρες του Εξωτερικού και στην Ελλάδα

Στην ενότητα αυτή κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να παρουσιαστεί η κατάσταση που επικρατεί, τόσο στις χώρες του εξωτερικού, όσο και στη χώρα μας. Προβάλλεται αρχικά η παρούσα κατάσταση στο εξωτερικό και στην επόμενη παράγραφο η παρούσα κατάσταση της Ελλάδας.

4.2.1. Σύγχρονη Εξέλιξη στις χώρες του Εξωτερικού

α) Παρούσα Κατάσταση

Ο τομέας του τουρισμού υγείας στην Ευρώπη βρίσκεται σε καλό επίπεδο και υπάρχουν πολλά κέντρα τουρισμού υγείας, τα οποία λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα, στις χώρες Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ελβετία και Αυστρία. Οι χώρες όπως το Βέλγιο, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ελλάδα, η Ολλανδία, η Φιλανδία και η Σουηδία ακολουθούν με λιγότερα Κέντρα Τουρισμού Υγείας.

Έτσι, η *Γερμανία* διαθέτει 250 - 300 κέντρα ιαματικού τουρισμού υγείας. Το 1988 περίπου 7 εκατομμύρια άτομα επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά. Από αυτούς, περίπου τα 2,3 εκατομμύρια υποβλήθηκαν σε ιαματική θεραπεία και τα υπόλοιπα άτομα σε θαλασσοθεραπεία, κινησιοθεραπεία και κλιματοθεραπεία. Το ποσοστό του γερμανικού πληθυσμού που επισκέφθηκε τα κέντρα αυτά κατά την ίδια χρονιά, ήταν γύρω στο 10%, ενώ οι ξένοι επισκέπτες, που συνήθως αποτελούν μικρό ποσοστό του συνόλου των επισκεπτών των ιαματικών κέντρων, ήταν μόλις το 3%.

Στη *Γαλλία* υπάρχουν περίπου 50 κέντρα τουρισμού υγείας, από τα οποία τα 30 περίπου εξειδικεύονται στη θαλασσοθεραπεία και τα υπόλοιπα στον Ιαματικό Τουρισμό. Το ποσοστό του γαλλικού πληθυσμού που επισκέπτεται τα κέντρα αυτά δεν υπερβαίνει το 1%, ενώ οι ξένοι τουρίστες αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό στο σύνολο των λουομένων.

Στην *Ιταλία*, που λειτουργούν περίπου 200 κέντρα τουρισμού υγείας, κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους (1988), βρέθηκε ότι επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά 2,3 εκατομμύρια άτομα. Επίσης, υπολογίσθηκε ότι το 10% των εισπράξεων προέρχονταν κυρίως από επισκέπτες των 12 μεγαλύτερων κέντρων τουρισμού υγείας.

Η *Ελβετία* διαθέτει 22 ιαματικά κέντρα, τα περισσότερα από τα οποία εξειδικεύονται στην πρόληψη ασθενειών. Το κλίμα και το υψόμετρο της τοποθεσίας στην οποία βρίσκονται ορισμένα από τα κέντρα αυτά, είναι ιδανικά, κάνοντας την Ελβετία έναν σημαντικό προορισμό για κλιματοθεραπεία. Στα κέντρα αυτά προσφέρονται ακόμη ειδικά προϊόντα που προορίζονται για ηρεμία και χαλάρωση.

Τέλος, στην *Αυστρία*, λειτουργούν 100 ιαματικά κέντρα, από τα οποία τα 20 είναι αποκλειστικά για υδροθεραπεία. Η Αυστρία έχει αναπτύξει πολύ τον τομέα αυτό, ώστε παρουσιάζεται διεθνώς ως προορισμός αναζωογόνησης κατά της καθημερινής ρουτίνας. Μαζί με την Ελβετία αποτελούν μοναδικές χώρες, όπου τα κέντρα τουρισμού υγείας που διαθέτουν, εξειδικεύονται στην κλιματοθεραπεία.

Επίσης, λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα και στις χώρες της *Ανατολικής Ευρώπης*, όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους, όπως σε Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία και Βουλγαρία.

Στις υπόλοιπες χώρες της Μεσογείου και συγκεκριμένα στην *Ισπανία*, λειτουργούν 92 κέντρα ιαματικού τουρισμού και ένα κέντρο τουρισμού υγείας. Γενικότερα, ο κλάδος του τουρισμού υγείας στη Ισπανία δεν είναι αναπτυγμένος και δε γίνονται ιδιαίτερες προσπάθειες προώθησης και προβολής. Στην *Πορτογαλία*, λειτουργούν 40 κέντρα ιαματικού τουρισμού και η κατάσταση είναι παρόμοια με την Ισπανία. Μιλώντας γενικά, στη Μεσόγειο, εκτός από την Ιταλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία, ιαματικό τουρισμό και τουρισμό υγείας έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Παρόμοια κατάσταση με αυτή των χωρών της Μεσογείου επικρατεί και στο *Βέλγιο*, όπου λειτουργούν λίγα κέντρα ιαματικού τουρισμού, ενώ τα κέντρα τουρισμού υγείας είναι περισσότερα. Από τους επισκέπτες οι περισσότεροι είναι ημεδαποί τουρίστες, αφού το έτος 1990 βρέθηκε ότι το 88.88% των 240.222 διανυκτερεύσεων στα κέντρα τουρισμού, πραγματοποιήθηκε από Βέλγους και το υπόλοιπο 11,12% από αλλοδαπούς επισκέπτες.

Στην Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη *Σουηδία* και τη *Φιλανδία*, τα προϊόντα του τουρισμού υγείας που προσφέρονται είναι πολύ υψηλών προδιαγραφών, τόσο από κοινωνική όσο και από ιατρική άποψη. Στην *Αγγλία*, οι «φάρμες υγείας» όπως ονομάζονται, είναι γνωστές ως τόποι τουρισμού υγείας, ενώ τα κέντρα ιαματικού τουρισμού έχουν ατονήσει. Μόνο δύο από τα κέντρα αυτά επαναλειτούργησαν το 1985.

Στη *Βόρεια Αμερική* ο τουρισμός υγείας, ο οποίος έχει την έννοια της ξεκούρασης και όχι και της θεραπείας, προσφέρεται στα "Health Resorts" ή "Spa Resorts". Αυτά είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις, που βρίσκονται συνήθως σε πολυτελή ξενοδοχεία κυρίως στην Καλιφόρνια και την Φλώριδα και διαθέτουν υπηρεσίες με μηχανήματα σύγχρονης τεχνολογίας, πισίνες και αθλητική

υποδομή. Η περίπτωση αυτή όμως, θα παρουσιαστεί εκτενέστερα στο επόμενο κεφάλαιο.

Επίσης, στις πρώην Ανατολικές χώρες όπως Ρωσία, Τσεχοσλοβακία και Ουγγαρία, ο τομέας του ιαματικού τουρισμού θεωρείται ανεπτυγμένος, καθώς ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού των χωρών αυτών, αλλά και των ξένων τουριστών, επισκέπτεται τα κέντρα τουρισμού υγείας. Έτσι, η Ουγγαρία, η οποία θεωρείται από τις πλέον ανεπτυγμένες στον τομέα αυτό, διαθέτει 100 - 120 οργανωμένα κέντρα με πλήρη και σύγχρονο εξοπλισμό και υποδομή και γύρω στις 350 ιαματικές πηγές με εγκαταστάσεις. Το 1988, το 10% περίπου του πληθυσμού της, επισκέφθηκε τις ιαματικές λουτροπόλεις, ενώ το 22% των ξένων επισκεπτών, είχε ως προορισμό τα κέντρα του τουρισμού υγείας. Στην Τσεχοσλοβακία, η οποία διαθέτει και αυτή οργανωμένα κέντρα τουρισμού υγείας, το 3,5% του πληθυσμού της, βρέθηκε ότι υποβλήθηκε σε ιαματική θεραπεία το 1988. Στη Ρωσία, ένας στους δεκαπέντε Ρώσους πηγαίνει σε ιαματικά κέντρα. {1}

Σήμερα, οι λουτροπόλεις αυτές προσελκύουν νέους και άτομα όλων των ηλικιών, καθώς τα τελευταία χρόνια παρατηρείται στροφή προς τις παραδοσιακές μορφές φυσικής θεραπείας. Έτσι, οι φυσικοί τρόποι θεραπείας ή διαφορετικά, της αφαρμάκου ιατρικής, κερδίζουν συνεχώς έδαφος με τα νέα δεδομένα, δηλαδή την επιβάρυνση του περιβάλλοντος, το άγχος της καθημερινής ζωής, το κάπνισμα και άλλα, που θεωρούνται υπεύθυνα για τις περισσότερες ασθένειες και την πρόωρη γήρανση, αλλά και σύμφωνα με τα νέα πρότυπα που προβάλλονται από τα μέσα μαζικής πληροφόρησης.

Επιπλέον, έχει αποδειχθεί επιστημονικά ότι τα προϊόντα του τουρισμού υγείας, αποτελούν προάσπιση για καλή υγεία και συμβάλουν σημαντικά στην προληπτική ιατρική. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι σε Γερμανία, Ιταλία και Γαλλία, η προληπτική ιατρική στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στην υδροθεραπεία από τις μικρές ακόμη ηλικίες. Σ' αυτό βέβαια συμβάλει και το ασφαλιστικό σύστημα της κάθε χώρας, που είναι ευνοϊκό σε άτομα μικρής ηλικίας που υποβάλλονται σε υδροθεραπεία.

Τα πακέτα διακοπών προορισμού σε αυτά τα κέντρα συνδυάζονται τις περισσότερες φορές και με προσφορά άλλων τουριστικών υπηρεσιών αναψυχής, αναζωογόνησης, κάνοντας σπορ όπως σκι, ιστιοπλοΐα, ιππασία, τένις και συμμετέχοντας σε πολιτιστικές δραστηριότητες, όπως παρακολουθώντας κινηματογράφο, θέατρο, φεστιβάλ μουσικής και άλλα. Κι' αυτό γιατί απευθύνονται όχι μόνο σε ασθενείς και στους συνοδούς τους, αλλά και σε άλλους επισκέπτες, οι οποίοι συνήθως ανήκουν σε ανώτερο εισοδηματικό επίπεδο. Εξάλλου, απαιτείται παραμονή πολλών ημερών των ατόμων σε αυτά τα θέρετρα, προκειμένου να φανούν τα αποτελέσματα μιας ορισμένης θεραπείας στην οποία υποβάλλονται, ιδίως αν πρόκειται για ειδικές θεραπείες, όπως αντικαπνική, θεραπεία του άγχους, ψυχοθεραπεία, κινησιοθεραπεία, χαλάρωση, διαιτητική, εκμάθηση ύπνου, έρευνα της σωστής γραμμής - στάσης του σώματος, αισθητικής και άλλες. Επομένως, η παραμονή των επισκεπτών για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα κέντρα του τουρισμού υγείας, για παράδειγμα 21 ημέρες στη Γαλλία, 21 - 28 ημέρες στη Γερμανία, 12 - 18 ημέρες στην Ιταλία, «απαιτεί» να δημιουργηθεί όχι μόνο η κατάλληλη ατμόσφαιρα για τη χαλάρωση και την αναζωογόνηση του οργανισμού, αλλά και η δημιουργία και άλλων δραστηριοτήτων και τόπων έλξης των τουριστών που θα τους απασχολούν κατά τις ελεύθερες ώρες.

Έτσι, δημιουργούνται συγκροτήματα που διαθέτουν όλη τη γενική και ειδική υποδομή και το κατάλληλο περιβάλλον που απαιτείται για τον τουρισμό μακράς παραμονής, όπως πάρκα πρασίνου, κήποι, ποταμοί, λίμνες, κλινικές, κέντρα θεραπείας, κατάλληλος εξοπλισμός, ειδικευμένοι γιατροί, στέγαση σχετική με τη θεραπεία, ελεγχόμενη δίαιτα και υγιεινή διατροφή, που βοηθούν στην αποτελεσματικότητα της κάθε θεραπείας και άλλα.

Ένα άλλο θέμα που θεωρείται πολύ σημαντικό είναι ο τομέας έρευνας αγοράς και ανάπτυξης των πωλήσεων του τουρισμού υγείας. Ορισμένες χώρες όπως η Αυστρία, η Ελβετία, η Γαλλία και άλλες, έχουν προχωρήσει στο θέμα της έρευνας αγοράς και της διαφήμισης και προσφέρουν σε συνεργασία με τις εθνικές τους αεροπορικές εταιρείες, πακέτα διακοπών στα κέντρα υγείας, που αποτελούνται από συγκροτήματα ξενοδοχείων με θερμά λουτρά και όλη την υποδομή, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, σε ένα

περιβάλλον ιδανικό για θεραπεία και ξεκούραση. Τα τουριστικά αυτά πακέτα διακινούνται από ειδικούς τουριστικούς πράκτορες, τους Tour Operators, σε διεθνή κλίμακα και απευθύνονται συνήθως σε πελατεία υψηλού εισοδηματικού επιπέδου. {2}

Βέβαια, υπάρχει και η εξειδίκευση των κέντρων αυτών ανάλογα με το χαρακτηρισμό τους, τη θερμοκρασία των ιαματικών νερών τους, την εξειδικευμένη υποδομή που διαθέτουν, το κλίμα και άλλους παράγοντες. Για παράδειγμα, άλλα κέντρα προσφέρονται για λουτροθεραπεία και ποσιθεραπεία (Ουγγαρία), άλλα για πηλοθεραπεία (κυρίως στην Ιταλία), άλλα για θαλασσοθεραπεία, ιδίως αυτά που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα (Γαλλία) και άλλα για κλιματοθεραπεία (Ελβετία, Αυστρία). {3}, {4}

β) Παράγοντες που συμβάλλουν στη Φθίνουσα Πορεία του Ιαματικού Τουρισμού

Ωστόσο, υπάρχουν αμφισβητήσεις για την αξία του θερμαλισμού ως θεραπευτικής μεθόδου, που μαζί με τον ανταγωνισμό των άλλων κέντρων, οδηγούν διαχρονικά σε φθίνουσα πορεία του αριθμού των ατόμων που επισκέπτονται τα ιαματικά κέντρα. Αναλυτικότερα οι παράγοντες αυτοί αποδίδονται κυρίως:

- i) Στο μεγάλο ανταγωνισμό ανάμεσα στα κέντρα τουρισμού υγείας και στα άλλα τουριστικά θέρετρα που βρίσκονται στις παραλίες ή στα όρη των χωρών του εξωτερικού και προσφέρουν φθηνότερα πακέτα διακοπών με εναλλακτικές ευκαιρίες αναψυχής.
- ii) Στις νέες μεθόδους που εφαρμόζουν οι φαρμακοβιομηχανίες για τη χημική θεραπεία των ασθενειών με τη χρήση φαρμάκων και το χαρακτηρισμό της υδροθεραπείας ως απαρχαιωμένης μεθόδου. Για παράδειγμα, στην Αμερική και στην Αγγλία οι γιατροί είναι τελείως αρνητικοί για την αποτελεσματικότητα της υδροθεραπείας ως θεραπευτικής μεθόδου, ενώ στις άλλες χώρες υπάρχει μια ενδιάμεση κατάσταση.
- iii) Στην παραμελημένη εκπαίδευση της υδρολογίας που δεν διδάσκεται συστηματικά στα περισσότερα πανεπιστήμια και τέλος,
- iv) Στην απροθυμία του ιατρικού σώματος να αναγνωρίσει την υδροθεραπεία ως ιατρική μέθοδο. {5}

γ) Θετική Εξέλιξη

Η Διεθνής Οργάνωση Θερμαλισμού λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, εισήγαγε το 1974 νέες αρχές και όρους για το χαρακτηρισμό των θεραπευτικών ιδιοτήτων των ιαματικών νερών και την ταξινόμηση των θερμών πηγών. Είναι σημαντικό, όπως αναφέρει η παραπάνω Οργάνωση, ότι ο θερμαλισμός δεν είναι ανταγωνιστικός στις θεραπείες με φάρμακα, αλλά συμπληρωματικός στην κλινική και χειρουργική, αφού μπορεί να προσφέρει στον ασθενή ενός ατυχήματος για παράδειγμα, την ανακούφιση και φροντίδα που χρειάζεται για να επανέλθει στους ρυθμούς της κανονικής ζωής. {5}

Επιπλέον, η αναγνώριση της υδροθεραπείας ως ιατρικής θεραπευτικής μεθόδου από τον τομέα της Κοινωνικής Ασφάλισης σε πολλές χώρες, ιδίως της Ευρώπης, οδήγησε σε μία σχετικά αυξημένη ζήτηση των κέντρων του ιαματικού τουρισμού.

Έτσι, δημιουργήθηκε σημαντική αύξηση στη ζήτηση των προϊόντων που προσφέρονται στα κέντρα του τουρισμού υγείας. Αυτό αποδίδεται και στη στροφή των ατόμων προς τις παραδοσιακές μεθόδους θεραπείας, όπως προαναφέρθηκε, αλλά και στην αυξανόμενη έμφαση που δίνεται από πολλούς σχετικά με την ανάκαμψη του οργανισμού, που επιτυγχάνεται με την σωματική άσκηση και τις ειδικές θεραπείες που ακολουθούνται σε καθαρό και υγιεινό περιβάλλον ενός κέντρου τουρισμού υγείας.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο κλάδος του τουρισμού υγείας να προσελκύσει αρκετές επενδύσεις και σημαντικά κεφάλαια του ιδιωτικού τομέα για την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των κέντρων αυτών, ώστε να προσαρμοστούν στις σύγχρονες απαιτήσεις αυτής της μορφής του τουρισμού των υψηλών προδιαγραφών. {4}, {5}

4.2.2. Σύγχρονη Εξέλιξη στην Ελλάδα και Χαρακτηριστικά της Ελληνικής Αγοράς

α) Παρούσα Κατάσταση

Η Ελλάδα είναι, όπως έχει ήδη αναφερθεί, μια χώρα πλούσια σε ιαματικές πηγές, με νερά που έχουν ποικίλη φυσικοχημική σύσταση, τα οποία

ενδείκνυνται για εφαρμογή στη σύγχρονη υδροθεραπεία. Οι θεραπευτικές ιδιότητες ορισμένων πηγών ήταν γνωστές από την αρχαιότητα και μάλιστα συνδέονταν με την ιστορία του τόπου όπου βρίσκονταν, όπως της Αιδηψού, των Θερμοπυλών, της Ικαρίας, της Τραιανούπολης και άλλων πηγών. Η αξιοποίηση και η βαθμιαία οργάνωση των ιαματικών πηγών της χώρας άρχισε από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Οι πρώτες πηγές που αναπτύχθηκαν ήταν της Υπάτης, της Αιδηψού, της Κύθνου, της Κυλλήνης, του Λουτρακίου Καϊάφα και ακολούθησαν οι υπόλοιπες πηγές. Οι περιοχές πολλών από τις πηγές αυτές, επειδή ήταν δίπλα στη θάλασσα, εξελίχθηκαν σε μεγάλες λουτροπόλεις, οι οποίες, ακόμη και στις μέρες μας, δέχονται όχι μόνο επισκέπτες των ιαματικών πηγών, αλλά και μεγάλο αριθμό παραθεριστών. {1}

Τις τελευταίες δεκαετίες, στις περισσότερες ιαματικές πηγές που λειτουργούν στην Ελλάδα συναντάται κυρίως η μορφή της θεραπείας και όχι η προσφορά υπηρεσιών που έχουν σχέση με την αναζωογόνηση του οργανισμού. Δηλ. τα περισσότερα κέντρα που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι κέντρα ιαματικού τουρισμού και όχι κέντρα τουρισμού υγείας. Ωστόσο, έχουν αρχίσει να γίνονται κάποια βήματα για την ανάπτυξη και αυτού του τομέα, δηλαδή δημιουργούνται και λειτουργούν αρκετά κέντρα αναζωογόνησης σε όλη την Ελλάδα, ενότητα που θα αναπτυχθεί στο επόμενο κεφάλαιο. {3}

Η ζήτηση για τον ιαματικό τουρισμό στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, ιδίως στις μεγάλες λουτροπόλεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό των λουομένων προσέρχεται κυρίως τον Σεπτέμβριο και ακολουθεί ο μήνας Αύγουστος, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στον υπόλοιπο τουρισμό του οποίου ο μήνας αιχμής είναι ο Αύγουστος. Από εκτιμήσεις¹⁸, προέκυψε ότι κατά την διάρκεια του εξαμήνου Μάιος - Οκτώβριος, που λειτουργούν συνήθως οι πηγές, το 40% των λούσεων κατά μέσο όρο, πραγματοποιήθηκε τον μήνα Σεπτέμβριο του έτους 1995 στις μεγάλες πηγές, το 32% τον μήνα Αύγουστο, το 20% περίπου τον μήνα Ιούλιο, το 5% τον μήνα Οκτώβριο και μόλις το 3% τον μήνα Ιούνιο, ενώ κατά τον μήνα Μάιο το αντίστοιχο ποσοστό ήταν ελάχιστο.

¹⁸ ΕΟΤ, Τμήμα Ιαματικών Πηγών

Αντίθετα, για τις μικρότερες πηγές τα αντίστοιχα ποσοστά φαίνονται πιο ισορροπημένα. Βρέθηκε δηλαδή, ότι το ποσοστό των λούσεων που σημειώθηκε κατά το μήνα Σεπτέμβριο του 1995 αναλογούσε στο 30% του συνόλου των λούσεων όλου του έτους, το 25% κατά το μήνα Αύγουστο, το 15% κατά το μήνα Ιούλιο, το 15% κατά το μήνα Οκτώβριο, το 10% κατά τον μήνα Ιούνιο και το υπόλοιπο 5% κατά τον μήνα Μάιο.

Η διαφορά αυτή που παρατηρήθηκε μεταξύ των πηγών των μεγάλων λουτροπόλεων¹⁹ και των λιγότερο γνωστών πηγών²⁰, οφείλεται κυρίως στον τόπο προέλευσης των λουομένων. Κι' αυτό γιατί οι μικρές πηγές προτιμώνται περισσότερο από τον πληθυσμό της γύρω περιοχής και λιγότερο από τον πληθυσμό της υπόλοιπης χώρας, γιατί απαιτείται μικρότερη μετακίνηση των ατόμων, ενώ τις μεγάλες λουτροπόλεις τις επισκέπτονται συνήθως άτομα από άλλα μέρη της Ελλάδας, που συνδυάζουν την υδροθεραπεία με τις καλοκαιρινές τους διακοπές. Ο *πίνακας 1* παρουσιάζει στατιστικά, τα εισιτήρια μερικών από τα πιο γνωστά Υδροθεραπευτήρια Ιαματικών Πηγών, που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2004.

Ο μέσος όρος παραμονής των ατόμων είναι 13 - 14 ημέρες, δηλαδή περίπου ότι συμβαίνει και στον υπόλοιπο τουρισμό. Σχετικά με την ηλικία και το φύλο των λουομένων, παρατηρείται ότι συνήθως είναι άτομα της τρίτης ηλικίας και κυρίως γυναίκες, καθώς αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των λουομένων (περίπου το 60-65%).

Σύμφωνα με στοιχεία της Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης κατά το έτος 1993, ο αριθμός ατόμων που χρησιμοποίησε τις ιαματικές πηγές αντιστοιχούσε στο 1,4% του ελληνικού πληθυσμού, ενώ το ποσοστό αυτό ήταν γύρω στο 1,7% κατά τα έτη 1961 και 1971. {1}, {3}, {4}, {8}

¹⁹ των πηγών τουριστικής σημασίας, όπως ονομάζονταν μέχρι πριν το τελευταίο νομοσχέδιο
²⁰ των πηγών τοπικής σημασίας

β) Παράγοντες που συμβάλλουν στη Φθίνουσα Πορεία του Ιαματικού Τουρισμού

Η φθίνουσα πορεία του ιαματικού τουρισμού στην Ελλάδα οφείλεται στους ίδιους λόγους που παρατηρούνται και στο εξωτερικό, κυρίως δηλαδή στον ανταγωνισμό που προέρχεται από το χώρο της φαρμακοβιομηχανίας και την απροθυμία των γιατρών να αναγνωρίσουν την υδροθεραπεία ως ιατρική μέθοδο.

Ένας άλλος παράγοντας είναι η έλλειψη της σχετικής διαφήμισης και πληροφόρησης του κοινού από τα μέσα ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά κ.λπ.), με αποτέλεσμα οι πολίτες να μην ενημερώνονται για τις ιαματικές πηγές και τα αποτελέσματα των θεραπειών που βασίζονται στους φυσικούς ιαματικούς πόρους και να θεωρούν ότι το πιο άμεσο και αποτελεσματικό μέσο θεραπείας είναι τα φάρμακα.

Ωστόσο, από το χώρο της Κοινωνικής Ασφάλισης κάθε χρόνο επιδοτούνται προγράμματα που εξασφαλίζουν τη χρηματοδότηση δαπανών για υδροθεραπεία ενός σημαντικού αριθμού ασφαλισμένων. Συγκεκριμένα, από το ΙΚΑ κατά τα έτη 1995 και 1996 αποδόθηκαν οι δαπάνες για λουτροθεραπεία σε 58.660 και 59.204 ασφαλισμένους αντίστοιχα, που αναλογούσαν στο 43,2% και 41,5% του συνολικού αριθμού των λουομένων. Την πλειοψηφία αυτών των ασφαλισμένων του ΙΚΑ αποτελούν οι συνταξιούχοι, κατά το 88 - 90% και το υπόλοιπο 10 - 12% αφορά τους άμεσα ασφαλισμένους. Επιχορηγήσεις υπήρξαν, σε μικρότερο όμως βαθμό, και από άλλα ταμεία όπως της ΔΕΗ και των Τραπεζών. Αναλυτικότερα, κατά τα ίδια έτη 1995 και 1996, επιχορηγήθηκαν από τη ΔΕΗ και τις Τράπεζες 4.961 και 5.355 ασφαλισμένοι αντίστοιχα, για υδροθεραπεία.

Παρά τις επιδοτήσεις από τα ασφαλιστικά ταμεία, ένας ακόμη πολύ βασικός παράγοντας που συμβάλλει αρνητικά στην πορεία του ιαματικού τουρισμού είναι το γεγονός ότι τα ιαματικά νερά, και κατά συνέπεια τα ιαματικά λουτρά, ενδείκνυται κυρίως για παθήσεις ηλικιωμένων. Αξίζει να σημειωθεί ότι, παρόλο που οι περισσότερες πηγές ενδείκνυται για γυναικολογικές παθήσεις, οι γυναίκες δεν καταφεύγουν σε αυτή τη μορφή θεραπείας, είτε γιατί

δεν επιδοτούνται από τα ασφαλιστικά τους ταμεία, είτε γιατί δεν έχουν την απαραίτητη πληροφόρηση. Κατά συνέπεια, οι άνθρωποι και κυρίως οι νέοι, αποθαρρύνονται από τον θερμαλισμό και έτσι, στερούνται της ευκαιρίας να γνωρίσουν μια ιαματική μέθοδο ίασης, που όχι μόνο θεραπεύει, αλλά ταυτόχρονα ψυχαγωγεί. {5}

4.3. Κατευθύνσεις Πολιτικής για την Ανάπτυξη του Ιαματικού Τουρισμού

Ο Τουρισμός θεωρείται διεθνώς ως ένας πολύ σημαντικός τομέας της Οικονομίας, τόσο για τα οικονομικά του οφέλη, όσο και για το γεγονός ότι αφορά στον άνθρωπο και στη φύση. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες διαμόρφωσης του Εθνικού Προϊόντος, που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας.

Γι' αυτό και ο σχεδιασμός της πολιτικής σήμερα, έχει ως στόχο τον επαναπροσδιορισμό της τουριστικής ταυτότητας, έτσι ώστε να υπάρξει ουσιαστική αλλαγή κατεύθυνσης προς τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που αναφέρθηκαν στο 2^ο κεφάλαιο, όπως ο συνεδριακός, ο θρησκευτικός, ο αθλητικός τουρισμός και άλλες μορφές και κυρίως ο θεραπευτικός τουρισμός, που εξετάζουμε στο παρόν κεφάλαιο.

Συγκεκριμένα, ο ιαματικός τουρισμός, εκτός από μέσο θεραπείας, είναι δυνατό να αποτελέσει και μέσο ξεκούρασης, αναζωογόνησης και ανανέωσης. Έτσι από κοινού, ο θερμαλισμός ή υδροθεραπεία, η κλιματοθεραπεία και η θαλασσοθεραπεία, που έχουν μεγάλη σχέση μεταξύ τους, μπορούν να αποτελέσουν μορφές τουρισμού που θα συμβάλουν σε πρόληψη, αποκατάσταση της υγείας, ξεκούραση και ομορφιά, έτσι ώστε να πραγματοποιούνται ταυτόχρονα θεραπεία και διακοπές σε ένα πρότυπο και ιδανικό περιβάλλον.

Οι ελληνικές λουτροπόλεις μπορούν να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν σε κέντρα τουρισμού υγείας, δηλαδή σε κέντρα θεραπείας που να είναι και κέντρα αναψυχής και ηρεμίας για όλες τις ηλικίες και για περισσότερους μήνες του χρόνου, αφού οι περισσότερες βρίσκονται κοντά στη θάλασσα και έχουν

καλό κλίμα, στοιχεία απαραίτητα για ποικίλες εφαρμογές στη θαλασσοθεραπεία και την κλιματοθεραπεία. {8}

Η βελτίωση των εγκαταστάσεων των λουτροπόλεων της χώρας με σύγχρονη υποδομή και εξοπλισμό είναι αναγκαία για την πλήρη αξιοποίηση των ιαματικών πηγών. Ταυτόχρονα, η δημιουργία εγκαταστάσεων που να συνδυάζουν και άλλες δραστηριότητες, όπως αθλητισμό για όλες τις ηλικίες, πολιτιστικές εκδηλώσεις, εγκαταστάσεις αναψυχής για νέους και παιδιά, πάρκα πρασίνου και άλλα, θα οδηγήσει στην ανάδειξη των πηγών σε παραθεριστικά κέντρα τουρισμού μακράς παραμονής και όλων των ηλικιών.

Συνεπώς, βασικός σκοπός των αναπτυξιακών σχεδιασμών του τομέα του τουρισμού θα πρέπει να είναι η προσέλκυση επενδύσεων, ώστε να αναπτυχθούν και στην Ελλάδα σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας, όπως γίνεται με ταχείς ρυθμούς στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί ότι, έχει ήδη σημειωθεί ενδιαφέρον από ξένους και Έλληνες επενδυτές για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών της Ελλάδας και τη μετατροπή τους σε σύγχρονα κέντρα τουρισμού υγείας.

Τα απαιτούμενα έργα υποδομής για τις λουτροπόλεις και γενικότερα για τους τόπους έλξης επισκεπτών καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια του έτους, θα πρέπει να είναι μεγάλης κλίμακας, γιατί αυτοί οι χώροι θα προορίζονται για τη θεραπεία ιατρικών παθήσεων, αλλά και για τη γενικότερη βελτίωση της φυσικής κατάστασης και υγείας των επισκεπτών τους.

Μέχρι στιγμής, τα κέντρα λουτροθεραπείας που έχουν δημιουργηθεί σε μερικές λουτροπόλεις, αποτελούν και κέντρα παραθερισμού, συγκεντρώνοντας έτσι ένα αρκετά μεγάλο αριθμό παραθεριστών. Οι περιοχές με ήδη ανεπτυγμένη υποδομή για τις ανάγκες του εποχιακού τουρισμού έχουν σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα, έναντι των περιοχών που δεν έχουν αναδειχθεί ακόμη σε τουριστικά κέντρα. Τα μη καθιερωμένα τουριστικά κέντρα παρόλα τα φυσικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν, αποτελούν «νέους τουριστικούς προορισμούς» και θα πρέπει να διαθέτουν πολύ καλό εξοπλισμό για να μπορέσουν να ανταγωνιστούν με επιτυχία τα ήδη καθιερωμένα κέντρα.

Αυτό που είναι πολύ βασικό, είναι οι περιοχές που προορίζονται για κέντρα τουρισμού μακράς παραμονής, θα πρέπει να είναι εύκολα προσβάσιμες, δηλαδή να βρίσκονται κοντά σε αερολιμένα και να εξυπηρετούνται από καλό οδικό δίκτυο. Γενικότερα, η σωστά οργανωμένη υποδομή μεταφορών συμβάλλει ιδιαίτερα στην αξιοποίηση του φυσικού δυναμικού των πηγών, λόγω της μεγαλύτερης προσβασιμότητας και προβολής που θα αποκτήσουν.

Προτού γίνουν όλα αυτά, θα πρέπει να αξιολογηθούν οι θεραπευτικές ικανότητες των ιαματικών νερών και η δυναμικότητα των ιαματικών πηγών, ώστε να αποτελέσουν τομέα αναπτυξιακών και επενδυτικών πρωτοβουλιών προς όφελος της οικονομίας σε εθνικό, αλλά και τοπικό επίπεδο.

Επίσης, δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής ότι, πριν από κάθε είδους κίνηση για την αξιοποίηση των ιαματικών πηγών χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την προστασία του τοπίου και τη διασφάλιση του περιβάλλοντος, γιατί πολλές ιαματικές πηγές βρίσκονται σε περιοχές όπου συνδυάζεται το βουνό με τη θάλασσα, κάτω από εξαιρετικές κλιματολογικές συνθήκες.²¹ Η διατήρηση του γνήσιου φυσικού περιβάλλοντος στα κέντρα παραθέρισης στις λουτροπόλεις αποτελεί κύριο μέλημα. Η προστασία των ιαματικών νερών, που είναι σημαντικοί φυσικοί πόροι που εντάσσονται γενικότερα στο υδάτινο δυναμικό της χώρας, αποτελεί πρωταρχικό σκοπό. Είναι γνωστό ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, πέρα από την καταστροφή της αρχικής φυσικής ομορφιάς, συντελεί και στη μείωση της ανταγωνιστικότητας του συγκεκριμένου θέρετρου στην τουριστική αγορά.

Πολύ σημαντική επίσης, είναι η διενέργεια έρευνας αγοράς αλλά και η διαφήμιση, όπως συμβαίνει σε πολλές χώρες της Ευρώπης, θέμα στο οποίο η Ελλάδα υστερεί, με αποτέλεσμα οι ιαματικές πηγές της Ελλάδας να μην είναι διεθνούς φήμης. Παρόλα αυτά, έχει αναφερθεί σε διεθνή συνέδρια ακόμη και από ξένους ειδικούς, ότι η Ελλάδα έχει πολύ καλές ιαματικές πηγές που μπορούν να συνδυαστούν με τον θαλάσσιο τουρισμό και οι λουτροπόλεις της

²¹ Σχετική κίνηση για αξιοποίηση μη ανακηρυγμένων ακόμη ιαματικών πηγών και δημιουργία κέντρου ή κέντρων τουρισμού υγείας θα ξεκινήσει στο Βόιο Κοζάνης, λόγω των τριων και πλέον ιαματικών πηγών που αναβλύζουν, του πρώτου σε ποιότητα στον κόσμο ροδελιού και της μοναδικής σε φυσικό κάλος περιοχής.

να αποτελέσουν «πρότυπο» για όλες τις πόλεις της Μεσογείου που διαθέτουν επίσης ιαματικές πηγές. {3}

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι οι σημερινές ελληνικές λουτροπόλεις είναι συνδυασμένες και προορίζονται κυρίως για θεραπευτικούς σκοπούς. Αυτό θα πρέπει να αλλάξει. Αρχικά, θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που προσφέρουν οι λουτροπόλεις, ώστε να διευρυνθεί το πεδίο των δραστηριοτήτων τους και να αποτελέσουν κέντρα έλξης τουριστών όλων των ηλικιών για περισσότερους μήνες του χρόνου. Οι περισσότερες πηγές, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, συνδυάζουν βουνό, θάλασσα και θερμό κλίμα. Αυτό αποτελεί ιδανικό προνόμιο με πολλά περιθώρια αξιοποίησης και ανάδειξής τους σε αξιόλογα τουριστικά κέντρα υγείας για τουρισμό μακράς παραμονής.

4.4. Ίδρυση και Οργάνωση Λουτρόπολης

Είναι γνωστό ότι ο κύκλος ζωής μιας επένδυσης (όπως και ενός προϊόντος ή μιας επιχείρησης) περνά από 4 στάδια: τη *σύσταση* ή *εισαγωγή* (*introduction*), την *ανάπτυξη* (*growth*), την *ωρίμανση* (*maturity*) και την *παρακμή* (*decline*). {7}

Οι ελληνικές λουτροπόλεις στο παρελθόν έφτασαν στο στάδιο της ακμής, προσελκύοντας τουρίστες υψηλών εισοδημάτων, όχι μόνο από τη χώρα μας, αλλά και από άλλες χώρες του εξωτερικού. Με την επικράτηση όμως του νέου αναπτυξιακού μοντέλου, το οποίο είχε ως κυρίαρχο σύνθημα «Ελλάδα - χώρα του ήλιου και των διακοπών», οδηγήθηκαν στο τελευταίο στάδιο, αυτό της παρακμής. Σε αυτό το στάδιο, τα κέρδη μετατρέπονται σε ζημίες και αν δεν ληφθούν μέτρα αλλαγής ή βελτίωσης, θα επέλθει θάνατος.

Για το λόγο αυτό, ξεκίνησε μια προσπάθεια αλλαγής δυο γνωστών και σημαντικών λουτροπόλεων, της Νέας Απολλωνίας στη Θεσσαλονίκη και της Ικαρίας. Η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε με το σχεδιασμό δυο Επενδυτικών Σχεδίων. Οι μοντέρνες αυτές λουτροπόλεις βρίσκονται στο α' στάδιο, σε αυτό της σύστασης. Σκοπός στα πρώτα στάδια της ζωής τους είναι η αύξηση της ζήτησης, μέσω διαφήμισης των θεραπευτικών ιδιοτήτων των ιαματικών πηγών και του τόπου. Ακόμη, το κοινό θα πρέπει να πληροφορηθεί για τα πλεονεκτήματα, δηλαδή για τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν

αυτές οι λουτροπόλεις σε σχέση με τις υπόλοιπες. Η επιλογή αυτών των δύο θέσεων έγινε διότι έτσι θα υπάρξει η δυνατότητα διαφορετικής ανάπτυξης της κάθε μίας λουτρόπολης, ώστε να βγουν τα κατάλληλα συμπεράσματα για την περαιτέρω πορεία. {6}

Στην ουσία, ο σχεδιασμός μιας λουτρόπολης είναι έργο πολύπλοκο, πολυδιάστατο και χρονοβόρο. Απαιτεί μελέτη πολλών και σύνθετων παραγόντων, όπως είναι οι ακόλουθοι:

• **Ο χωροταξικός παράγοντας**

Η θέση της λουτρόπολης πρέπει να επιλέγεται με βάση το τοπογραφικό του χώρου, τα χαρακτηριστικά του τοπίου και το μέγεθος επιρροής των κλιματολογικών συνθηκών. Κάθε ωραία περιοχή δεν πρέπει να θεωρείται κατάλληλη για λουτρόπολη. Ακόμη, με βάση τις ανάγκες κάθε περιοχής εξασφαλίζεται η έκταση της λουτρόπολης.

• **Ο ιατρικός παράγοντας**

Η απάντηση στο ερώτημα αν ο γιατρός πρέπει να συμμετέχει στον σχεδιασμό μίας λουτρόπολης είναι καταφατική. Ο γιατρός πρέπει σε κάθε φάση του σχεδιασμού να επισημαίνει τις ανάγκες που πρέπει να καλύψει η λουτρόπολη και να προσαρμόζεται στις ενδείξεις του ιαματικού φυσικού πόρου, όπως για παράδειγμα του νερό, του κλίματος και της λάσπης.

Βέβαια, για την ίδρυση και λειτουργία μιας λουτρόπολης, υπάρχουν και άλλα ζητήματα και ενέργειες που πρέπει να γίνουν. Με άλλα λόγια, θα πρέπει να εκπονηθούν οι απαραίτητες οικονομοτεχνικές μελέτες και να συσταθεί «Φορέας Εκμετάλλευσης». Σχετικά με τη χρηματοδότηση για την υλοποίηση του προγράμματος ίδρυσης μιας λουτρόπολης, θα πρέπει να διασφαλισθούν χρήματα με κάποιον από τους παρακάτω τρόπους:

- με ίδια χρηματοδότηση του Επενδυτή,
- με τραπεζικό δανεισμό σε συνδυασμό με επιχορήγηση του Δημοσίου,
- με ένταξη σε προγράμματα της Ε.Ε.,
- ή σε συνδυασμό των πιο πάνω πηγών.

Για να ανοίξει όμως ο δρόμος της σωστής εκμετάλλευσης πρέπει να χρησιμοποιηθούν τα κατάλληλα κλειδιά - εργαλεία. Ένα από αυτά είναι το Marketing, το οποίο περιλαμβάνει την Οργάνωση, το Πρόγραμμα και το Σχέδιο εφαρμογής. {6}, {7}

4.5. Συμβολή του Τουρισμού Υγείας στην Περιφερειακή Ανάπτυξη

Ο Τουρισμός Υγείας, η προσπάθεια δηλαδή ενός τόπου να προσελκύσει τουρίστες με την ανάπτυξη υπηρεσιών και εγκαταστάσεων υγείας παράλληλα, αλλά και συμπληρωματικά με το κύριο τουριστικό προϊόν, συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στη διατήρηση της απασχόλησης σε υψηλά επίπεδα ακόμη και κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών.

Η Ελλάδα είναι γνωστή για τον αρχαίο πολιτισμό της, τον ήλιο και τη θάλασσα. Πρόσφατες πανεπιστημιακές μελέτες επισημαίνουν ότι η χώρα μας διαθέτει τις καλύτερες περιβαλλοντικές και κλιματολογικές συνθήκες για την ανάπτυξη του Τουρισμού Υγείας και υποδεικνύουν αρκετές περιοχές της χώρας, που διαθέτουν ήδη μεγάλο μέρος της υποδομής που απαιτείται, όπως ικανό αριθμό κατάλληλων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων (spa-resorts), πανεπιστημιακά νοσοκομεία, ύπαρξη εκπαιδευμένου προσωπικού στην παροχή τέτοιων υπηρεσιών και πολλές άλλες υπηρεσίες.

Ακόμη, λίγοι γνωρίζουν την αξία του φυσικού πλούτου της Ελλάδας. Υπάρχει τέτοιο πλήθος ιαματικών πηγών, που αξίζει να προσπαθήσει να αναπτύξει έναν Ιαματικό Τουρισμό υψηλού επιπέδου, άξιο να συναγωνιστεί τον αντίστοιχο της Κεντρικής Ευρώπης. Η γεωγραφική κατανομή του ιαματικού δυναμικού της χώρας, όσο και τα συγκριτικά στοιχεία κίνησης και ιαματικής εξειδίκευσης των πηγών επιτρέπουν τη χωροταξική, αναπτυξιακή και λειτουργική ένταξη των ιαματικών πηγών κάθε περιοχής, τόσο σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, όσο και σε εθνικό. {6}

Έτσι, προκύπτει η ανάγκη ενός σχεδιασμού για μεθοδική, οικονομική και γενικότερα, για τη σωστή εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών, ώστε να προκαλέσει το διεθνές ενδιαφέρον και συγχρόνως τους δυναμικούς επενδυτές και επιχειρηματίες. Η αξιοποίηση των πηγών είτε από ιδιώτες, είτε από την

Τοπική Αυτοδιοίκηση με τη δημιουργία κοινοτικών επιχειρήσεων, αποτελεί μια σημαντική μορφή τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.

Η σωστή ανάπτυξη των πηγών θα επιφέρει σημαντικά θετικά αποτελέσματα στις τοπικές κοινωνίες, αλλά και σε εθνικό επίπεδο, συμβάλλοντας μέχρι και στην τόνωση της οικονομίας. Συγκεκριμένα, μερικά από αυτά τα θετικά αποτελέσματα είναι τα ακόλουθα:

- αύξηση εσόδων, εφόσον θα υπάρχει τουρισμός μακράς παραμονής,
 - νέες θέσεις απασχόλησης, λόγω της ανάπτυξης των ιαματικών πηγών, αλλά και λόγω κατασκευής της αρχικής υποδομής, όπως είναι η υποδομή υγείας και αθλητικών εγκαταστάσεων, δηλαδή νοσοκομεία, γήπεδα και άλλα,
 - ζήτηση για ανάπτυξη υπηρεσιών αγοράς, δηλαδή οικοδόμηση τραπεζών, καταστημάτων, εστιατορίων και άλλων μεγάλων κτιρίων,
 - ζήτηση αγαθών για περισσότερους μήνες το χρόνο και συνεπώς, εξομάλυνση της εποχικότητας των τουριστικών δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών,
 - φορολογικά και άλλα έσοδα για τις τοπικές αρχές,
 - βελτίωση των υπηρεσιών στον τομέα μεταφορών, δηλαδή κατασκευή αεροδρομίων, οδικών δικτύων και τέλος,
 - ζήτηση για εγκαταστάσεις και ειδική υποδομή (ιατρική) υψηλού επιπέδου για τον εξοπλισμό των υδροθεραπευτηρίων και των ιατρικών μονάδων.
- {8}, {9}

4.6. Προϊόντα της Βιομηχανίας του Τουρισμού Υγείας

Η βιομηχανία του τουρισμού υγείας εκτός από τις υπηρεσίες που παρέχει, παράγει σημαντικά προϊόντα, τα οποία έχουν πολλαπλές επιδράσεις, τόσο στην κοινωνία, όσο και στον κάθε άνθρωπο χωριστά. Τα πιο σημαντικά της προϊόντα είναι το φυσικό μεταλλικό νερό, διάφορα προϊόντα υγείας, φυσικά ή σχετικά παράγωγα αυτών, όπως για παράδειγμα, βότανα, φυτικά έλαια και πολλά άλλα και τέλος, τα καλλυντικά. Από τα παραπάνω, προκύπτει ότι τα προϊόντα αυτά συμβάλλουν όχι μόνο στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των χωρών που τα παράγουν, αλλά και στη βελτίωση της υγείας και της φυσικής κατάστασης όσων τα χρησιμοποιούν.

4.6.1. Η Εμφιάλωση και Εμπορία του Μεταλλικού Νερού

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλές πηγές με νερά απλώς πόσιμα²² και πηγές με νερά μεταλλικά ή μεταλλικά ανθρακούχα. Μεταλλικά και μεταλλικά ανθρακούχα χαρακτηρίζονται τα νερά που περιέχουν διάφορα στοιχεία ή ενώσεις στοιχείων, όπως άλατα, διοξείδιο του άνθρακα, μαγνήσιο και άλλα, σε συγκεκριμένες ποσότητες, ώστε να διαφοροποιούνται από τα φυσικά νερά και από τα εμφιαλωμένα επιτραπέζια. Ακόμη, περιέχουν πολλά ιχνοστοιχεία, τα οποία είναι ιδιαίτερα ωφέλιμα για τον ανθρώπινο οργανισμό.

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού έχει ανακηρύξει επίσημα έξι (6) πηγές, ως πηγές πόσιμου μεταλλικού νερού. Αυτές είναι οι ακόλουθες: Λουτράκι Κορινθίας, Νιγρίτα Σερρών, Σουρωτή Θεσσαλονίκης, Ξυνό Νερό Φλώρινας, Σάριζα Άνδρου και Άγιοι Απόστολοι Δουμπιών Χαλκιδικής. Το Λουτράκι διαθέτει ιδιωτικό εμφιαλωτήριο μεταλλικού νερού και οι πηγές Νιγρίτας, Ξυνού Νερού, Σάριζας και Δουμπιών διαθέτουν ιδιωτικά εμφιαλωτήρια μεταλλικού ανθρακούχου νερού. Το εμφιαλωτήριο της Σουρωτής στη Θεσσαλονίκη αποτελεί κοινοτική επιχείρηση.

Η παραγωγή, η κατανάλωση, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές εμφιαλωμένου νερού²³ στην Ελλάδα κατά τα έτη 1980-1996, σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, παρατίθενται στον *πίνακα 2*.

Τέλος, τα ενδεικνυόμενα είδη νερών είναι τα εξής:

α) Ολιγομεταλλικά: Είναι νερά με στερεό υπόλοιπο μικρότερο των 200mg% και περιέχουν Na, Ca, Mg, Cl, SO₄, HCO₃, καθώς και ίχνη Fe, Cu, Mn, Cr, Co, Zn και άλλων βαρέων μετάλλων. Επίσης, περιέχουν διαλυμένα αέρια, όπως οξυγόνο, άζωτο ή διοξείδιο του άνθρακα. Η θεραπευτική τους δράση παραδοσιακά αποδίδεται στην υποτονικότητά τους. Επίσης, στα ολιγομεταλλικά νερά αποδίδεται δράση διουρητική λόγω της αύξησης της νεφρικής αιμάτωσης.

β) Μετριομεταλλικά νερά: Περιέχουν στερεό υπόλοιπο 200 - 1000mg%.

²² εδώ συμπεριλαμβάνονται και τα ολιγομεταλλικά νερά
²³ μεταλλικού, επιτραπέζιου και ανθρακούχου

γ) Ανθρακικά ολιγομεταλλικά νερά: Περιέχουν αυξημένη ποσότητα CO₂. Παρουσιάζουν διουρητική δράση η οποία αποδίδεται στην ταχεία και άμεση απορρόφησή τους από τον γαστρικό βλεννογόνο. {10}

4.6.2. Διάφορα Προϊόντα Υγείας, Φυσικά ή Σχετικά Παράγωγα Αυτών

Τα προϊόντα υγείας (health products) είναι φυσικά προϊόντα, αλλά και σχετικά παράγωγα φυσικών προϊόντων, που βασίζονται σε παραδοσιακές συνταγές με φυσικές ή φυτικές πρώτες ύλες, όπως βότανα, φυτικά έλαια και εκχυλίσματα, φυσικά θεραπευτικά αρωματικά φυτά, διάφορα άνθη, φύκια, σφουγγάρια, σαπούνια, βιταμίνες, μέταλλα και ιχνοστοιχεία. Όλα αυτά τα προϊόντα παρουσιάζουν αυξημένη ζήτηση τα τελευταία χρόνια, καθώς συμβαδίζουν και με τα νέα πρότυπα, αλλά και την τάση της εποχής, που αντανακλώνται σε έναν πιο υγιεινό τρόπο ζωής. {10}

4.6.3. Καλλυντικά

Τα ιαματικά νερά χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια, για να αντικαταστήσουν όλο ή μέρος του νερού που περιέχεται στις συνταγές των καλλυντικών προϊόντων και που σε μερικά καλλυντικά περιέχεται σε ποσοστό μέχρι και 100%. Εκτός από το μεταλλικό νερό, μια ακόμη βασική πρώτη ύλη για την κατασκευή καλλυντικών είναι ο άργιλος, ο οποίος προέρχεται από τον πηλό, ο οποίος είναι ένας πολύ σημαντικός ιαματικός πόρος. Άλλωστε, στην Ελλάδα, ήδη από την αρχαιότητα, αλλά και μέχρι πρόσφατα, οι άνθρωποι λούζονταν στα νερά των θερμών πηγών για να ομορφύνουν, αλλά και για να διατηρήσουν την υγεία τους. Αυτό αποδεικνύεται από τις πολλές αναφορές στην παράδοσή μας για τη δύναμη των ιαματικών νερών. {10}

Τα άλατα, τα μεταλλικά στοιχεία και τα ιχνοστοιχεία που περιέχουν τα ιαματικά νερά τους δίνουν μοναδικές ιδιότητες για το δέρμα αλλά και για τον ψυχισμό του ανθρώπου, γνωστές από την αρχαιότητα, σε όλους τους πολιτισμούς. Σήμερα, ο ρόλος των ιαματικών νερών επαναπροσδιορίζεται, όχι μόνο στην ιατρική αλλά και στην κοσμετολογία. Στη Γαλλία, τουλάχιστον τέσσερις μεγάλες εταιρείες κυκλοφορούν σειρές καλλυντικών προϊόντων με το όνομα της πηγής από την οποία αντλούν το ιαματικό νερό που χρησιμοποιούν. Η

τάση αυτή εξαπλώνεται και σε άλλες χώρες, αλλά δεν πρόκειται απλώς για μια νέα μόδα. Οι έρευνες που γίνονται, αποδεικνύουν ότι υπάρχουν συγκεκριμένα πλεονεκτήματα στη χρήση του ιαματικού νερού στο δέρμα.

Οι ιδιότητες αυτές βρίσκουν εφαρμογή στα καλλυντικά και δερματολογικά προϊόντα, στην ενυδάτωση, την αντιμετώπιση του λιπαρού δέρματος και της ακμής, την αντιμετώπιση της ατοπικής δερματίτιδας σε παιδιά και ενήλικες, στο έκζεμα, την ψωρίαση, τα εγκαύματα, τα προβλήματα επούλωσης και γενικότερα στα ευαίσθητα δέρματα. {11} Με τη συγκριτική μελέτη διαφόρων νερών και την κλινική έρευνα για τη δράση του ίδιου του νερού στο δέρμα, αποδεικνύονται οι ιδιότητες και επιβεβαιώνεται η εμπειρία αιώνων, ότι δηλαδή το ιαματικό νερό έχει μέλλον στα καλλυντικά. Το μέλλον αυτό, θα πρέπει να αναζητηθεί στη χώρα μας, στις δεκάδες θερμές πηγές της και στα ίχνη του μακραίωνου πολιτισμού μας, με τη βοήθεια των μέσων της σύγχρονης επιστήμης και τεχνολογίας.

4.7. Επίλογος

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα ότι, ο ιαματικός τουρισμός είναι μια σπουδαία εναλλακτική μορφή τουρισμού, που προσφέρεται για μακροπρόθεσμο περιφερειακό προγραμματισμό, αφού δημιουργεί σημαντικό αριθμό νέων θέσεων απασχόλησης. Σημαντικό πλεονέκτημα του ιαματικού τουρισμού είναι ότι πρόκειται για τουριστική δραστηριότητα που μπορεί να ασκείται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, καθώς και ότι μπορεί να συμπληρώνεται σε πολλές περιπτώσεις με προσοδοφόρες παράλληλες δραστηριότητες, όπως η παραγωγή και εμφιάλωση μεταλλικού νερού, τα καλλυντικά και άλλα φυσικά προϊόντα υγείας.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι ο ιαματικός τουρισμός εμφανίζει μια συνεχή τάση ανανέωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, που αφορούν στις φυσικοθεραπείες, στην αισθητική, στην υγιεινή διατροφή, στην άθληση και πολλές άλλες, με αποτέλεσμα να γίνεται ένας από τους πιο δυναμικούς κλάδους της τουριστικής αγοράς, ενότητα που θα αναλυθεί στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

ΠΗΓΕΣ

{1} ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΚΑΛΑΣ, Προϊστάμενος Τμήματος, Ιαματικών Πηγών Ε.Ο.Τ.

<http://www.iama.gr/ethno/Therm/kokalas.html>

{2} Σωτηριάδης Μάριος, Ταξιδιωτικά Πρακτορεία Incoming & Outgoing, Λειτουργία – Οικονομικά – Σχεδιασμός Προϊόντων, Εκδόσεις Προπομπός, 2001

{3} http://users.hol.gr/~chriskir/thermalismos_kai_iamatikos_tourismos.html

{4} <http://users.hol.gr/~chriskir/p04.html>

{5} www.iama.gr/ethno/Therm/trivisa.html, Μαρία Τριβυζά, Υπάλληλος ΕΟΤ

{6} <http://www.iama.gr/ethno/Therm/madelou.html>

{7} Wheelen Thomas L. & Hunger J. David, Concepts in Strategic Management and Business Policy, Tenth Edition, Pearson Prentice Hall, 2006

{8} Κασάπη Μαρία, Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και η συμβολή τους στην περιφερειακή ανάπτυξη, Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 2000.

{9} Ηγουμενάκης Ν., Προϋποθέσεις για τη χάραξη και εφαρμογή μιας ρεαλιστικής πολιτικής τουριστικής ανάπτυξης. Ινστιτούτο Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2000

{10} Σπάθη, Σοφία Κ., Ο ιαματικός τουρισμός και η ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα, Εκθέσεις 29, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, Αθήνα, 2000.

{11} http://users.hol.gr/~chriskir/ta_iamatika_nera_sta_kalyntika.html

{12} http://users.hol.gr/~chriskir/iamatikes_phges_ellados.html

{13} Φυλλάδια από Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, παραχωρημένα από τον Ε.Ο.Τ., Τμήμα Ιαματικών Πηγών:

Νόμος 2188/1920 *Περί Ιαματικών Πηγών,*

Νόμος 4844/1930 *Περί διατάξεων αφορωσών την εκμετάλλευσιν των Ιαματικών Πηγών,*

Νόμος 4086/1960 *Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών περί Ιαματικών Πηγών,*

Νόμος 2160/1993 *Ρυθμίσεις για τον Τουρισμό και άλλες διατάξεις,*

Νόμος 2356/1995 *Υπουργικές Αποφάσεις & Εγκρίσεις,*

ΦΕΚ 551 7/7/1997 *Προϋποθέσεις έκδοσης – χορήγησης ειδικού σήματος λειτουργίας σε επιχειρήσεις κέντρων θαλασσοθεραπείας.*

Πίνακες 4^{ου} Κεφαλαίου

Πίνακας 4.1: 2004 Στατιστικά εισιτήρια Υδροθεραπευτηρίων Ιαματικών Πηγών της Ε.Τ.Α.

Υποκατάστημα	Χειμερινή Περίοδος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος	Σύνολο
Αιδηψός	1/1 έως 31/5	7.891	49.893	61.677	76.220	13.165	208.846
Θερμοπούλες	1/11 έως 31/12	0	831	3.776	5.119	568	10.294
Καΐαφας		905	7.239	11.485	14.516	5.185	39.330
Κύθνος		250	1.783	2.086	2.077	211	6.407
Λουτράκι (Ποσιθεραπευτήριο)	2.044	1.018	2.311	2.031	2.338	1.316	11.058
Νιγρίτα		0	848	1.478	3.008	968	6.302
Υπάτη		5.004	16.464	25.340	29.299	4.920	81.027
Σύνολο	2.044	15.068	79.369	107.873	132.577	26.333	363.264
Άτομα - Δ.Α.Υ. (Δελτία Άδειας Υδροθεραπείας)							
Υποκατάστημα	Χειμερινή Περίοδος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος	Σύνολο
Αιδηψός	4.190	3.518	12.097	14.970	12.434	1.235	48.444
Θερμοπούλες		0	114	292	310	21	737
Καΐαφας		134	634	1.009	914	213	2.904
Κύθνος		31	9	111	88	2	241
Λουτράκι (Ποσ.)		0	0	0	0	0	0
Νιγρίτα		0	70	132	245	71	518
Υπάτη		541	1.166	1.858	1.576	134	5.275
Σύνολο	4.190	4.224	14.090	18.372	15.567	1.676	58.119

Πηγή: Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης

Παρατηρήσεις:

1. Τα άτομα της Αιδηψού αφορούν σε όλη την Λουτρόπολη (λειτουργούν περίπου 20 ιδιωτικά υδροθεραπευτήρια).
2. Τα εισιτήρια των ιδιωτικών υδροθεραπευτηρίων της Αιδηψού ανέρχονται στις 346.525.
3. Στο Λουτράκι δεν υπάρχει συγκεκριμένος αριθμός ατόμων καθώς το Υποκατάστημα λειτουργεί ως Ποσιθεραπευτήριο. Δεν εκδίδονται Δ.Α.Υ. Οι αριθμοί εισιτηρίων αφορούν σε πόσεις (ποτήρι).

Πίνακας 4.2: Παραγωγή, κατανάλωση, εισαγωγές και εξαγωγές εμφιαλωμένου νερού στην Ελλάδα

Έτη	Παραγωγή Εμφιαλ.νερού (τόνοι)	Παραγωγή μη ανθρακούχου εμφιαλ.νερού (τόνοι)	Παραγωγή ανθρακούχου εμφιαλ.νερού (τόνοι)	Εισαγωγές εμφιαλ.νερού (τόνοι)	Εξαγωγές εμφιαλ.νερού (τόνοι)	Κατανάλωση εμφιαλ.νερού (τόνοι)	Πληθυσμός χώρας (άτομα)	Αφίξεις αλλοδαπών τουριστών (άτομα)	Κατά κεφαλήν κατανάλωση εμφιαλ.νερού (λίτρα)
	1=2+3	2	3	4	5	6=1+4-5	7	8	9
1980	41.758			242	3.050	38.950	9.642.505	5.271.115	2,61
1981	40.013			50	1.142	38.921	9.740.417	5.577.109	2,54
1982	46.993			154	4.085	43.062	9.789.513	5.463.860	2,82
1983	42.573			106	1.378	41.301	9.846.627	5.258.372	2,73
1984	48.985			141	1.761	47.365	9.895.801	6.027.266	2,97
1985	49.616			270	1.365	48.521	9.934.294	7.039.428	2,86
1986	69.289			871	2.387	67.773	9.967.264	7.339.015	3,92
1987	78.337			1.717	1.548	78.506	10.000.644	8.053.052	4,35
1988	118.107	113.842	4.265	3.547	1.040	120.614	10.037.037	8.274.429	6,59
1989	120.544	114.466	6.078	6.636	2.524	124.656	10.089.550	8.540.962	6,69
1990	166.510	159.034	7.476	6.485	1.407	171.588	10.160.551	9.310.492	8,81
1991	169.889	163.502	6.387	5.308	1.910	173.287	10.256.464	8.271.258	9,35
1992	209.364	202.421	6.943	6.661	1.973	214.052	10.321.883	9.756.012	10,66
1993	305.551	295.418	10.133	5.303	1.827	309.027	10.379.453	9.913.267	15,23
1994	324.603	313.838	10.765	7.691	5.942	326.352	10.426.289	11.230.854	15,07
1995	324.000	313.255	10.745	6.648	20.348	310.300	10.454.019	10.130.177	15,07
1996	329.547	318.618	10.929	4.996	28.382	306.161	10.475.878	9.233.295	15,53

- Πηγές: 1. ΕΣΥΕ, Στατιστική Έρευνα Βιομηχανίας
 2. ΕΣΥΕ, Δ/ση Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου
 3. ΕΣΥΕ, Εξωτερικό Εμπόριο Ελλάδας
 4. ΕΣΥΕ, Στατιστική Επετηρίδα Ελλάδας

Παράρτημα 4^ο Κεφαλαίου

4.1. Νομοθετικό Πλαίσιο

Το νομοθετικό πλαίσιο των ιαματικών πηγών ξεκινά με το Βασικό Νόμο 2188/1920, ο οποίος αναφέρεται στα εξής:

- α. Χαρακτηρισμός, ανακήρυξη και κυριότητα Ιαματικών Πηγών.
- β. Κανονισμός λειτουργίας Υδροθεραπευτηρίων.
- γ. Άδεια λειτουργίας καταστημάτων Ιαματικών Πηγών.
- δ. Κατάταξη των Πηγών σε Δημόσιες και Ιδιωτικές.

Ακόμη, αναφέρει ότι οι ιαματικές πηγές που δεν τελούσαν σε εκμετάλλευση κατά την 1.1.1920 ανήκουν στο κράτος, ανεξάρτητα της κυριότητας του εδάφους. Σε ότι αφορά τις ιαματικές πηγές που τελούσαν σε εκμετάλλευση πριν τη δημοσίευση του νόμου, παραμένουν στον ιδιοκτήτη του εδάφους από το οποίο αναβλύζουν. Τέλος, αναφέρεται ότι η διαχείριση και η εκμετάλλευση των πηγών ανατίθεται στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

Τα Βασιλικά Διατάγματα **Β.Δ.7/21.8.1920** και **Β.Δ.18.8.1920** προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιούνται οι δημοπρασίες για ενοικίαση των ιαματικών πηγών του κράτους, τις υποχρεώσεις των ενοικιαστών και τέλος, όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την ανακήρυξη μιας πηγής σε ιαματική, καθώς και για τη χορήγηση άδειας εκμετάλλευσης αυτής.

Με τα Βασιλικά Διατάγματα **Β.Δ.23.4.1923** και **3.5.1923** «Περί αδείας ανοίγματος και εκμεταλλεύσεως καταστημάτων ιαματικών πηγών, υδροθεραπείας φυσικής και παραπλήσιας θεραπείας», ορίζονται η διαδικασία για την παροχή άδειας εκμετάλλευσης, οι όροι και ο κανονισμός λειτουργίας των υδροθεραπευτηρίων.

Ο Νόμος 4844/30 «Περί διατάξεων αφορωσών την εκμετάλλευσιν των ιαματικών πηγών» αναφέρεται σε διατάξεις που αφορούν την εκμετάλλευση των Ιαματικών Πηγών. Επίσης, ο Νόμος αυτός καθορίζει την ζώνη προστασίας των Ιαματικών Πηγών ως κύκλο, με κέντρο την Πηγή και ακτίνα 1.000 μέτρα. Εντός της ζώνης προστασίας γίνονται μόνο έργα και

εκμεταλλεύσεις του εδάφους, τέτοια που δεν παραβιάζουν τον Ιαματικό Υδροφορέα. Ο ίδιος Νόμος προβλέπει τη συγκρότηση Τεχνικής Επιτροπής, έργο της οποίας είναι η γνωμοδότηση επί των έργων που προβλέπεται να γίνουν εντός της ζώνης προστασίας.

Ο Αναγκαστικός Νόμος (Α.Ν.) 2531/5/7.9.1940 αναφέρεται στη συγκρότηση επιτροπών για μελέτη και εισήγηση ειδικών θεμάτων τουρισμού και άρα, κατάργηση όλων των προηγούμενων.

Ο Α.Ν.828/1948 αναφέρεται στην τροποποίηση, διάλυση ή αναμόρφωση συμβάσεων εκμετάλλευσης δημόσιων ιαματικών πηγών και ο Α.Ν.1813/1951 αποτελεί ουσιαστικά συμπλήρωση του προηγούμενου νόμου και ορίζει τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ) ως φορέα εποπτείας και ελέγχου των ιαματικών πηγών της χώρας μας. Ακολουθεί ο Ν.Δ. 3016/1954 και ο Νόμος 4086/60 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών περί ιαματικών πηγών», ο οποίος διαχωρίζει τις Ιαματικές Πηγές σε Τουριστικής και Τοπικής σημασίας. Οι Ιαματικές Πηγές Τουριστικής σημασίας υπάγονται στην άμεση αρμοδιότητα του Ε.Ο.Τ. Σε ότι αφορά τις Ιαματικές Πηγές Τοπικής σημασίας, η λειτουργία τους τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εσωτερικών, που ασκείται από τον Νομάρχη της κάθε περιοχής. Έτσι, ο Ε.Ο.Τ. υποχρεούται να παραχωρεί τις ιαματικές πηγές για εκμετάλλευση στους Δήμους και τις Κοινότητες ή τα Νομαρχιακά Ταμεία, στα διοικητικά όρια των οποίων αναβλύζουν οι πηγές.

Στη συνέχεια ακολουθεί ο Ν.1892/1990 «Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» και ο Ν.2160/1993 που αναφέρεται σε τροποποίηση της νομοθεσίας για τον Ε.Ο.Τ. και άλλες διατάξεις. Μετά από δυο χρόνια, ο Ν.2234/1995 ενισχύει τη δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής, που συμβαδίζει με τις νέες κατευθύνσεις της τουριστικής πολιτικής, όπως είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και η προσέλκυση τουριστών υψηλής εισοδηματικής τάξης. {10}, {12}, {13}

Ο τελευταίος νόμος είναι ο Ν.3498/2006 για την «Ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού και λοιπές διατάξεις», ο οποίος προσπαθεί να θέσει καλύτερες βάσεις για την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού στη χώρας μας και ο οποίος παρατίθεται στο Παράρτημα Α' του Τρίτου Κεφαλαίου.

4.2. Ιαματικές Πηγές Τουριστικής Σημασίας

Όνομασία Ιαματικής Πηγής και Νομός	Είδος θεραπείας (ασθένειες που θεραπεύονται)
1. Αιδηψός Ν. Εύβοιας	- Λουτροθεραπεία (ρευματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, περιφερικό νεύρα) -εισπνοθεραπεία -κινησιοθεραπεία
2. Θερμοπύλες Ν. Φθιώτιδας -πηγές Θερμοπυλών: -Πηγές Καλλιδρόμου:	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, γυναικολογικά, περιφερικό νεύρα) -εισπνοθεραπεία, δεν λειτουργεί -λουτροθεραπεία
3. Καμμένα Βούρλα Ν. Φθιώτιδας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, Περιφερικό νεύρα)
4. Πλατύστομο Ν. Φθιώτιδας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά) -ποσιθεραπεία (ήπαρ, χοληδόχος κύστη)
5. Υπάτη Ν. Φθιώτιδας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, κυκλοφορικό και νευροφυτικό σύστημα)
6. Βουλιαγμένη Αττικής	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, γυναικολογικά)
7. Μέθανα Αττικής	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, περιφερικά νεύρα)
8. Λουτράκι Ν. Κορινθίας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, περιφερικά νεύρα) -ποσιθεραπεία (ήπαρ, χοληδόχος κύστη, γαστρεντερολογικά, ουροφόροι οδοί)
9. Κουνουπέλι Ν. Ηλείας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
10. Κυλλήνη Ν. Ηλείας	-εισπνοθεραπεία (αναπνευστικά, πνευμονολογικά, αλλεργίες) -λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά)
11. Καϊάφας Ν. Ηλείας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά,

	αρθριτικά, αναπνευστικά, κυκλοφορικό) -ποσιθεραπεία
12. Ελευθεραί Ν. Καβάλας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, γυναικολογικά)
13. Νιγρίτα Θέρμα Ν. Σερρών	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά)
14. Νιγρίτα Ν. Σερρών	-ποσιθεραπεία (ουροφόροι οδοί, γαστρεντερολογικά)
15. Λαγκαδάς Ν Θεσσαλονίκης	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, περιφερικά νεύρα)
16. Σμόκοβος Ν. Καρδίτσας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, κυκλοφορικό) -εισπνοθεραπεία -ποσιθεραπεία
17. Ικαρία Ν. Σάμου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, περιφερικά νεύρα)
18. Κύθνος Ν. Κυκλάδων	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά)
19. Σουρωτή Ν. Θεσσαλονίκης	-εμφιάλωση μεταλλικού νερού
20. Ξυνό Νερό Ν. Φλώρινας	-ποσιθεραπεία -εμφιάλωση μεταλλικού νερού
21. Καλλιθέα Ρόδου Ν. Δωδεκανήσου	-ποσιθεραπεία (ήπαρ, χοληδόχος κύστη, γαστρεντερολογικά)
22. Ποτάμιο Ν. Σάμου	-λουτροθεραπεία
23. Κίρρας Ν. Φωκίδας	-λουτροθεραπεία
24. Σάριζα Άνδρου Ν. Κυκλάδων	-ποσιθεραπεία

Πηγές: 1. ΕΟΤ, Τμήμα Ιαματικών Πηγών
2. Οδηγός Ιαματικών Πηγών και Λουτροπόλεων Ελλάδας, Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, Θεσσαλονίκη, 1995.
3. Θερμομεταλλικές πηγές της χώρας, Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων, Αθήνα, 1984.

4.3. Ιαματικές Πηγές Τοπικής Σημασίας

Όνομασία Ιαματικής Πηγής και Νομός	Είδος θεραπείας (ασθένειες που θεραπεύονται)
1. Έχινος Ν. Ξάνθης	- λουτροθεραπεία (ρευματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, νευρίτιδες)
2. Γεννησαία Ν. Ξάνθης	- λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, νευρίτιδες, περιφερικά νεύρα)
3. Τραϊανούπολη Ν. Έβρου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, περιφερικά νεύρα, κυκλοφοριακό) -ποσιθεραπεία (γαστρεντερικά, ήπαρ)
4. Ψαρόθερμα Σαμοθράκης Ν. Έβρου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά) -ποσιθεραπεία (γίνεται ελεύθερα)
5. Κρηνίδες Ν. Καβάλας	-πηλοθεραπεία (δερματικά, ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά, αισθητική)
6. Αριδαία Ν. Πέλλης	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά) -ποσιθεραπεία (θρέψης στομαχοεντερικών παθήσεων)
7. Μεγάλη Βρύση Γιάννης Ν. Κιλκίς	-λουτροθεραπεία (γίνεται ελεύθερα) -ποσιθεραπεία (γαστρεντερικά, ουροφόροι οδοί, δερματικά)
8. Πικρολίμνη Ξυλοκερατία Ν. Κιλκίς	-πηλοθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά, δερματικά, αισθητική)
9. Σιδηρόκαστρο Ν. Σερρών	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, νευραλγίες) -ποσιθεραπεία (ουροφόροι οδοί)
10. Άγκιστρο Ν. Σερρών	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
11. Θέρμη Σεδών Ν. Θεσσαλονίκη	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, αρθριτικά, κυκλοφορικό, γυναικολογικά, περιφερικά νεύρα)
12. Νέα Απολλωνία Ν. Θεσσαλονίκης	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, γυναικολογικά, αρθριτικά, περιφερικά νεύρα)
13. Αγία Παρασκευή Ν.	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά,

Χαλκιδικής	γυναικολογικά, περιφερικά νεύρα)
14. Άγιοι Απόστολοι Δουμπιών Ν. Χαλκιδικής	-ποσιθεραπεία
15. Αμμουδάρα Ν. Καστοριάς	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά, κυκλοφορικό)
16. Κιβωτός Ν. Γρεβενών	υπό ανακήρυξη
17. Αγραπηδιά Ν. Φλώρινας	υπό ανακήρυξη
18. Δρανίτσα – Καΐτσα Ν. Καρδίτσας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά, νευρώσεις, ψυχικές διαταραχές) -ποσιθεραπεία
19. Κόκκινο Νερό Καρίτσας Ν. Καρδίτσας	-ποσιθεραπεία (θρέψης στομαχοεντερικών)
20. Πρέβεζα Ν. Πρεβέζης	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά)
21. Χανόπουλο Ν. Άρτας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά)
22. Καβάσιλα Ν. Ιωαννίνων	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά, γυναικολογικά)
23. Αμάραντος Κόνιτσας Ν. Ιωαννίνων	-ατμοθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά)
24. Κόκκινο Στεφάνι Ν. Αιτωλοακαρνανίας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά, γυναικολογικά, δερματικά)
25. Κρεμαστά Χούνης Ν. Αιτωλοακαρνανίας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά)
26. Μουρτσιάνου Ν. Αιτωλοακαρνανίας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά)
27. Στάχτη Ν. Αιτωλοακαρνανίας	-λουτροθεραπεία
28. Χέλοβα Μπανιώτη Ν. Αιτωλοακαρνανίας	-λουτροθεραπεία
29. Αγραπιδόκαμπος Ν. Αιτωλοακαρνανίας	-λουτροθεραπεία
30. Λιτσέκι Ριγανίου Ν. Αιτωλοακαρνανίας	-λουτροθεραπεία
31. Άγιος Βάρβαρος Τρύφου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθρικά,

N. Αιτωλοακαρνανίας	γυναικολογικά, δερματικά) -ποσιθεραπεία (θρέψης στομαχοεντερικών)
32. Ξυλοκέρας N. Ηλείας	-λουτροθεραπεία
33. Πουρνάρι Πελοπίου N. Ηλείας	-λουτροθεραπεία
34. Φρασιανά N. Ηλείας	-λουτροθεραπεία
35. Σελιανίτικα Αιγίου N. Αχαΐας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
36. Αραχωβίτικα N. Αχαΐας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
37. Σουβάλα Αίγινας N. Αττικής	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
38. Ευρυάλη Γλυφάδας N. Αττικής	-λουτροθεραπεία
39. Παλαιόβραχας N. Φθιώτιδας	-λουτροθεραπεία
40. Γιάλτρα N. Εύβοιας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
41. Αμάρυνθος Βάθειας N. Εύβοιας	-λουτροθεραπεία
42. Βρωμονέρι N. Μεσσηνίας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
43. Ηραία N. Αρκαδίας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
44. Λουτρά Ελένης N. Κορινθίας	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
45. Χριστιανό Πολιχνίτου N. Λέσβου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
46. Πολίχνιτος N. Λέσβου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά, κυκλοφορικό)
47. Θερμή Λέσβου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, αρθριτικά, κυκλοφορικό, γυναικολογικά, περιφερικά νεύρα)
48. Άγιος Ιωάννης N. Λέσβου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά, νευραλγίες)
49. Κόλπος Γέρας N. Λέσβου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά, νευρίτιδες)

50. Αγιάσος Ν. Λέσβου	-ποσιθεραπεία (θρέψης στομαχοεντερικών)
51. Άργεννος Ν. Λέσβου	υπό ανακήρυξη
52. Εφταλού Ν. Λέσβου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά, νευρίτιδες)
53. Κορνός Λήμνου Ν. Λέσβου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
54. Αγιάσματα Κεράμου Ν. Χίου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
55. Αδάμας Μήλου Ν. Κυκλάδων	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά, νευραλγίες οδόντων)
56. Αθέρμα Θήρας Ν. Κυκλάδων	-λουτροθεραπεία
57. Πλάκα Θήρας Ν. Κυκλάδων	-λουτροθεραπεία
58. Άγιος Φωκάς Κως Ν. Δωδεκανήσου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
59. Θερμά Καλύμνου Ν. Δωδεκανήσου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, αρθριτικά)
60. Μανδράκι Νισύρου Ν. Δωδεκανήσου	-λουτροθεραπεία (ρευματικά, δερματικά, αρθριτικά, γυναικολογικά)
61. Τζανουδιανά Ν. Χανίων	-ποσιθεραπεία
62. Λιμπιναρέ Ν. Χανίων	-ποσιθεραπεία
63. Πανασού Ν. Ηρακλείου	-λουτροθεραπεία

Πηγές: 1. ΕΟΤ, Τμήμα Ιαματικών Πηγών.

2. Οδηγός Ιαματικών Πηγών και Λουτροπόλεων Ελλάδας, Σύνδεσμος Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας, Θεσσαλονίκη, 1995.

3. Θερμομεταλλικές πηγές της χώρας, Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων, Αθήνα, 1984.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

SPA, η Νέα Τάση του Θεραπευτικού Τουρισμού

5.1. Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο, που αποτελεί το τρίτο και τελευταίο μέρος της διπλωματικής αυτής εργασίας, θα παρουσιαστεί ο κλάδος των Spa και η κατάσταση που επικρατεί στη χώρα μας. Συγκεκριμένα, θα παρατεθεί ένας σύντομος κατάλογος με τα πιο μεγάλα και γνωστά Spa στην Ελλάδα και ακολούθως θα περιγραφεί το Spa που είναι υπό κατασκευή σε ένα από τα πιο μεγάλα ξενοδοχεία της Αθήνας, αυτό του ξενοδοχείου Atheneum InterContinental, από το οποίο δόθηκε άδεια παρουσίασης των στοιχείων του²⁴. Τέλος, στο παράρτημα που ακολουθεί, δίνεται, πέραν των άλλων σημαντικών πληροφοριών, ένας κατάλογος με τα πιο σημαντικά αιθέρια έλαια και τη σημασία τους, που μπορούν να χρησιμεύσουν στην καθημερινότητα όλων όσων θέλουν να προσθέσουν έναν διαφορετικό τόνο στη ζωή τους.

Κάνοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή, μαθαίνουμε ότι ο πατέρας της ιατρικής Ιπποκράτης, μπορεί να θεωρηθεί ως ο πρώτος που ανακάλυψε τις θεραπευτικές ιδιότητες του θαλασσινού νερού, παρατηρώντας την ευεργετική επίδρασή του στα πληγωμένα χέρια των ψαράδων. Από το γεγονός ότι η επαφή με τη θάλασσα απέκλειε κάθε πιθανή μόλυνση, η ιατρική του διάνοια τον έκανε να προτρέπει τους ασθενείς του σε θεραπείες με τη χρήση θαλασσινού νερού ακόμα και για ανακούφιση από πόνους.

Είναι γνωστό πλέον ότι η θαλασσοθεραπεία είναι ένα σύστημα αποτελεσματικής θεραπείας, που με τη χρήση θερμού θαλασσινού νερού, προκαλεί την ανανέωση των κυττάρων, με ανταλλαγή διαφόρων στοιχείων και τοξινών ανάμεσα στο αίμα και το νερό. {1}

Ακόμη, ο σύγχρονος τρόπος ζωής και οι υψηλές απαιτήσεις, προσέλκυσαν σιγά-σιγά και το νεανικό κοινό που αντιμετώπισε τα ιαματικά λουτρά ως έναν τρόπο χαλάρωσης, αλλά και προληπτικής θεραπείας, όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο τόσο στο

²⁴ από τον Διευθυντή του, κύριο Π. Παναγιωτόπουλο

εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα, η λουτροθεραπεία παρουσιάζει μια έξαρση, κερδίζοντας συνεχώς έδαφος στον κλάδο των εναλλακτικών διακοπών. {2}

5.2. Η αρχή της δημιουργίας των κέντρων SPA και η εξέλιξή τους

Η γνωστή πλέον λέξη Spa, προέρχεται από τις λατινικές λέξεις sanitas per aqua, που σημαίνει υγεία δια του νερού. Σύμφωνα με το Νόμο 3498/2006²⁵ τα κέντρα αναζωογόνησης (Spa) είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος. {3}

Σήμερα φαίνεται ότι αρκετοί άνθρωποι θεωρούν τα Spa ως μία νέα μόδα. Γεγονός είναι πάντως ότι η ανάγκη και η ζήτηση της εν λόγω «μόδας» φαίνεται να ξεπερνάει κάθε προσδοκία, καθώς οι δραστηριοποιούμενες στον κλάδο επιχειρήσεις αναπτύσσονται και πληθαίνουν και στις χώρες του εξωτερικού και στην Ελλάδα. {4} Σύμφωνα με το Υπόδειγμα των Πέντε Δυνάμεων του Porter, οι πιθανοί νέο-εισερχόμενοι διαθέτουν μεγάλη δύναμη, καθώς είναι έντονη η απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων. {5}, {6} Με άλλα λόγια, η αυξημένη ζήτηση «άνοιξε» το δρόμο για έναν ιδιαίτερα κερδοφόρο και ελκυστικό κλάδο με τη δημιουργία θέρετρων ιαματικού τουρισμού (Spa) που συνδυάζουν εκτός από τις υπηρεσίες υγείας και την ψυχαγωγία. {7}

Στην Ελλάδα, την τελευταία δεκαετία, δημιουργούνται όλο και περισσότερα κέντρα λουτροθεραπείας σε εκσυγχρονισμένες πολυτελείς εγκαταστάσεις με συνδυαστικές υπηρεσίες μασάζ, λασποθεραπείας και άλλων υπηρεσιών, που είναι ικανές να αντικαταστήσουν ή να είναι συμπληρωματικές με τις φυσικές ιαματικές πηγές. {4} Έτσι, αρκετά πολυτελή ξενοδοχεία σε όλη την Ελλάδα διαθέτουν υπερμοντέρνα κέντρα θαλασσοθεραπείας και Spa, με άριστο

²⁵ ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ, ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ, ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΙΑΜΑΤΙΚΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ – ΧΡΗΣΕΙΣ, Άρθρο 1, Ορισμοί (βλέπε Παράρτημα Α', 3^{ου} Κεφαλαίου, σελ. 94).

εξοπλισμό και καλά εκπαιδευμένο προσωπικό. Τα κέντρα αυτά διαθέτουν υδρομασάζ σε θερμαινόμενες πισίνες με θαλασσινό νερό, αρωματοθεραπεία και θεραπεία με φυτά θαλάσσης. Η θαλασσοθεραπεία συνίσταται στη σωστή και ταυτόχρονη χρήση των ευεργετικών συστατικών του θαλασσινού νερού και των θαλασσινών φυτών.

Ωστόσο, ο αριθμός των κέντρων θαλασσοθεραπείας και Spa, κυρίως στα πολυτελή ξενοδοχεία και στα ξενοδοχεία resorts στην Ελλάδα, αλλά κι ένας μεγάλος αριθμός Luxury Hotels Spa και Wellness Spa Hotels, συνεχίζουν να αυξάνονται με αμείωτο ρυθμό, προσφέροντας ποικιλία προγραμμάτων ομορφιάς, ευεξίας και άθλησης, με θαλασσοθεραπεία ή χωρίς.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η εφαρμογή των προγραμμάτων στα περισσότερα κέντρα περιλαμβάνει συνδυασμό θαλασσινού νερού, θαλασσινών φυτών και λάσπης, έτσι ώστε το ανθρώπινο σώμα να απορροφήσει όλα τα ευεργετικά στοιχεία του υδάτινου περιβάλλοντος. Πλέον, οι συγκεκριμένοι χώροι λειτουργούν και ως «ειδικοί αισθητήρες άγχους», ενώ οι προληπτικές και θεραπευτικές ιδιότητες των κέντρων θαλασσοθεραπείας τα αναδεικνύουν ως μία ασφαλή, εναλλακτική μορφή φροντίδας της υγείας του ανθρώπου, με αξιόλογα αποτελέσματα στα προβλήματα του σύγχρονου τρόπου ζωής, όπως το στρες και η υπερκόπωση. Αποτελεσματικά αντιμετωπίζονται και οι «φθορές» του σώματος και του προσώπου που προκαλούνται από το χρόνο και τη φυσική γήρανση, καθώς επίσης και τραυματισμοί, ορθοπεδικά, γυναικολογικά και κυκλοφορικά προβλήματα και άλλα. {9}

Επιπλέον, συμβάλει ευεργετικά και σε πολλούς ακόμα τομείς όπως η χαλάρωση, η ανανέωση των μυών, ακόμα και στον έλεγχο του σωματικού βάρους. Ιδιαίτερα σημαντικό βέβαια είναι ότι στοχεύει στη βελτίωση της υγείας και καλό είναι να πραγματοποιείται ταυτόχρονα με την εφαρμογή ισορροπημένης και υγιεινής διατροφής.

Το κλίμα στις ελληνικές παράκτιες περιοχές που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ηλιοφάνεια με αναζωογονητικές ιδιότητες, συμβάλει κατά πολύ σε αυτό τον

τομέα, ώστε τα ελληνικά κέντρα θαλασσοθεραπείας και spa που διαθέτουν τα ελληνικά ξενοδοχεία πολυτελείας, να είναι εφάμιλλα των καλύτερων ανά τον κόσμο και να καθιστούν την Ελλάδα μοναδικό προορισμό για Spa Hotels, Wellness Spa Hotels και γενικότερα για θεραπευτικό τουρισμό. {1}

Σύμφωνα με την Αμερικανική Ένωση Θεραπευτών Spa, οι οάσεις χαλάρωσης προσφέρουν τα παρακάτω πέντε χαρακτηριστικά:

- Μειώνουν την πιθανότητα καθημερινών τραυματισμών.
- Βελτιώνουν την κίνηση, τη δύναμη και κυρίως την απόδοση.
- Μειώνουν το χρόνο ανάνηψης από ασθένειες.
- Μεγιστοποιούν την προμήθεια θρεπτικών υλικών στους ιστούς και αυξάνουν την κυκλοφορία του αίματος.
- Επιταχύνουν την αποβολή των άχρηστων μεταβολικών προϊόντων, χαρίζοντας περισσότερη ομορφιά και υγεία.

Τα σύγχρονα Spa προσφέρουν, εκτός από τη βασική θαλασσοθεραπεία, ποικιλία προγραμμάτων ομορφιάς και ευεξίας, όπως αρωματοθεραπείες, διάφορα είδη μασάζ, φυτοθεραπεία, αλλά και ευκαιρίες για σπορ, όπως ιππασία, γκολφ, ακόμη και ορειβασία. Οι επιλογές είναι πλέον και στη χώρα μας πολλές και είναι σχεδόν βέβαιο ότι ο πελάτης μπορεί να βρει αυτό που χρειάζεται, αρκεί να ενημερωθεί σωστά και να επιλέξει με βάση τις προσωπικές ανάγκες, την κατάλληλη γι' αυτόν κατηγορία Spa.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια το ολικό εμβαδόν των Spa αυξήθηκε κατά 151%, στοιχείο ενδεικτικό της αυξητικής τάσης που παρουσιάζει η συγκεκριμένη αγορά. Είναι πλέον σαφές ότι οι Έλληνες ξενοδοχειακοί επιχειρηματίες έχουν αντιληφθεί πλήρως τα θετικά στοιχεία που παρέχει στη μονάδα τους η παροχή και τέτοιων υπηρεσιών, με αποτέλεσμα όλο και περισσότεροι να προχωρούν στην υλοποίηση σημαντικών επενδύσεων στον τομέα αυτό, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Έχει αποδειχτεί τα τελευταία χρόνια ότι η ύπαρξη κέντρου θαλασσοθεραπείας σε ένα ξενοδοχείο καταγράφεται στα υπέρ του και λειτουργεί προτρεπτικά προς τους δυνητικούς πελάτες.

Στην προσπάθεια αυτή, σημαντικός είναι ο ρόλος της πολιτείας, η οποία με τους τελευταίους αναπτυξιακούς νόμους πριμοδοτούσε σημαντικά τέτοιες επενδύσεις σε όλη τη χώρα, ενώ ο αναπτυξιακός νόμος (3299/2004) διευρύνει τα κίνητρα, ανάλογα με την περιοχή. Ο κύριος λόγος, σύμφωνα με τους ειδικούς, που δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε τέτοιου είδους επενδύσεις, είναι γιατί ανήκουν στην κατηγορία εκείνη που εξασφαλίζει επαναλαμβανόμενη πελατεία, κάτι που αποτελεί ζητούμενο ιδιαίτερα στις μέρες μας, όπου τα πράγματα για τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις δεν είναι ιδιαίτερα θετικά. {1}

5.3. Κατηγορίες Spa και Θεραπείες που προσφέρονται μέσω Spa

5.3.1 Κατηγορίες Spa

Day Spa

Τα Day Spa είναι συγκροτήματα όπου ο πελάτης μπορεί να ακολουθήσει όποια θεραπεία ή μέθοδο χαλάρωσης θέλει για μερικές ώρες ή για ολόκληρη μέρα, αλλά δεν υπάρχει δυνατότητα διανυκτέρευσης στο κέντρο.

Ιατρικό Spa (ή Stay Spas)

Το ιατρικό Spa συνδυάζει ορθοπεδικές και δερματολογικές θεραπείες με εναλλακτικές κούρες. Σε αυτά, εκτός από τις συνηθισμένες παροχές ενός κλασικού Spa, ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει παράλληλα και τις διακοπές του.

Ιαματικοί Προορισμοί (Destination Spas)

Τέλος, μια μορφή Spa, που γίνεται ολοένα και πιο δημοφιλής το τελευταία διάστημα, είναι οι «ιαματικοί προορισμοί», όπου όλοι οι επισκέπτες συμμετέχουν σε ειδικά σχεδιασμένα προγράμματα και συνδυάζουν την υγιεινή διατροφή με την άσκηση, το διαλογισμό, την καλλυντική περιποίηση μέχρι και την απώλεια βάρους. Η παραμονή στους «ιαματικούς προορισμούς» διαρκεί συνήθως το ελάχιστο τρεις - τέσσερις ημέρες.

5.3.2 Θεραπείες που προσφέρονται μέσω Spa

Αρωματοθεραπεία: Πρόκειται για θεραπεία με χρήση αρωμάτων. Αναφέρεται στα αρωματικά αιθέρια έλαια που προέρχονται από βότανα, λουλούδια και που όταν χρησιμοποιούνται κατάλληλα, συμβάλουν στη

διατήρηση της ευεξίας του οργανισμού. Συγκεκριμένα χρησιμοποιούνται στο μασάζ, στο μπάνιο αλλά και σε εισπνοές ή ψεκασμούς στο σώμα ή ακόμη λαμβάνονται και από το στόμα. Μολονότι η αρωματοθεραπεία είναι μια πανάρχαια ολιστική θεραπευτική μέθοδος, στις μέρες μας τείνει να αναδειχτεί σε ένα βασικό κεφάλαιο της εναλλακτικής ιατρικής και της κοσμετολογίας.

Ατμόλουτρα: Ολόκληρο το σώμα, εκτός από το κεφάλι, εκτίθεται σε υψηλή θερμοκρασία, γύρω στους 45 βαθμούς Κελσίου. Το αποτέλεσμα είναι παρόμοιο με αυτό της σάουνας, αλλά επειδή η ζέστη σ' αυτή την περίπτωση είναι υγρή, είναι δύσκολο να την υποφέρει κανείς. Αυξάνει την εφίδρωση και προκαλεί απώλεια υγρών.

Βελονοθεραπεία: Πανάρχαια τεχνική που βασίζεται στη διέγερση των μεσημβρινών²⁶ του σώματος.

Καυτές λίθοι: Ο ασθενής περπατά πάνω σε καυτές πέτρες. Κάτι που προκαλεί χαλάρωση, ενώ ταυτόχρονα βοηθά στη βελτίωση της κυκλοφορίας του αίματος.

Κινησιοθεραπεία: Τεχνική που βασίζεται στην παρατήρηση και βελτίωση της στάσης του σώματος. Η σωματική κατάσταση αναλύεται μέσω ειδικών τεστ για τους μύες που καθιστούν δυνατό τον εντοπισμό και την επανόρθωση τυχόν προβλημάτων.

Λασπόλουτρα: Λουτρά σε μείγμα λάσπης και ιαματικού νερού.

Λόμι – Λόμι: Ασιατική τεχνική. Βασίζεται σε κινήσεις, όπως κάμψεις και τεντώματα, που ανακουφίζουν και αναζωογονούν το σώμα.

²⁶ Όσο είναι ζωντανό το ανθρώπινο σώμα, μέσα του ρέει ενέργεια, η οποία λέγεται βιοενέργεια ή ζωτική ενέργεια ή ζωική ενέργεια. Τα κανάλια ενέργειας που ανακάλυψαν οι Κινέζοι λέγονται μεσημβρινοί, όπως ακριβώς και οι μεσημβρινοί της γης, γιατί η βιοενέργεια ρέει από κάτω προς τα πάνω, ή αντίστροφα, δηλαδή πάντοτε από τον ένα πόλο του σώματος στον άλλο. Κάθε μεσημβρινός έχει συγκεκριμένη πορεία, ελαφρώς κάτω από το δέρμα (υποδόριος ιστός) και διασυνδέσεις με όργανα και ιστούς βαθύτερα. {8}

Λουτρό: Τεχνική που προϋποθέτει βύθιση του σώματος σε μεταλλικό, ιαματικό νερό για συγκεκριμένο διάστημα και σε κατάλληλη θερμοκρασία.

Λεμφική αποστράγγιση: Διέγερση του λεμφικού συστήματος που επιτυγχάνεται μέσω απαλών, αργών και επαναληπτικών μαλάξεων και εμποδίζει τη συσσώρευση λεμφικού υγρού σε διάφορα σημεία του σώματος. Βοηθά στην αποβολή τοξικών ουσιών και βελτιώνει την κυκλοφορία.

Γιόγκα: Ασιατική μέθοδος άσκησης που αποσκοπεί στον έλεγχο των πέντε πηγών ενέργειας: αναπνοή, διατροφή, ύπνος, χαλάρωση και θετικός τρόπος σκέψης. Ο πιο διαδεδομένος και ευρέως χρησιμοποιημένος τρόπος είναι η batha yoga (σωματική yoga). Βασίζεται σε διάφορες στάσεις (asanas), οι οποίες σε συνδυασμό με τον έλεγχο της αναπνοής και τη χαλάρωση έχουν θετική επίδραση στον οργανισμό και τις λειτουργίες του.

Ελιξίρια από άνθη: Η αναγεννητική τους δράση ξεμπλοκάρει σωματικά προβλήματα και καταπολεμά το στρες. Καταπολεμούν επίσης τις ρυτίδες και την κυτταρίτιδα.

Ενεργητικά λουτρά: Λουτρά με ιαματικό νερό και άργιλο (πηλό – λάσπη) που ανοίγει τους πόρους της επιδερμίδας. Καταπολεμούν επίσης τις ρυτίδες και την κυτταρίτιδα.

Ηλεκτροθεραπεία: Ο όρος αναφέρεται σε θεραπείες κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται διάφοροι τύποι εναλλασσόμενου ρεύματος που διεγείρουν συγκεκριμένα σημεία του σώματος για θεραπευτικούς σκοπούς.

Θαλασσοθεραπεία: Υδροθεραπεία που στηρίζεται στη χρήση θαλασσινού νερού και εκμεταλλεύεται τις ευεργετικές του ιδιότητες σε μια μεγάλη ποικιλία ασθενειών και λοιμώξεων.

Θερμαινόμενη πισίνα: Η σχετικά υψηλή θερμοκρασία του νερού βοηθά στο να χαλαρώσουν οι μύες καθώς και στο να αναζωογονηθούν οι αισθήσεις. Συνήθως έχει μπάρνες και σκαλοπάτι κάτω από την επιφάνεια του νερού.

Ιατρική υδρολογία: Επιστήμη που μελετά τη δράση νερού στον οργανισμό και την εφαρμογή του σε θεραπευτικές μεθόδους.

Μασάζ: Ο ειδικός ασκεί πίεση ή τριβή σ' όλο το κορμί με τα χέρια του. Αυτό βοηθά στη χαλάρωση, διεγείρει τους μύες και βελτιώνει την κυκλοφορία του αίματος.

Μασαζοθεραπεία: Ειδικά μασάζ που γίνονται με τα χέρια με σωματικά και ψυχοσωματικά αποτελέσματα.

Μηχανοθεραπεία: Επανορθωτική θεραπεία που βασίζεται σε χειροπρακτικές τεχνικές και μηχανικές συσκευές (τροχαλίες, έλξεις).

Μπάνιο με υδρομασάζ: Μασάζ με τα χέρια ή με μηχανήματα μέσα στο νερό που δημιουργούν δέσμες νερού ή φυσαλίδες με πίεση. Το νερό είναι σε θερμοκρασία περίπου 36 βαθμών Κελσίου. Οι δέσμες νερού χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία προβλημάτων στις αρθρώσεις, ενώ οι φυσαλίδες βελτιώνουν την κυκλοφορία του αίματος.

Ολιστικές θεραπείες: Ο ορισμός αναφέρεται σε θεραπείες όπως αυτές με τα ανθοιάματα Μπαχ, με πολύτιμους λίθους, χρωματοθεραπεία, αρωματοθεραπεία και άλλες. Οι ειδικές αυτές θεραπείες κυρίως επιδρούν στην εξισορρόπηση της ενέργειας.

Παθητική γυμναστική: Ηλεκτρόδια με ειδικά rads τοποθετούνται κυρίως στην περιοχή του στομαχιού και των γλουτών και παράγουν μονάδες ρεύματος που προκαλούν συσπάσεις των μυών. Η μέθοδος αυτή επιμηκύνει τους μύες και βοηθά στην απώλεια βάρους και πόρων σε συγκεκριμένα σημεία.

Σιάτσου: Παρόλο που έχει γίνει της μόδας τελευταία, αυτή η ασιατική θεραπεία²⁷ είναι μια πανάρχαια πρακτική. Βοηθά στο να επαναφέρει την ισορροπία στην ενέργεια του σώματος και θέτει σε λειτουργία τους ίδιους τους αμυντικούς μηχανισμούς του οργανισμού. Αναζωογονεί τον θεραπευμένο σωματικά και ψυχικά και αποκαθιστά την εσωτερική γαλήνη και την ικανότητα συγκέντρωσης.

Τύλιγμα με φύκια: Επάλειψη του σώματος με παρασκεύασμα από θαλάσσια φύκια και ζεστό νερό και στη συνέχεια τύλιγμα με πλαστική μεμβράνη και ζεστή κουβέρτα. Αποτοξινώνει τον οργανισμό, αυξάνει την εφίδρωση και συμβάλλει στην καταπολέμηση του πρηξίματος.

Υδροδέσμες: Ο θεραπευόμενος ξαπλώνει σ' ένα κρεβάτι όπου εκτοξεύονται δέσμες νερού που κάνουν μασάζ στην πλάτη και τη μέση, προκαλώντας την απόλυτη χαλάρωση.

Υπέρυθρη ακτινοβολία: Όλο το σώμα εκτίθεται σε υψηλή θερμοκρασία για αναλγητικούς σκοπούς.

Πρεσοθεραπεία: Η θεραπεία αυτή γίνεται με ειδικές «μπότες» που φουσκώνουν και ξεφουσκώνουν για να αναπαράγουν τα αποτελέσματα της λεμφικής κυκλοφορίας. Συνιστάται όταν υπάρχει κατακράτηση υγρών. «Καθαρίζει» τον οργανισμό και απομακρύνει την κυτταρίτιδα.

Ρασούλ: Παραδοσιακή αραβική τεχνική που αποτοξινώνει το σώμα και αναζωογονεί το πνεύμα, χρησιμοποιώντας ειδικές μάσκες και αρωματικούς ατμούς.

Ρέικι²⁸: Παραδοσιακή ιαπωνική εναλλακτική μέθοδος που αποσκοπεί στη μετάδοση της ζωτικής ενέργειας του ατόμου, την οποία επιτυγχάνει με το άγγιγμα των χεριών, ενώ η δυνατότητα αυτοθεραπείας που παρέχει, αποτελεί

²⁷ Η ιαπωνική εκδοχή του κινεζικού μασάζ που ακολουθεί τις ενεργειακές γραμμές του σώματος.

²⁸ Σύνθετη ιαπωνική λέξη, η οποία αποτελείται από το "rei", που σημαίνει «κοσμική ενέργεια» και "ki", το οποίο δηλώνει τη «ζωτική ενέργεια». {11}

στοιχείο το οποίο κάνει το ρέικι μοναδικό στον κόσμο ως θεραπευτική τέχνη. Υπόσχεται ότι επαναφέρει τη συναισθηματική, σωματική και πνευματική ισορροπία.

Ρεφλεξολογία: Χειροπρακτική τεχνική που συνίσταται σε πιέσεις ειδικών σημείων στο κάτω μέρος των ποδιών, ώστε να αποκατασταθεί η ισορροπία στο νευρικό σύστημα.

Σκοτσέζικο Ντουζ: Εκτόξευση με πίεση σε όλο το σώμα αρχικά ζεστού νερού, περίπου 35 βαθμού Κελσίου, που σιγά-σιγά γίνεται κρύο. Τονώνει, χαλαρώνει και βελτιώνει την κυκλοφορία του αίματος. {9}

5.4. Τα πιο γνωστά Spa στην Αθήνα και την υπόλοιπη Ελλάδα

Πρόκειται για οάσεις ομορφιάς και αναζωογόνησης που «κρύβονται» στην Αθήνα και σε ολόκληρη την Ελλάδα, είτε μέσα σε πολυτελή ξενοδοχεία, είτε μέσα σε εξειδικευμένα ινστιτούτα ομορφιάς. Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε τα πιο γνωστά Spa, ξεκινώντας από αυτά που βρίσκονται στο κέντρο της Αθήνας και σιγά – σιγά θα απομακρυνόμαστε ώσπου να φτάσουμε σε όλες τις άκρες της χώρας μας. Με άλλα λόγια, θα παρουσιαστεί η στρατηγική ομάδα²⁹ (Strategic Group) του κλάδου των Spa, καθώς είναι επιχειρήσεις που είναι παρόμοιες μεταξύ τους σε έναν αριθμό διαφορετικών παραγόντων, όπως ο αριθμός των παραγόμενων προϊόντων, η χρησιμοποιούμενη τεχνολογία, οι αγοραστές στους οποίους απευθύνονται, η σχετική έμφαση στην ποιότητα του προϊόντος ή της υπηρεσίας και άλλοι παράγοντες. {10}

Στην καρδιά της πολύβουης Αθήνας και συγκεκριμένα στην Πλατεία Συντάγματος, το Spa του ξενοδοχείου *Grande Bretagne* φαντάζει ως οάση. Διαθέτει εσωτερική πισίνα, τη Thermal Suite με θεραπευτικό όζον και μεταλλικό νερό και προσφέρει δεκάδες και μοναδικές θεραπείες – περιποιήσεις, όπως βαθύ και αναζωογονητικό μασάζ σε πρόσωπο, κεφάλι και σώμα με αιθέρια έλαια σε πολλούς και διαφορετικούς τύπους. Ακόμη, γίνεται

²⁹ Στρατηγική Ομάδα είναι το σύνολο των επιχειρηματικών μονάδων ή επιχειρήσεων που επιζητούν παρόμοιες στρατηγικές με τη χρησιμοποίηση παρόμοιων προϊόντων.

χρήση ειδικής λάσπης και πραγματοποιούνται περιτυλίξεις με φύκια της Βρετάνης, ατμόλουτρα βοτάνων, ντους με αιθέρια έλαια και πολλά άλλα. Η ολιστική προσέγγιση των θεραπειών του GB Spa (όπως αποκαλείται), απευθύνεται όχι μόνο στο πρόσωπο και στο σώμα αλλά και στην ψυχή και στο πνεύμα. Γενικότερα, το GB Spa παρέχει τα πιο εξελιγμένα προγράμματα σε συνδυασμό με την υψηλή ποιότητα, τόσο των εγκαταστάσεων, όσο και των υπηρεσιών. {12}

Δίπλα ακριβώς βρίσκεται ένα άλλο Spa, αυτό του ξενοδοχείου *King George II Palace, The Palace Spa*, το οποίο προσφέρει μια σειρά από χαλαρωτικά μασάζ με τη χρήση αιθέριων ελαίων, διάφορες μάσκες σώματος από φύκια, προγράμματα καταπολέμησης της κυτταρίτιδας, σάουνα, ειδικά πακέτα για τις μέλλουσες νέφες, όπως και το GB Spa, και πολλές άλλες υπηρεσίες.

Το ξενοδοχείο Hilton διαθέτει ένα χώρο συνολικής έκτασης 1500τ.μ. το *Hilton Sport Academy*. Αυτό προσφέρει πληθώρα παροχών, βασισμένων στην ασιατική φιλοσοφία και στις μεθόδους της ευρωπαϊκής επιστήμης. Διαθέτει σάουνα, ντους με αιθέρια έλαια υπό τους ήχους χαλαρωτικής μουσικής, προγράμματα ειδικά για ζευγάρια, Jacuzzi, μασάζ με αιθέρια έλαια και πολλές ακόμη περιποιήσεις. Όσοι υποφέρουν από αρθρίτιδα, ημικρανία, άσθμα, αϋπνία και κόπωση μπορούν να δοκιμάσουν τη βελονοθεραπεία, την πιο παλιά μέθοδο της κινέζικης ιατρικής. Η χρήση των βελόνων θα αφυπνίσει το σώμα και θα ενισχύσει το ανοσοποιητικό σύστημα. Το ξενοδοχείο Hilton διαθέτει επίσης ένα υπερσύγχρονο γυμναστήριο στο οποίο μπορεί να ασκηθεί όποιος το επιθυμεί.

Λίγο έξω από την Αθήνα, στο Καβούρι, βρίσκεται το *Divani Athens Spa & Thalasso Centre*, μέλος των Leading Spa και είναι ένα από τα πιο σύγχρονα και πολυτελή Spa στην Ευρώπη. Είναι εξοπλισμένο με τα πιο ενδεδειγμένα μηχανήματα ανανέωσης και αναζωογόνησης και το προσωπικό που εργάζεται σ' αυτό, είναι άρτια εκπαιδευμένο και έχει επιλεγεί με πολύ αυστηρά ποιοτικά κριτήρια. Οι υπηρεσίες του κέντρου θαλασσοθεραπείας είναι διαθέσιμες σε όσους επιθυμούν να παρακολουθήσουν ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα με ασκήσεις θαλασσοθεραπείας, επίσης σε όσους επιθυμούν να ωφεληθούν από

τις θεραπείες ενός spa υψηλής ποιότητας, καθώς επίσης και σε όσους αναζητούν την χαλάρωση, την ανανέωση και τη διασκέδαση. Η αρχαία Ελληνική παράδοση για την υγεία και την «καλή ζωή» αναβιώνει πάλι στο Divani Athens Spa & Thalasso Centre. Σε μία προνομιακή τοποθεσία δίπλα στη θάλασσα, το κέντρο προσφέρει προγράμματα θαλασσοθεραπείας για ανανέωση σε συνδυασμό με μία επιλογή από τις καλύτερες θεραπείες ομορφιάς και εκγύμνασης. Ο συνδυασμός της ατμόσφαιρας του κέντρου θαλασσοθεραπείας με τους ειδυλλιακούς κήπους, τη χρυσή αμμουδιά, τις 2 εξωτερικές πισίνες, του γηπέδου τένις και των άνετων χώρων για ηλιοθεραπεία, αναδεικνύει μία αίσθηση χαλάρωσης και ανανέωσης. Υπάρχουν 6 διαφορετικά θεματικά προγράμματα θεραπείας σύμφωνα με τα οποία μπορεί κανείς να απολαύσει πρόγραμμα αντιγήρανσης, αδυνατίσματος, ηρεμίας, ομορφιάς, θαλασσοθεραπείας και πάνω από 100 διαφορετικούς τύπους μασάζ, που εφαρμόζονται σε διαφορετικά μέρη σε ολόκληρο τον κόσμο. Τέλος, υπάρχει ειδικό πρόγραμμα δυο ημερών και για ζευγάρια, που μπορούν να απολαύσουν αλγοθεραπείες με τη χρωματική μέθοδο, αρωματικά λουτρά, υδρομασάζ θαλασσινού νερού με αιθέρια έλαια, συνεδρίες γυμναστικής για χαλάρωση και πολλά άλλα.

Ένα άλλο spa που απλώνεται σε μια έκταση 240 στρεμμάτων, είναι το *Lagonissi Grand Resort (Blu Spa)*. Προσφέρει περιποιήσεις που συνδυάζουν την ανατολίτικη φιλοσοφία και τις ευεργετικές μεθόδους αιώνων με τις σύγχρονες θεραπείες που αποκαλύπτονται με μοναδικό τρόπο, όπως ειδικά μασάζ από διάφορες χώρες του κόσμου, θεραπείες για την καταπολέμηση της κυτταρίτιδας και άλλες πολλές που συμβάλλουν στην ψυχική και σωματική χαλάρωση.

Στο 67^ο χιλιόμετρο Αθηνών – Σουνίου το ξενοδοχείο *Cape Sounio* διαφέρει από τα υπόλοιπα ξενοδοχεία της κατηγορίας του, αφού αποτελείται από bungalows ξεχωριστής αισθητικής, τα οποία είναι αμφιθεατρικά χτισμένα και αγναντεύουν το Ναό του Ποσειδώνα μέσα από τα πεύκα του αττικού τοπίου. Την απόλυτη χαλάρωση έρχεται να συμπληρώσει το Elixir Spa 007, που ξεπροβάλλει σε ένα τοπίο μοναδικής ομορφιάς ανάμεσα σε ελιές και κυπαρίσσια. Διαθέτει εσωτερική πισίνα με ειδικό εξοπλισμό υδροθεραπείας

για τόνωση σε πλάτη, λαιμό, μέση, κοιλιά και γοφούς, θεραπείες με θαλάσσιους ορυκτούς κρυστάλλους και ημιπολύτιμο βάλαμο και πολλές άλλες θεραπείες.

Μερικά χιλιόμετρα επίσης έξω από την Αθήνα, στον κόλπο της Βραυρώνας και συγκεκριμένα στη Λεωφόρο Βραυρώνας, το *Mare Nostrum Thalasso* είναι ένα ολοκληρωμένο κέντρο θαλασσοθεραπείας, το οποίο είναι χτισμένο σε μια κατάφυτη περιοχή συνολικής έκτασης περίπου 2.300 τετραγωνικών μέτρων και το οποίο μπορεί να εξυπηρετήσει καθημερινά 200 άτομα. Το *Mare Nostrum Thalasso* αποτελείται από τέσσερις διαφορετικούς χώρους, την «Αμφιτρίτη», το «Ολύμπιον», τις «Νιρηίδες» και την «Αφροδίτη». Στους χώρους αυτούς μπορεί κανείς να απολαύσει ομαδικά προγράμματα που περιλαμβάνουν γυμναστική με όργανα, σάουνα, χαμάμ, άθληση και υδρομασάζ σε θερμαινόμενη πισίνα ή Jacuzzi. Για εκείνους που θέλουν να δοκιμάσουν τις ατομικές θεραπείες, όπως οι υδροθεραπείες, οι λασποθεραπείες και τα 10 διαφορετικά είδη μασάζ, μπορούν να διαλέξουν το κατάλληλο γι' αυτούς πακέτο. Τέλος, οι λάτρεις των σπορ μπορούν να προπονηθούν στα τρία οργανωμένα γήπεδα τένις, στο γήπεδο μπάσκετ και στο χώρο του πινγκ πονγκ, ενώ στις ειδικές εγκαταστάσεις της παραλίας του ξενοδοχείου φιλοξενούνται όλα τα θαλάσσια σπορ.

Από το 1998 ξεκίνησε να λειτουργεί το ξενοδοχείο Θερμαί Σύλλα στη βόρεια πλευρά της Εύβοιας, στην γνωστή λουτρόπολη Αιδηψό. Πλήρως ανακαινισμένο και εκσυγχρονισμένο με τεχνολογία του 21^{ου} αιώνα, το *Thermae Sylla Spa – Wellness Hotel* αποτελεί την πρώτη σύγχρονη επένδυση στον ιαματικό τουρισμό. Πρόκειται για ένα υπερσύγχρονο *Thermae Spa* και κατατάσσεται ανάμεσα στα καλύτερα Spa όλου του κόσμου. {13} Απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και είναι ιδιαίτερα ευνοημένο από τη φύση, καθώς θερμομεταλλικές πηγές αναβλύζουν στη γύρω περιοχή, αλλά και κάποιες μέσα στο χώρο αυτό, εδώ και 20.000 χρόνια³⁰. Το Θερμαί Σύλλα είναι ξενοδοχείο πολυτελείας τεσσάρων (4) αστέρων, συνολικής δυναμικότητας 230

³⁰ Τα θερμομεταλλικά νερά της Αιδηψού, που είναι ονομαστά εδώ και χιλιάδες χρόνια για τις θεραπευτικές και αναζωογονητικές τους αξίες, αναβλύζουν στην επιφάνεια της γης από 3.000 μέτρα βάθος. Τα νερά αυτά «μεταφέρουν» πολύτιμα ιχνοστοιχεία μετάλλων και ορυκτών. {14}

κλινών, που λειτουργεί όλο το χρόνο και διαθέτει πρότυπο Υδροθεραπευτήριο 1.800 τετραγωνικών μέτρων, με ιδιωτική πηγή ιαματικών νερών. Επίσης, διαθέτει δυο πολλαπλών χρήσεων πισίνες ιαματικών νερών, διαρκούς ροής και ανανέωσης, τμήματα λασποθεραπείας, εισπνοθεραπείας, θαλασσοθεραπείας, φυσιοθεραπείας, μασάζ, υδρομασάζ, σάουνα, ατμόλουτρα ηφαιστειακά και φυτοαρωματικά, ειδικό κέντρο αναζωογόνησης και ομορφιάς, αθλητικές εγκαταστάσεις και συνεδριακό κέντρο. Ακόμη, στο Θερμαί Σύλλα έχουν υιοθετηθεί νέες μέθοδοι, φιλικό προς το περιβάλλον, αξιοποίησης του γεωθερμικού νερού της περιοχής για θέρμανση και ψύξη. Σχετικά με τη διατροφή των επισκεπτών, αυτή αποτελείται από τοπικά υγιεινά προϊόντα οικολογικών καλλιεργειών. Τέλος, πολτός ελιάς, σταφύλι, ευκάλυπτος και θεραπευτικά φυλλώματα άλλων δέντρων, σε συνδυασμό με το θερμομεταλλικό νερό, χρησιμοποιούνται στις φυσιοθεραπείες, στα διάφορα μασάζ, τις λουτροθεραπείες και σε πολλές άλλες περιποιήσεις.

Τα ιαματικά νερά των πηγών των Καμένων Βούρλων είναι από τα πιο σπάνια στον κόσμο λόγω της φυσικής τους σύστασης σε φυσικά μέταλλα, άλατα και ραδόνιο. Άλλωστε, έχουν αποδείξει τις μοναδικές τους ιδιότητες, τόσο στην καταπολέμηση παθήσεων, όσο και στην αναζωογόνηση του σώματος. Με «σύμμαχο» αυτά τα νερά το *Galini Wellness Spa & Resort Hotel* προσφέρει θεραπείες για το πρόσωπο και το σώμα. Θαλασσοθεραπεία, ντους ψιλής βροχής, σάουνα, μπάνιο με φύκια, άλατα και αιθέρια έλαια, θεραπείες ιαματικού νερού, θεραπείες ματιών και διαφόρων ειδών μάσκες. Όλα αυτά συνδυάζονται με το χαλαρωτικό περιβάλλον, την ιδιαίτερη διακόσμηση, τα αρώματα και τη μουσική, συμβάλλοντας στο καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Λίγο πιο βόρεια, στην περιοχή της Καβάλας, υπάρχει το ξενοδοχείο *Imaret*, που χτίστηκε ανάμεσα στο 1817 και το 1821 και ανακαινίστηκε πλήρως το 2004, διατηρώντας τα ανατολίτικα στοιχεία της αρχιτεκτονικής του. Το *Imaret* μεταμορφώθηκε σε ένα πολυτελές ξενοδοχείο με 24 υπέροχα δωμάτια και 6 σουίτες deluxe και ένα χώρο αφιερωμένο στη χαλάρωση και την ομορφιά, το *Imaret Relaxation Area*, στο οποίο παρέχονται χαλαρωτικά μασάζ και πολλών ακόμη ξεχωριστών περιποιήσεων.

Το *Porto Carras Grand Resort* βρίσκεται σε έναν κρυφό παράδεισο της Βόρειας Ελλάδας, στη δυτική ακτή της Σιθωνίας, κεντρικής χερσονήσου της Χαλκιδικής³¹. {14} Το νέο κέντρο θαλασσοθεραπείας και Spa του Porto Carras, το μεγαλύτερο στην Νοτιοανατολική Ευρώπη (4.700 τετραγωνικά μέτρα), εφαρμόζει με σύγχρονο τρόπο, τις αρχαιότερες μεθόδους στον τομέα της υγείας και ομορφιάς. Προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα περιποιώσεων και θεραπειών, στόχος είναι η πλήρης χαλάρωση και περιποίηση τόσο του σώματος όσο και του πνεύματος. Στο Spa μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει τη φινλανδική σάουνα, το ρωμαϊκό λουτρό με τα θερμαινόμενα ανάκλιτρα, τη θερμαινόμενη πισίνα γλυκού νερού σε συνδυασμό με τις μοναδικές θεραπείες, στις οποίες χρησιμοποιούνται φυτικά προϊόντα, που έρχονται από την Καραϊβική, και έχουν υπέροχες μυρωδιές από εξωτικά φρούτα για ενυδάτωση, αποτοξίνωση και τόνωση του οργανισμού. Τέλος, η αίθουσα Relax ενδείκνυται για χαλάρωση χαζεύοντας τα κύματα, ακούγοντας τον ήχο της θάλασσας, και εισπνέοντας τον καθαρό της αέρα. {15}, {16}

Στην πρώτη χερσόνησο της Χαλκιδικής, στην Κασσάνδρα, το Sani Resort δημιουργεί τη νέα πρόταση χαλάρωσης και πνευματικής ισορροπίας στο *The Spa Suite by Anne Semonin* του *Porto Sani Village* και στο *My Spa* του *Sani Beach Hotel*. Έχοντας την κατάλληλη τεχνογνωσία, τα Sani Resort Spas εφαρμόζουν θεραπείες εμπνευσμένες από τις πιο αποτελεσματικές μεθόδους ανανέωσης, χρησιμοποιώντας φυσικά και αγνά προϊόντα ομορφιάς και περιποίησης, αλλά και με τη βοήθεια της επιστήμης, για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Στη Δυτική Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα, στη Λευκάδα, το *Ionian Blue Hotel Bungalows & Spa Resort* αποτελεί έναν επίγειο παράδεισο, καθώς είναι χτισμένο σε μια καταπράσινη περιοχή στην ανατολική πλευρά του νησιού. Αναπόσπαστο κομμάτι του ξενοδοχείου είναι το City Spa, στο οποίο μπορεί κανείς να απολαύσει μια ευεργετική λασποθεραπεία, μασάζ αρωματοθεραπείας, κατά το οποίο το σώμα τυλίγεται με πετσέτες που έχουν εμποτιστεί με αιθέρια έλαια. Το spa διαθέτει ακόμη μάσκες ενυδάτωσης για το

³¹ Αξιοσημείωτο είναι ότι το συγκρότημα βρίσκεται στο ίδιο γεωγραφικό πλάτος με τη Μαγιόρκα της Ισπανίας.

πρόσωπο, επανορθωτικές θεραπείες, ρωμαϊκού τύπου ατμόλουτρο, πλήρως εξοπλισμένο γυμναστήριο και πολλά ακόμη.

Μακριά από τη θάλασσα, σε υψόμετρο 1.250 μέτρων και σε απόσταση πέντε λεπτών από την πόλη του Καρπενησίου, βρίσκεται το *Hotel Spa Montana*. Στο πλήρως εξοπλισμένο Health & Spa Center του ξενοδοχείου, μπορεί κανείς να απολαύσει θεραπείες και περιποιήσεις σώματος, όπως λασποθεραπεία, υδροθεραπεία, μασάζ με αιθέρια έλαια και υδρο-τζετ³².

Στο νομό Ηλείας στην Πελοπόννησο και συγκεκριμένα, στο Κάστρο Κυλλήνης, βρίσκεται το ξενοδοχείο πέντε αστέρων, *Olympia Riviera Resort*. Το κέντρο θαλασσοθεραπείας του συγκροτήματος, το *Elixir Thalassotherapy Center* εκτείνεται σε 4.500 τετραγωνικά μέτρα και θυμίζει αρχαιοελληνικό ναό της Ολυμπίας. Οι εγκαταστάσεις του, με άπλετο φως, καθηλώνουν τον κάθε επισκέπτη με τις διαστάσεις και την αισθητική τους. Μεταξύ άλλων διαθέτει κέντρο ομορφιάς, σάουνα, χαμάμ, άνετες αίθουσες για χαλάρωση, δεκαέξι ανοιχτούς και κλειστούς χώρους για μασάζ, μια μεγάλη πισίνα θαλασσοθεραπείας, ακόμη μια θερμενόμενη εσωτερική πισίνα, μια πισίνα κρουθεραπείας και εγκαταστάσεις υδροθεραπείας που περιλαμβάνουν από αρωματοθεραπεία και σιάτσου, μέχρι φυκιοθεραπεία και affusion³³.

Με θέα το Αιγαίο Πέλαγος και λίγο πιο έξω από τη χώρα της κοσμοπολίτικης Μυκόνου, βρίσκεται το *Mykonos Theoxenia*. Διαθέτει *Healthy Club* που είναι κατασκευασμένο σύμφωνα με τη φιλοσοφία του ζεν, προσφέροντας στους πελάτες ποικίλες επιλογές, όπως πισίνα, γυμναστήριο, μοναδικές τεχνικές μασάζ: shiatsu, holistic, reflexology και διάφορες θεραπείες προσώπου και σώματος με τη χρήση αιθέριων ελαίων.

Δίπλα στις ιαματικές πηγές του ηφαιστείου της Σαντορίνης και χτισμένο στη Βλυχάδα, βρίσκεται το *Notos Therme & Spa*, αποπνέοντας new age ενέργεια που θυμίζει spa εξωτερικού. Μπορεί κανείς να βιώσει την εμπειρία του τζακούζι και της σάουνας, να κολυμπήσει στην τεράστια εσωτερική πισίνα και

³² Μασάζ που συνδυάζει τις κινήσεις των χεριών και την πίεση του νερού.

³³ Ντους ψιλής βροχής.

να συνεχίσει με μια περιποίηση σώματος. Αυτό μπορεί να είναι τύλιγμα με θαλάσσια φύκια, επάλειψη με ηφαιστειακή λάβα, ενυδατικό και χαλαρωτικό μασάζ, σιάτσου και ρεφλεξολογία. Συνέχεια έχει η αναδόμηση του προσώπου με προϊόντα από τη Νεκρά Θάλασσα και από την Καραϊβική. Τέλος, από το ξενοδοχείο δεν λείπει ούτε η ελαφριά και πλούσια σε θαλασσινά μεσογειακή κουζίνα, που προσφέρεται στο εστιατόριό του.

Στη βόρεια πλευρά της Κω βρίσκεται το *Grecotel Kos Imperial Thalasso, 5*, Elixir ThalassoSpa*. Η δημιουργία του κέντρου θαλασσοθεραπείας *Elixir* είναι εμπνευσμένη από τις θεραπευτικές μεθόδους των αρχαίων Ελλήνων και τις γνώσεις του Ιπποκράτη, που γεννήθηκε στο νησί το 460 π.Χ. Το *Grecotel Kos Imperial Thalasso* θεωρείται το πρότυπο κέντρο θαλασσοθεραπείας. Οι πισίνες, οι χώροι υδροθεραπείας, μασάζ και φυκιοθεραπείας, το τζακούζι και το υπερσύγχρονο γυμναστήριο είναι μερικοί από τους χώρους και τις περιποιήσεις που μπορεί κανείς να απολαύσει. Επίσης, μπορεί όποιος επιθυμεί να δοκιμάσει τη μοναδική εμπειρία της σοκολατοθεραπείας στη σουίτα με το μαρμάρινο κρεβάτι και ιδιωτικό κήπο. Αυτός ο επίγειος παράδεισος συμπληρώνεται από μεγάλες υδάτινες επιφάνειες, φοινικόδεντρα, ποτάμι, γέφυρες και καταρράκτες. Εντυπωσιακά είναι και η ατμοσφαιρική πισίνα *AquaElixir* και το εξωτερικό τζακούζι.

Στην Κρήτη το *Aldemar Royal Mare Thalasso / Spa Center* βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού και αποτελεί μια όαση 4.000 τετραγωνικών μέτρων, ενώ περιλαμβάνει πισίνες, καμπίνες θεραπειών, κέντρο αισθητικής και γυμναστήριο. Με τρεις πισίνες θαλασσινού νερού³⁴, το ξενοδοχείο συνδυάζει αρμονικά την οικολογική ευαισθησία με την καινοτομία. Ανάμεσα στις πισίνες της μονάδας ξεχωρίζει η *Aquaoyal*, η οποία λόγω των επιβλητικών της διαστάσεων (350 τετραγωνικά μέτρα) χαρακτηρίζεται ως ένα υδάτινο λιμάνι χαλάρωσης. Ακόμη, μπορεί κανείς να ασκηθεί περπατώντας κόντρα σε ρεύμα νερού όπου το κρύο εναλλάσσεται με το ζεστό, κάνοντας μασάζ κάτω από την πίεση μιας σειράς από εκτοξευτήρες του νερού που ενεργοποιούνται διαδοχικά. Η ένταση υποχωρεί μπαίνοντας στο χαμάμ. Οι διαδοχικές

³⁴ Όλες θερμαινόμενες με ηλιακή ακτινοβολία (32 – 34°C).

αίθουσες διαφορετικής θερμοκρασίας προσφέρονται για χαλάρωση με αιθέρια έλαια. Τέλος, στο Κέντρο Αισθητικής και Ομορφιάς πραγματοποιούνται περιποιήσεις προσώπου και σώματος.

Τέλος, τρία χιλιόμετρα από την κοσμοπολίτικη Ελούντα στην Κρήτη, βρίσκεται το ξενοδοχείο *Blue Palace Resort & Spa* με το *Elounda Spa & Thalassotherapy*. Το υγρό στοιχείο επικρατεί σε κάθε γωνιά του κέντρου. Σε μια έκταση 2.000 τετραγωνικών μέτρων εκτείνονται μια θερμαινόμενη πισίνα, δυο πισίνες για θαλασσοθεραπεία, δυο χώροι για εκγύμναση, χαμάμ, σάουνες, τζακούζι, έξι καμπίνες για μασάζ και έντεκα καμπίνες για θεραπείες thalasso. Οι θαλασσοθεραπείες είναι χωρισμένες σε 5 άξονες: την κλασσική, το thalasso slimming, το οποίο συνοδεύεται από διατροφικό πρόγραμμα με βιολογικά προϊόντα, την εσωτερική ηρεμία και ισορροπία και το Elounda Glow.

5.5. Athenaeum InterContinental Spa

Στην ενότητα αυτή θα περιγραφεί το υπό κατασκευή κέντρο Spa του Ξενοδοχείου Athenaeum InterContinental, το οποίο βρίσκεται σχετικά κοντά στο κέντρο της Αθήνας και του οποίου η ολοκλήρωση αναμένεται να γίνει αρκετά σύντομα.

5.5.1. Γενικά

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα, και λόγω του ανταγωνισμού που υπάρχει στον κλάδο των πολυτελών ξενοδοχείων και των Spa που διαθέτουν, το Athenaeum InterContinental Hotel επέλεξε να δημιουργήσει ένα νέο χώρο χαλάρωσης και αναζωογόνησης. Οι επισκέπτες του ξενοδοχείου καθώς θα εισέρχονται στον χώρο υποδοχής, θα μπορούν να δούνε ότι λίγα μέτρα πιο πέρα θα βρίσκεται ένας άλλος χώρος υποδοχής στον «κόσμο του I-Spa από την εταιρεία Algotherm».

Οι υπηρεσίες που θα προσφέρονται κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του Spa θα είναι ποικίλες, όπως: γυμναστήριο, εξωτερική πισίνα, κατάστημα πώλησης προϊόντων Spa, η περιοχή του Spa και πολλοί άλλοι χώροι περιποίησης και χαλάρωσης. Αφού θα κλείνει το Spa, οι πελάτες του ξενοδοχείου θα μπορούν

να εισέλθουν στο χώρο του γυμναστηρίου με μια κάρτα που θα έχει τον αριθμό του δωματίου τους.

Σε ότι αφορά στο κατάστημα το οποίο θα βρίσκεται δίπλα στην reception του ξενοδοχείου, θα μπορεί κανείς να βρει και να αγοράσει όλα τα προϊόντα που χρησιμοποιούνται στις θεραπείες - περιποιήσεις στο χώρο του Spa. Ωστόσο, όλα αυτά τα προϊόντα θα μπορεί να τα αγοράσει κάθε πελάτης και μέσω του Room Service του ξενοδοχείου. Το εύρος των προϊόντων ολοκληρώνεται με συμπληρώματα φαγητού και αναψυκτικών.

5.5.2. Περιγραφή του χώρου

Για την καλύτερη κατανόηση του χώρου, παρέχεται το αρχιτεκτονικό πλάνο του Spa. Καθώς λοιπόν οι πελάτες θα εισέρχονται στο χώρο του Spa, θα κατεβαίνουν μερικά σκαλιά και αμέσως μετά θα τους περιμένει ένα μικρό μπαρ όπου θα προσφέρονται χυμοί, αναψυκτικά, τσάι και άλλα (θέση 1). Αυτό θα αποτελεί σημείο συνάντησης για όλους τους επισκέπτες, αλλά και σημείο όπου θα μπορεί κανείς να επιλέξει εάν θα εισέλθει στο γυμναστήριο ή στον χώρο του Spa.

Το Γυμναστήριο (θέση 2) θα καλύπτει 124 m² και θα είναι πλήρως εξοπλισμένο με μηχανήματα τελευταίας τεχνολογίας. Ο χώρος αυτός θα παραμένει ανοιχτός όλο το 24ωρο, σύμφωνα με τις αρχές των ξενοδοχείων InterContinental παγκοσμίως. Δίπλα στο χώρο του γυμναστηρίου θα υπάρχουν χώροι ανάπαυσης ανδρών και γυναικών και αντίστοιχα, τα αποδυτήριά τους (θέση 4).

Πίσω από τη θέση 1, θα βρίσκεται η είσοδος για τον χώρο περιποίησης και ομορφιάς (θέση 32). Αυτός ο ειδικά σχεδιασμένος χώρος θα περιλαμβάνει περιποιήσεις πολλών ειδών, όπως μανικιούρ, πεντικιούρ, ειδικά μασάζ για το πρόσωπο και άλλες. Οι θέσεις 6 και 7 θα αποτελούν τις εισόδους των ανδρών και των γυναικών στο χώρο των θεραπειών, οι οποίες θα διαχωρίζονται με ένα φωτιζόμενο κουτί - έργο τέχνης με θέμα τη Φύση.

Οι επισκέπτες του Spa θα μπορούν να εισέλθουν σε έναν κόσμο ψυχικής και σωματικής αναζωογόνησης και ομορφιάς. Οι γυναίκες θα έχουν έναν αποκλειστικό χώρο Spa συνολικής έκτασης 75 m². Η περιοχή αυτή θα είναι εξοπλισμένη με ποδόλουτρα και θερμενόμενο πάγκο (θέση 15) και μια μικρή περιοχή χαλάρωσης. Ακόμη, θα υπάρχει μια καμπίνα για ντους μοναδικής εμπειρίας (θέση 14), μια σάουνα, στην οποία θα μπορεί να γίνει χρήση αιθέριων ελαίων (θέση 11) και τέλος, ένα ατμόλουτρο (steam bath) (θέση 12), το οποίο θα έχει ρυθμιζόμενο φωτισμό και στο οποίο θα μπορούν οι πελάτες να κάνουν ακόμη και εισπνοές με αιθέρια έλαια.

Η πρόσβαση στην αίθουσα χαλάρωσης, η οποία θα είναι κοινή για τις γυναίκες και τους άνδρες, συνολικής έκτασης 49 m², θα πραγματοποιείται μέσω μιας συρόμενης πόρτας (θέση 16). Στο χώρο αυτό θα βρίσκονται πολλές θερμενόμενες πολυθρόνες χαλάρωσης, εκ των οποίων κάποιες θα έχουν σχήμα από κουκούλι. Στο κέντρο θα υπάρχει μια ειδική κατασκευή με φως και νερό, που θα συμβάλει στην περαιτέρω χαλάρωση των πελατών (θέση 18).

Σε ότι αφορά τους άντρες, μέσω των αποδυτηρίων τους (θέση 20), θα εισέρχονται σε έναν χώρο συνολικής έκτασης 93 m². Ο χώρος αυτός θα περιλαμβάνει υγρούς χώρους (whirlpool) με φρέσκο νερό, για το πολύ τέσσερα άτομα (θέση 23), δυο διαφορετικά εξοπλισμένα ντους μοναδικής εμπειρίας (θέση 26), μια σάουνα (θέση 28) και ένα steam bath (θέση 27). Όπως και στο αντίστοιχο steam bath των γυναικών, έτσι και' δω, οι άντρες θα μπορούν να κάνουν εισπνοές και με αιθέρια έλαια.

Γενικότερα, το Spa θα διαχωρίζεται στα τμήματα:

- α) χαλάρωσης του σώματος και
- β) περιποίησης και ομορφιάς.

Πέρα από τον χώρο περιποίησης και ομορφιάς (θέση 32), θα υπάρχουν επτά ακόμη χώροι ειδικής φροντίδας και περιποίησης που στο εσωτερικό τους θα είναι όλοι διαφορετικοί. Οι θέσεις 30 και 31 προορίζονται για μασάζ, όπου θα πραγματοποιούνται διάφοροι τύποι μασάζ, όπως για παράδειγμα το jet lag massage. Τα δυο αυτά δωμάτια θα διαχωρίζονται με ένα φωτιζόμενο

μηχάνημα, το οποίο αλλάζοντας χρώματα θα προσφέρει χρωματοθεραπευτικές ιδιότητες.

Τα δωμάτια στις θέσεις 33, 34 και 35 θα μπορούν να συνδυαστούν και να προσφέρουν ένα VIP – Spa. Θα μπορεί κανείς να έχει μια εμπειρία πέντε αισθήσεων σε ένα whirlpool (θέση 35) και να απολαύσει μοναδικά μασάζ στους χώρους 33 και 34. Στους δυο αυτούς χώρους θα υπάρχουν καμπίνες για ντους τύπου “Well spring steam shower”. Τέλος, οι τρεις αυτοί χώροι θα μπορούν να λειτουργούν είτε ως ένας ενιαίος χώρος, είτε ως τρεις ξεχωριστοί.

Πλησιάζοντας προς το τέλος αυτής της χαλαρωτικής διαδρομής του Spa, στη θέση 37 θα υπάρχει ένα ειδικό κρεβάτι, όπου ο πελάτης θα τυλίγεται με θαλάσσια φύκια, τα οποία έχουν μοναδικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τέλος, στη θέση 38 θα υπάρχει επίσης μια μπανιέρα για φυκοθεραπεία, με πρόσθετα συστήματα νερού.

5.5.3. Περιεχόμενα Αρχιτεκτονικού Πλάνου

Το αρχιτεκτονικό πλάνο του χώρου παρατίθεται στο Παράρτημα (σελ. 235) και τα περιεχόμενά του είναι τα ακόλουθα:

1. τσάι, αναψυκτικά, self-service bar
2. γυμναστήριο
3. συντριβάνι
4. γυναικεία & ανδρικά αποχωρητήρια & ντους
5. γραφείο διεύθυνσης – προσωπικού / αποχωρητήρια
6. είσοδος γυναικών
7. είσοδος ανδρών & μετάβαση στον χώρο των θεραπειών
8. αποδυτήρια γυναικών
9. WC ατόμων με ειδικές ανάγκες (AMEA) & WC γυναικών
10. ντους γυναικών
11. σάουνα γυναικών
12. steam bath γυναικών
13. ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις
14. υγροί χώροι γυναικών
15. ποδόλουτρο & θερμενόμενος πάγκος

16. μετάβαση στον μεικτής χρήσης χώρο χαλάρωσης μέσω συρόμενης πόρτας
17. χώρος χαλάρωσης
18. ειδική κατασκευή με φως & νερό
19. παράθυρο κήπου
20. αποδυτήρια ανδρών
21. WC ατόμων με ειδικές ανάγκες (AMEA) & WC ανδρών
22. ντους ανδρών
23. υγροί χώροι ανδρών
24. 3d διακόσμηση σε τοίχο
25. ποδόλουτρο & θερμενόμενος πάγκος
26. ειδικά ντους
27. steam bath ανδρών
28. σάουνα ανδρών
29. ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις
30. θάλαμος μασάζ
31. θάλαμος μασάζ
32. θάλαμος αισθητικής

VIP Spa

33. θάλαμος πολλαπλών χρήσεων
34. θάλαμος πολλαπλών χρήσεων
35. λουτροθεραπεία, κρεβάτι υδροθεραπείας
36. ντους ατμών, 2 άτομα
37. φυκοθεραπεία με ειδικό κρεβάτι
38. φυκοθεραπεία με μπανιέρα
39. WC
40. κουζινάκι & πετσέτες
41. αποθηκευτικός χώρος
42. στεγνωτήρας, καθρέπτης, ράφι & μικρός νιπτήρας
43. είδη καθαρισμού
44. ράφι για τσάι & αναψυκτικά. {17}

5.6. Επίλογος

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκε ο κλάδος των Spa και η κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι αυτός ο κλάδος είναι ανερχόμενος και πολλά υποσχόμενος, καθώς προσφέρει χαλάρωση, αναζωογόνηση, ηρεμία και τόνωση τόσο ψυχική, όσο και σωματική. Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό είναι ότι προσφέρει προληπτική θεραπεία και απευθύνεται σε άτομα όλων των ηλικιών.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, που αποτελεί και το τελευταίο αυτής της διπλωματικής εργασίας, θα παρατεθούν τα τελικά συμπεράσματα και προτάσεις, που προκύπτουν από την εκπόνηση της εργασίας.

ΠΗΓΕΣ

{1} <http://www.alternativegreece.gr/WebForms/CategoryDisplay.aspx?ID=17>

{2} Νικόλαος Ηρ. Γεωργιάδης, «Ο Κλάδος των Ιαματικών Λουτρών και των “Spa” στην Ελλάδα», Ιστορική Ανασκόπηση & Τρέχουσες Εξελίξεις στον Κλάδο, Ιούλιος 2005.

{3} Νόμος υπ’ αριθμ. 3498/2006, Τεύχος Πρώτο, Αρ. Φύλλου 230, 24 Οκτωβρίου 2006.

{4} “VALUATION & RESEARCH SPECIALISTS”, Value Invest - www.valueinvest.gr, Investment Research & Analysis Journal - www.iraj.gr.
http://www.valueinvest.gr/pdf/The_Value_Invest_Magazine_by_VRS.pdf

{5} Νικόλαος Β. Γεωργόπουλος, Στρατηγικό Μάνατζμεντ, Εκδόσεις Γ. Μπένου, Αθήνα 2002

{6} Wheelen Thomas L., Hunger J. David, Concepts in Strategic Management and Business Policy, Pearson Prentice Hall, 10th Edition, 2006.

{7} http://www.traveldailynews.gr/new.asp?newid=35397&subcategory_id=26

{8} http://www.dietclub.gr/velonism/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=27&Itemid=43

{9} Δημήτρης Σταθόπουλος, SPA – Sanus Per Aqua, Ραγδαία άνοδος επενδύσεων SPA, Τρίτη, 29 Αυγούστου 2006, Ηλεκτρονική εφημερίδα “Travel Daily News”.

{10} Νικόλαος Β. Γεωργόπουλος, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις Επίκουρου Καθηγητή Πανεπιστημίου Πειραιώς.

{11} «Το Βήμα», Ειδικό ένθετο της εφημερίδας, Κυριακή 10 Σεπτεμβρίου 2006

{12} <http://www.grandebretagne.gr/html/spa-gr>

{13} Ξενοδοχείο Θερμαί Σύλλα Spa Grand Hotel, Φυλλάδια.

{14} <http://www.portocarras.com/location.htm>

{15} <http://www.portocarras.com/thalasotheapeia.htm>

{16} http://www.portocarras.com/thalasotheapeia_spa.htm

{17} Ξενοδοχείο Athenaeum InterContinental, φυλλάδια και σημειώσεις.

Παράρτημα 5^{ου} Κεφαλαίου

5.1. Αρχιτεκτονικό Πλάνο

Legend:

- 1.3. tea, refreshments, self service, bar
- 2.1. gym
- 2.1. water fountain
- 4.3. ladies + gents restrooms + showers
- 5.1. manager's office, staff restroom/ changing
- 6.1. entrance ladies
- 8.1. changing room
- 9.1. changing room for handicapped
- 10.3. showers
- 11.3. sauna
- 12.3. steam bath
- 13.3. technical supply
- 14.3. wet shower
- 15.3. foot bath and heated bench
- 16.3. transition to mixed use area through a sliding door
- 17.3. relaxation area
- 18.3. water and light object
- 19.3. garden window
- 44.3. shelter for tea and refreshments
- 7.2. entrance girls and transition to treatments
- 20.2. changing room gents
- 21.3. restroom adaptable for handicapped
- 22.3. fresh water whirlpool for 4 persons
- 24.1. 3d wall treatment
- 25.1. foot bath and heated bench
- 26.1. event showers
- 27.3. steam bath
- 28.3. sauna
- 29.3. technical supply
- 30.1. massage
- 31.1. massage
- 32.1. beauty treatments
- 33.1. vip spa
- 33.1. multifunctional cabin
- 34.1. multifunctional cabin
- 35.3. balneotherapy, ie. vapor steam shower, 2 persons
- 37.1. alcohotherapy with dry foaming bed
- 38.1. alcohotherapy with tub
- 39.1. restroom
- 40.3. kitchenette and lavets
- 41.1. additional storage
- 42.1. tumbler, mirror, shelf and small basin
- 43.1. broom and cleaners

Project Details:

- 28.12.2005 after the meeting, 13.10.2005 specification: F, E, E
- 05.09.2005 additional installations
- 24.08.2005 improvement of the entrance area
- 05.08.2005 alteration of the gym, 24th access
- 08.07.2005 new reception with algorithm
- 10.08.2005 new heating
- 06.07.2004 new reception/ glass wall showcase
- 28.06.2004 interim layout revised
- 15.06.2004 Survey/ Dimensional Questions
- 09.06.2004 Plumbing/ Water supply Dimensional
- 07.06.2004 Sewage/ Dimensions and size 13-14/ D-F
- 04.06.2004 Reception/ Measures/ Provisional walls
- 07.05.2004 Column
- 06.05.2004 Additional
- 02.05.2004 New Layout alterations

Client: ATHENAEUM INTERCONTINENTAL ATHENS

Project no.: 04.B02

Plan no.: A1/041-01.1

Construction detail: Health Club Groundfloor

Scale: M 1:50

Date: April 23th 2004

Drawn by: H.B.

Architect: Schienheim + Pier GbR
Innenarchitektur + design
Raimund 65
70180 Stuttgart / Germany
T 0049/711/603716 F 603778

ATHENAEUM INTERCONTINENTAL ATHENS GREECE

5.2. Spa – Λεξιλόγιο

Acupressure

Μία πανάρχαια Κινεζική θεραπευτική μέθοδος που στηρίζεται στην εφαρμογή πίεσης στα σημεία των μεσημβρινών του σώματος για την ανακούφιση από σωματικούς πόνους. Η Acupressure (οξεία πίεση σε συγκεκριμένα σημεία) χαλαρώνει την ένταση των μυών και εξισορροπεί τις ζωτικές δυνάμεις του σώματος. Με τη βαθιά αλλά και μαλακή πίεση των δακτύλων σε σημεία – κλειδιά, απελευθερώνεται η μπλοκαρισμένη ενέργεια, επιτρέποντας τη χαλάρωση του και σώματος.

Αιθέρια Έλαια

Τα αποστάγματα των φυτών μπορούν να έχουν επίδραση σε όλο το σώμα. Τρόπος δράσης: Στο δέρμα, διαλύοντας την άνω στρώση των νεκρών κυττάρων, βελτιώνουν την υφή του, προσθέτουν απαλότητα, διέγερση και τόνωση. Στο νευρικό σύστημα, ηρεμώντας και καταπραΰνοντας τις απολήξεις των νεύρων, δημιουργούν ένα αίσθημα ευφορίας. Ομαλοποιούν τη λειτουργία των αδένων. Στους μύες, ανακουφίζοντας από την κούραση, μειώνοντας τον πόνο και την ακαμψία, βελτιώνουν την αντοχή και την ελαστικότητά τους. Στο αίμα και στη λέμφο, αυξάνοντας τον μεταβολισμό, βοηθούν στη μείωση του βάρους.

Απολέπιση

Η απολέπιση βοηθά το δέρμα να μαλακώσει και να καθαρίσει από τα νεκρά κύτταρα και τυχόν υπολείμματα. Η περιποίηση μπορεί να γίνει με τη χρήση χημικών ή φυτικών ουσιών.

Αρωματοθεραπεία

Η χρήση ευαίσθητων ελαίων φυτών, συμπεριλαμβανομένων αιθέριων ελαίων, για τη φυσική και ψυχολογική ευζωία. Η Αρωματοθεραπεία στηρίζεται στη θεωρία πως κάθε οργανικό στοιχείο μπορεί να έχει θεραπευτικές ιδιότητες. Η προετοιμασία της στηρίζεται σε αυθεντικά αιθέρια έλαια κι όχι σε συνθετικά. Σε διαφορετική περίπτωση δεν έχει καμία αξία. Τα αιθέρια έλαια, εκτός από την επίδρασή τους στη διάθεση, διαθέτουν και θεραπευτικές ιδιότητες για το δέρμα.

Ayurveda

Η Ινδική φιλοσοφία στηρίζεται στην άποψη πως η υγεία είναι αποτέλεσμα της ισορροπίας σώματος, πνεύματος, ψυχής κι αισθήσεων. Τη στιγμή που η δυτική ιατρική επικεντρώνεται στη θεραπεία του σώματος, παραμελώντας το μυαλό, την ψυχή και τις αισθήσεις, στην Ayurvedic ιατρική, η ανισορροπία ή η αδυναμία σ' ένα από αυτά τα επίπεδα αντιμετωπίζεται ως αρρώστια.

Βαθύ Μυϊκό Μασάζ

Το βαθύ μασάζ είναι ένα έντονο πρόγραμμα επανορθωτικού ή θεραπευτικού μασάζ που εφαρμόζεται σε μεμονωμένους μύες. «Ξεκολλά» τις ίνες των μυϊκών ιστών, ενώ απελευθερώνει την ένταση, απομακρύνει τις τοξίνες και βοηθά τους μύες να επαναλειτουργήσουν με όλες τους τις δυνατότητες. Με την εφαρμογή βαθιάς μυϊκής πίεσης και διαγώνιας τριβής των ινών, ώστε να αυξάνεται η λεμφική ροή και να διευκολύνεται η κυκλοφορία του αίματος, δημιουργεί μία παρατεταμένη κατάσταση μειωμένης μυϊκής έντασης.

Διπλό μασάζ

Δύο θεραπευτές κάνουν ταυτόχρονα μασάζ. Μία εμπειρία αρκετά έντονη αλλά και χαλαρωτική.

Καθαρισμός Σώματος / Τρίψιμο /Απολέπιση

Μία περιποίηση σώματος όπου η άνω στιβάδα των νεκρών κυττάρων του δέρματος απομακρύνεται με μία ποικιλία τεχνικών εφαρμογών και συνδυασμένων προϊόντων, από θαλάσσια άλατα, αιθέρια έλαια, νερό, ειδικές βούρτσες και λούφα (είδος σφουγγαριού). Κατά την εφαρμογή της περιποίησης χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή από τον θεραπευτή ώστε η απολέπιση να μην αφαιρεί από το δέρμα την απαραίτητη γι' αυτό υγρασία. Ο καθαρισμός και το ήπιο τρίψιμο του σώματος γίνεται μόνο με φυσικά προϊόντα. Η περιποίηση θα πρέπει να επαναλαμβάνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα για να έχει ορατά αποτελέσματα.

Μασάζ

Το θεραπευτικό μασάζ είναι σίγουρα μία από τις καλύτερες και πιο ευχάριστες μορφές άσκησης και θεραπείας που παρέχονται σήμερα. Το ανθρώπινο

άγγιγμα, ως μορφή θεραπείας, μπορεί να επιδράσει θετικά και ταυτόχρονα σε όλα τα συστήματα του σώματος χωρίς ανεπιθύμητες παρενέργειες.

Nuat Thai

Το Nuat Thai είναι ένα είδος μασάζ που πρωτοεφαρμόστηκε πριν από 2000 χρόνια από Βουδιστές μοναχούς. Ο θεραπευτής, χρησιμοποιώντας πίεση και συμπίεση, διευκολύνει το σώμα να πάρει συγκεκριμένες στάσεις (πόζες) και εκτάσεις που δεν θα μπορούσε να επιτύχει χωρίς βοήθεια. Το μασάζ αυτό, που αναφέρεται και ως «γιόγκα του τεμπέλη», ενεργοποιεί, χαλαρώνει και κάνει το σώμα περισσότερο ευέλικτο.

Περιποίηση Προσώπου

Όλες οι περιποιήσεις προσώπου έχουν στη βάση τους μια κοινή διαδικασία: καθαρισμός, εξαγωγή των μαύρων στιγμάτων, απολέπιση, τόνωση και ενυδάτωση. Ως πρώτο στάδιο, το δέρμα καθαρίζεται από το makeur ή άλλου είδους επιφανειακή επιβάρυνση. Στη συνέχεια γίνεται ελαφρύ μασάζ μ' ένα ειδικό απολεπιστικό προϊόν. Ακολουθεί ταμπονάρισμα ή ψεκασμός με τονωτική λοσιόν για τον καθαρισμό των πόρων. Αυτή η διαδικασία μπορεί να γίνει πριν αλλά και μετά το βήμα της ενυδάτωσης. Η ενυδάτωση μπορεί να επιτευχθεί ή μέσω μιας μάσκας ή με ειδικές λοσιόν που απομακρύνονται έπειτα από ελάχιστα λεπτά. Το μασάζ προσώπου που ακολουθεί, βοηθά στη σύσφιξη, την τόνωση και τη χαλάρωση των μυών.

Περιτύλιξη Σώματος

Ζεστά, υγρά λινά σεντόνια τυλίγουν σαν κουκούλι το σώμα, ενώ ένα δεύτερο στρώμα από βαμβακερά ή Mylar (ενισχυμένο πολυεστερικό υλικό) καλύμματα το υπερκαλύπτει. Ορισμένες φορές η περιτύλιξη γίνεται με σεντόνια εμποτισμένα σ' ένα μίγμα βοτάνων ή φύκια, ενώ μπορεί ν' ακολουθήσει η εφαρμογή μάσκας από λάσπη με μεταλλικά στοιχεία ή μάσκας θαλασσοθεραπείας. Στο μέτωπο θα πρέπει να εφαρμόζονται δροσερές κομπρέσες ώστε να κρατήσουν τη θερμοκρασία σε φυσιολογικά επίπεδα. Σε περίπτωση που ο πελάτης αισθανθεί άβολα μπορεί να αφήσει τα χέρια έξω από τα καλύμματα.

Ρεφλεξολογία

Η ρεφλεξολογία ποδιών και χεριών στηρίζεται στον συλλογισμό πως και στα πόδια και στα χέρια υπάρχουν ζώνες και ανακλαστικές περιοχές που αντιστοιχούν και ανταποκρίνονται σε όλα τα σημεία του σώματος. Η εφαρμογή ειδικών τεχνικών πίεσης με τον αντίχειρα, τα δάκτυλα και τα χέρια μειώνουν την ένταση επιτυγχάνοντας μία γενικότερη αλλαγή της φυσιολογίας (των λειτουργιών) του σώματος.

Salt Glow

Θαλασσινό αλάτι με ιχνοστοιχεία μετάλλων αναμιγνύεται με ζεστό λάδι για μασάζ, με στόχο την απολέπιση της ανώτερης στιβάδας των νεκρών κυττάρων του δέρματος όλου του σώματος (εκτός από το πρόσωπο). Αφήνει το δέρμα ενυδατωμένο, λαμπερό και υπερβολικά απαλό. Η ελαφρά διεγερτική δράση αυτής της περιποίησης την κάνει ιδανική για το τελείωμα μιας σειράς χαλαρωτικών θεραπειών.

Σάουνα / Ατμόλουτρο

Επανακτήστε το σφρίγος και τη ζωτικότητα, χαλαρώστε τους μύες, αυξήστε την ενέργεια και την αντοχή, ενδυναμώστε τις αισθήσεις και απαλύνεται το δέρμα, αποκτήστε μεγαλύτερη αντίσταση στις αρρώστιες, βελτιώστε την αίσθηση της γενικότερης ευφορίας. Όλα αυτά, με τη χρήση της σάουνας που αυξάνει τη θερμοκρασία του σώματος, διαστέλλει τα αγγεία και αυξάνει το κυκλοφορικό. Η αύξηση της κυκλοφορίας του αίματος βοηθά το ανοσοποιητικό σύστημα να αποβάλλει τις τοξίνες και όλα τα περιττά κατάλοιπα του οργανισμού και να επιταχύνει τον μεταβολισμό του κάθε ανθρώπου.

5.3. Λεξιλόγιο Αιθέριων Ελαίων

Αβοκάντο

Βοηθά την ενυδάτωση του δέρματος.

Αγαύη (Αθάνατο)

Χρησιμοποιείται ως αντικαταθλιπτικό. Φρεσκάρει τον αέρα και αναζωογονεί το πνεύμα και το σώμα. Βοηθά στην πνευματική διαύγεια, στην ανακούφιση των

πόνων του στήθους και του ιγμόρειου, καθώς και στην αντιμετώπιση των ενοχλήσεων της εμμηόρροιας.

Άγρια μαντζουράνα

Χρησιμοποιείται ως λάδι μασάζ για ευαίσθητα δέρματα.

Βασιλικός

Αναζωογονεί το σώμα και το πνεύμα. Βοηθά στην αυτοσυγκέντρωση, ιδιαίτερα εάν είστε κουρασμένοι. Αποτελεί ένα καλό τονωτικό των νεύρων, κυρίως έπειτα από μία αγχώδη ημέρα.

Προσοχή: μπορεί να προκαλέσει ερεθισμό σε ευαίσθητα δέρματα. Να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.

Βερβένα

Ανυψώνει τη διάθεση, αναζωογονεί και βοηθά στη διαύγεια και στην ετοιμότητα του πνεύματος.

Γαρδένια

Βοηθά στην ανύψωση της διάθεσης.

Γαρίφαλο

Ένα λάδι αντισηπτικό και διεγερτικό, χρήσιμο για τον καθαρισμό του στόματος και για γαργάρες. Λειτουργεί ως τονωτικό των ούλων. Γνωστό για την ανακουφιστική του δράση στον πονόδοντο.

Προσοχή: Να αποφεύγεται στην εγκυμοσύνη. Μπορεί να ερεθίσει το ευαίσθητο δέρμα. ΜΗΝ ΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ σε παιδιά κάτω των 5 ετών.

Γεράνι

Εξισορροπεί το πνεύμα και το σώμα. Με το φρέσκο, γλυκό, λουλουδένιο άρωμα αυτού του λαδιού επιτυγχάνεται η χαλάρωση και η επανόρθωση ενώ διατηρείται η συναισθηματική σταθερότητα. Επίσης, είναι ένα εξαιρετικό αντισηπτικό λάδι για όλους τους τύπους δέρματος. Χρήσιμο ως εντομοαπωθητικό. Ως λάδι μασάζ, βοηθά στην καταπολέμηση της κυτταρίτιδας, του εκζέματος και της ψωρίασης.

Προσοχή: Να αποφεύγεται τους τρεις πρώτους μήνες της εγκυμοσύνης. Δεν ενδείκνυται για ευαίσθητα δέρματα.

Γιασεμί

Ευεργετικό για το συναίσθημα. Χαλαρώνει, καταπραΰνει, διεγείρει και βοηθά στην ανάκτηση αυτοπεποίθησης. Καλό για το στρες και για γενικευμένο άγχος. Είναι ιδανικό λάδι για τη φροντίδα του δέρματος και εξαιρετικό για ξηρά δέρματα. Έχει τη φήμη αφροδισιακού.

Γκάλανγκαλ (Κινέζικη ρίζα)

Ένα έντονο διεγερτικό με αγχολυτικές ιδιότητες.

Γκρέιπφρουτ

Αναζωογονεί και ανυψώνει το πνεύμα και τη διάθεση. Το άρωμά του βοηθά στην αντιμετώπιση της νευρικής εξάντλησης. Ανακουφίζει το φραγμένο και λιπαρό δέρμα, δρώντας τονωτικά και στο δέρμα και στους ιστούς. Γι' αυτό ακριβώς είναι κατάλληλο για τη χρήση του στην καταπολέμηση της κυτταρίτιδας.

Γλυκάνισος

Εντείνει τις αισθήσεις, προκαλεί ήπια ευφορία και ευθυμία. Βοηθά τη χαλάρωση και τη συναισθηματική ισορροπία.

Δαλβεργία (ροδόξυλο)

Ευχάριστο, λουλουδένιο άρωμα. Χαλαρώνει και αρωματίζει. Προστιθέμενο σε μίγμα λαδιού μασάζ, καταπολεμά τους κουρασμένους μύες. Έχει σταθεροποιητική και εξισορροπιστική δράση στο νευρικό σύστημα. Είναι καλό αντικαταθλιπτικό, μπορεί να βοηθήσει στους πονοκεφάλους και στην εξάλειψη της γενικότερης δυσφορίας (αδιαθεσίας).

Προσοχή: Να αποφεύγεται στην εγκυμοσύνη. Μπορεί να ερεθίσει τα ευαίσθητα δέρματα.

Δάφνη

Αναζωογονητική. Πολύ καλό τονωτικό της κεφαλής και των μαλλιών. Βοηθά

στην κατάθλιψη και σε ανωμαλίες του αναπνευστικού. Πολύ καλό διεγερτικό για τη μνήμη.

Δεντρολίβανο

Αναζωογονεί, ζεσταίνει, διεγείρει και επανορθώνει. Εξαιρετικό για την αναζωογόνηση των κουρασμένων μυών, των ποδιών και του μυαλού. Βοηθά στην αυτοσυγκέντρωση. Βοηθά στην καταπολέμηση της κατακράτησης υγρών και στην κυτταρίτιδα. Ένα ιδανικό στιγμιαίο διεγερτικό. Καταπολεμά την κούραση και καθαρίζει την πνιγηρή ατμόσφαιρα.

Προσοχή: Να αποφεύγεται στην εγκυμοσύνη. Μπορεί να ερεθίσει τα ευαίσθητα δέρματα.

Δυόσμος

Ενεργοποιεί το πνεύμα και το σώμα. Φρεσκάρει, δροσίζει και αναζωογονεί.

Ευκάλυπτος

Δυνατό αντισηπτικό. Χρησιμοποιείται ευρέως τους κρύους χειμερινούς μήνες ως λάδι μπάνιου και μασάζ. Κατάλληλο για εντριβές στο στήθος ή για τη χρήση του σε ψεκαστήρες (βαποριζατέρ) για την απώθηση των μικροβίων από κλειστούς χώρους.

Προσοχή: Να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης καθώς και από άτομα με υψηλή αρτηριακή πίεση ή πάσχοντες από επιληψία. Μπορεί να ερεθίσει το ευαίσθητο δέρμα, γι' αυτό προτείνεται η περιορισμένη και λελογισμένη χρήση του.

Θυμάρι

Ένα δραστικό αντιβακτηριδιακό και αντισηπτικό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως απολυμαντικό χώρου. Το δυνατό πικάντικο άρωμά του διώχνει τα τρωκτικά και τους ψύλλους. Χρησιμοποιούνταν ευρέως κατά τους αρχαίους χρόνους για την τόνωση και διέγερση του ανοσοποιητικού.

Προσοχή: Μην το χρησιμοποιείτε κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή εάν έχετε υψηλή αρτηριακή πίεση. Μπορεί να προκαλέσει ερεθισμό του ευαίσθητου δέρματος.

Ιβίσκος

Βοηθά στη διαύγεια και στην ετοιμότητα του πνεύματος. Προκαλεί ευφορία και έχει καταπραυντικές ιδιότητες.

Ιλάνγκ Ιλάνγκ

Χρησιμοποιούνταν για τις αισθησιακές του ιδιότητες. Δρα απαλυντικά και χαλαρωτικά σε περιόδους έντασης και στρες. Είναι ιδανικό λάδι μπάνιου για ξηρά δέρματα ή για το ξέβγαλμα των μαλλιών.

Προσοχή: Χρησιμοποιήστε το με μέτρο. Η υπερβολική του δόση μπορεί να προκαλέσει ναυτία ή πονοκέφαλο. Δεν ενδείκνυται για αυτούς που έχουν υψηλή αρτηριακή πίεση. Μπορεί να ερεθίσει το ευαίσθητο δέρμα.

Καλέντουλα

Καλό καταπραυντικό για δερματικές μολύνσεις, πληγές, εκδορές, τσιμπήματα και φλεγμονές.

Κανέλλα

Ζεσταίνει και διεγείρει. Δυνατό αντισηπτικό με καθαριστική δράση. Τη χειμερινή περίοδο χρησιμοποιείται ως τονωτικό.

Προσοχή: Διεγείρει και προκαλεί συσπάσεις, γι' αυτό πρέπει να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.

Κάρδαμο

Το μπαχαρικό αυτό με τη γλυκιά μυρωδιά μπορεί να βοηθήσει σε πεπτικά προβλήματα. Γίνεται εξαιρετικό αναζωογονητικό και τονωτικό λάδι μπάνιου.

Κάρν το κυμινοειδές

Βοηθά στο κυκλοφορικό και στα εντερικά προβλήματα. Βοηθά στην εξάλειψη των μελανιών. Καλό για το δέρμα.

Καρότο

Θεωρείται ευεργετικό για ξηρά, γερασμένα δέρματα ενώ μπορεί να βοηθήσει στην επανάκτηση της ελαστικότητας του δέρματος.

Καρπός γλυκάνισου

Βοηθά πεπτικά προβλήματα, όπως σπασμούς στομάχου και αδυναμία χώνεψης.

Κέδρος

Τονώνει και διεγείρει. Ένα αντισηπτικό και στυπτικό λάδι για το μπάνιο, ενώ ως λάδι μασάζ βοηθά στην καταπολέμηση της κυτταρίτιδας. Αποκαθιστά την καθαρότητα της ψυχής. Έχει καθαριστική δράση για το σώμα γι' αυτό και χρησιμοποιείται σε αντρικά αρώματα, after shaves και κολόνιες, ενώ καλμάρει συναισθηματικά. Έχει τη φήμη πως ενδυναμώνει το ανοσοποιητικό σύστημα.

Κιτρονέλλα

Ελαφρύ, φρέσκο και διεγερτικό. Χρησιμοποιείται ως φυσικό αποσμητικό και ως εντομοαπωθητικό.

Κορίανδρον

Ανακουφίζει από μυϊκούς πόνους και ακαμψία. Ως λάδι μπάνιου είναι αναζωογονητικό και διεγερτικό.

Κύμινο

Συνιστάται σε αυτούς που υποφέρουν από πνευματική και σωματική εξάντληση. Μπορεί να διεγείρει των μεταβολισμό των παχύσαρκων ή να βοηθήσει στη μείωση κατακράτησης υγρών.

Κυπαρίσι

Φρεσκάρει, τονώνει και ενδυναμώνει. Ένα λάδι στυπτικό, χρήσιμο για λιπαρά δέρματα και δέρματα με σημάδια (κηλίδες - ατέλειες). Χρήσιμο ως λάδι μασάζ για τους κοιλιακούς μύες κατά τη διάρκεια της εμμηνόρροιας. Κατάλληλο για την επάλειψη περιοχών με κυτταρίτιδα. Εξίσου καλό και στην περίοδο της εμμηνόπαυσης. Φυσικό αποσμητικό.

Λάιμ

Λειτουργεί όπως το λεμόνι και όλα τα άλλα λάδια από εσπεριδοειδή.

Λεβάντα

Χαλαρώνει, καταπραΰνει, επανορθώνει και εξισορροπεί σώμα και πνεύμα. Καταπραΰνει ή διεγείρει ανάλογα με τις ανάγκες του σώματος. Είναι εξαιρετικό για την αναζωογόνηση των μυών, των ποδιών και του κεφαλιού (ημικρανίες). Θεραπεύει τα καψίματα και μειώνει τα σημάδια με ουλές.

Προσοχή: Να αποφεύγεται από αυτούς που πάσχουν από υψηλή αρτηριακή πίεση καθώς και τους πρώτους τρεις μήνες της εγκυμοσύνης.

Λεμόνι

Καθαρίζει, φρεσκάρει, δροσίζει και διεγείρει. Στυπτικό και αντισηπτικό λάδι. Χρήσιμο για λιπαρά δέρματα. Μπορεί να φωτίσει τα άτονα δέρματα, να βοηθήσει στην εξάλειψη των κηλίδων από τα χέρια και να τονώσει και να μαλακώσει τα νύχια και τα πετσάκια.

Προσοχή: Ενδέχεται να ερεθίσει το ευαίσθητο δέρμα και να αυξήσει την ευαισθησία στο ηλιακό φως.

Λεμονόχορτο (Cymbopogon Citratus)

Αυτό το αψύ στη γεύση και σκληρό στη μάσηση χόρτο, εκτός από τη χρήση του στην Ταϊλανδέζικη κουζίνα, είναι ένα δροσιστικό, καθαριστικό και διεγερτικό λάδι για το σώμα. Είναι επίσης αντισηπτικό και στυπτικό. Φρεσκάρει και αρωματίζει χώρους.

Προσοχή: Να αποφεύγεται στην εγκυμοσύνη.

Λιβάνι

Καταπραΰνει, ζεσταίνει και βοηθά στην περισυλλογή. Η χρήση του ανακουφιστικού αυτού λαδιού με βαθιές, αργές εισπνοές, βοηθά στον έλεγχο της έντασης και στην αυτοσυγκέντρωση. Εξαιρετικό για την τόνωση και τη φροντίδα του ώριμου / γερασμένου δέρματος.

Προσοχή: Να αποφεύγεται στην εγκυμοσύνη. Να μην έρχεται σε επαφή με τα μάτια και με βλεννογόνους υμένες.

Μανταρίνι

Απαλό, καταπραΰντικό λάδι, καλό για λιπαρά δέρματα. Χρησιμοποιείται ως

λάδι μασάζ για το πεπτικό σύστημα και όπως η λεβάντα, βοηθά στην πρόληψη ραγάδων.

Μαντζουράνα

Απαλύνει, ανακουφίζει και ζεσταίνει. Είναι χρήσιμο για τους κουρασμένους μύες καθώς και για την επάλειψή του στους κοιλιακούς κατά την περίοδο της εμμηνόρροιας. Χρησιμοποιείται για να ρυθμίσει το νευρικό σύστημα, ενώ θεραπεύει την αϋπνία.

Προσοχή: Η χρήση του αντενδείκνυται στη διάρκεια της εγκυμοσύνης, στα μικρά παιδιά, στους ηλικιωμένους και σε αυτούς που έχουν χαμηλή αρτηριακή πίεση.

Μάραθο

Χρησιμοποιούνται για την υποβοήθηση της χώνεψης έπειτα από ένα Ινδικό γεύμα. Ως λάδι μασάζ, βοηθά στην καταπολέμηση της κυτταρίτιδας, στο πεπτικό σύστημα, στη σύσφιξη του στήθους και στην παραγωγή γάλακτος (κατά την περίοδο του θηλασμού).

Προσοχή: Να αποφεύγεται στην εγκυμοσύνη. Δεν θα πρέπει να γίνεται χρήση του από τους πάσχοντες από επιληψία. Στη φυσική του μορφή, ως μάραθο, και σε μεγάλες δόσεις λειτουργεί ως ναρκωτικό. Συνιστάται η λελογισμένη χρήση του. ΜΗΝ ΤΟ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΕ σε παιδιά κάτω των 5 ετών.

Μαύρο Πιπέρι

Διεγείρει και τονώνει. Θερμαντικό λάδι για τους κρύους μήνες του χειμώνα. Ιδανικό για μασάζ των μυών. Χρησιμοποιείτε για εντριβή των μυών πριν από σπορ ή χορό, για να διατηρήσει την ευκαμψία τους.

Μέντα

Διεγείρει, φρεσκάρει, δροσίζει, επανορθώνει και ανυψώνει πνεύμα και σώμα. Προστιθέμενο σε μίγμα λαδιού μασάζ βοηθά στο πεπτικό σύστημα. Εξαιρετικό για την αναζωογόνηση του κουρασμένου μυαλού και ποδιών.

Προσοχή: Να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης και του θηλασμού.

Μιμόζα

Αντικαταθλιπτικό και αντιφλεγμονώδες. Χρησιμοποιείται ως μέρος ενυδατικής θεραπευτικής αγωγής του δέρματος.

Μοσχοκάρυδο

Καλό για το πεπτικό σύστημα και καταπραϋντικό. Παρέχει έναν ήσυχο ονειρεμένο ύπνο.

Προσοχή: Μην το χρησιμοποιείτε ποτέ στην εγκυμοσύνη ή στον θηλασμό. Δεν είναι κατάλληλο για τους ηλικιωμένους, τους έφηβους και τα παιδιά. Σε μεγάλες δόσεις μπορεί να είναι τοξικό, γι' αυτό χρησιμοποιείστε το σε μικρές ποσότητες.

Μυρτιά

Είναι υποβοηθητικό στην αυτοσυγκέντρωση και την αναζωογόνηση της διάθεσης. Βοηθά στον καθαρισμό του ιγμόρειου και των αναπνευστικών οδών.

Νερολί

Καταπραϋνει, χαλαρώνει και ανυψώνει τη διάθεση. Εξαιρετικό λάδι για τη φροντίδα του λιπαρού δέρματος. Είναι ευεργετικό για τα γερασμένα, ξηρά, ευαίσθητα δέρματα καθώς και για τα δέρματα με ουλές και ραγάδες. Επίσης, βελτιώνει τη νωθρή κυκλοφορία του αίματος, χαλαρώνει την ένταση, το στρες και το άγχος.

Πατσουλί

Ένα εξωτικό λάδι μόσχου που απαλύνει και ανυψώνει το πνεύμα. Προφυλάσσει το ξηρό, ώριμο δέρμα ή το δέρμα με σημάδια (ουλές). Το έντονο άρωμά του έχει διεγερτικές ιδιότητες. Μπορεί να βοηθήσει στην καταπολέμηση της κυτταρίτιδας. Οι έντονες διεγερτικές του ιδιότητες μπορεί να αποτρέψουν τον ύπνο.

Περγαμόντο

Χαλαρώνει και αναζωογονεί. Το θελκτικό, φρέσκο και αναζωογονητικό του άρωμα ανεβάζει τη διάθεση και τονώνει τις αισθήσεις. Στυπτικό,

αντιμικροβιακό και αντισηπτικό. Χρήσιμο για λιπαρά δέρματα και δέρματα με σημάδια (κηλίδες - ατέλειες).

Πεύκο

Διεγείρει, φρεσκάρει και καθαρίζει. Χρησιμοποιείται ευρέως για τις πανίσχυρες αντισηπτικές του ιδιότητες. Έχει αποσμητική δράση.

Πορτοκάλι

Καταπραΐνει, χαλαρώνει και ανυψώνει τη διάθεση. Αυξάνει την ευθυμία αν αναμιχθεί με πικάντικα λάδια στο μπάνιο. Πιστεύεται πως φωτίζει το άτονο δέρμα. Ενθαρρύνει τον ύπνο.

Πρίμουλα

Εξαιρετικό στην καταπολέμηση του ξηρού, άτονου δέρματος και του εκζέματος. Ανακουφίζει τις πάσχουσες από προεμμηνορυσιακό σύνδρομο (PMT Syndrome)

Ρίγανη

Ζεσταίνει και βοηθά την καλή λειτουργία του κυκλοφορικού, του πεπτικού, την πνευματική διαύγεια και ετοιμότητα. Ανακουφίζει από μυϊκούς πόνους και βοηθά στην αύξηση της φυσικής αντοχής και ενέργειας. Αυξάνει όμως την εφίδρωση. Μπορεί να βοηθήσει στη μείωση της κυτταρίτιδας.

Προσοχή: Να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.

Ρόδο³⁵

Γνωστό και ως βασίλισσα των ελαίων. Καταπραΐνει συναισθηματικά, τονώνει, καθαρίζει, ανυψώνει το πνεύμα και βοηθά στη διατήρηση της αυτοπεποίθησης. Εξαιρετικό λάδι για τη φροντίδα του δέρματος, ιδανικό για ξηρά / ώριμα, γερασμένα δέρματα ή δέρματα με ευρυαγγείες.

Σάλβια η κοινή

³⁵ Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Βόιο του Νομού Κοζάνης, μετά από αναλύσεις των Πανεπιστημίων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αποδείχθηκε ότι παράγεται το καλύτερο σε ποιότητα ροδέλαιο σε ολόκληρο τον κόσμο. (1^η Γιορτή των Ρόδων, 20 Μαΐου 2007, Τσοτύλι Κοζάνης).

Ένας χρήσιμος ρυθμιστής του κεντρικού νευρικού συστήματος. Μπορεί να βοηθήσει στις ανωμαλίες της εμμηόρροιας και του πεπτικού.

Σάλβια Σκλαρέα

Αντιφλεγμονώδες και αντισηπτικό που καταπραΰνει, χαλαρώνει και ζεσταίνει το σώμα, ενώ τονώνει το πνεύμα. Περιέχει ένα συστατικό παρόμοιο με την ορμόνη οιστρογόνο βοηθώντας στην ορμονική εξισορρόπηση. Χρήσιμο για λιπαρό δέρμα και μαλλιά, για την ξηροδερμία, την καταπολέμηση των ρυτίδων και την ένταση κατά τη διάρκεια της εμμήνου ρύσης.

Προσοχή: Πρέπει να αποφεύγεται κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Η Σάλβια Σκλαρέα είναι άκρως ηρεμιστική -δεν πρέπει να γίνεται χρήση της πριν από την οδήγηση ή πριν από την άσκηση άλλων δραστηριοτήτων που απαιτούν προσοχή και αυτοσυγκέντρωση.

Σανταλόξυλο

Χρησιμοποιείται ως αποχρεμπτικό στον καθαρισμό των αναπνευστικών οδών από βλέννες. Λειτουργεί και ως εντομοαπωθητικό.

Σανταλόξυλο Mysore

Δημιουργεί μία εξωτική, αισθησιακή ατμόσφαιρα, ενώ έχει φήμη αφροδισιακού. Εξαιρετικό λάδι φροντίδας του δέρματος. Χρήσιμο για ξηρά, τλαιπωρημένα μαλλιά και για αποσμητικό σώματος.

Σέλερι

Άρωμα γλυκό και καυτερό. Μπορεί να βοηθήσει στη διέγερση πρόκλησης γάλακτος κατά τον θηλασμό, στην ορμονική εξισορρόπηση, στην ανακούφιση ηπατικών πόνων και στη μείωση προβλημάτων υγείας.

Tangerine (Ποικιλία μανταρινιού)

Με γλυκό, οξύ άρωμα. Χρησιμοποιείται ως αντισηπτικό για το λιπαρό δέρμα.

Τειϊόδεντρο

Πανίσχυρο αντισηπτικό και αντισταμινικό. Καλό για την αντιμετώπιση της ακμής, του συναχιού, των σπύλων και των εγκαυμάτων. Χρήσιμο για τον

καθαρισμό του δέρματος. Βοηθά στην καταπολέμηση της δυσσομίας των ποδιών.

Προσοχή: Να αποφεύγεται στην εγκυμοσύνη καθώς και η παρατεταμένη του χρήση. Μπορεί να ερεθίσει τα ευαίσθητα δέρματα.

Τζίντζερ

Καυτερό και δυναμωτικό. Ως λάδι μασάζ, είναι ανακουφιστικό για τους μύες. Καλό για τη ναυτία και την τάση για εμετό.

Προσοχή: Η ελαφρώς φωτοτοξική του ιδιότητα μπορεί να προκαλέσει σε κάποιους ανθρώπους ευαισθησία στις ακτίνες UV.

Vetivert (Κους Κους ή Λάδι της ηρεμίας)

Ένα βαθύ χαλαρωτικό, απαλυντικό λάδι για το πνεύμα και το σώμα. Βοηθά στη μείωση της αρτηριακής πίεσης. Έχει αισθησιακές ιδιότητες.

Χαμομήλι

Ιδανικό για την προστασία του ξηρού δέρματος, με δυνατή καταπραΰντική δράση του μυαλού και του σώματος.

Προσοχή: Μπορεί να ερεθίσει τα ευαίσθητα δέρματα. Πρέπει να αποφεύγεται το πρώτο τρίμηνο της εγκυμοσύνης.

ΠΗΓΕΣ

<http://www.grandebretagne.gr/html/spa-gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Συμπεράσματα

6.1. Γενικά

Η Ελλάδα, ως τουριστικός προορισμός, διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι πολλών άλλων χωρών. Ωστόσο, για να μπορέσει ο τουρισμός να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη δυναμική και να βοηθήσει ακόμη περισσότερο στην οικονομία της χώρας, θα πρέπει εκτός από τον παραδοσιακό τουρισμό, δηλαδή το μοντέλο ήλιος και θάλασσα, να αναπτύξει και άλλες μορφές τουρισμού, όπως τον θρησκευτικό, τον θεραπευτικό, τον συνεδριακό, τον αθλητικό τουρισμό και πολλές άλλες μορφές, που αποτελούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Μπορούν να υπάρξουν και συνδυασμοί όλων ή κάποιων από τις εναλλακτικές μορφές. Μια πρόταση θα ήταν να δημιουργηθούν πακέτα που να συνδυάζουν τη θεραπεία, την ψυχαγωγία, την ενημέρωση για τον πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει η Ελλάδα και τη γαστρονομία.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία αυξανόμενη τάση επιστροφής στα φυσικά θεραπευτικά μέσα σε συνδυασμό με τη φροντίδα της σωματικής και ψυχικής υγείας. Η τάση αυτή, αποτέλεσμα της ζωής στις βιομηχανικές μεγαλουπόλεις, οδηγεί σε μία στροφή προς τον θεραπευτικό τουρισμό, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, όπου εκσυγχρονίζονται και αναπτύσσονται σημαντικές λουτροπόλεις και όπου κατευθύνονται ειδικευμένα τουριστικά προγράμματα.

Στην Ελλάδα, η νέα άνθηση του θεραπευτικού τουρισμού διεθνώς, δεν έχει οδηγήσει ακόμη στη δημιουργία της αναγκαίας ειδικευμένης τουριστικής προσφοράς, αν και η χώρα διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως πλήθος ιαματικών πηγών με εξαιρετικές φυσικοχημικές ιδιότητες, ευνοϊκότερες κλιματολογικές συνθήκες που συνδυάζονται άνετα με διακοπές και άλλα. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετά μέρη που συνδυάζουν σύγχρονες εγκαταστάσεις, λουτρά, ιαματικές πηγές, λασποθεραπεία και είναι προσπελάσιμες ακόμη και για τους ανθρώπους με αναπηρίες.

Δεδομένου όμως ότι ο ανταγωνισμός ολοένα και αυξάνεται από τις χώρες που προσφέρουν ανάλογο τουριστικό προϊόν, το ζητούμενο είναι η ύπαρξη ενός στρατηγικού σχεδιασμού για ποιότητα στις παρεχόμενες υπηρεσίες και γενικότερα για τη σωστή εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών, ώστε να προκαλέσει το διεθνές ενδιαφέρον και συγχρόνως τους δυναμικούς επενδυτές και επιχειρηματίες και να αναπτύξει έναν Ιαματικό Τουρισμό υψηλού επιπέδου, άξιο να συναγωνιστεί τον αντίστοιχο της Κεντρικής Ευρώπης. Η αξιοποίηση των πηγών είτε από ιδιώτες, είτε από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με τη δημιουργία κοινοτικών επιχειρήσεων, αποτελεί μια σημαντική μορφή τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας. Κι' αυτό γιατί ο Τουρισμός Υγείας, συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και στη διατήρηση της απασχόλησης σε υψηλά επίπεδα ακόμη και κατά τη διάρκεια των χειμερινών μηνών. Ένα άλλο σημαντικό πλεονέκτημα του ιαματικού τουρισμού είναι ότι πρόκειται για τουριστική δραστηριότητα που μπορεί να συμπληρώνεται σε πολλές περιπτώσεις με προσοδοφόρες παράλληλες δραστηριότητες, όπως η παραγωγή και εμφιάλωση μεταλλικού νερού, τα καλλυντικά και άλλα φυσικά προϊόντα υγείας.

Ο βασικός στόχος είναι ή πρέπει να είναι η μετατροπή ή η εξέλιξη των θεραπευτικών κέντρων σε παραθεριστικά κέντρα υγείας, για άτομα όλων των ηλικιών, σύμφωνα με το πρότυπο των μεγάλων κέντρων τουρισμού υγείας στην Ευρώπη και για λόγους όπως η θεραπεία, η πρόληψη, η ξεκούραση και η αναψυχή. Δηλαδή, ο θεραπευτικός τουρισμός είναι δυνατό να στοχεύει στη θεραπεία ή απλά στην υγεία από άποψη γυμναστικής, διατροφής και φυσικής ζωής.

Σχετικά με την Ιαματική Λουτροθεραπεία, αξίζει να σημειωθεί ότι, παρά την εφαρμογή νέων και ισχυρών φαρμακευτικών ουσιών και τις προόδους της χειρουργικής, διατηρεί την αξία της. Για να αποβεί όμως επωφελής η Ιαματική Λουτροθεραπεία επιβάλλεται ν' αξιοποιηθούν οι παράγοντες δράσης του μεταλλικού νερού, που είναι το χημικό, το μηχανικό και το θερμικό στοιχείο. Έτσι, ανάλογα με την πάθηση και την φάση της εξέλιξής της, θα επιλεγεί από εξειδικευμένο ιατρικό προσωπικό το ιαματικό νερό και οι τρόποι εφαρμογής της Ιαματικής Λουτροθεραπείας, όπως εισπνοθεραπεία, ποσιθεραπεία ή

εξωτερικές τεχνικές, όπως λουτρά, υδροκινησιοθεραπεία σε πισίνες, ατμόλουτρα, λασπόλουτρα και άλλες.

Η Ιαματική Λουτροθεραπεία εφαρμόζεται σ' ένα μεγάλο αριθμό ασθενειών από τα περισσότερα συστήματα, όπως αναπνευστικό, κυκλοφορικό, πεπτικό, νευρικό, νεφρούς, δέρμα και κυρίως από το μυοσκελετικό.

Στην Ιαματική Λουτροθεραπεία υποβάλλονται κυρίως άτομα με χρόνιες παθήσεις. Στη διάρκεια της Ιαματικής Λουτροθεραπείας ο άρρωστος βρίσκεται σε ανάπαυση, ψυχική και σωματική. Ανέσεις, διευκολύνσεις, ψυχαγωγία, πολιτιστικές εκδηλώσεις συμπληρώνουν μια ευχάριστη παρεμβολή στη ζωή του αρρώστου. Για το σκοπό αυτό όμως, θα απαιτηθεί πληρέστερη αξιοποίηση των λουτροπηγών και καλύτερη οργάνωση των λουτροπόλεων, έργο που πρέπει να φιλοδοξούν να επιτελέσουν για το άμεσο συμφέρον τους, η Τοπική Αυτοδιοίκηση και η Πολιτεία.

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι ο ιαματικός τουρισμός εμφανίζει μια συνεχή τάση ανανέωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, που αφορούν στις φυσικοθεραπείες, στην αισθητική, στην υγιεινή διατροφή, στην άθληση και πολλές άλλες, με αποτέλεσμα να γίνεται ένας από τους πιο δυναμικούς κλάδους της τουριστικής αγοράς.

Έτσι, μια άλλη μορφή θεραπείας που αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα είναι η θαλασσοθεραπεία, η οποία προσφέρει σε σύγχρονες εγκαταστάσεις τις ευεργετικές ιδιότητες του θαλασσινού νερού. Αυτό αποτελεί ένα συνδυασμό χαλάρωσης, αναζωογόνησης, αναψυχής και θεραπείας μέσα στις κατάλληλες κλιματολογικές συνθήκες του τόπου μας και το εξαιρετικής ποιότητας νερό της ελληνικής θάλασσας. Με αυτό τον τρόπο, εμφανίζονται τα κέντρα αναζωογόνησης, τα γνωστά Spa, τα οποία είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό

την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος. Τα Spa αποτελούν μια νέα και ιδιαίτερης σπουδαιότητας τουριστική δυνατότητα και ο κλάδος αυτός είναι ανερχόμενος και πολλά υποσχόμενος, καθώς προσφέρει μοναδική χαλάρωση, αναζωογόνηση, ηρεμία και τόνωση τόσο ψυχική, όσο και σωματική με υπηρεσίες ιδιαίτερα υψηλού επιπέδου και ποιότητας. Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό είναι ότι προσφέρει προληπτική θεραπεία και απευθύνεται σε άτομα όλων των ηλικιών.

Πλησιάζοντας στο τέλος, συνειδητοποιούμε ότι η σχέση νερού και ζωής είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και θα μπορούσαμε να πούμε ότι το νερό είναι η ίδια η ζωή, αφού τα συστατικά κάθε ζωντανού οργανισμού του πλανήτη είναι στην πλειοψηφία τους νερό.

Συνεπώς, πρόκειται για έναν τουρισμό ο οποίος είναι ο πιο αρχαίος τουρισμός, αλλά ταυτόχρονα πρόκειται και για τον πιο νέο τουρισμό, τον πιο φρέσκο τουρισμό, τον τουρισμό της ευεξίας και της αναζωογόνησης. Μια μορφή τουρισμού με σημαντικό παρελθόν, παρόν και ακόμη πιο σπουδαίο μέλλον.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΟΤ:	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
ΕΤΑ:	Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης
ΙΓΜΕ:	Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών
Ι.Π.:	Ιαματικές Πηγές
ΞΕΕ:	Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδας
ΟΤΑ:	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΣΕΤΕ:	Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
SPA:	Sanitas per Aqua (= Υγεία δια του νερού)

